

ΜΑΘΗΜΑ ΙΙΙ, ΜΑΘΗΜΑ V

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Cēpheus et Cassiope Andromedam filiam habent. Cassiope, superba formā suā, cum Nymphis se comparat. Neptūnus irātus ad oram Aethiopiae urget beluam marīnam, quae incolis nocet. Oraculum incolis respondet: «regia hostia deo placet!» Tum Cēpheus Andromedam ad scopulum adligat; belua ad Andromedam se movet. Repente Perseus calceis pennātis advolat;

β) Silius animum tenerum habebat. Glorīae Vergili studēbat ingeniumque eius fovēbat. Eum ut puer magistrum honorābat. Monumentum eius, quod Neapoli iacēbat, pro templo habēbat.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να βρείτε στα λατινικά κείμενα που δίνονται μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: φορμαλισμός, ρηγόπουλο, σκόπελος, κάλτσα, μάστορας

Μονάδες 10

B. 6. α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις:

filiam:	είναι..... στο..
formā:	είναι..... στο.....
se (κείμενο Ι, το πρώτο):	είναι..... στο
repente:	είναι στο.....
pro templo:	είναι..... στο.....

(μονάδες 10)

β) ... superba formā suā : Να δηλώσετε το εξωτερικό αναγκαστικό αίτιο με ισοδύναμη έκφραση, χρησιμοποιώντας μια από τις προθέσεις ob, per ή propter.

(μονάδες 10)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A. α) Ο Κηφέας και η Κασσιόπη έχουν την Ανδρομέδα κόρη. Η Κασσιόπη, υπερήφανη για την ομορφιά της, συγκρίνει τον εαυτό της με τις Νηρηίδες. Ο Ποσειδώνας οργισμένος στην ακτή της Αιθιοπίας στέλνει θαλάσσιο κήτος, το οποίο αφανίζει/βλάπτει τους κατοίκους. Το μαντείο στους κατοίκους απαντά: «βασιλικό σφάγιο για θυσία αρέσει στο θεό!». Τότε ο Κηφέας δένει την Ανδρομέδα στο βράχο · το κήτος κινείται προς την Ανδρομέδα. Ξαφνικά ο Περσέας με φτερωτά σανδάλια καταφτάνει πετώντας ·

β) Ο Σίλιος είχε τρυφερή ψυχή. Τη δόξα του Βιργίλιου επεδίωκε και το πνεύμα του περιέβαλλε με αγάπη. Αυτόν όπως το παιδί το δάσκαλο τιμούσε. Το μνημείο του, το οποίο βρισκόταν στην Νεάπολη, θεωρούσε ως ναό.

B. 2.

φορμαλισμός → forma

ρηγόπουλο → regia

σκόπελος → scopulum

κάλτσα → calceis

μάστορας → magistrum

B. 6. α)

filiam:	Είναι κατηγορούμενο στο αντικείμενο Andromedam μέσω του ρήματος habent
formā:	Είναι αφαιρετική της αιτίας στο superba
se (κείμενο I, το πρώτο):	Είναι αντικείμενο στο ρήμα comparat (δηλώνεται άμεση ή ευθεία αυτοπάθεια)
repente:	Είναι επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα advolat
pro templo:	Είναι εμπρόθετος προσδιορισμός της παραβολής που λειτουργεί ως κατηγορούμενο στη λέξη monumentum μέσω του ρήματος habebat

β) ... superba propter formam suam (ή ob formam suam ή per formam suam)

ΜΑΘΗΜΑ ΙΙΙ, ΜΑΘΗΜΑ V

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Neptūnus irātus ad oram Aethiopiae urget beluam marīnam, quae incolis nocet. Oraculum incolis respondet: «regia hostia deo placet!» Tum Cēpheus Andromedam ad scopulum adligat; belua ad Andromedam se movet.

β) Silius Italicus, poēta epicus, vir clarus erat. XVII (septendecim) libri eius de bello Punico secundo pulchri sunt. Ultimis annis vitae suae in Campaniā se tenēbat. Multos in illis locis agros possidēbat. Silius animum tenerum habēbat. Gloriae Vergili studēbat ingeniumque eius fovēbat. Eum ut puer magistrum honorābat. Monumentum eius, quod Neapoli iacēbat, pro templo habēbat.

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

B. 2. Να αντιστοιχίσετε τους όρους των δύο στηλών που έχουν μεταξύ τους ετυμολογική συγγένεια (2 από τις λέξεις της στήλης B περισσεύουν):

A	B
epicus	ποιητικός
tenebat	αγροτικός
agros	άνεμος
animum	εποποιία
magistrum	σκόπελος
	μαεστρία
	τανάλια

Μονάδες 10

B. 6. α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις:

incolis:	είναι..... στο.....
ad Andromedam:	είναι στο.....

vir:	είναι στο.....
eius:	είναι..... στο.....
Neapoli:	είναι..... στο.....

(μονάδες 10)

β) Να μετατρέψετε την κύρια πρόταση «regia hostia deo placet!» σε απαρεμφατική με εξάρτηση από το Oraculum incolis respondet, κάνοντας όλες τις απαραίτητες αλλαγές (6 μονάδες). Να δικαιολογήσετε την πτώση του υποκειμένου του απαρεμφάτου (4 μονάδες).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A. α) Ο Ποσειδώνας οργισμένος στην ακτή της Αιθιοπίας στέλνει θαλάσσιο κήτος, το οποίο αφανίζει/βλάπτει τους κατοίκους. Το μαντείο στους κατοίκους απαντά: «βασιλικό σφάγιο για θυσία αρέσει στο θεό!». Τότε ο Κηφέας δένει την Ανδρομέδα στο βράχο · το κήτος κινείται προς την Ανδρομέδα.

β) Ο Σίλιος Ιταλικός, επικός ποιητής, ήταν άνδρας ένδοξος. Τα δεκαεπτά βιβλία του για τον δεύτερο καρχηδονιακό πόλεμο είναι ωραία. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του παρέμενε στην Καμπανία. Σε εκείνους τους τόπους κατείχε πολλούς αγρούς. Ο Σίλιος είχε τρυφερή ψυχή. Τη δόξα του Βιργίλιου επεδίωκε και το πνεύμα του περιέβαλλε με αγάπη. Αυτόν όπως το παιδί το δάσκαλο τιμούσε. Το μνημείο του, το οποίο βρισκόταν στην Νεάπολη, θεωρούσε ως ναό.

B. 2.

epicus → εποποιία

tenebat → τανάλια

agros → αγροτικός

animus → άνεμος

magistrum → μαεστρία

B. 6. α)

incolis:	Είναι αντικείμενο στο ρήμα nocet
ad Andromedam:	είναι εμπρόθετος προσδιορισμός της κατεύθυνσης / κίνησης σε πρόσωπο στο ρήμα movet
eius:	είναι γενική κτητική στο monumentum
vir:	είναι κατηγορούμενο στο υποκείμενο Silius Italicus από το συνδετικό ρήμα erat
Neapoli:	Είναι απρόθετη αφαιρετική που δηλώνει στάση σε τόπο (επειδή είναι όνομα πόλης γ' κλίσης) στο ρήμα iacebat

β) *Oraculum incolis respondet regiam hostiam deo placere.*

Το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου *hostiam* βρίσκεται σε πτώση αιτιατική καθώς υπάρχει ετεροπροσωπία. Σε αιτιατική πτώση βρίσκεται και το *regiam* που λειτουργεί ως ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο υποκείμενο *hostiam* του απαρεμφάτου *placere*.

ΜΑΘΗΜΑ XII, ΜΑΘΗΜΑ XIV

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) L. Aemilio Paulo consuli iterum bellum cum Perse rege gerere obtigit. Ut domum ad vesperum rediit, filiola eius Tertia, quae tum erat admodum parvula, ad complexum patris cucurrit.

β) Post bellum Actiacum Cassius Parmensis, qui in exercitu M. Antōnii fuerat, Athēnas confūgit. Ibi vix animum sollicitum somno dederat, cum repente apparuit ei species horrenda. Existimāvit ad se venire hominem ingentis magnitudinis et facie squalidā, similem effigiēi mortui. Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audīre cupīvit. Respondit ille se esse Orcum.

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

B. 2. Να βρείτε στα λατινικά κείμενα που δίνονται μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: εσπερινός, πατρογονικός, κουρσεύω, καταφύγιο, παράδοση.

Μονάδες 10

B. 6. α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις:

admodum:	είναι.....	στο.....
Athenas:	είναι.....	στο.....
venire:	είναι	στο.....
magnitudinis:	είναι	στο.....
se (κείμενο β, το δεύτερο):	είναι.....	στο.....

(μονάδες 10)

β) Ibi vix animum sollicitum somno dederat, cum repente apparuit ei species horrenda.: Να αναγνωρίσετε το είδος της δευτερεύουσας πρότασης (2 μονάδες) και να προσδιορίσετε το είδος του cum (2 μονάδες). Πώς εκφέρεται η πρόταση (έγκλιση/χρόνος) (2 μονάδες) και ποια

είναι η συντακτική λειτουργία της (2 μονάδες); Παρατηρείτε κάποια ιδιαιτερότητα στη συντακτική σχέση μεταξύ της κύριας και της δευτερεύουσας πρότασης; (2 μονάδες)

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. α) Στο Λεύκιο Αιμίλιο Παύλο ύπατο για δεύτερη φορά έλαχε να κάνει πόλεμο εναντίον του βασιλιά Περσέα. Όταν στο σπίτι το βραδάκι επέστρεψε, η κορούλα του η Τέρτια, η οποία τότε ήταν πάρα πολύ μικρούλα, έτρεξε στην αγκαλιά του πατέρα.

β) Μετά τον πόλεμο στο Άκτιο ο Κάσσιος από την Πάρμα, ο οποίος ήταν στο στρατό του Μάρκου Αντώνιου (είχε υπηρετήσει στον στρατό του Μάρκου Αντωνίου), κατέφυγε στην Αθήνα. Εκεί πριν καλά καλά/μόλις είχε παραδώσει το ταραγμένο πνεύμα του στον ύπνο, όταν εμφανίστηκε ξαφνικά σε αυτόν φρικτή μορφή. Νόμιζε πως ερχόταν σε αυτόν άνθρωπος πελώριου μεγέθους και με βρώμικο πρόσωπο, όμοιος με εικόνα νεκρού. Αυτόν μόλις κοίταξε ο Κάσσιος, τον έπιασε φόβος και το όνομά του θέλησε να πληροφορηθεί. Εκείνος απάντησε ότι ήταν ο Πλούτωνα.

Β. 2.

εσπερινός→ vesperum

πατρογονικός → patris

κουρσεύω→ cucurrit

καταφύγιο→ confugit

παράδοση→ dedit

(μονάδες 10)

Β. 6. α)

admodum:	είναι επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού στο parvula
Athenas:	είναι απρόθετη αιτιατική που δηλώνει κίνηση σε τόπο (επειδή είναι όνομα πόλης) στο ρήμα confugit
venire:	είναι αντικείμενο στο ρήμα existimavit (ειδικό απαρέμφατο)
magnitudinis:	είναι γενική της ιδιότητας στο hominem
se (κείμενο β, το δεύτερο):	είναι υποκείμενο στο απαρέμφατο esse (αν και έχουμε ταυτοπροσωπία, το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου βρίσκεται σε αιτιατική και δεν παραλείπεται / λατινισμός)

β) Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση. Εισάγεται με τον αντίστροφο *cum* που μαζί με το επίρρημα *repente* δηλώνει αιφνίδιο γεγονός. Εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (*apparuit*) (και σε σχέση με την προσδιοριζόμενη κύρια πρόταση δηλώνει το υστερόχρονο στο παρελθόν). Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της πρότασης “*Ibi vixdederat*”. Η ιδιαιτερότητα είναι ότι η συντακτική σχέση κύριας και δευτερεύουσας πρότασης παρέχεται αντίστροφη (το κύριο νόημα εκφράζεται στη δευτερεύουσα πρόταση ενώ το δευτερεύον στην κύρια). (βλ.Λατινική Γραμματική Α. Τζάρτζανου, §192.α).

ΔΜΑΘΗΜΑ Ι, ΜΑΘΗΜΑ ΧΙ

ΚΕΙΜΕΝΟ

α. Ovidius poëta in terrā Ponticā exulat. Epistulas Rōmam scriptitat. Epistulae plenae querelārum sunt. Rōmam desiderat et fortūnam adversam deplōrat. Narrat de incolis barbaris et de terrā gelidā. Poētam curae et miseriae excruciant. Epistulis contra iniuriam repugnat. Musa est unica amīca poëtae.

β. Hannibal, dux Carthaginiensis, VI et XX annos natus, omnes gentes Hispaniae bello superāvit et Saguntum vi expugnāvit. Postea Alpes, quae Italiam ab Galliā seiungunt, cum elephantis transiit. Ubi in Italiā fuit, apud Ticīnum, Trebiam, Trasumēnum et Cannas copias Rōmanōrum profligāvit et delēvit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφραστούν στη Νέα Ελληνική τα παραπάνω αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να βρείτε στο διδαγμένο κείμενο μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμιά από τις παρακάτω ελληνικές: πλήρης, φουρτούνα, κοντράρω, δουκάτο, υπέροχος.

Μονάδες 10

B. 6. α) Να αναγνωριστούν συντακτικά οι λέξεις:

plena:	είναι.....	στο.....
querelarum:	είναι.....	στο.....
unica:	είναι.....	στο.....
dux:	είναι.....	στο.....
copias:	είναι.....	στα...../.....

(μονάδες 10)

β) Musa est unica amīca poëtae : Να μετατρέψετε το ρήμα σε ειδικό απαρέμφατο εξαρτώμενο από το Ovidius narrat.... (μονάδες 8). Να δικαιολογηθεί η πτώση του υποκειμένου του απαρεμφάτου (2 μονάδες).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. α. Ο Οβίδιος, ο ποιητής, είναι εξόριστος στην Ποντική γη. Γράφει συχνά επιστολές στη Ρώμη. Οι επιστολές είναι γεμάτες παράπονα. Επιθυμεί τη Ρώμη και θρηνεί την κακή του τύχη. Διηγείται για τους βάρβαρους κατοίκους και την παγωμένη γη. Οι έγνοιες και οι δυστυχίες βασανίζουν τον ποιητή. Αντιμάχεται ενάντια στην αδικία με τις επιστολές του. Η Μούσα είναι η μοναδική φίλη του ποιητή.

β. Ο Αννίβας, ο Καρχηδόνιος στρατηγός, σε ηλικία 26 χρόνων, νίκησε με πόλεμο (πολέμησε και νίκησε) όλα τα έθνη της Ισπανίας και κυρίευσε με τη βία το Σάγουντο. Έπειτα πέρασε με ελέφαντες τις Άλπεις, που χωρίζουν την Ιταλία από τη Γαλατία. Όταν βρέθηκε στη Ιταλία, κατατρόπωσε κι εξολόθρεψε τις ρωμαϊκές στρατιωτικές δυνάμεις κοντά στον ποταμό Τίκινο, στον ποταμό Τρεβία, στη λίμνη Τρασιμένη και στις Κάννες.

Β. 2. πλήρης → plenae

φουρτούνα → fortunam

κοντράρω → contra

δουκάτο → dux

υπέροχος → superavit

Β. 6. α.

plenae:	Είναι κατηγορούμενο στο υποκείμενο epistulae (μέσω του ρήματος sunt)
querelarum:	Είναι γενική αντικειμενική (γενική ως συμπλήρωμα επιθέτου) στο plenae
unica:	Είναι επιθετικός προσδιορισμός στο amica
dux:	Είναι ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, παράθεση στο Hannibal
copias:	Είναι αντικείμενο στα ρήματα profligavit και delevit

β. Ovidius narrat Musam esse unicam amicam poetae.

Το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου βρίσκεται πάντα σε αιτιατική. Στη συγκεκριμένη περίπτωση υπάρχει ετεροπροσωπία.

ΜΑΘΗΜΑ IX

ΚΕΙΜΕΝΟ

Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit. Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxoris Collatini laedit. Maritus et pater et Iunius Brutus eam maestam inveniunt. Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit. Brutus ex vulnere dolore magno cultrum extrahit et delictum punire parat. Populum concitat et Tarquinio imperium adimit. Liber iam populus Romanus duo consules, Iunium Brutum et Tarquinium Collatinum, deligere constituit.

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα.

Μονάδες 20

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

B. 2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη του κειμένου της στήλης A μια από τις δυο νεοελληνικές λέξεις της στήλης B που είναι ετυμολογικά συγγενής.

A	B
modo	μοδίστρα
	αμοραλιστής
femina	φεμινισμός
	φενάκη
lacrimis	δακρύβρεχτος
	κριματίζομαι
vulnere	ουλή
	βέλος
imperium	ιμπεριαλιστικός
	ιμπρεσιονιστής

Μονάδες 10

B. 6. α) Να συμπληρώσετε τα αντικείμενα των ρημάτων στον ακόλουθο πίνακα:

Ρήμα	Αντικείμενο
perdit	

laedit	
inveniunt	
interficit	
constituit	

(μονάδες 10)

β) Liber iam populus Rōmānus...: Να μετατρέψετε τον επιθετικό προσδιορισμό σε αναφορική πρόταση.

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Ο Ταρκύνιος ο Υπερήφανος, έβδομος και τελευταίος από τους βασιλιάδες, χάνει την εξουσία με αυτόν τον τρόπο. Ο γιος του Σέξτος Ταρκύνιος προσβάλλει την τιμή της Λουκρητίας, συζύγου του Κολλατίνου. Ο σύζυγος και ο πατέρας και ο Ιούνιος Βρούτος βρίσκουν αυτήν περίλυπη. Η γυναίκα σ' εκείνους με δάκρυα αποκαλύπτει την αδικία και με μαχαίρι αυτοκτονεί. Ο Βρούτος με μεγάλο πόνο βγάζει (τραβώντας) το μαχαίρι από το τραύμα και ετοιμάζεται να τιμωρήσει το έγκλημα. Ξεσηκώνει το λαό και αφαιρεί την εξουσία από τον Ταρκύνιο. Ελεύθερος πια ο ρωμαϊκός λαός αποφασίζει να εκλέξει δύο υπάτους, τον Ιούνιο Βρούτο και τον Ταρκύνιο Κολλατίνο.

B. 2.

modo → μοδίστρα

femina → φεμινισμός

lacrimis → δακρύβρεχτος

vulnere → ουλή

imperium → ιμπεριαλιστικός

B. 6. α)

Ρήμα	Αντικείμενο
perdit	imperium
laedit	pudicitiam
inveniunt	eam
interficit	se (άμεση ή ευθεία αυτοπάθεια)
constituit	deligere (τελικό απαρέμφατο)

β) Liber iam populus, qui Rōmānus est...

ΜΑΘΗΜΑ II, ΜΑΘΗΜΑ XIII

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Aenēas filius Anchīsae est. Patria Aenēae Troia est. Graeci Troiam oppugnant et dolo expugnant. Aenēas cum Anchīsā, cum nato et cum sociis ad Italiam navigat. Sed venti pontum turbant et Aenēan in Africam portant. Ibi Didō regīna novam patriam fundat. Aenēas regīnae insidias Graecōrum renarrat.

β) Serēnā nocte subito luna defecerat; ob repentinum monstrum terror animos militum invaserat et exercitus fiduciam amiserat. Tum Sulpicius Gallus de caeli ratiōne et de stellārum lunaeque statu ac motibus disputāvit eōque modo exercitum alacrem in pugnam misit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφραστούν στη Νέα Ελληνική τα παραπάνω αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να βρείτε στο διδαγμένο κείμενο μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμιά από τις παρακάτω ελληνικές: σοσιαλισμός, ναυαγός, βεντάλια, ρήγας, σερενάτα.

Μονάδες 10

B. 6. α) Να αναγνωριστούν συντακτικά οι λέξεις:

filius:	είναι.....	στο.....
Aeneae:	είναι.....	στο.....
regina:	είναι.....	στο.....
stellarum:	είναι.....	στα...../.....
modo:	είναι.....	στο.....

(μονάδες 10)

β) Aenēas filius Anchīsae est: Να μετατρέψετε το ρήμα σε ειδικό απαρέμφατο εξαρτώμενο από το Scriptor (=ο συγγραφέας) narrat.... (να δοθεί προσοχή στις απαραίτητες αλλαγές που συνοδεύουν την μετατροπή) (μονάδες 6). Να δικαιολογηθεί η πτώση του υποκειμένου του απαρεμφάτου (4 μονάδες).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A. α) Ο Αινείας είναι γιος του Αγχίση. Πατρίδα του Αινεία είναι η Τροία. Οι Έλληνες πολιορκούν την Τροία και με δόλο την κυριεύουν. Ο Αινείας πλέει προς την Ιταλία με τον Αγχίση, με το γιο του και τους συντρόφους του. Αλλά οι άνεμοι ταραάζουν το πέλαγος και φέρνουν τον Αινεία στην Αφρική. Εκεί η βασίλισσα Διδώ θεμελιώνει μια καινούρια πατρίδα. Ο Αινείας διηγείται στη βασίλισσα από την αρχή τους δόλους των Ελλήνων.

β) Μια ξάστερη νύχτα είχε πάθει ξαφνικά έκλειψη η σελήνη· τρόμος είχε πιάσει/καταλάβει τις ψυχές των στρατιωτών από (αυτό) το ξαφνικό παράξενο και φοβερό θέαμα και ο στρατός είχε χάσει το ηθικό του. Τότε ο Σουλπίκιος Γάλλος πραγματεύτηκε/μίλησε για τη φύση του ουρανού και τη στάση και τις κινήσεις των αστεριών και της σελήνης και με αυτό τον τρόπο έστειλε το στρατό πρόθυμο/με αναπτρωμένο το ηθικό στη μάχη.

B. 2. σοσιαλισμός→ sociis

ναυαγός→ navigat

βεντάλια→ venti

ρήγας→ regina

σερενάτα→ serena

B.6. α)

filius:	Είναι κατηγορούμενο στο Aeneas (μέσω του συνδετικού ρήματος est)
Aeneae:	Είναι γενική κτητική στο patria
regina:	Είναι ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, παράθεση στο Dido
stellarum:	Είναι γενική υποκειμενική στα statu και motibus
modo:	Είναι αφαιρετική οργανική του τρόπου στο misit

β) Scriptor narrat Aenēam/Aenēan filium Anchīsae esse.

Το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου τίθεται σε αιτιατική πτώση, γιατί έχουμε ετεροπροσωπία. (narrat →Υ scriptor / esse→Υ Aeneam/Aenean)

ΜΑΘΗΜΑ ΙΧ, ΜΑΘΗΜΑ ΧV

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit. Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxoris Collatini, laedit. Maritus et pater et Iunius Brutus eam maestam inveniunt. Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit. Brutus ex vulnere dolore magno cultrum extrahit et delictum punire parat.

β) Germāni non student agricultūrae; lacte, caseo et carne nutriuntur. Locis frigidissimis pelles solum habent et in fluminibus lavantur. Cum civitas bellum gerit, magistrātus creantur cum vitae necisque potestāte.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να αντιστοιχίσετε τις λατινικές λέξεις της στήλης Α' με τις ετυμολογικά συγγενείς νεοελληνικές λέξεις της στήλης Β'. Δύο λέξεις της στήλης Β' περισσεύουν.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
1. pater	α. ποινικοποίηση
2. femina	β. λουτρόπολη
3. punire	γ. πατριαρχία
4. agricultūrae	δ. θηλυπρέπεια
5. lavantur	ε. παταγώδης
	στ. αγρόκτημα
	ζ. λατρευτικός

Μονάδες 10

B.6.α) Να αναγνωριστούν συντακτικά οι παρακάτω λέξεις: uxoris, maestam, magno, carne, cum potestate.

Μονάδες 10

β) Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxoris Collatini, laedit: Στην παραπάνω πρόταση να αναγνωριστεί συντακτικά η λέξη eius και να βρεθεί αν δηλώνει κτήση με ή χωρίς αυτοπάθεια (Μονάδες 4). Να αντικατασταθεί η λέξη eius με τον σωστό τύπο της αντωνυμίας suus-sua-suum (Μονάδες 2), να επισημανθεί η συντακτική

διαφορά που προκύπτει (Μονάδες 2) και να βρεθεί αν δηλώνεται κτήση με ή χωρίς αυτοπάθεια (Μονάδες 2).

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α.α) Ο Ταρκύνιος ο Υπερήφανος, έβδομος και τελευταίος από τους βασιλιάδες (ή βασιλείς), με αυτόν τον τρόπο χάνει την εξουσία. Ο γιος του Σέξτος Ταρκύνιος προσβάλλει την τιμή της Λουκρητίας, συζύγου του Κολλατίνου. Ο σύζυγος και ο πατέρας και ο Ιούνιος Βρούτος βρίσκουν αυτήν περίλυπη. Σε εκείνους η γυναίκα με δάκρυα αποκαλύπτει την αδικία και με μαχαίρι αυτοκτονεί. Ο Βρούτος βγάζει (τραβώντας) από το τραύμα με μεγάλο πόνο το μαχαίρι και ετοιμάζεται να τιμωρήσει το έγκλημα.

β) Οι Γερμανοί δεν ασχολούνται με τη γεωργία, (αλλά) τρέφονται με γάλα, τυρί και κρέας. Στους πάρα πολύ παγωμένους τόπους (αν και ζουν σε περιοχές φοβερά παγωμένες), φορούν μόνο δέρματα και πλένονται στα ποτάμια. Κάθε φορά που η χώρα τους κάνει (ή η πολιτεία διεξάγει) πόλεμο, εκλέγονται αρχές (άρχοντες) με εξουσία ζωής και θανάτου.

B.2. 1 → γ

2 → δ

3 → α

4 → στ

5 → β

B.6.α) *uxōris*: ομοιόπτωτος προσδιορισμός, παράθεση στη λέξη *Lucretiae*.

maestam: κατηγορούμενο στο αντικείμενο *eam* του ρήματος *inveniunt*.

magno: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη *dolore*.

carne: αφαιρετική οργανική του μέσου στο ρήμα *nutriuntur*.

cum potestate: εμπρόθετος προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα *creantur*.

β.) *eius*: ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική κτητική στη λέξη *filius*.

Filius eius: με τη λέξη *eius* δηλώνεται κτήση χωρίς αυτοπάθεια.

Filius eius → *filius suus*

filius suus: το *suus* συντακτικά είναι ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη *filius* και δηλώνεται κτήση με αυτοπάθεια.

ΜΑΘΗΜΑ IV, ΜΑΘΗΜΑ X, ΜΑΘΗΜΑ XV

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Iustitiā inter se certābant et patriam curābant. In bello pericula audaciā propulsābant et beneficiis amicitias parābant.

β) Postea lūlus, Aenēae filius, regnum ab Lavinio transferet et Albam Longam munit. Post trecentos annos Ilia duos filios, Rōmulum et Remum, pariet, quos lupa nutriet. Rōmulus moenia Martia condet Romanosque de suo nomine appellābit. Rōmānis imperium sine fine erit.

γ) Locis frigidissimis pelles solum habent et in fluminibus lavantur. Cum civitas bellum gerit, magistrātus creantur cum vitae necisque potestāte.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρείτε μια λέξη στη Νέα Ελληνική που έχει ετυμολογική συγγένεια με τις παρακάτω λέξεις των λατινικών κειμένων που σας δόθηκαν: patriam, bello, pericula, transferet, imperium.

Μονάδες 10

B.6.α) Να αναγνωριστούν συντακτικά οι παρακάτω λέξεις:

audaciā, filius, Rōmulum, bellum, vitae.

Μονάδες 10

β) inter se certābant: να βρεθεί η συντακτική λειτουργία του εμπρόθετου προσδιορισμού inter se (Μονάδες 2) και να δηλωθεί η ίδια συντακτική λειτουργία και με τα άλλα δύο πρόσωπα (α' και β' πρόσωπο), κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές και στον ρηματικό τύπο certābant (Μονάδες 8).

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A. α) Συναγωνίζονταν μεταξύ τους ως προς τη δικαιοσύνη και φρόντιζαν (για) την πατρίδα. Στον πόλεμο απομάκρυναν τους κινδύνους με τόλμη και αποκτούσαν συμμαχίες με ευεργεσίες.

β) Αργότερα ο Ίουλος, ο γιος του Αινεία, θα μεταφέρει το βασίλειο από το Λαβίνιο και θα οχυρώσει την Άλβα Λόγγα. Μετά από τριακόσια χρόνια, η Ιλία θα γεννήσει δύο γιους, τον Ρωμύλο και τον Ρώμο, τους οποίους θα αναθρέψει μια λύκαινα. Ο Ρωμύλος θα χτίσει τα τείχη του Άρη και θα ονομάσει τους Ρωμαίους από το όνομά του. Στους Ρωμαίους η εξουσία θα υπάρχει χωρίς τέλος.

γ) Στους πάρα πολύ παγωμένους τόπους (αν και ζουν σε περιοχές φοβερά παγωμένες), φορούν μόνο δέρματα και πλένονται στα ποτάμια. Κάθε φορά που η χώρα τους κάνει (ή η πολιτεία διεξάγει) πόλεμο, εκλέγονται αρχές (άρχοντες) με εξουσία ζωής και θανάτου.

B.2. patriam: πατρίδα, πατριώτης, πατριωτικός, πατριδογνωσία.

bello: ρέμπελος

pericula: πείρα, έμπειρος, εμπειρία, απόπειρα, πεπειραμένος.

transferet: φέρω, φορά, διαφορά, διαφορετικός, προσφορά, προσφέρω

imperium: ιμπεριαλιστής, ιμπεριαλιστικός, ιμπεριαλισμός.

B.6.α) audaciā: αφαιρετική οργανική του τρόπου στο ρήμα propulsabant.

filius: ομοιόπτωτος προσδιορισμός ως παράθεση στη λέξη Iulus.

Rōmulum: ομοιόπτωτος προσδιορισμός ως επεξήγηση στη λέξη filios.

bellum: αντικείμενο του ρήματος gerit.

vitae: γενική αντικειμενική στη λέξη potestate.

β) inter se: εμπρόθετος προσδιορισμός της αλληλοπάθειας στο ρήμα certabant.

inter nos certabamus

inter vos certabatis.

ΜΑΘΗΜΑ IV, ΜΑΘΗΜΑ X

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Rōmāni in suppliciis deōrum magnifici sed domi parci erant. Iustitiā inter se certābant et patriam curābant. In bello pericula audaciā propulsābant et beneficiis amicitias parābant.

β) Postea Iūlus, Aenēae filius, regnum ab Lavinio transferet et Albam Longam munit. Post trecentos annos Ilia duos filios, Rōmulum et Remum, pariet, quos lupa nutriet. Rōmulus moenia Martia condet Romanosque de suo nomine appellābit. Rōmānis imperium sine fine erit. Caesar Augustus, ab Iūlo ortus, Belli portas claudet et Saturnium regnum restituet. Hunc tu, ut Aenēam, in caelo accipies.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρεθεί με ποια λέξη των λατινικών κειμένων που σας δόθηκαν έχει ετυμολογική συγγένεια καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: εποικοδομητικός, απόπειρα, διαφορά, ιμπεριαλισμός, φινάλε.

Μονάδες 10

B.6.α) Να αναγνωριστούν συντακτικά οι παρακάτω λέξεις:

magnifici, beneficiis, trecentos, de nomine, Rōmānis.

Μονάδες 10

β) Να δηλωθεί η επιρρηματική σχέση που εκφράζεται στους ακόλουθους εμπρόθετους προσδιορισμούς με την πρόθεση in: in suppliciis, in bello, in caelo (Μονάδες 6) και στους παρακάτω εμπρόθετους προσδιορισμούς με την πρόθεση ab: ab Lavinio, ab Iūlo (Μονάδες 4).

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A. α) Οι Ρωμαίοι (ήταν) γενναϊόδωροι στη λατρεία των θεών αλλά ήταν φειδωλοί στο σπίτι/στην ιδιωτική (τους) ζωή. Συναγωνίζονταν μεταξύ τους ως προς τη δικαιοσύνη και φρόντιζαν (για) την πατρίδα. Στον πόλεμο απομάκρυναν τους κινδύνους με τόλμη και αποκτούσαν συμμαχίες με ευεργεσίες.

β) Αργότερα ο Ίουλος, ο γιος του Αινεία, θα μεταφέρει το βασίλειο από το Λαβίνιο και θα οχυρώσει την Άλβα Λόγγα. Μετά από τριακόσια χρόνια, η Ιλία θα γεννήσει δύο γιους, τον Ρωμύλο και τον Ρώμο, τους οποίους θα αναθρέψει μια λύκαινα. Ο Ρωμύλος θα χτίσει τα τείχη του Άρη και θα ονομάσει τους Ρωμαίους από το όνομά του. Στους Ρωμαίους η εξουσία θα υπάρχει χωρίς τέλος. Ο Καίσαρας Αύγουστος, καταγόμενος από τον Ίουλο, θα κλείσει τις πύλες του Πολέμου και θα αποκαταστήσει τη βασιλεία του Κρόνου. Αυτόν εσύ, όπως τον Αινεία, θα (υπο)δεχτείς στον ουρανό.

B.2. εποικοδομητικός → domi

απόπειρα → pericula

διαφορά → transferet

ιμπεριαλισμός → imperium

φινάλε → fine

B.6.α) magnifici: κατηγορούμενο του υποκειμένου (Romani) λόγω του συνδετικού ρήματος erant.

beneficiis: αφαιρετική οργανική του μέσου στο ρήμα parabant.

trecentos: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη annos.

de nomine: εμπρόθετος προσδιορισμός της προέλευσης στο ρήμα apellabit.

Romanis: δοτική προσωπική κτητική λόγω του ρήματος erit (<sum).

β) in suppliciis: εμπρόθετος προσδιορισμός της κατάστασης (βλ. σχολικό εγχειρίδιο, *Λατινικά Α' τεύχος*, σελ. 53)/ εμπρόθετος προσδιορισμός της αναφοράς (βλ. Χρ. Κανελλόπουλος, *Λατινικά για την Γ' Δέσμη*, Α' μέρος, σελ. 51)

in bello: εμπρόθετος προσδιορισμός του χρόνου.

in caelo: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο.

ab Lavinio: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει απομάκρυνση από τόπο/ από τόπο κίνηση.

ab Iulo: εμπρόθετος προσδιορισμός της καταγωγής.

ΜΑΘΗΜΑ IV, ΜΑΘΗΜΑ VI, ΜΑΘΗΜΑ X

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Apud antīquos Rōmānos concordia maxima sed avaritia minima erat. Rōmāni in suppliciis deōrum magnifici sed domi parci erant. Iustitiā inter se certābant et patriam curābant. In bello pericula audaciā propulsābant et beneficiis amicitias parābant.

β) Mens et animus et consilium et sententia civitātis posita est in legibus. Ut corpora nostra sine mente, sic civitas sine lege non stat. Legum ministri sunt magistrātus, legum interpretes iudices, legum denique omnes servi sumus: sic enim liberi esse possumus.

γ) Postea lūlus, Aenēae filius, regnum ab Lavinio transferet et Albam Longam muniēt.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να αντιστοιχίσετε τις λατινικές λέξεις της στήλης Α' με τις ετυμολογικά συγγενείς νεοελληνικές λέξεις της στήλης Β'. Δύο λέξεις της στήλης Α' περισσεύουν.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
1. domi	α. απόπειρα
2. pericula	β. αμυντικός
3. possumus	γ. παράφορος
4. posita	δ. αποδόμηση
5. muniēt	ε. δεσποτισμός
6. transferet	
7. parabant	

Μονάδες 10

B.6.α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις παρακάτω λέξεις:

minima	είναι στο
deōrum	είναι στο
liberi	είναι στο
ab Lavinio	είναι στο
Aenēae	είναι στο

Μονάδες 10

- β) Στις φράσεις *concordia maxima* (κείμενο α) και *Postea Iūlus, Aenēae filius* (κείμενο γ) να επισημάνετε τη συντακτική λειτουργία των λέξεων *maxima* και *filius*, δηλώνοντας και τις λέξεις που προσδιορίζουν (Μονάδες 4) και να μετατρέψετε τους όρους *maxima* και *filius* σε δευτερεύουσες αναφορικές προσδιοριστικές προτάσεις, επιλέγοντας το σωστό γένος της αναφορικής αντωνυμίας, ανάλογα με τον προσδιοριζόμενο κάθε φορά όρο, τον οποίο και θα αντιγράψετε. (Μονάδες 6)

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α α) Στους αρχαίους Ρωμαίους υπήρχε πάρα πολύ μεγάλη ομόνοια αλλά (υπήρχε) ελάχιστη πλεονεξία. Οι Ρωμαίοι (ήταν) γενναιόδωροι στη λατρεία των θεών αλλά ήταν φειδωλοί στο σπίτι/στην ιδιωτική (τους) ζωή. Συναγωνίζονταν μεταξύ τους ως προς τη δικαιοσύνη και φρόντιζαν (για) την πατρίδα. Στον πόλεμο απομάκρυναν τους κινδύνους με τόλμη και αποκτούσαν συμμαχίες με ευεργεσίες.

β) Ο νους και η ψυχή και η σκέψη και η κρίση της πολιτείας βρίσκονται στους νόμους. Όπως τα σώματά μας χωρίς τον νου/πνεύμα (δεν στέκονται/υπάρχουν), έτσι και η πολιτεία χωρίς τον νόμο δεν στέκεται/υπάρχει. Οι αρχές (άρχοντες) είναι θεράποντες των νόμων, οι δικαστές (είναι) ερμηνευτές των νόμων και τελικά όλοι (εμείς) είμαστε υπηρέτες των νόμων: γιατί έτσι μπορούμε να είμαστε ελεύθεροι.

γ) Αργότερα ο Ίουλος, ο γιος του Αινεία, θα μεταφέρει το βασίλειο από το Λαβίνιο και θα οχυρώσει την Άλβα Λόγγα.

B.2. domi → αποδόμηση

pericula → απόπειρα

possumus → δεσποτισμός

moenia → αμυντικός

transferet → παράφορος

B.6.α) minima: είναι ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη avaritia.

deōrum: είναι γενική αντικειμενική στη λέξη suppliciiis.

liberi: είναι κατηγορούμενο στο εννοούμενο υποκείμενο nos (λόγω του απαρεμφάτου esse του συνδετικού ρήματος sum).

ab Lavinio: είναι εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει απομάκρυνση από τόπο/ από τόπο κίνηση στο ρήμα transferet.

Aenēae: είναι γενική κτητική στη λέξη filius.

β) Το επίθετο maxima είναι ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη concordia. Η λέξη filius είναι ομοιόπτωτος προσδιορισμός, παράθεση στη λέξη Iulus.

concordia, quae maxima erat

Iulus, qui filius Aeneae erit.

ΜΑΘΗΜΑ Ι, ΜΑΘΗΜΑ Χ

ΚΕΙΜΕΝΟ

α. Ovidius poēta in terrā Ponticā exulat. Epistulas Rōmam scriptitat. Epistulae plenae querelārum sunt. Rōmam desiderat et fortūnam adversam deplōrat. Narrat de incolis barbaris et de terrā gelidā. Poētam curae et miseriae excruciant. Epistulis contra iniuriam repugnat. Musa est unica amīca poētae.

β. Post trecentos annos Ilia duos filios, Rōmulum et Remum, pariet, quos lupa nutrit. Rōmulus moenia Martia condet Romanosque de suo nomine appellābit. Rōmānis imperium sine fine erit. Caesar Augustus, ab Iūlo ortus, Belli portas claudet et Saturnium regnum restituet. Hunc tu, ut Aenēam, in caelo accipies.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα παραπάνω αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να βρείτε στα λατινικά κείμενα μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: τερακότα, ενικός, διώροφος, ιμπεριαλισμός, αυλόπορτα.

Μονάδες 10

B. 6. α. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις:

in terrā:	είναι.....	στο.....
Poētam:	είναι.....	στο.....
duos:	είναι.....	στο.....
moenia:	είναι.....	στο.....
Belli:	είναι.....	στο.....

Μονάδες 10

β. poēta: να αναγνωρίσετε συντακτικά τον όρο και να δηλώσετε τη λέξη που προσδιορίζει (Μονάδες 4). Να μετατρέψετε τον όρο poēta σε δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση, επιλέγοντας το σωστό γένος της αναφορικής αντωνυμίας, ανάλογα με τον προσδιοριζόμενο όρο, τον οποίο και θα ξαναγράψετε. (Μονάδες 6)

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α. α. Ο Οβίδιος, ο ποιητής, είναι εξόριστος στην Ποντική γη. Γράφει συχνά επιστολές στη Ρώμη. Οι επιστολές είναι γεμάτες παράπονα. Επιθυμεί τη Ρώμη και θρηνεί την κακή του τύχη. Διηγείται/αφηγείται για τους βάρβαρους κατοίκους και την παγωμένη γη. Οι έγνοιες και οι δυστυχίες βασανίζουν τον ποιητή. Με τις επιστολές (του) αντιμάχεται ενάντια στην αδικία. Η Μούσα είναι η μοναδική φίλη του ποιητή.

β. Μετά από τριακόσια χρόνια η Ιλία θα γεννήσει δυο γιους, τον Ρωμύλο και τον Ρώμο, τους οποίους θα θρέψει μια λύκαινα. Ο Ρωμύλος θα χτίσει τα τείχη του Άρη και θα ονομάσει τους Ρωμαίους από το όνομά του. Στους Ρωμαίους η εξουσία θα είναι χωρίς τέλος. Ο Καίσαρας Αύγουστος, απόγονος του Ίουλου/ καταγόμενος από τον Ίουλο, θα κλείσει τις πύλες του Πολέμου και θα αποκαταστήσει τη βασιλεία του Κρόνου. Αυτόν εσύ, όπως τον Αινεία, θα τον (υπο)δεχτείς στον ουρανό.

B.2. τερακότα → terrā

ενικός → unica

διώροφος → duos

ιμπεριαλισμός → imperium

αυλόπορτα → portas

B.6.α.

in terrā:	είναι εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο στο ρήμα exulat
Roētā:	είναι αντικείμενο στο ρήμα excruciant
duos:	είναι ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο ουσιαστικό filios
moenīa:	είναι αντικείμενο στο ρήμα condet
Belli:	είναι γενική κτητική στο ουσιαστικό portas

β. ο όρος roēta λειτουργεί ως ομοιόπτωτος προσδιορισμός της παράθεσης στο υποκείμενο Onidius. Ο προσδιορισμός της παράθεσης μπορεί να αποδίδεται με δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση, η οποία θα σχηματιστεί ως εξής:

Ovidius, qui poeta est, (in terrā Ponticā exulat).

ΜΑΘΗΜΑ VII, ΜΑΘΗΜΑ XIII

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Caesar propter frumenti inopiam legiōnes in hibernis multis conlocat. Ex quibus quattuor in Nervii hiemāre iubet et tribus imperat in Belgis remanēre. Legātos omnes frumentum in castra importāre iubet. Milites his verbis admonet: «Hostes adventāre audio; speculatōres nostri eos prope esse nuntiant. Vim hostium cavēre debetis; hostes enim de coilibus advolāre solent et caedem militum perpetrāre possunt».

β) Tum Sulpicius Gallus de caeli ratiōne et de stellārum lunaeque statu ac motibus disputāvit eōque modo exercitum alacrem in pugnam misit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να αντιστοιχίσετε τις παρακάτω λέξεις του κειμένου με τις ελληνικές λέξεις της Β στήλης με τις οποίες είναι ετυμολογικά συγγενείς (δύο λέξεις της στήλης Β περισσεύουν).

A	B
hiemare	μόδιστρος
tribus	χειμώνας
modo	μισεμός
misit	μοτοσικλέτα
motibus	μισός
	χυμός
	τριπλός

Μονάδες 10

B. 6. α) Να αναγνωριστούν συντακτικά οι λέξεις:

frumenti:	είναι.....	στο.....
-----------	------------	----------

hiemare:	είναι.....	στο.....
verbis:	είναι.....	στο.....
exercitum:	είναι.....	στο.....
alacrem:	είναι.....	στο.....

(μονάδες 10)

β) propter inopiam, in hibernis, ex quibus, in castra, de ratione: Να αναγνωριστούν συντακτικά οι εμπρόθετοι προσδιορισμοί.

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Λόγω / Εξαιτίας της έλλειψης σιταριού ο Καίσαρας εγκαθιστά τις λεγεώνες (του) σε πολλά χειμερινά στρατόπεδα. Διατάζει τέσσερις από αυτές να ξεχειμωνιάσουν στη χώρα των Νερβίων και (άλλες) τρεις διατάζει να παραμείνουν στη χώρα των Βέλγων. Διατάζει όλους τους διοικητές των λεγεώνων να μεταφέρουν στάρι στο στρατόπεδό (τους). Συμβουλεύει τους στρατιώτες (του) με αυτά τα λόγια: «Πληροφορούμαι ότι οι εχθροί πλησιάζουν· οι ανιχνευτές/κατάσκοποί μας αναγγέλλουν ότι οι εχθροί βρίσκονται κοντά. Πρέπει να φυλάγεστε από την βία/δύναμη των εχθρών· γιατί συνηθίζουν να εξορμούν από τους λόφους και μπορούν να κατασφάξουν τους στρατιώτες».

β) Τότε ο Σουλπίκιος Γάλλος πραγματεύτηκε/μίλησε για τη φύση του ουρανού και τη στάση και τις κινήσεις των άστρων και της σελήνης και με αυτό τον τρόπο έστειλε το στρατό με αναπτερωμένο το ηθικό /πρόθυμο στη μάχη.

B. 2.

hiemare→ χειμώνας

tribus→ τριπλός

modo→ μόδιστρος

misit→ μισεμός

motibus→ μοτοσικλέτα

B. 6. α)

frumenti:	Είναι γενική αντικειμενική	στο inopiam
hiemare:	Είναι έμμεσο αντικείμενο (τελικό απαρέμφατο)	στο iubet
verbis:	Είναι αφαιρετική οργανική του τρόπου	στο admonet
exercitum:	Είναι αντικείμενο	στο misit
alacrem:	Είναι επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου	στο exercitum

β) propter inopiam→εμπρόθετος προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο conlocat

in hibernis→εμπρόθετος προσδιορισμός της στάσης σε τόπο στο conlocat

ex quibus→ εμπρόθετος προσδιορισμός του διαιρεμένου όλου στο quattuor

in castra→εμπρόθετος προσδιορισμός της κατεύθυνσης στο importare

de ratione→εμπρόθετος προσδιορισμός της αναφοράς στο disputavit

ΜΑΘΗΜΑ Χ, ΜΑΘΗΜΑ ΧV

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Postea lūlus, Aenēae filius, regnum ab Lavinio transferet et Albam Longam muniēt. Post trecentos annos Ilia duos filios, Rōmulum et Remum, pariet, quos lupa nutriet.

β) Germanōrum vita omnis in venationibus atque in studiis rei militāris consistit. Germāni non student agricultūrae; lacte, caseo et carne nutriuntur. Locis frigidissimis pelles solum habent et in fluminibus lavantur. Cum civitas bellum gerit, magistrātus creantur cum vitae necisque potestāte. Equestribus proeliis saepe ex equis desiliunt ac pedibus proeliantur: ephippiōrum usus res turpis et iners habētur.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να διαλέξετε ποια από τις δύο νεοελληνικές λέξεις της στήλης Β΄ έχει ετυμολογική συγγένεια με τη λατινική λέξη που σας δίνεται στη στήλη Α΄.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
α. transferet	i. παράφορος ii. παράλογος
β. muniēt	i. αμυντικός ii. αμοραλιστής
γ. agricultūrae	i. αγριότητα ii. αγρανάπαυση
δ. lacte	i. λακτόζη ii. λάκτισμα
ε. pelles	i. παίγνιο ii. πέλμα

Μονάδες 10

B.6.α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις παρακάτω λέξεις:

duos, omnis, pedibus, ephippiōrum, res.

Μονάδες 10

β) «Cum civitas bellum gerit, magistrātus creantur»: Στην περίοδο λόγου που σας δόθηκε:

αφού χαρακτηρίσετε ως προς το είδος της την πρόταση «Cum civitas bellum gerit» (Μονάδα 1) και προσδιορίσετε το είδος του συνδέσμου cum (Μονάδα 1), να κάνετε πλήρη συντακτική αναγνώριση των όρων των προτάσεων «Cum civitas bellum gerit», και «magistrātus creantur» (μονάδες 5) και να μετατρέψετε την πρόταση «magistrātus creantur (a Germanis)» στην ενεργητική φωνή. (Μονάδες 3)

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A.α) Αργότερα ο Ίουλος, ο γιος του Αινεία, θα μεταφέρει το βασίλειο από το Λαβίνιο και θα οχυρώσει την Άλβα Λόγγα. Μετά από τριακόσια χρόνια, η Ιλία θα γεννήσει δύο γιους, τον Ρωμύλο και τον Ρώμο, τους οποίους θα αναθρέψει μια λύκαινα.

β) Όλη (ολόκληρη) η ζωή των Γερμανών περιορίζεται στο κυνήγι και στη σπουδή/ασχολία των στρατιωτικών πραγμάτων/με τα στρατιωτικά πράγματα (στις στρατιωτικές ασχολίες). Οι Γερμανοί δεν ασχολούνται με τη γεωργία· τρέφονται με γάλα, τυρί και κρέας. Στους πάρα πολύ παγωμένους τόπους (Αν και ζουν σε περιοχές φοβερά παγωμένες), φορούν μόνο δέρματα και πλένονται στα ποτάμια. Κάθε φορά που η χώρα τους κάνει /η πολιτεία διεξάγει πόλεμο, εκλέγονται αρχές (άρχοντες) με εξουσία ζωής και θανάτου. Στις ιππομαχίες συχνά πηδούν κάτω από τα άλογά (τους) και πολεμούν πεζοί: η χρήση των σελών θεωρείται πράγμα αισχρό και μαλθακό.

B.2. transferet → i. παράφορος

muniet → i. αμυντικός

agricultūrae → ii. αγρανάπαυση

lacte → i. λακτόζη

pelles → ii. πέλμα

B.6.α) duos → ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη filios.

omnis → ομοιόπτωτος, κατηγορηματικός προσδιορισμός στη λέξη vita.

pedibus → αφαιρετική οργανική του τρόπου στο ρήμα proeliantur.

erhippiōrum → γενική αντικειμενική (ετερόπτωτος προσδιορισμός) στη λέξη usus.

res → κατηγορούμενο στο υποκείμενο usus λόγω του συνδετικού ρήματος habetur.

β) Η φράση «Cum civitas bellum gerit» είναι δευτερεύουσα επιρρηματική, χρονική πρόταση, της οποίας ο σύνδεσμος cum ονομάζεται επαναληπτικός (μαζί με οριστική δηλώνει την αόριστη επανάληψη).

Συντακτική αναγνώριση:

«Cum civitas bellum gerit»

gerit: ρήμα

civitas: υποκείμενο του ρήματος gerit.

bellum: αντικείμενο του ρήματος gerit.

«magistrātus creantur»

creantur: ρήμα

magistrātus: υποκείμενο του ρήματος creantur.

Μετατροπή στην ενεργητική φωνή της πρότασης «magistrātus creantur (a Germanis)» → (Germani) creant magistrātus.

ΜΑΘΗΜΑ II, ΜΑΘΗΜΑ VI

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Aenēas filius Anchīsae est. Patria Aenēae Troia est. Graeci Troiam oppugnant et dolo expugnant. Aenēas cum Anchīsā, cum nato et cum sociis ad Italiam navigat. Sed venti pontum turbant et Aenēan in Africam portant. Ibi Didō regīna novam patriam fundat.

β) Mens et animus et consilium et sententia civitātis posita est in legibus. Ut corpora nostra sine mente, sic civitas sine lege non stat. Legum ministri sunt magistrātus, legum interpretes iudices, legum denique omnes servi sumus: sic enim liberi esse possumus.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να αντιστοιχίσετε τις λατινικές λέξεις της στήλης Α με τις ελληνικές λέξεις της στήλης Β με τις οποίες είναι ετυμολογικά συγγενείς (δύο λέξεις της στήλης Β περισσεύουν).

A	B
oppugnant	μάχομαι
sociis	ἔνευ
navigat	σοσιαλιστικός
sine	δεσπότης
possumus	ανοχή
	πυγμή
	ναυτικός

Μονάδες 10

B. 6. α. Να εντοπίσετε τη συντακτική λειτουργία των παρακάτω όρων:

filius	είναι στο
cum Anchīsā	είναι στο
sine mente	είναι στο
magistrātus	είναι στο
esse	είναι στο

Μονάδες 10

B. 6. β. Graeci Troiam oppugnant et dolo expugnant: αφού χωρίσετε σε προτάσεις την περίοδο (Μονάδες 2), να την ξαναγράψετε τρέποντας τη σύνταξη από ενεργητική σε παθητική (Μονάδες 8).

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

α) Ο Αινείας είναι γιος του Αγχίση. Πατρίδα του Αινεία είναι η Τροία. Οι Έλληνες πολιορκούν την Τροία και την κυριεύουν με δόλο. Ο Αινείας πλέει προς την Ιταλία με τον Αγχίση, με τον γιο (του) και με τους συντρόφους (του). Αλλά οι άνεμοι ταραάζουν τη θάλασσα και (μετα)φέρουν τον Αινεία στην Αφρική. Εκεί η Διδώ η βασίλισσα θεμελιώνει/ιδρύει (μια) καινούρια πατρίδα.

β) Ο νους και η ψυχή και η σκέψη και η κρίση της πολιτείας βρίσκονται (είναι τοποθετημένα) στους νόμους. Όπως τα σώματά μας (δεν υπάρχουν/δεν στέκονται) χωρίς την ψυχή, έτσι και η πολιτεία δεν στέκεται (δεν υπάρχει) χωρίς τον νόμο. Οι αρχές (άρχοντες) είναι θεράποντες των νόμων, οι δικαστές είναι ερμηνευτές των νόμων και, τέλος, όλοι εμείς είμαστε υπηρέτες των νόμων· γιατί έτσι μπορούμε να είμαστε ελεύθεροι.

B. 2) oppugnant → πυγμή

sociis → σοσιαλιστικός

navigat → ναυτικός

sine → ἄνευ

possumus → δεσπότης

B. 6. α)

filius	είναι κατηγορούμενο στο Aenēas μέσω του συνδετικού ρήματος est
cum Anchīsā	είναι εμπρόθετος προσδιορισμός της συνοδείας στο ρήμα navigat
sine mente	είναι εμπρόθετος προσδιορισμός της έλλειψης/εξαίρεσης στο εννοούμενο ρήμα non stant
magistrātus	είναι υποκείμενο στο ρήμα sunt
esse	είναι τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ρήμα possumus

β) Graeci Troiam oppugnant, (Graeci Troiam) dolo expugnant: δυο κύριες προτάσεις κρίσεως, εκφέρονται με Οριστική

μετατροπή σε παθητική φωνή: Troia a Graecis oppugnatur et dolo expugnatur.

ΜΑΘΗΜΑ Ι, ΜΑΘΗΜΑ ΧΙ

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Ovidius poëta in terrā Ponticā exulat. Epistulas Rōmam scriptitat. Epistulae plenae querelārum sunt. Rōmam desiderat et fortūnam adversam deplōrat. Narrat de incolis barbaris et de terrā gelidā. Poëtam curae et miseriae excruciant. Epistulis contra iniuriam repugnat. Musa est unica amīca poëtae.

Β) Hannibal, dux Carthaginensis, VI et XX annos natus, omnes gentes Hispaniae bello superāvit et Saguntum vi expugnāvit. Postea Alpes, quae Italiam ab Galliā seiungunt, cum elephantis transiit. Ubi in Italiā fuit, apud Ticīnum, Trebiam, Trasumēnum et Cannas copias Rōmanōrum profligāvit et delēvit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Α. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

Β. 2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη της στήλης Α μια από τις δυο νεοελληνικές λέξεις της στήλης Β που προτείνονται, με την οποία να είναι ετυμολογικά συγγενής.

A	B
plenae	i. πλευρά ii. πλήθος
fortunam	i. φουρτούνα ii. φόρτος
curae	i. κούρα ii. κούρσα
dux	i. δοκάρι ii. δουκάτο
copias	i. φωτοκόπια ii. κοπιάζω

Μονάδες 10

6. α) Να αναγνωριστούν συντακτικά οι λέξεις:

fortunam:	είναι.....	στο.....
poetam:	είναι.....	στο.....
annos:	είναι.....	στο.....
omnes:	είναι.....	στο.....
vi:	είναι.....	στο.....

(μονάδες 10)

β) Hannibal, dux Carthaginensis: Να μετατραπεί η παράθεση σε δευτερεύουσα αναφορική πρόταση. (μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α. α) Ο Οβίδιος, ο ποιητής, είναι εξόριστος στην Ποντική γη/στη γη του Εύξεινου Πόντου. Γράφει συχνά γράμματα/επιστολές στη Ρώμη. Τα γράμματα/οι επιστολές (του) είναι γεμάτα/γεμάτες παράπονα. Επιθυμεί τη Ρώμη/Του λείπει η Ρώμη και θρηνεί/κλαίει την κακή/αντίξοη τύχη (του). Αφηγείται για τους βάρβαρους κατοίκους και για την παγωμένη γη. Οι έγνοιες/οι φροντίδες και οι δυστυχίες βασανίζουν τον ποιητή. Ανθίσταται ενάντια στην αδικία/Αντιμάχεται την αδικία με τις επιστολές (του). Η Μούσα είναι η μοναδική φίλη του ποιητή.

β) Ο Αννίβας, ο Καρχηδόnius αρχηγός/στρατηγός, σε ηλικία 26 χρόνων νίκησε με πόλεμο/(πολέμησε και νίκησε) όλα τα έθνη της Ισπανίας και κυρίευσε με τη βία το Σάγουντο. Έπειτα πέρασε/διήλθε με ελέφαντες πάνω από τις Άλπεις, που χωρίζουν την Ιταλία από τη Γαλατία. Όταν βρέθηκε στη Ιταλία, κατατρόπωσε κι εξολόθρευσε τις στρατιωτικές δυνάμεις των Ρωμαίων κοντά στον ποταμό Τίκινο, στον ποταμό Τρεβία, στη λίμνη Τρασιμένη και στις Κάννες.

B. 2.

A	B
plenae	ii. πλήθος
fortunam	i. φουρτούνα
curae	i. κούρα
dux	i. δουκάτο
copias	i. φωτοκόπια

6.α.

fortunam:	Είναι αντικείμενο	στο deplorat
poetam:	Είναι αντικείμενο	στο excruciant
annos:	Είναι αιτιατική του χρόνου	στο natus
omnes:	Είναι ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός	στο gentes
vi:	Είναι αφαιρετική οργανική του τρόπου	στο expugnavit

β. Hannibal, qui dux Carthaginiensis erat

ΜΑΘΗΜΑ V, ΜΑΘΗΜΑ VIII

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Silius Italicus, poëta epicus, vir clarus erat. XVII (septendecim) libri eius de bello Punico secundo pulchri sunt. Ultimis annis vitae suae in Campaniā se tenēbat.

α) Gaius Plinius Cornēlio Tacito suo salūtem. Ridēbis. Ego tres apros ferōces cēpi. «Ipse?» interrogābis. Ipse. Ad retia sedēbam; erat in proximo non venabulum sed stilus et pugillāres; cogitābam aliquid enotābamque; etsi retia vacua, plēnas tamen cēras habēbam. Silvae et solitudo sunt magna incitamenta cogitatiōnis. Cum in venatiōnibus eris, licēbit tibi quoque pugillāres adportāre: vidēbis non Diānam in montibus sed Minervam errāre. Vale!

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα.

Μονάδες 20

B. 2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη του κειμένου της στήλης Α μία από τις νεοελληνικές λέξεις της στήλης Β που είναι ετυμολογικά συγγενής. (Περισσεύουν 3 λέξεις από τη στήλη Β).

A	B
vitae	αβίωτος
sedebam	ιδεατός
plenas	κάθιδρος
ceras	σεντούκι
videbis	πληθώρα
	πλυντήριο
	κηροπωλείο
	καθέδρα

Μονάδες 10

B. 6. α) Να επιλέξετε την απάντηση που αποδίδει ορθά τη συντακτική λειτουργία του όρου.

in Campaniā	Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο στο ρήμα tenebat
-------------	---

	Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει κίνηση σε τόπο στο ρήμα <i>tenebat</i>
<i>suo</i>	Επιθετικός προσδιορισμός στο <i>Cornelio Tacito</i> (αυτοπάθεια)
	Έμμεσο αντικείμενο στο εννοούμενο ρήμα
<i>vacua</i>	Επιθετικός προσδιορισμός στο <i>retia</i>
	Κατηγορούμενο στο αντικείμενο <i>retia</i> (μέσω του ρήματος <i>habebam</i>)
<i>cogitationis</i>	Γενική κτητική στο <i>sunt</i>
	γενική αντικειμενική στο <i>incitamenta</i>
<i>Minervam</i>	Υποκείμενο στο απαρέμφατο <i>errare</i> (ετεροπροσωπία)
	Έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα <i>videbis</i>

(μονάδες 10)

β) *Cum in venatiōnibus eris*: Να αναγνωρίσετε το είδος της πρότασης (4 μονάδες), να δηλώσετε τη συντακτική λειτουργία της (4 μονάδες) και πώς εκφέρεται (2 μονάδες).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

α) Ο Σίλιος Ιταλικός, ο επικός ποιητής, ήταν ένδοξος άνδρας. Τα δεκαεπτά του βιβλία για τον δεύτερο Καρχηδονιακό πόλεμο είναι ωραία. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του παράμενε / έμενε μόνιμα στην Καμπανία.

β) Ο Γάιος Πλίνιος στέλνει τις ευχές του στον φίλο του Κορνήλιο Τάκιτο. Θα γελάσεις. Εγώ έπιασα τρεις άγριους κάπρους / τρία φοβερά αγριογούρουνα. «Ο ίδιος;» θα ρωτήσεις. Ο ίδιος. Καθόμουν κοντά / δίπλα στα δίχτυα* πλάι μου δεν υπήρχε η κυνηγετική λόγχη αλλά η γραφίδα και πλάκες αλειμμένες με κερί* σκεφτόμουν κάτι και κρατούσα σημειώσεις * αν και (είχα) άδεια τα δίχτυα (παρόλο που είχα τα δίχτυα άδεια), όμως είχα γεμάτες τις πλάκες (μου). Τα δάση και η μοναξιά είναι μεγάλα ερεθίσματα της σκέψης. Όταν θα είσαι στο κυνήγι, θα επιτρέπεται/ θα είναι δυνατόν και σε σένα / θα μπορείς κι εσύ να φέρεις μαζί σου πλάκες αλειμμένες με κερί: θα δεις να περιπλανιέται στα βουνά όχι η Άρτεμις αλλά η Αθηνά. Να είσαι υγιής / γερός (Γεια σου)!

B. 2.

A	B
vitae	αβιώτος
sedebam	καθέδρα
plenas	πληθώρα
ceras	κηροπωλείο
videbis	Ιδεατός

B. 6. α)

in Campaniā	Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο στο ρήμα tenebat
	Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει κίνηση σε τόπο στο ρήμα tenebat
suo	Επιθετικός προσδιορισμός στο Cornelio Tacito (αυτοπάθεια)
	Εμμεσο αντικείμενο στο εννοούμενο ρήμα
vacua	Επιθετικός προσδιορισμός στο retia
	Κατηγορούμενο στο αντικείμενο retia (μέσω του ρήματος habebam)
cogitationis	Γενική κτητική στο sunt

	γενική αντικειμενική στο incitamenta
Minervam	Υποκείμενο στο απαρέμφατο errare (ετεροπροσωπία)
	Έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα videbis

(μονάδες 10)

β) Cum in venatiōnibus eris:

Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα της κύριας πρότασης licebit. Εκφέρεται με οριστική (eris) (γιατί δηλώνει μόνο το χρόνο).

Μονάδες 20

ΜΑΘΗΜΑ ΙΙ, ΜΑΘΗΜΑ ΧΙΙΙ

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Aenēas filius Anchīsae est. Patria Aenēae Troia est. Graeci Troiam oppugnant et dolo expugnant. Aenēas cum Anchīsā, cum nato et cum sociis ad Italiam navigat. Sed venti pontum turbant et Aenēan in Africam portant. Ibi Didō regīna novam patriam fundat.

β) Serēnā nocte subito luna defecerat; ob repentīnum monstrum terror animos militum invaserat et exercitus fiduciam amiserat. Tum Sulpicius Gallus de caeli ratiōne et de stellārum lunaeque statu ac motibus disputāvit eōque modo exercitum alacrem in pugnam misit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα παραπάνω αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να αντιστοιχίσετε τις παρακάτω λέξεις του κειμένου της Α' στήλης με τις ελληνικές λέξεις της Β' στήλης με τις οποίες είναι ετυμολογικά συγγενείς (δύο λέξεις της στήλης Β περισσεύουν).

A	B
dolo	αίνιγμα
navigat	μάδημα
nocte	μοδάτος
motibus	ολονύκτιος
modo	άδολος
	μοτοποδήλατο
	ναύτης

Μονάδες 10

Β. 6. α) Να αναγνωριστούν συντακτικά οι λέξεις:

dolo:	είναι.....	στο.....
pontum:	είναι.....	στο.....
regina:	είναι.....	στο.....
nocte:	είναι.....	στο.....
militum:	είναι.....	στο.....

(μονάδες 10)

β) Sed venti pontum turbant : Να μετατραπεί η ενεργητική σύνταξη στην παθητική (6 μονάδες) και να δικαιολογηθεί η μορφή του ποιητικού αιτίου (4 μονάδες).

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A. α) Ο Αινείας είναι γιος του Αγχίση. Πατρίδα του Αινεία είναι η Τροία. Οι Έλληνες πολιορκούν την Τροία και με δόλο την κυριεύουν. Ο Αινείας πλέει προς την Ιταλία με τον Αγχίση, με το γιο (του) και τους συντρόφους (του). Αλλά οι άνεμοι ταραάζουν τη θάλασσα και φέρνουν/παρασύρουν τον Αινεία στην Αφρική. Εκεί η Διδώ, η βασίλισσα, θεμελιώνει/ιδρύει καινούρια πατρίδα.

β) Μια ξάστερη νύχτα η σελήνη ξαφνικά είχε χαθεί / είχε πάθει έκλειψη· τρόμος είχε πιάσει/καταλάβει τις ψυχές των στρατιωτών από (αυτό) το ξαφνικό παράξενο και φοβερό θέαμα και ο στρατός είχε χάσει το ηθικό του. Τότε ο Σουλπίκιος Γάλλος πραγματεύτηκε / μίλησε για τη φύση του ουρανού και τη στάση και τις κινήσεις των αστεριών και της σελήνης και με αυτό τον τρόπο έστειλε το στρατό πρόθυμο/με αναπτρωμένο το ηθικό στη μάχη.

B. 2. dolo→άδολος

navigat→ναύτης

nocte→ολονύκτιος

motibus→μοτοποδήλατο

modo→μοδάτος

6. α)

dolo:	Είναι αφαιρετική οργανική του τρόπου	στο expugnant
pontum:	Είναι αντικείμενο	στο turbant
regina:	Είναι ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, παράθεση	στο Dido
nocte:	Είναι αφαιρετική του χρόνου	στο defecerat
militum:	Είναι γενική κτητική	στο animos

β) Sed pontus turbatur ventis.

Το ποιητικό αίτιο τίθεται σε απρόθετη αφαιρετική, γιατί πρόκειται για άψυχο.

ΜΑΘΗΜΑ Χ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Aenēas bellum ingens geret in Italiā. Populos ferōces contundet, mores eis impōnet et moenia condet. Tu Aenēam ad caelum feres. Postea Iūlus, Aenēae filius, regnum ab Lavinio transferet et Albam Longam muniet. Post trecentos annos Ilia duos filios, Rōmulum et Remum, pariet, quos lupa nutriet. Rōmulus moenia Martia condet Romanosque de suo nomine appellābit. Rōmānis imperium sine fine erit. Caesar Augustus, ab Iūlo ortus, Belli portas claudet et Saturnium regnum restituet. Hunc tu, ut Aenēam, in caelo accipies.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα.

Μονάδες 20

B. 2. Για κάθε μια από τις λέξεις της στήλης A, να διαγράψετε τη λέξη της στήλης B που δεν συνδέεται ετυμολογικά.

A	B
regnum	ρηγόπουλο, ρήγας, διάρρηξη
transferet	διαφθορά, περιφέρεια, μεταφορικός
filios	θηλαστικό, φυλή, θηλυκός
imperium	λιμπρέτο, ιμπεριαλισμός, αντιιμπεριαλιστικός
portas	πορτοπαράθυρο, πορτιέρης, πορτρέτο

Μονάδες 10

B. 6. α) Να συμπληρώσετε τον ακόλουθο πίνακα:

Εμπρόθετος προσδιορισμός	Επιρρηματική σχέση που εκφράζεται	ρηματικός τύπος που προσδιορίζεται
in Italiā		
ad caelum		
post (trecentos)		

annos		
de suo nomine		
ab Iulo		

(μονάδες 10)

β) de suo nomine: Να αντικαταστήσετε το suo με την κατάλληλη πτώση της αντωνυμίας is, ea, id (4 μονάδες). Ποια θα είναι η συντακτική λειτουργία της αντωνυμίας is, ea, id (3 μονάδες) και ποια διαφορά στη σημασία διαπιστώνετε (3 μονάδες);

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Ο Αινείας θα διεξαγάγει φοβερό πόλεμο στην Ιταλία. Θα συντρίψει τους άγριους λαούς, θα επιβάλει σε αυτούς ήθη και θα χτίσει τείχη. Εσύ θα αποθεώσεις τον Αινεία. Αργότερα ο Ίουλος, ο γιος του Αινεία, θα μεταφέρει το βασίλειο από το Λαβίνιο και θα οχυρώσει την Άλβα Λόγγα. Μετά από τριακόσια χρόνια η Ρέα (Ιλιά) θα γεννήσει δύο γιους, τον Ρωμύλο και τον Ρώμο, τους οποίους θα αναθρέψει λύκαινα. Ο Ρωμύλος θα χτίσει τα τείχη του Άρη και θα ονομάσει τους Ρωμαίους από το όνομά του. Η εξουσία στους Ρωμαίους θα είναι χωρίς τέλος. Ο Καίσαρας Αύγουστος, απόγονος του Ίουλου/καταγόμενος από τον Ίουλο, θα κλείσει τις πόρτες του Πολέμου και θα αποκαταστήσει τη βασιλεία του Κρόνου. Εσύ αυτόν, όπως τον Αινεία, θα (υπο)δεχτείς στον ουρανό.

B. 2.

A	B
regnum	ρηγόπουλο, ρήγας, διάρρηξη
transferet	διαφθορά , περιφέρεια, μεταφορικός
filios	θηλαστικό, φυλή , θηλυκός
imperium	λημπρέτο , ιμπεριαλισμός, αντιιμπεριαλιστικός
portas	πορτοπαράθυρο, πορτιέρης, πορτρέτο

B. 6. α)

Εμπρόθετος προσδιορισμός	Επιρρηματική σχέση που εκφράζεται	Ρηματικός τύπος που προσδιορίζεται
in Italiā	Στάση σε τόπο	geret
ad caelum	Κίνηση σε τόπο	feres
post (trecentos) annos	Χρόνος	pariet
de ...nomine	Προέλευση	appellabit
ab Iulo	Καταγωγή	ortus

β) de nomine eius

Η αντωνυμία *eius* λειτουργεί ως ετερόπτωτος προσδιορισμός (γενική κτητική) στο *nomine*.

Η διαφορά ως προς τη σημασία είναι ότι δηλώνεται κτήση χωρίς αυτοπάθεια.

ΜΑΘΗΜΑ XI

ΚΕΙΜΕΝΟ

Hannibal, dux Carthaginensis, VI et XX annos natus, omnes gentes Hispaniae bello superāvit et Saguntum vi expugnāvit. Postea Alpes, quae Italiam ab Galliā seiungunt, cum elephantis transiit. Ubi in Italiā fuit, apud Ticīnum, Trebiam, Trasumēnum et Cannas copias Rōmanōrum profligāvit et delēvit. Populus Rōmānus cladem Cannensem pavidus audīvit. In agro Falerno Hannibal ex insidiis Fabii Maximi se expedīvit. Postquam XIV annos in Italiā complēvit, Carthaginenses eum in Africam revocavērunt. Ibi Hannibal bellum cum Rōmānis componere frustra cupīvit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα.

Μονάδες 20

B.2. Να επιλέξετε με ποια ελληνική λέξη της στήλης Β΄ έχουν ετυμολογική συγγένεια οι λατινικές λέξεις της στήλης Α΄.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
dux	i. δουλοπάροικος ii. δουκάτο iii. δήλωση
expugnāvit	i. πυγμαχία ii. πύρινος iii. πηγή
agro	i. αγόρευση ii. αγροτεμάχιο iii. αγραμματοσύνη
expedīvit	i. εμβάζω ii. εγκαλώ iii. εμποδίζω
complēvit	i. εκπλήρωση ii. εκκαθάριση iii. εγγενής

Μονάδες 10

Β.6.α) Να επιλέξετε για τις λατινικές λέξεις της στήλης Α' τη σωστή συντακτική λειτουργία από αυτές που προτείνονται στη στήλη Β', δηλώνοντας και τη λέξη από την οποία εξαρτώνται.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
dux	i. αντικείμενο στο ii. υποκείμενο στο iii. παράθεση στο
natus	i. επιθετική μετοχή ως επεξήγηση στο ii. επιθετική μετοχή ως παράθεση στο iii. επιθετική μετοχή ως επιθετικός προσδιορισμός στο
cum elephantis	i. εμπρόθετος προσδιορισμός της συνοδείας στο ii. εμπρόθετος προσδιορισμός της κοινωνίας στο iii. εμπρόθετος προσδιορισμός του τρόπου στο
Fabii Maximi	i. γενική αντικειμενική στο ii. γενική υποκειμενική στο iii. γενική κτητική στο
frustra	i. επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ii. επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο iii. επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού στο

Μονάδες 10

β) Να εντοπίσετε στο λατινικό κείμενο δύο δευτερεύουσες επιρρηματικές χρονικές προτάσεις (μονάδες 4), να αναφέρετε τον σύνδεσμο εισαγωγής τους (μονάδα 1) και τη χρονική βαθμίδα που δηλώνει ο κάθε σύνδεσμος (μονάδες 2), τον χρόνο και την έγκλιση του ρηματικού τύπου εκφοράς τους (μονάδες 2), προσδιορίζοντας και τη χρονική σχέση που εκφράζουν (μονάδα 1).

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A. Ο Αννίβας, ο Καρχηδόνιος στρατηγός, σε ηλικία 26 χρόνων νίκησε στον πόλεμο όλα τα έθνη της Ισπανίας και κυρίευσε με τη βία το Σάγουντο. Έπειτα πέρασε/διήλθε με ελέφαντες τις Άλπεις, που χωρίζουν την Ιταλία από τη Γαλατία. Όταν βρέθηκε στην Ιταλία, κατατρόπωσε κι εξολόθρεψε τις στρατιωτικές δυνάμεις των Ρωμαίων κοντά στον ποταμό Τίκινο, στον ποταμό Τρεβία, στη λίμνη Τρασιμένη και στις Κάννες. Ο Ρωμαϊκός λαός πληροφορήθηκε έντρομος την καταστροφή στις Κάννες/των Καννών. Ο Αννίβας ξέφυγε από την ενέδρα του Φαβίου Μαξίμου στον Φαλερνό αγρό. Αφού συμπλήρωσε 14 χρόνια στην Ιταλία, οι Καρχηδόνιοι τον ανακάλεσαν στην Αφρική. Εκεί ο Αννίβας μάταια επιδίωξε να τελειώσει τον πόλεμο (με συνθήκη) με τους Ρωμαίους / ενάντια στους Ρωμαίους.

B.2. dux → ii. δουκάτο
expugnāvit → i. πυγμαχία
agro → ii. αγροτεμάχιο
expedīvit → iii. εμποδίζω
complēvit → i. εκπλήρωση

B.6.α) dux → iii. παράθεση στη λέξη Hannibal.
natus → ii. επιθετική μετοχή ως παράθεση στη λέξη Hannibal.
cum elephantis → i. εμπρόθετος προσδιορισμός της συνοδείας στο ρήμα transiit.
Fabii Maximi → ii. γενική υποκειμενική στη λέξη insidiis.
frustra → ii. επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα cupivit.

β) Οι δύο δευτερεύουσες επιρρηματικές χρονικές προτάσεις είναι οι ακόλουθες:

Ubi in Italiā fuit.

Postquam XIV annos in Italiā complēvit.

Εισάγονται με τους χρονικούς συνδέσμους ubi και postquam αντιστοίχως που εκφράζουν το προτερόχρονο.

Εκφέρονται με Οριστική Παρακειμένου, αφού αναφέρονται στο παρελθόν.

ΜΑΘΗΜΑ VI, ΜΑΘΗΜΑ VII

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) In ea civitate, quam leges continent, boni viri libenter leges servant. Lex enim est fundamentum libertatis, fons aequitatis. Mens et animus et consilium et sententia civitatis posita est in legibus. Ut corpora nostra sine mente, sic civitas sine lege non stat.

β) Caesar propter frumenti inopiam legiones in hibernis multis conlocat. Ex quibus quattuor in Nervii hiemare iubet et tribus imperat in Belgis remanere. Legatos omnes frumentum in castra importare iubet. Milites his verbis admonet: «Hostes adventare audio; speculatores nostri eos prope esse nuntiant.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να διαγράψετε από τη στήλη Β τη λέξη που δεν συγγενεύει ετυμολογικά με τη λατινική λέξη της στήλης Α:

A	B
boni	μπουνάτσα, μπόνους, μπουγάτσα
hibernis	χειμερινός, χιονοθύελλα, χιαστί
quattuor	τεσσαρακοστός, τεράστιος, τέταρτος
tribus	τρίγωνο, τρίκυκλο, τραγωδία
castra	κάστρο, κάστανο, καστρινός

Μονάδες 10

B.6.α) Caesar... remanere: στο απόσπασμα αυτό, να εντοπίσετε τους εμπρόθετους προσδιορισμούς και να τους αναγνωρίσετε συντακτικά, συμπληρώνοντας τον παρακάτω πίνακα:

προσδιορισμός	συντακτική λειτουργία
	είναι..... στο
	είναι..... στο
	είναι..... στο
	είναι..... στο

	είναι..... στο
--	----------------------

Μονάδες 10

β) Legatos omnes frumentum in castra importare iubet: να ξαναγράψετε την πρόταση χρησιμοποιώντας το παθητικό απαρέμφατο στη θέση του ενεργητικού, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές. Μπορείτε να ξεκινήσετε με τη φράση «Caesar iubet...».

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Σε αυτήν την πολιτεία, την οποία συγκρατούν/στεριώνουν οι νόμοι, οι καλοί άνδρες (πολίτες) πρόθυμα τηρούν τους νόμους. Γιατί ο νόμος είναι το θεμέλιο της ελευθερίας, η πηγή της δικαιοσύνης. Ο νους και η ψυχή και η σκέψη και η κρίση της πολιτείας βρίσκονται στους νόμους. Όπως τα σώματά μας χωρίς τον νου/πνεύμα (δεν στέκονται/υπάρχουν), έτσι και η πολιτεία χωρίς τον νόμο δεν στέκεται/υπάρχει.

β) Ο Καίσαρας εξαιτίας της έλλειψης δημητριακών εγκαθιστά τις λεγεώνες (του) σε πολλά χειμερινά στρατόπεδα. Από αυτές διατάζει τέσσερις να ξεχειμωνιάσουν στη χώρα των Νερβίων και διατάζει τρεις να παραμείνουν στη χώρα των Βέλγων. Δίνει εντολή σ' όλους τους διοικητές των λεγεώνων/Διατάζει όλους τους διοικητές των λεγεώνων να μεταφέρουν σιτάρι στο στρατόπεδό (τους). Συμβουλεύει τους στρατιώτες με αυτά τα λόγια: «Πληροφορούμαι ότι οι εχθροί πλησιάζουν· οι ανιχνευτές μας αναγγέλλουν ότι αυτοί είναι/βρίσκονται κοντά.

B2.

B
μπουνάτσα, μπόνους, μπουγάτσα
χειμερινός, χιονοθύελλα, χιαστί
τεσσαρακοστός, τεράστιος , τέταρτος
τρίγωνο, τρίκυκλο, τραγωδία
κάστρο, κάσταν , καστρινός

B.6. α)

προσδιορισμός	συντακτική λειτουργία
propter inopiam	είναι εμπρόθετος της αιτίας (εξωτερικό αναγκαστικό αίτιο) στο ρήμα conlocat
in hibernis	είναι εμπρόθετος της στάσης σε τόπο στο ρήμα conlocat
ex quibus	είναι εμπρόθετος του διαιρεμένου όλου στο quattuor
in Nerviis	είναι εμπρόθετος της στάσης σε τόπο στο απαρέμφατο hiemare
in Belgis	είναι εμπρόθετος της στάσης σε τόπο στο απαρέμφατο remanere

β) Caesar iubet frumentum in castra importari a legatis omnibus.

ΜΑΘΗΜΑ VII, ΜΑΘΗΜΑ XIII

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Legātos omnes frumentum in castra importāre iubet. Milites his verbis admonet: «Hostes adventāre audio; speculatōres nostri eos prope esse nuntiant. Vim hostium cavēre debetis; hostes enim de collibus advolāre solent et caedem militum perpetrāre possunt».

β) Tum Sulpicius Gallus de caeli ratiōne et de stellārum lunaequestatu ac motibus disputāvit eōque modo exercitum alacrem in pugnam misit. Sic liberāles artes Galli aditum ad illustrem illam Pauliānam victoriam dedērunt. Quia ille metum exercitus Rōmāni vicerat, imperātor adversarios vincere potuit!

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα παραπάνω αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να βρείτε στο διδαγμένο κείμενο μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμιά από τις παρακάτω ελληνικές: μιλιταρισμός, ρήμα, λούστρος, πυγμαχία, μισεμός.

Μονάδες 10

B. 6. α) Να αναγνωριστούν συντακτικά οι λέξεις:

frumentum:	είναι.....	στο.....
militum:	είναι.....	στο.....
modo:	είναι.....	στο.....
alacrem:	είναι.....	στο.....
aditum:	είναι.....	στο.....

(μονάδες 10)

β) Hostes adventāre audio.

Να εξαρτήσετε τη φράση από το Caesar dicit δημιουργώντας απαρεμφατική σύνταξη (μονάδες 6) και να δικαιολογήσετε την πτώση του υποκειμένου του απαρεμφάτου που δημιουργήσατε (μονάδες 4). (μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Διατάζει όλους τους διοικητές των λεγεώνων να εισάγουν/να φέρουν μέσα δημητριακά/στάρι στο στρατόπεδό (τους). Συμβουλεύει τους στρατιώτες (του) με αυτά τα λόγια: «Ακούω/Πληροφορούμαι ότι οι εχθροί πλησιάζουν· οι ανιχνευτές/κατάσκοποί μας αναγγέλλουν ότι αυτοί βρίσκονται κοντά. Πρέπει/οφείλετε να προσέχετε/φυλάγεστε από τη δύναμη/βία των εχθρών· γιατί οι εχθροί συνηθίζουν να εξορμούν από τους λόφους και μπορούν να κατασφάξουν τους στρατιώτες μας».

β) Τότε ο Σουλπίκιος Γάλλος πραγματεύτηκε / μίλησε για τη φύση του ουρανού και τη στάση και τις κινήσεις των αστεριών και της σελήνης και με αυτό τον τρόπο έστειλε το στρατό πρόθυμο/με αναπτρωμένο το ηθικό στη μάχη. Έτσι οι ελευθέριες τέχνες του Γάλλου άνοιξαν το δρόμο για τη λαμπρή/ένδοξη εκείνη νίκη του Αιμίλιου Παύλου. Επειδή εκείνος είχε κατανικήσει τον φόβο του ρωμαϊκού στρατού, ο στρατηγός μπόρεσε να νικήσει τους αντιπάλους/εχθρούς!

B. 2.

μιλιταρισμός→milites/militum

ρήμα→verbis

λούστρος→lunae/illustrem

πυγμαχία→pugnam

μισεμός→misit

B. 6. α)

frumentum:	Είναι αντικείμενο στο απαρέμφατο importare
militum:	Είναι γενική αντικειμενική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός στο caedem
modo:	Είναι αφαιρετική (οργανική) του τρόπου στο misit
alacrem:	Είναι επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο exercitum
aditum:	Είναι αντικείμενο στο dederunt

β) Caesar dicit se hostes adventare audire.

Το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου βρίσκεται πάντα σε αιτιατική πτώση και δεν παραλείπεται (λατινισμός).

Σημείωση: Βλέπε μάθημα XIV (Respondit ille se esse Orcum.)

ΜΑΘΗΜΑ XIV

Post bellum Actiacum Cassius Parmensis, qui in exercitu M. Antōnii fuerat, Athēnas confūgit. Ibi vix animum sollicitum somno dederat, cum repente apparuit ei species horrenda. Existimāvit ad se venire hominem ingentis magnitudinis et facie squalidā, similem effigiēi mortui. Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audire cupīvit. Respondit ille se esse Orcum. Tum terror Cassium concussit et e somno eum excitāvit. Cassius servos inclamāvit et de homine eos interrogāvit. Illi neminem viderant. Cassius iterum se somno dedit eandemque speciem somniāvit.

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα.

μονάδες 20

B.2. Να βρείτε με ποια από τις τρεις νεοελληνικές λέξεις που σας δίνονται έχει ετυμολογική συγγένεια καθεμιά από τις παρακάτω λατινικές λέξεις.

confūgit	καταγραφή, καταφυγή, καταβολή
animum	απάνεμος, απάνθισμα, απάνθρωπος
hominem	ρασιοναλισμός, ιμπεριαλισμός, ουμανισμός
servos	διορατικός, σεβασμός, σεμνοπρεπής
dedit	διάδραση, διάβαση, διάδοση

μονάδες 10

B.6.α) Να αντιστοιχίσετε τις λατινικές λέξεις της στήλης Α' με τη συντακτική τους λειτουργία της στήλης Β', επισημαίνοντας και τη λέξη από την οποία εξαρτώνται. Τρεις όροι στη στήλη Β' περισσεύουν.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
1. Athēnas	i. εμπρόθετος προσδιορισμός της αναφοράς στο
2. sollicitum	ii. έμμεσο αντικείμενο στο
3. somno	iii. αφαιρετική (οργανική) του τρόπου στο
4. facie	iv. απρόθετη αιτιατική (γιατί είναι όνομα πόλης) που δηλώνει κίνηση/κατεύθυνση σε τόπο στο
5. de homine	v. επιθετικός προσδιορισμός στο
	vi. άμεσο αντικείμενο στο
	vii. αφαιρετική (οργανική) της ιδιότητας στο
	viii. απρόθετη γενική (γιατί είναι όνομα πόλης) που

	δηλώνει στάση σε τόπο στο
--	---------------------------------

Μονάδες 10

β) «Respondit ille se esse Orcum» και «Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audīre curīvit»: στην παραπάνω πρόταση και στην περίοδο λόγου που σας δόθηκαν να εντοπιστούν τα απαρέμφατα (μονάδες 2), να βρεθούν τα υποκείμενά τους (μονάδες 2) και να δικαιολογηθεί η πτώση των υποκειμένων (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A. Μετά τη ναυμαχία/τον πόλεμο στο Άκτιο, ο Κάσσιος από την Πάρμα, ο οποίος είχε υπηρετήσει στον στρατό του Μάρκου Αντώνιου, κατέφυγε στην Αθήνα. Εκεί, μόλις είχε παραδώσει την ταραγμένη ψυχή του στον ύπνο, (όταν) ξαφνικά του εμφανίστηκε μια φρικτή μορφή. Νόμιζε ότι ερχόταν προς αυτόν ένας άνθρωπος με πελώριο μέγεθος και με βρόμικο πρόσωπο, όμοιος με εικόνα (ή μορφή) νεκρού. Μόλις τον κοίταξε ο Κάσσιος, τον έπιασε φόβος και θέλησε να πληροφορηθεί το όνομά του. Εκείνος απάντησε ότι ήταν ο Πλούτωνας. Τότε τρόμος συντάραξε τον Κάσσιο και τον σήκωσε από τον ύπνο. Ο Κάσσιος φώναξε τους δούλους και τους ρώτησε για τον άνθρωπο. Εκείνοι δεν είχαν δει κανένα. Ο Κάσσιος για δεύτερη φορά παραδόθηκε στον ύπνο και ονειρεύτηκε την ίδια μορφή.

B.2. *confūgit* → καταφυγή

animus → απάνεμος

hominem → ουμανισμός

servos → διορατικός

dedit → διάδοση

B.6.α) *Athēnas* → iv. απρόθετη αιτιατική (γιατί είναι όνομα πόλης) που δηλώνει κίνηση σε τόπο στο ρήμα *confūgit*.

sollicitus → v. ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη *animus*.

somno → ii. έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα *dederat*.

facie → vii. αφαιρετική (οργανική) της ιδιότητας στη λέξη *hominem*

de homine → i.εμπρόθετος προσδιορισμός της αναφοράς στο ρήμα *interrogāvit*.

β) Στην πρόταση «*Respondit ille se esse Orcum*» το απαρέμφατο είναι η λέξη *esse*. Στην περίοδο λόγου «*Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audīre curīvit*» το απαρέμφατο είναι η λέξη *audīre*.

Υποκείμενο του απαρεμφάτου *esse* είναι η λέξη *se*, ενώ το υποκείμενο του απαρεμφάτου *audīre* είναι η λέξη *Cassius*.

Το *esse* είναι ειδικό απαρέμφατο και το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου τίθεται σε αιτιατική και δεν παραλείπεται ποτέ (λατινισμός), ακόμα και σε περίπτωση ταυτοπροσωπίας, όπως συμβαίνει στην πρόταση «*Respondit ille se esse Orcum*», όπου το υποκείμενο *ille* του ρήματος *respondit* ταυτίζεται νοηματικά με το υποκείμενο *se* του απαρεμφάτου *esse*.

Το *audire* είναι τελικό απαρέμφατο και στη συγκεκριμένη περίοδο λόγου «*Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audire curīvit*» έχουμε ταυτοπροσωπία, αφού το υποκείμενο του απαρεμφάτου (*Cassius*) είναι ίδιο με το υποκείμενο του ρήματος *curīvit*. Το υποκείμενο του τελικού απαρεμφάτου σε περίπτωση ταυτοπροσωπίας κανονικά εννοείται σε ονομαστική πτώση.

ΜΑΘΗΜΑ ΧΙΙ

ΚΕΙΜΕΝΟ

L. Aemilio Paulo consuli iterum bellum cum Perse rege gerere obtigit. Ut domum ad vesperum rediit, filiola eius Tertia, quae tum erat admodum parvula, ad complexum patris cucurrit. Pater filiae osculum dedit sed animadvertit eam esse tristiculam. «Quid est» inquit «mea Tertia? Cur tristis es? Quid tibi accidit?» «Mi pater» respondit illa «Persa periit». Perierat enim catellus eo nomine, quem puella multum amābat. Tum pater Tertiae dixit «omen accipio». Sic ex fortuīto dicto spem praeclāri triumphī animo praesumpsit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το παραπάνω κείμενο.

Μονάδες 20

B. 2. Εντοπίστε στο απόσπασμα του κειμένου L.Aemilio Paulo...cucurrit και γράψτε πέντε λέξεις της λατινικής που έχουν ετυμολογική συγγένεια με πέντε λέξεις της ελληνικής γλώσσας δηλώνοντας και την αντίστοιχη ελληνική λέξη.

Μονάδες 10

B. 6. α) Να διαγράψετε τον λανθασμένο συντακτικό χαρακτηρισμό στις παρακάτω λέξεις :

consuli→παραθήρηση/επεξήγηση στο L.Aemilio Paulo

gerere→υποκείμενο του obtigit/αντικείμενο του obtigit

parvula→κατηγορούμενο στο quae/κατηγορούμενο στο esse

filiae→γενική κτητική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός στο Pater/έμμεσο αντικείμενο στο dedit

nomine→αφαιρετική του τρόπου στο catellus/αφαιρετική της ιδιότητας στο catellus
(Μονάδες 10)

β) Να εντοπιστούν (4 μονάδες) και να αναγνωριστούν οι εμπρόθετοι προσδιορισμοί του κειμένου (6 μονάδες).

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Στο Λεύκιο Αιμίλιο Παύλο ύπατο για δεύτερη φορά έλαχε (ο κλήρος) να κάνει/διεξάγει πόλεμο εναντίον του βασιλιά Περσέα. Όταν το βραδάκι επέστρεψε στο σπίτι, η κορούλα του η Τέρτια, η οποία τότε ήταν πάρα πολύ μικρούλα, έτρεξε στην αγκαλιά του πατέρα. Ο πατέρας έδωσε στην κόρη (ένα) φιλί, αλλά παρατήρησε ότι αυτή ήταν λιγάκι θλιμμένη. «Τι είναι» είπε «Τέρτιά μου; Γιατί είσαι λυπημένη; Τι σου συνέβη;» «Πατέρα μου» απάντησε εκείνη «ο Πέρσης χάθηκε/πέθανε.». Γιατί/Πράγματι είχε πεθάνει ένα σκυλάκι με αυτό το όνομα, το οποίο η κοπέλα αγαπούσε πολύ. Τότε ο πατέρας είπε στην Τέρτια «Δέχομαι/λαμβάνω τον οινόν». Έτσι από έναν τυχαίο λόγο προγεύτηκε στην ψυχή την ελπίδα (ενός) περιλαμπρού/πολύ λαμπρού θριάμβου.

B. 2. bellum→ρέμπελος

vesperum→εσπέρα, εσπερινός

rege→ρήγας

domum→δομή

cucurrit→κούρσα, κουρσεύω (ενδεικτική απάντηση)

6.α)

consuli→παράθεση/επεξήγηση

gerere→υποκείμενο του obtigit/~~αντικείμενο του obtigit~~

parvula→κατηγορούμενο στο quae/~~κατηγορούμενο στο esse~~

filiae→γενική κτητική ως ετερόπλητος προσδιορισμός στο Pater/έμμεσο αντικείμενο στο dedit

nomine→~~αφαιρετική του τρόπου στο catellus~~/αφαιρετική της ιδιότητας στο catellus

β)

cum Perse →εμπρόθετος προσδιορισμός εχθρικής διάθεσης/εναντίωσης

ad vesperum→εμπρόθετος προσδιορισμός του χρόνου

ad complexum→εμπρόθετος προσδιορισμός της κατεύθυνσης/του σκοπού

ex (fortuito) dicto→εμπρόθετος προσδιορισμός της αιτίας (αναγκαστικό αίτιο)

ΜΑΘΗΜΑ Ι, ΜΑΘΗΜΑ VIII

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Epistulas Rōmam scriptitat. Epistulae plenae querelārum sunt. Rōmam desiderat et fortūnam adversam deplōrat. Narrat de incolis barbaris et de terrā gelidā. Poētam curae et miseriae excruciant. Epistulis contra iniuriam repugnat.

β) Ad retia sedēbam; erat in proximo non venabulum sed stilus et pugillāres; cogitābam aliquid enotabamque. etsi retia vacua, plēnas tamen cēras habēbam. Silvae et solitudo sunt magna incitamenta cogitatiōnis. Cum in venatiōnibus eris, licēbit tibi quoque pugillāres adportāre: vidēbis non Diānam in montibus sed Minervam errāre.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα

Μονάδες 20

B.2. Να διαγράψετε από τη στήλη Β τη λέξη που δεν συγγενεύει ετυμολογικά με τη λατινική λέξη της στήλης Α.

A	B
plenae	Πλήθος, πλοίο, πλήρης
gelida	Ζελέ, ζελατίνα, ζηλεύω
miseriae	Μίζα, μίζερος, μιζέρια
stilus	Στιλέτο, στιλ, στήλη
ceras	Κερί, κύριος, κηροπήγιο

Μονάδες 10

B.6. α) Να αντιστοιχίσετε τις λατινικές λέξεις της Α' στήλης με τους συντακτικούς όρους της Β'. Στη Β' στήλη υπάρχουν τέσσερις όροι οι οποίοι δεν αντιστοιχούν στις λέξεις της στήλης Α:

A	B
Rōmam (το 1ο)	Υποκείμενο στο sunt
adversam	Εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός κίνησης σε τόπο
de incolis	Εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός στάσης σε τόπο (ή κατάστασης)
Silvae	Απρόθετη αιτιατική κίνησης σε τόπο
in venatiōnibus	Εμπρόθετος επιρρηματικός

	προσδιορισμός αναφοράς
	Εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός αιτίας
	Κατηγορούμενο στο incitamenta
	Ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο fortunam
	Κατηγορούμενο στο fortunam

Μονάδες 10

β) vidēbis non Diānam in montibus sed Minervam errāre: να προσδιορίσετε τη συντακτική θέση του απαρεμφάτου errāre (4 μονάδες), να αναγνωρίσετε το είδος του (2 μονάδες), να γράψετε το Υποκείμενό του (2 μονάδες) και να δικαιολογήσετε την πτώση του (2 μονάδες).

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. α) Γράφει συχνά γράμματα/επιστολές στη Ρώμη. Τα γράμματα/οι επιστολές (του) είναι γεμάτα/γεμάτες παράπονα. Επιθυμεί τη Ρώμη/Του λείπει η Ρώμη και θρηνεί/κλαίει την κακή/αντίξοη τύχη (του). Αφηγείται για τους βάρβαρους κατοίκους και για την παγωμένη γη. Οι έγνοιες/οι φροντίδες και οι δυστυχίες βασανίζουν τον ποιητή. Ανθίσταται ενάντια στην αδικία/Αντιμάχεται την αδικία με τις επιστολές (του).

β) Καθόμουν κοντά/δίπλα στα δίχτυα· πλάι μου δεν υπήρχε η κυνηγετική λόγχη, αλλά η γραφίδα και πλάκες αλειμμένες με κερί· σκεφτόμουν κάτι και κρατούσα σημειώσεις· αν και (είχα) άδεια τα δίχτυα (παρόλο που είχα τα δίχτυα άδεια), όμως είχα γεμάτες τις κέρινες πλάκες (μου). Τα δάση και η μοναξιά είναι μεγάλα ερεθίσματα της σκέψης. Όταν θα είσαι στο κυνήγι, θα επιτρέπεται/θα είναι δυνατόν και σε σένα/θα μπορείς κι εσύ να φέρεις μαζί σου πλάκες αλειμμένες με κερί: θα δεις να περιπλανιέται στα βουνά όχι η Άρτεμις, αλλά η Αθηνά.

B.2.

A	B
plena	Πλήθος, πλοίο , πλήρης
gelida	Ζελέ, ζελατίνα, ξηλεύω
miseriae	Μίζα , μίζερος, μιζέρια
stilus	Στιλέτο, στιλ, στήλη
ceras	Κερί, κύριος , κηροπήγιο

B.6.α)

A	B
Rōmam (το 1ο)	Απρόθετη αιτιατική κίνησης σε τόπο
adversam	Ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο fortunam
de incolis	Εμπρόθετος προσδιορισμός αναφοράς
Silvae	Υποκείμενο στο sunt
in venatiōnibus	Εμπρόθετος προσδιορισμός στάσης σε τόπο (ή κατάσταση)

β) Συντακτική θέση: Αντικείμενο στο videbis

Είδος: ειδικό απαρέμφατο (σύμφωνα με το βιβλίο του καθηγητή, σελ 31)

Υποκείμενο του απαρεμφάτου: Diānam και Minervam

Πρόκειται για περίπτωση ετεροπροσωπίας.

ΜΑΘΗΜΑ II, ΜΑΘΗΜΑ VIII

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Sed venti pontum turbant et Aenēan in Africam portant. Ibi Didō regīna novam patriam fundat. Aenēas regīnae insidias Graecōrum renarrat. Regīna Aenēan amat et Aenēas regīnam. Denique Aenēas in Italiam navigat et regīna exspīrat.

α) Gaius Plinius Cornēlio Tacito suo salūtem. Ridēbis. Ego tres apros ferōces cēpi. «Ipse? » interrogābis. Ipse. Ad retia sedēbam; erat in proximo non venabulum sed stilus et pugillāres; cogitābam aliquid enotabamque; etsi retia vacua, plēnas tamen cēras habēbam. Silvae et solitudo sunt magna incitamenta cogitatiōnis.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2.

Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη της στήλης Α μια από τις δυο νεοελληνικές λέξεις της στήλης Β που προτείνονται, με την οποία να είναι ετυμολογικά συγγενής.

A	B
venti	i. βέλος ii. βεντάλια
navigat	i. ναύτης ii. νεωτερισμός
ferōces	i. θηρίο ii. φυγή
sedēbam	i. σήμα ii. έδρα
plēnas	i. πλήθος ii. πλέκω

Μονάδες 10

B. 6. α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις::

in Africam	Είναι.....στο.....
regīnae	Είναι.....στο.....
Denique	Είναι.....στο.....
vacua	Είναι.....στο.....

magna	Είναι.....στο.....
-------	--------------------

Μονάδες 10

β) Ego tres apros ferōces cēri: Αφού προσδιορίσετε τη συντακτική θέση του apros (2 μονάδες), να μετατρέψετε τον επιθετικό προσδιορισμό feroces σε αναφορική προσδιοριστική πρόταση (8 μονάδες)

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Αλλά οι άνεμοι ταράζουν τη θάλασσα και φέρνουν/παρασύρουν τον Αινεία στην Αφρική. Εκεί η Διδώ, η βασίλισσα, θεμελιώνει/ιδρύει καινούρια πατρίδα. Ο Αινείας αφηγείται στη βασίλισσα από την αρχή την ενέδρα/τον δόλο/το τέχνασμα των Ελλήνων. Η βασίλισσα ερωτεύεται/αγαπά τον Αινεία και ο Αινείας τη βασίλισσα. Τέλος, ο Αινείας πλέει προς την Ιταλία και η βασίλισσα ξεψυχά/πεθαίνει.

β) Ο Γάιος Πλίνιος στέλνει τις ευχές του στον φίλο του Κορνήλιο Τάκιτο. Θα γελάσεις. Εγώ έπιασα τρεις άγριους κάπρους/τρία φοβερά αγριογούρουνα. «Ο ίδιος;» θα ρωτήσεις. Ο ίδιος. Καθόμουν κοντά/δίπλα στα δίχτυα· πλάι μου δεν υπήρχε η κυνηγετική λόγχη, αλλά η γραφίδα και πλάκες αλειμμένες με κερί· σκεφτόμουν κάτι και κρατούσα σημειώσεις· αν και (είχα) άδεια τα δίχτυα (παρόλο που είχα τα δίχτυα άδεια), όμως είχα γεμάτες τις κέρινες πλάκες (μου). Τα δάση και η μοναξιά είναι μεγάλα ερεθίσματα της σκέψης.

B.2

A	B
venti	i. βέλος ii. βεντάλια
navigat	i. ναύτης ii. νεωτερισμός
ferōces	i. θηρίο ii. φυγή
sedēbam	i. σήμα ii. έδρα
plēnas	i. πλήθος ii. πλέκω

B. 6. α) Να συμπληρώσετε τον ακόλουθο πίνακα:

in Africam	Είναι εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός τόπου που δηλώνει κατεύθυνση στο portans
reginae	Είναι έμμεσο Αντικείμενο στο renarrat.
Denique	Είναι επιρρηματικός προσδιορισμός χρόνου στο navigat
vacua	Είναι Κατηγορούμενο στο retia
magna	Είναι ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο incitamenta

β) apros: αντικείμενο στο ceri

apros, qui erant feroces (λόγω του ceri που είναι ιστορικός χρόνος)

ΜΑΘΗΜΑ VII, ΜΑΘΗΜΑ XI ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Caesar propter frumenti inopiam legiones in hibernis multis conlocat. Ex quibus quattuor in Nervii hiemare iubet et tribus imperat in Belgis remanere. Legatos omnes frumentum in castra importare iubet. Milites his verbis admonet: «Hostes adventare audio; speculatores nostri eos prope esse nuntiant. Vim hostium cavere debetis; hostes enim de collibus advolare solent et caedem militum perpetrare possunt».

β) Postea Alpes, quae Italiam ab Gallia seiungunt, cum elephantis transiit. Ubi in Italia fuit, apud Ticinum, Trebiam, Trasumenum et Cannas copias Romanorum profligavit et delevit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρεθεί με ποια λέξη των λατινικών κειμένων που σας δόθηκαν έχει ετυμολογική συγγένεια καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής:

χειμωνιάτικος, τετράμηνο, ρητό, βόλεϊ, κοπιάρω

Μονάδες 10

B.6.α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις:

propter inopiam	είναι στο
hostium	είναι στο
caedem	είναι στο
quae	είναι στο
ab Gallia	είναι στο

Μονάδες 10

β) «Ex quibus quattuor in Nervii hiemare iubet et tribus imperat in Belgis remanere.»:
να γράψετε τους βασικούς όρους (υποκείμενο, αντικείμενο) των ρημάτων της προηγούμενης περιόδου (5 μονάδες) και να εξηγήσετε ποια διαφορά έχουν ως προς τη σύνταξή τους (5 μονάδες).

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A. Ο Καίσαρας εξαιτίας της έλλειψης δημητριακών/σιταριού εγκαθιστά τις λεγεώνες (του) σε πολλά χειμερινά στρατόπεδα. Διατάζει τέσσερις από αυτές να ξεχειμωνιάσουν στη χώρα των Νερβίων και διατάζει τρεις (άλλες) να παραμείνουν στη χώρα των Βέλγων. Διατάζει/δίνει εντολή σ' όλους τους διοικητές των λεγεώνων να φέρουν το σιτάρι μέσα στο στρατόπεδό (τους). Συμβουλεύει τους στρατιώτες (του) με αυτά τα λόγια: «Πληροφορούμαι ότι οι εχθροί πλησιάζουν· οι ανιχνευτές μας αναγγέλλουν ότι αυτοί είναι κοντά. Οφείλετε/Πρέπει να προσέχετε/να φυλάγεστε από τη δύναμη των εχθρών· γιατί οι εχθροί συνηθίζουν να (εξ)ορμούν από τους λόφους και μπορούν να διαπράξουν σφαγή των στρατιωτών/ κατασφάξουν τους στρατιώτες».

B. Έπειτα διήλθε/πέρασε με ελέφαντες πάνω από τις Άλπεις, που χωρίζουν την Ιταλία από τη Γαλατία. Όταν ήταν/μόλις βρέθηκε στην Ιταλία, κατατρόπωσε κι εξολόθρευσε τις στρατιωτικές δυνάμεις των Ρωμαίων κοντά στον (ποταμό) Τίκινο, στον (ποταμό) Τρεβία, στη (λίμνη) Τρασιμένη και στις Κάννες.

B.2.

χειμωνιάτικος → hiemare

τετράμηνο → quattuor

ρητό → verbis

βόλεϊ → advolare

κοπιάρω → copias

B.6.α)

propter inopiam → εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο ρήμα conlocat

hostium → γενική κτητική ή υποκειμενική στη λέξη vim

caedem → αντικείμενο στο απαρέμφατο perpetrare

quae → υποκείμενο στο ρήμα seiungunt

ab Gallia → εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της απομάκρυνσης στο ρήμα seiungunt

β)

Caesar: εννοούμενο υποκείμενο των ρημάτων iubet και imperat

hiemare: αντικείμενο του ρήματος iubet και τελικό απαρέμφατο (σύμφωνα με το λεξιλόγιο του σχολικού βιβλίου)

ή θεωρούμε το ρήμα iubet δίπτωτο (σύμφωνα με το λεξικό του Στ. Κουμανούδη) και σε αυτή την περίπτωση:

quattuor: άμεσο αντικείμενο στο ρήμα iubet ή legiones: εννοούμενο άμεσο αντικείμενο στο ρήμα iubet (στην περίπτωση αυτή το quattuor είναι επιθετικός προσδιορισμός στο legiones)

hiemare: έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα iubet και τελικό απαρέμφατο

remanere: άμεσο αντικείμενο στο ρήμα imperat και τελικό απαρέμφατο

tribus: έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα imperat ή legionibus: εννοούμενο έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα imperat (στην περίπτωση αυτή το tribus είναι επιθετικός προσδιορισμός στο legionibus)

Η διαφορά στη σύνταξη των δύο ρημάτων, αν και είναι συνώνυμα, είναι η εξής: το ρήμα iubet συντάσσεται με τελικό απαρέμφατο ή με αιτιατική (άμεσο αντικείμενο) και

τελικό απαρέμφατο (έμμεσο αντικείμενο). Το ρήμα *imperat* συντάσσεται με δοτική (έμμεσο αντικείμενο) και τελικό απαρέμφατο (άμεσο αντικείμενο).

ΜΑΘΗΜΑ XII

ΚΕΙΜΕΝΟ

L. Aemilio Paulo consuli iterum bellum cum Perse rege gerere obtigit. Ut domum ad vesperum rediit, filiola eius Tertia, quae tum erat admodum parvula, ad complexum patris cucurrit. Pater filiae osculum dedit sed animadvertit eam esse tristiculam. «Quid est» inquit «mea Tertia? Cur tristis es? Quid tibi accidit?» «Mi pater» respondit illa «Persa periit». Perierat enim catellus eo nomine, quem puella multum amābat. Tum pater Tertiae dixit «omen accipio». Sic ex fortuito dicto spem praeclāri triumphī animo praesumpsit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα.

Μονάδες 20

B. 2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη του κειμένου της στήλης Α μια από τις τρεις ελληνικές λέξεις της στήλης Β που είναι ετυμολογικά συγγενής.

domum	νεόδητος
	αδειοδότηση
	οδοποιία
cucurrit	κουράγιο
	κούρσα
	ακούραστος
fortuito	φορτικός
	φορτισμένος
	φουρτουνιασμένος
dixit	δεικτικός
	δηκτικός
	δικαστικός
triumphi	τριήρης
	θριαμβολογώ

	τριπλασιάζω
--	-------------

B. 6. α) Να εντοπίσετε τους επιθετικούς προσδιορισμούς που υπάρχουν στο κείμενο και να δείξετε τον όρο που προσδιορίζουν.

Ο όρος		στον όρο
i.	είναι επιθετικός προσδιορισμός	
ii.		
iii.		
v.		
vi.		

(μονάδες 10)

β) “omen accipio”: Να ξαναγράψετε την πρόταση εξαρτώντας την από την έκφραση: Pater Tertiae dixit (6 μονάδες). Τι παρατηρείτε ως προς το υποκείμενο του απαρεμφάτου (4 μονάδες);

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Στον Λεύκιο Αιμίλιο Παύλο ύπατο για δεύτερη φορά έλαχε να διεξάγει πόλεμο εναντίον του βασιλιά Περσέα. Όταν επέστρεψε στο σπίτι το βραδάκι, η κορούλα του η Τέρτια, η οποία τότε ήταν πάρα πολύ μικρούλα, έτρεξε στην αγκαλιά του πατέρα (της). Ο πατέρας έδωσε στην κόρη ένα φιλί αλλά παρατήρησε ότι αυτή ήταν λιγάκι θλιμμένη. «Τι συμβαίνει» είπε «Τέρτιά μου; Γιατί είσαι θλιμμένη; Τι σου συνέβη;» «Πατέρα μου» απάντησε εκείνη «Ο Πέρσης πέθανε». Γιατί / Πράγματι είχε πεθάνει σκυλάκι με αυτό το όνομα, το οποίο η κοπέλα αγαπούσε πολύ. Τότε ο πατέρας είπε στην Τέρτια «Δέχομαι τον οινόν». Έτσι από τυχαίο λόγο προγεύτηκε στην ψυχή του την ελπίδα ενός περίλαμπρου θριάμβου.

B. 2.

domum	νεόδητος
	αδειοδότηση
	οδοποιία
cucurrit	κουράγιο
	κούρσα
	ακούραστος
fortuito	φορτικός
	φορτισμένος
	φουρτουνιασμένος
dixit	δεικτικός
	δηκτικός
	δικαστικός
triumphi	τρίρης
	θριαμβολογώ
	τριπλασιάζω

B. 6. α)

Ο όρος		στον όρο
i. mea		Tertia

ii. mi	είναι επιθετικός προσδιορισμός	pater
iii. eo		nomine
v. fortuito		dicto
vi. praeclari		triumphi

β) Pater Tertiae dixit se omen accipere.

Το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου (se) δηλώνεται κανονικά σε αιτιατική πτώση και δεν παραλείπεται.

ΜΑΘΗΜΑ ΙΙΙ, ΜΑΘΗΜΑ ΧΙΙΙ

α) Oraculum incolis respondet: «regia hostia deo placet!» Tum Cēpheus Andromedam ad scopulum adligat; belua ad Andromedam se movet. Repente Perseus calceis pennātis advolat; puellam videt et stupet formā puellae.

β) Serēnā nocte subito luna defecerat; ob repentīnum monstrum terror animos militum invaserat et exercitus fiduciam amiserat. Tum Sulpicius Gallus de caeli ratiōne et de stellārum lunaeque statu ac motibus disputāvit eōque modo exercitum alacrem in pugnam misit. Sic liberāles artes Galli aditum ad illustrem illam Pauliānam victoriam dedērunt.

A. Να μεταφραστούν στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρείτε μία λέξη των λατινικών κειμένων που σας δόθηκαν που έχει ετυμολογική συγγένεια με καθεμιά από τις παρακάτω νεοελληνικές λέξεις, συμπληρώνοντας τον πίνακα που ακολουθεί.

Νεοελληνική λέξη	Συγγενής ετυμολογικά λατινική λέξη
μοτοσικλετιστής	
ιδεοκαταιγίδα	
λεύκανση	
λουστραδόρος	
παραδοτέος	

Μονάδες 10

B.6.α) Στο απόσπασμα «Oraculum incolis respondet... exercitum alacrem in pugnam misit» να εντοπίσετε πέντε διαφορετικούς ως προς τη συντακτική τους λειτουργία εμπρόθετους προσδιορισμούς και να τους καταγράψετε στον ακόλουθο πίνακα.

Εμπρόθετος προσδιορισμός	Συντακτική λειτουργία
1.	είναι στο
2.	είναι στο
3.	είναι στο
4.	είναι στο
5.	είναι στο

Μονάδες 10

β) «Serēnā nocte subito luna defecerat» και « Sic liberāles artes Galli aditum [...] dedērunt.

Στις παραπάνω φράσεις, αφού εντοπίσετε τους ομοιόπτωτους επιθετικούς προσδιορισμούς και τον όρο που προσδιορίζουν (μονάδες 4), να τους μετατρέψετε σε δευτερεύουσες αναφορικές προσδιοριστικές προτάσεις, επιλέγοντας το σωστό γένος της αναφορικής αντωνυμίας, ανάλογα με τον προσδιοριζόμενο κάθε φορά όρο, τον οποίο θα αντιγράψετε (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

α) Το μαντείο απαντά στους κατοίκους: «βασιλικό σφάγιο για θυσία αρέσει στον θεό!». Τότε ο Κηφέας δένει την Ανδρομέδα σε έναν βράχο. Το κήτος κινείται/κατευθύνεται προς την Ανδρομέδα. Ξαφνικά καταφθάνει πετώντας/σπεύδει ο Περσέας με τα φτερωτά σανδάλια/υποδήματά (του). Βλέπει την κοπέλα και θαμπώνεται από την ομορφιά της κοπέλας. Ο Περσέας σκοτώνει το κήτος με δόρυ και ελευθερώνει την Ανδρομέδα.

β) Μια ξάστερη νύχτα, ξαφνικά η σελήνη είχε χαθεί (είχε πάθει έκλειψη)· εξαιτίας του ξαφνικού παράξενου και φοβερού θεάματος, τρόμος είχε καταλάβει τις ψυχές των στρατιωτών και ο στρατός είχε χάσει την αυτοπεποίθησή του (το ηθικό του). Τότε ο Σουλπίκιος Γάλλος μίλησε για/πραγματεύτηκε τη φύση του ουρανού και τη στάση και τις κινήσεις των αστεριών και της σελήνης, και μ' αυτόν τον τρόπο έστειλε τον στρατό πρόθυμο στη μάχη/ με αναπτερωμένο το ηθικό. Έτσι οι ελευθέριες τέχνες του Γάλλου άνοιξαν τον δρόμο για εκείνη τη λαμπρή νίκη του Παύλου.

B.2.

Νεοελληνική λέξη	Συγγενής ετυμολογικά λατινική λέξη
μοτοσικλετιστής	movet, motibus
ιδεοκαταιγίδα	videt
λεύκανση	luna, lunae
λουστραδόρος	illustrem (luna, lunae: σύμφωνα με το σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 104)
παραδοτέος	dederunt

B.6.α)

Εμπρόθετος προσδιορισμός	Συντακτική λειτουργία
1. ad scopulum	είναι εμπρόθετος προσδιορισμός του τόπου στο ρήμα adligat ή εμπρόθετος προσδιορισμός της στάσης σε τόπο στο ρήμα adligat σύμφωνα με: Χρήστος Νικ. Κανελλόπουλος, <i>Λατινικά για την Γ' δέσμη</i> , Α' μέρος, σελ. 40.
2. ad Andromedam	είναι εμπρόθετος προσδιορισμός της κίνησης/κατεύθυνσης σε πρόσωπο στο ρήμα movet.

3. ob monstrum	είναι εμπρόθετος προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο ρήμα invaserat.
4. de caeli ratiōne ή de statu ή (de) motibus	είναι εμπρόθετος προσδιορισμός της αναφοράς στο disputāvit.
5. in pugnam	είναι εμπρόθετος προσδιορισμός του σκοπού στο ρήμα misit.

β) Στην πρόταση «Serēnā nocte subito luna defecerat» ο ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός είναι η λέξη serēnā που προσδιορίζει την λέξη nocte.

Στην πρόταση «Sic liberāles artes Galli aditum [...] dedērunt» ο ομοιόπτωτος προσδιορισμός είναι η λέξη liberāles που προσδιορίζει τη λέξη artes.

Μετατροπή των παραπάνω επιθετικών προσδιορισμών σε δευτερεύουσες αναφορικές προσδιοριστικές προτάσεις:

Nocte, quae serena erat.

Artes, quae liberales erant.

ΜΑΘΗΜΑ V, ΜΑΘΗΜΑ XI**ΚΕΙΜΕΝΟ**

α) Ultimis annis vitae suae in Campaniā se tenēbat. Multos in illis locis agros possidēbat. Silius animum tenerum habēbat. Glorīae Vergili studēbat ingeniumque eius fovēbat. Eum ut puer magistrum honorābat. Monumentum eius, quod Neapoli iacēbat, pro templo habēbat.

β) Hannibal, dux Carthaginensis, VI et XX annos natus, omnes gentes Hispaniae bello superāvit et Saguntum vi expugnāvit. Postea Alpes, quae Italiā ab Galliā seiungunt, cum elephantis transiit. Ubi in Italiā fuit, apud Ticīnum, Trebiam, Trasumēnum et Cannas copias Rōmanōrum profligāvit et delēvit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφραστούν στη Νέα Ελληνική τα παραπάνω αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να αντιστοιχίσετε τις λατινικές λέξεις της στήλης Α΄ με τις ετυμολογικά συγγενείς νεοελληνικές λέξεις της στήλης Β΄. Δύο λέξεις της στήλης Β΄ περισσεύουν.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
Campania	τέμπλο
animum	τόπος
templo	σαμπάνια
gentes	γενιά
superavit	γνώση
	υπεροπλία
	άνεμος

Μονάδες 10

Β.6.α) Να αναγνωριστεί η συντακτική χρήση όλων των λέξεων του πρώτου αποσπάσματος που βρίσκονται σε πτώση γενική.

(μονάδες 10)

β) Multos agros possidēbat: να μετατρέψετε τον επιθετικό προσδιορισμό σε αναφορική πρόταση.

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Τα τελευταία χρόνια της ζωής του παρέμενε στην Καμπανία. Σε εκείνα τα μέρη (εκείνους τους τόπους) κατείχε πολλούς αγρούς. Ο Σίλιος είχε ευαίσθητη ψυχή. Επεδίωκε τη δόξα του Βιργιλίου και περιέβαλλε το πνεύμα του με αγάπη. Τον τιμούσε, όπως ένα παιδί (ο μαθητής) τον δάσκαλο (του). Το μνημείο του, το οποίο βρισκόταν στη Νεάπολη, το θεωρούσε σαν ναό.

β) Ο Αννίβας, ο Καρχηδόnius στρατηγός, σε ηλικία είκοσι έξι ετών, νίκησε στον πόλεμο όλα τα έθνη της Ισπανίας και κυρίευσε με τη βία το Σάγουντο. Έπειτα πέρασε με ελέφαντες (πάνω από) τις Άλπεις, οι οποίες χωρίζουν την Ιταλία από την Γαλατία. Όταν βρέθηκε στην Ιταλία, κατατρόπωσε και εξολόθρευσε τις στρατιωτικές δυνάμεις των Ρωμαίων (τις ρωμαϊκές στρατιές) κοντά στον (ποταμό) Τίκινο, στον (ποταμό) Τρεβία, στη (λίμνη) Τρασιμένη και στις Κάννες.

B. 2.

Campania → σαμπάνια

animus → άνεμος

templo → τέμπλο

gentes → γενιά

superavit → υπεροπλία

B. 6. α)

vitae → γενική διαιρετική στο annis

suae → ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη vitae. Η αντωνυμία suae αναφέρεται στο υποκείμενο (Silius) του ρήματος (tenebat) και επομένως έχουμε ευθεία αυτοπάθεια (κτήση με αυτοπάθεια)

Vergili → γενική κτητική στη λέξη gloriae

eius → γενική κτητική στη λέξη ingenium

eius → γενική κτητική στο monumentum

β) Multos agros possidēbat → agros, qui multi erant

ΜΑΘΗΜΑ VIII, ΜΑΘΗΜΑ XI, ΜΑΘΗΜΑ XIII

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Ad retia sedēbam; erat in proximo non venabulum sed stilus et pugillāres;
β) Ubi in Italiā fuit, apud Ticīnum, Trebiam, Trasumēnum et Cannas copias Rōmanōrum profligāvit et delēvit. Populus Rōmānus cladem Cannensem pavidus audīvit.
γ) Sulpicius Gallus legatus Luci Aemili Pauli erat, qui bellum adversus Persen regem gerebat. Serena nocte subito luna defecerat; ob repentinum monstrum terror animos militum invaserat et exercitus fiduciam amiserat. Tum Sulpicius Gallus de caeli ratione et de stellarum lunaeque statu ac motibus disputavit eoque modo exercitum alacrem in pugnam misit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρείτε στο διδαγμένο κείμενο μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμιά από τις παρακάτω ελληνικές λέξεις: έδρα, κλάσμα, λευκαντικό, τρόμος, ρασιοναλιστής

Μονάδες 10

B. 6. α) Να εντάξετε τα κατηγορούμενα του κειμένου γ' στον παρακάτω πίνακα

Είδος κατηγορούμενου στήλη α'	Κατηγορούμενο στο κείμενο στήλη β' (μονάδες 4: 2+2)	Όρος στον οποίο αναφέρονται στήλη γ' (μονάδες 4: 2+2)	Ρήμα εξάρτησης στήλη δ' (μονάδες 2)
Απλό Επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου			

(Μονάδες 10)

β. Ubi in Italia fuit, apud Ticinum, Trebiam, Trasumenum et Cannas copias Romanorum profligavit: Να αναγνωρίσετε την δευτερεύουσα πρόταση (εισαγωγή, εκφορά, συντακτική λειτουργία)

(Μονάδες 10)

(Μονάδες 20)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ VIII, XI, XIII

α) Καθόμουν κοντά στα δίχτυα· πλάι μου δεν υπήρχε κυνηγετική λόγχη αλλά γραφίδα και πλάκες αλειμμένες με κερί·

β) Όταν βρέθηκε στην Ιταλία, κοντά στον (ποταμό) Τίκινο, στον (ποταμό) Τρεβία, στην (λίμνη) Τρασιμένη και στις Κάννες κατατρόπωσε και εξολόθρευσε τις στρατιωτικές δυνάμεις των Ρωμαίων. Ο Ρωμαϊκός λαός πληροφορήθηκε έντρομος την συντριβή / καταστροφή των Καννών.

γ) Ο Σουλπίκιος Γάλλος ήταν ύπαρχος του Λεύκιου Αιμίλιου Παύλου, ο οποίος διεξήγαγε πόλεμο εναντίον του βασιλιά Περσέα. (Μια) ξάστερη /καθαρή νύχτα η σελήνη ξαφνικά είχε χαθεί / είχε πάθει έκλειψη· εξαιτίας του ξαφνικού παράξενου και φοβερού θεάματος τρόμος είχε καταλάβει τις ψυχές των στρατιωτών και ο στρατός είχε χάσει την αυτοπεποίθησή (του). Τότε ο Σουλπίκιος Γάλλος πραγματεύτηκε /μίλησε για την φύση του ουρανού και για την στάση και τις κινήσεις των αστεριών και της σελήνης και μ' αυτό τον τρόπο έστειλε το στρατό πρόθυμο/ με αναπτειρωμένο ηθικό στην μάχη.

B.2.

έδρα: sedebam

κλάσμα: clades

λευκαντικό: luna, lunae(que)

τρόμος: terror

ρασιοναλιστής: ratione

B.6.α

Είδος κατηγορούμενου στήλη α'	Κατηγορούμενο στο κείμενο στήλη β'	Όρος στον οποίο αναφέρονται στήλη γ'	Ρήμα εξάρτησης Στήλη δ'
Απλό	Legatus (απλό κατηγορούμενο)	στο Sulpicius Gallus	από το συνδετικό (erat)
Επιρρηματικό κατηγορούμενο	alacrem(επιρρηματικό κατηγορούμενο του		από το p. misit

του τρόπου	τρόπου)	στο exercitum	(ρήμα κίνησης)

β) Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, η οποία εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο ubi, γιατί δηλώνει το προτερόχρονο. Εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (fuit), γιατί αναφέρεται στο παρελθόν. Χρησιμοποιείται ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα των κύριων προτάσεων profligavit και delevit

ΜΑΘΗΜΑ ΙΙΙ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Cēpheus et Cassiope Andromedam filiam habent. Cassiope, superba formā suā, cum Nymphis se comparat. Neptūnus irātus ad oram Aethiopiae urget beluam marīnam, quae incolis nocet. Oraculum incolis respondet: «regia hostia deo placet!» Tum Cēpheus Andromedam ad scopulum adligat; belua ad Andromedam se movet. Repente Perseus calceis pennātis advolat; puellam videt et stupet formā puellae. Perseus hastā beluam delet et Andromedam liberat. Cēpheus, Cassiope et incolae Aethiopiae valde gaudent.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το κείμενο.

Μονάδες 20

B.2. Να αντιστοιχίσετε καθεμία λατινική λέξη της στήλης Α με την ετυμολογικά συγγενή της λέξη στη στήλη Β (δύο λέξεις της στήλης Β περισσεύουν).

A	B
forma	μαριονέτα
videt	καλτσόν
advolat	βίδα
marinam	φόρμουλα
calceis	βολειμπολίστρια
	ανίδεος
	μαρίνα

Μονάδες 10

B.6.α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις:

superba	είναι στο
cum Nymphis	είναι στο
deo	είναι στο
calceis	είναι στο
Cepheus, Cassiope, incolae	είναι στο

Μονάδες 10

β) Η αυτοπάθεια στα λατινικά κανονικά εκφράζεται: α) με κτητική αντωνυμία γ' προσώπου και β) προσωπική αντωνυμία γ' προσώπου, λόγω έλλειψης αυτοπαθητικών αντωνυμιών. Να εντοπίσετε δύο παραδείγματα αυτοπάθειας, ένα με κτητική αντωνυμία και ένα με προσωπική αντωνυμία (4 μονάδες) και να εξηγήσετε γιατί έχουμε αυτοπάθεια σε κάθε περίπτωση (6 μονάδες).

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A. Ο Κηφέας και η Κασσιόπη έχουν την Ανδρομέδα κόρη/μία κόρη, την Ανδρομέδα. Η Κασσιόπη, περήφανη για την ομορφιά της, συγκρίνει τον εαυτό της με τις Νηρηίδες. Ο Ποσειδώνας οργισμένος/θυμωμένος στέλνει στην ακτή της Αιθιοπίας (ένα) θαλάσσιο κήτος/θαλασσινό θηρίο, το οποίο βλάπτει/αφανίζει τους κατοίκους. Το μαντείο απαντά στους κατοίκους: «Στο θεό αρέσει βασιλικό σφάγιο (για θυσία)!». Τότε ο Κηφέας δένει την Ανδρομέδα σε έναν βράχο· το κήτος κινείται/κατευθύνεται προς την Ανδρομέδα. Ξαφνικά ο Περσέας καταφθάνει πετώντας με τα φτερωτά σανδάλια (του)· βλέπει την κοπέλα/την κόρη και θαμπώνεται από την ομορφιά της κοπέλας. Ο Περσέας σκοτώνει το κήτος με το δόρυ (του) και ελευθερώνει την Ανδρομέδα. Ο Κηφέας, η Κασσιόπη και οι κάτοικοι της Αιθιοπίας χαίρονται πάρα πολύ.

B.2.

forma → φόρμουλα

videt → ανίδεος

advolat → βολεϊμπολίστρια

marinam → μαρίνα

calceis → καλτσόν

B.6.α)

superba → επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου που προσδιορίζει το ρήμα comparat και αναφέρεται στο υποκείμενό του Cassiope

cum Nymphis → εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της παραβολής/σύγκρισης στο ρήμα comparat

deo → αντικείμενο στο ρήμα placet

calceis → αφαιρετική (οργανική) του οργάνου ή του μέσου στο advolat

Cepheus, Cassiope, incolae → υποκείμενα στο ρήμα gaudent

β) Παράδειγμα αυτοπάθειας με κτητική αντωνυμία: «sua». Η κτητική αντωνυμία «sua» αναφέρεται στο υποκείμενο (Cassiope) του ρήματος της πρότασης (comparat) και, επομένως, έχουμε ευθεία ή άμεση αυτοπάθεια.

Παράδειγμα αυτοπάθειας με προσωπική αντωνυμία: «se» (το 1^ο στο κείμενο). Η αντωνυμία «se» αναφέρεται στο υποκείμενο (Cassiope) του ρήματος της πρότασης (comparat) και, επομένως, έχουμε ευθεία ή άμεση αυτοπάθεια.

ή

Παράδειγμα αυτοπάθειας με προσωπική αντωνυμία: «se» (το 2^ο στο κείμενο). Η αντωνυμία «se» αναφέρεται στο υποκείμενο (belua) του ρήματος (mouet) και, επομένως, έχουμε ευθεία ή άμεση αυτοπάθεια.

ΜΑΘΗΜΑ VIII, ΜΑΘΗΜΑ XII**ΚΕΙΜΕΝΑ**

α) Cogitābam aliquid enotabamque; etsi retia vacua, plēnas tamen cēras habēbam. Silvae et solitūdo sunt magna incitamenta cogitatiōnis. Cum in venatiōnibus eris, licēbit tibi quoque pugillāres adportāre: vidēbis non Diānam in montibus sed Minervam errāre.

β) Ut domum ad vesperum rediit, filiola eius Tertia, quae tum erat admodum parvula, ad complexum patris cucurrit. Pater filiae osculum dedit sed animadvertit eam esse tristiculam. «Quid est» inquit «mea Tertia? Cur tristis es? Quid tibi accidit?» «Mi pater» respondit illa «Persa periit».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφραστούν στη Νέα Ελληνική τα παραπάνω αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να βρείτε στο δεύτερο απόσπασμα μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: οικοδομή, κομπλεξικός, πατρίκιος, κουρσάρος, απόδοση.

Μονάδες 10

B. 6. α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις:

aliquid:	είναι στο.....
plenas:	είναι στο.....
ad vesperum:	είναι στο.....
filiae:	είναι στο.....
Mi:	είναι στο.....

(μονάδες 10)

β) Ut domum ad vesperum rediit, filiola eius Tertia, ... ad complexum patris cucurrit: να εντοπίσετε τη δευτερεύουσα πρόταση, να αναγνωρίσετε το είδος της (4 μονάδες) και τον τρόπο εισαγωγής της αιτιολογώντας τον (2 μονάδες). Πώς εκφέρεται η πρόταση (έγκλιση/χρόνος) (2 μονάδες) και ποια είναι η συντακτική λειτουργία της (2 μονάδες);

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Σκεφτόμουν κάτι και κρατούσα σημειώσεις· αν και είχα τα δίκτυα άδεια, είχα όμως τις πλάκες (μου) γεμάτες. Τα δάση και η μοναξιά (ερημιά) είναι μεγάλα (δυνατά) ερεθίσματα της σκέψης. Όταν θα είσαι (πας) στο κυνήγι, θα μπορέσεις και εσύ να φέρεις τις πλάκες (εκεί): δεν θα δεις την Αρτέμη να περιπλανιέται στα βουνά, αλλά την Αθηνά.

β) Μόλις το βραδάκι επέστρεψε σπίτι του, η κορούλα του Τερτία, η οποία τότε ήταν πάρα πολύ μικρούλα, έτρεξε στην αγκαλιά του πατέρα της. Ο πατέρας έδωσε στην κόρη ένα φιλή (τη φίλησε), αλλά παρατήρησε πως αυτή ήταν λιγάκι λυπημένη. «Τι συμβαίνει» είπε «Τέρτιά μου; Γιατί είσαι θλιμμένη; Τι σου συνέβη;» «Πατέρα μου» απάντησε εκείνη «πέθανε ο Πέρσης».

B. 2.

οικοδομή → domum

κομπλεξικός → complexum

πατρίκιος → pater

κουρσάρος → cucurrit

απόδοση → dedit

B. 6. α)

aliquid:	είναι σύστοιχο αντικείμενο στο ρήμα cogitabam
plenas:	είναι κατηγορούμενο στο ceras (μέσω του ρήματος habebam)
ad vesperum:	Είναι εμπρόθετος προσδιορισμός του χρόνου στο rediit
filiae:	είναι έμμεσο αντικείμενο στο dedit
Mi:	είναι επιθετικός προσδιορισμός στο pater

β) Ut domum ad vesperum rediit: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο ut, γιατί εκφράζει το προτερόχρονο. Εκφέρεται με οριστική

παρακειμένου (rediit), καθώς αναφέρεται στο παρελθόν και δηλώνει κάτι το πραγματικό. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα cucurrit.

ΜΑΘΗΜΑ XIV, ΜΑΘΗΜΑ XV

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audīre cupīvit. Respondit ille se esse Orcum. Tum terror Cassium concussit et e somno eum excitāvit. Cassius servos inclamāvit et de homine eos interrogāvit. Illi neminem viderant. Cassius iterum se somno dedit eandemque speciem somniāvit.

β) Locis frigidissimis pelles solum habent et in fluminibus lavantur. Cum civitas bellum gerit, magistrātus creantur cum vitae necisque potestāte. Equestribus proeliis saepe ex equis desiliunt ac pedibus proeliantur: ephippiōrum usus res turpis et iners habētur.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2: Να εντοπίσετε στο κείμενο μία λέξη της Λατινικής με ετυμολογική συγγένεια με τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής:

ΣΤΗΛΗ Α΄ Λατινική	ΣΤΗΛΗ Β΄ Νέα Ελληνική
1.	ουμανισμός
2.	πέλμα
3.	νεκρός
4.	πεζοί
5.	έφιππος

Μονάδες 10

B. 6. α) Να εντοπίσετε τον συντακτικό ρόλο των παρακάτω όρων συμπληρώνοντας κατάλληλα τον πίνακα:

Όροι:	Συντακτικός ρόλος:
audire:	είναι στο
e somno:	είναι στο
somno:	είναι στο
vitae:	είναι στο
res:	είναι στο

(Μονάδες 10)

β) «Respondit ille se esse Orcum»: Να αναγνωρίσετε το είδος του απαρεμφάτου (μονάδες 2), να εντοπίσετε το υποκείμενο του απαρεμφάτου (μονάδες 3) και να αιτιολογήσετε την πτώση του (μονάδες 5).

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. α) Μόλις τον είδε ο Κάσσιος, τον έπιασε φόβος και θέλησε να πληροφορηθεί το όνομά του. Εκείνος απάντησε ότι ήταν ο Πλούτωνας. Τότε τρόμος συντάραξε τον Κάσσιο και τον σήκωσε από τον ύπνο. Ο Κάσσιος φώναξε τους δούλους και τους ρώτησε για τον άνθρωπο. Εκείνοι δεν είχαν δει κανένα. Ο Κάσσιος για δεύτερη φορά παραδόθηκε στον ύπνο και ονειρεύτηκε την ίδια μορφή.

β) Στους πάρα πολύ παγωμένους τόπους (Αν και ζουν σε περιοχές φοβερά παγωμένες), φορούν μόνο δέρματα και πλένονται στα ποτάμια. Κάθε φορά που η χώρα τους κάνει (ή η πολιτεία διεξάγει) πόλεμο, εκλέγονται αρχές (άρχοντες) με εξουσία ζωής και θανάτου. Στις ιππομαχίες συχνά πηδούν κάτω από τα άλογά τους και πολεμούν πεζοί: η χρήση των σελών θεωρείται πράγμα αισχρό και μαλθακό.

B2.

ΣΤΗΛΗ Α΄ Λατινική	ΣΤΗΛΗ Β΄ Νέα Ελληνική
1. homine	ουμανισμός
2. pelles	πέλμα
3. necis(que)	νεκρός
4. pedibus	πεζοί
5. ephippiorum	έφιππος

B.6. α)

Όροι:	Συντακτικός ρόλος:
audire:	είναι αντικείμενο, τελικό απαρέμφατο στο ρήμα cupivit
e somno:	είναι εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει την κατάσταση στο ρήμα excitavit (πιο συγκεκριμένα την έξοδο από κατάσταση)

somno:	είναι έμμεσο αντικείμενο (σε δοτική) στο ρήμα dedit
vitae:	είναι γενική αντικειμενική στο potestate
res:	είναι κατηγορούμενο στο usus (μέσω του ρήματος habetur)

β) Το απαρέμφατο *esse* είναι ειδικό. Το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου *esse* είναι το *se*. Το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου βρίσκεται πάντα σε αιτιατική και δεν παραλείπεται παρά το γεγονός ότι ταυτίζεται νοηματικά με το υποκείμενο του ρήματος (λατινισμός).

ΜΑΘΗΜΑ VII, ΜΑΘΗΜΑ XV

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Caesar propter frumenti inopiam legiōnes in hibernis multis conlocat. Ex quibus quattuor in Nervii hiemāre iubet et tribus imperat in Belgis remanēre. Legātos omnes frumentum in castra importāre iubet.

β) Germanōrum vita omnis in venationibus atque in studiis rei militāris consistit. Germāni non student agricultūrae; lacte, caseo et carne nutriuntur. Locis frigidissimis pelles solum habent et in fluminibus lavantur. Cum civitas bellum gerit, magistrātus creantur cum vitae necisque potestāte. Equestribus proeliis saepe ex equis desiliunt ac pedibus proeliantur: ephippiōrum usus res turpis et iners habētur.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να αντιστοιχίσετε τους όρους των δύο στηλών που έχουν μεταξύ τους ετυμολογική συγγένεια (3 από τις λέξεις της στήλης B περισσεύουν):

A	B
hiemare	αντιμιλιταριστικός
castra	αγροτεμάχιο
militaris	καστροπολιτεία
agriculturae	λακτόζη
lacte	λακκούβα
	κάστανο
	χυμώδης
	ξεχειμωνιάζω

Μονάδες 10

B. 6. α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις:

frumenti:	είναι.....	στο.....
tribus:	είναι.....	στο.....
carne:	είναι	στο.....
frigidissimis:	είναι	στο.....
in fluminibus:	είναι	στο.....

(μονάδες 10)

β) Legātos omnes frumentum in castra importāre iubet.

Αφού αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης του απαρεμφάτου (ενεργητική / παθητική) και εντοπίσετε το υποκείμενό του (4 μονάδες), να το μετατρέψετε στην αντίθετη σύνταξη και να κάνετε όλες τις απαραίτητες αλλαγές (6 μονάδες).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

α) Ο Καίσαρας εξαιτίας της έλλειψης των δημητριακών / του σιταριού εγκαθιστά τις λεγεώνες σε πολλά χειμερινά στρατόπεδα. Από αυτές τέσσερις διατάζει να ξεχειμωνιάσουν στην χώρα των Νερβίων και τρεις διατάζει να παραμείνουν στη χώρα των Βέλγων. Διατάζει όλους τους διοικητές των λεγεώνων να εισάγουν / φέρουν σιτάρι μέσα στο στρατόπεδο.

β) Ολόκληρη η ζωή των Γερμανών περιορίζεται / συνίσταται στο κυνήγι και τη σπουδή των στρατιωτικών (πραγμάτων) / την ασχολία με τα στρατιωτικά (πράγματα). Οι Γερμανοί δεν ασχολούνται με την γεωργία· τρέφονται με γάλα, τυρί και κρέας. Σε πάρα πολύ παγωμένους τόπους φορούν / έχουν μόνο δέρματα (ζώων) και πλένονται σε ποτάμια. Κάθε φορά που η πολιτεία διεξάγει πόλεμο, εκλέγονται αρχές με εξουσία ζωής και θανάτου. Στις ιππομαχίες συχνά πηδούν κάτω από τα άλογα και μάχονται πεζοί: η χρήση σελών θεωρείται πράγμα αισχρό και μαλθακό.

B. 2.

A	B
hiemare	ξεχειμωνιάζω
castra	καστροπολιτεία
militaris	αντιμιλιταριστικός
agriculturae	αγροτεμάχιο
lacte	λακτόζη

B. 6. α)

frumenti:	είναι γενική αντικειμενική στο inopiam
tribus:	είναι έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα imperat (ενν. legionibus)
carne:	είναι αφαιρετική οργανική του μέσου στο ρήμα nutriuntur
frigidissimis:	είναι επιθετικός προσδιορισμός στο locis
in fluminibus:	είναι εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο στο ρήμα lavantur

β) importare: απαρέμφατο σε ενεργητική σύνταξη με υποκείμενο το legatos

Frumentum in castra importari iubet (a legatis omnibus).

ΜΑΘΗΜΑ ΙΧ, ΜΑΘΗΜΑ Χ

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit. Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxoris Collatini, laedit. Maritus et pater et Iunius Brutus eam maestam inveniunt. Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit. Brutus ex vulnere dolore magno cultrum extrahit et delictum punire parat. Populum concitat et Tarquinio imperium adimit.

β) Aenēas bellum ingens geret in Italiā. Populos feroces contundet, mores eis impōnet et moenia condet.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να αντιστοιχίσετε καθεμία λατινική λέξη της στήλης Α με τη λέξη της νεοελληνικής στη στήλη Β με την οποία συγγενεύει ετυμολογικά (δύο λέξεις της στήλης Α περισσεύουν).

A	B
septimus	θηλασμός
pater	επούλωση
femina	άμυνα
lacrimis	έπταθλο (είδος αγωνίσματος)
vulnere	πάτριος
punire	
moenia	

Μονάδες 10

B.6.α) Να συμπληρώσετε στον ακόλουθο πίνακα, σύμφωνα με το παράδειγμα, τα αντικείμενα (απλά, άμεσα, έμμεσα) των ρημάτων που σας δίνονται δηλώνοντας ταυτόχρονα αν το κάθε ρήμα είναι μονόπτωτο ή δίπτωτο.

Ρήμα	Μονόπτωτο	Δίπτωτο	Απλό Αντικείμενο	Άμεσο Αντικείμενο	Έμμεσο Αντικείμενο
perdit	ναι		imperium		
aperit					
interficit					
extrahit					
imponet					

Μονάδες 10

β) «Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit. Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxoris Collatīni, laedit.» : να εντοπίσετε στο απόσπασμα τους ομοιόπτωτους προσδιορισμούς (επιθετικός προσδιορισμός, παράθεση, επεξήγηση) (5 μονάδες) και να αναφέρετε τον όρο που προσδιορίζουν (5 μονάδες).

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α. α) Ο Ταρκύνιος ο Υπερήφανος, ο έβδομος και τελευταίος από τους βασιλιάδες, χάνει την εξουσία (του) με αυτόν τον τρόπο. Ο γιος του, Σέξτος Ταρκύνιος, προσβάλλει την τιμή της Λουκρητίας, της συζύγου του Κολλατίνου. Ο σύζυγός/άντρας (της) και ο πατέρας (της) και ο Ιούνιος Βρούτος βρίσκουν αυτή περίλυπη. Η γυναίκα αποκαλύπτει σε εκείνους την προσβολή/αδικία με δάκρυα και αυτοκτονεί/σκοτώνεται με ένα μαχαίρι. Ο Βρούτος βγάζει (τραβώντας) το μαχαίρι από το τραύμα/την πληγή με μεγάλο πόνο και ετοιμάζεται να τιμωρήσει το έγκλημα. Ξεσηκώνει τον λαό και αφαιρεί την εξουσία από τον Ταρκύνιο.

β) Ο Αινείας θα κάνει φοβερό πόλεμο στην Ιταλία. Θα συντρίψει άγριους λαούς, θα επιβάλει σε αυτούς θεσμούς και θα χτίσει τείχη.

B.2.

septimus → έπταθλο

pater → πάτριος

femina → θηλασμός

vulnere → επούλωση

moenia → άμυνα

B.6.α)

Ρήμα	Μονόπτωτο	Δίπτωτο	Απλό Αντικείμενο	Άμεσο Αντικείμενο	Έμμεσο Αντικείμενο
perdit	ναι		imperium		
aperit		ναι		iniuriam	Illis
interficit	ναι		se		
extrahit	ναι		cultrum		
imponet		ναι		mores	eis

β)

septimus: ομοιόπτωτος προσδιορισμός, παράθεση στον όρο «Tarquinius Superbus»

ultimus: ομοιόπτωτος προσδιορισμός, παράθεση στον όρο «Tarquinius Superbus»

hoc: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στον όρο «modo»

Sextus Tarquinius: ομοιόπτωτος προσδιορισμός, επεξήγηση στον όρο «filius»

uxoris: ομοιόπτωτος προσδιορισμός, παράθεση στον όρο «Lucretiae»

ΜΑΘΗΜΑ V, ΜΑΘΗΜΑ XIV

α) Silius Italicus, poëta epicus, vir clarus erat. XVII (septendecim) libri eius de bello Punico secundo pulchri sunt. Ultimis annis vitae suae in Campaniā se tenēbat. Multos in illis locis agros possidēbat. Silius animum tenerum habēbat. Glorīae Vergili studēbat ingeniumque eius fovēbat.

β) Post bellum Actiacum Cassius Parmensis, qui in exercitu M. Antōnii fuerat, Athēnas confūgit. Ibi vix animum sollicitum somno dederat, cum repente apparuit ei species horrenda. Existimāvit ad se venīre hominem ingentis magnitudinis et facie squalidā, similem effigiēi mortui.

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρείτε με ποια ελληνική λέξη της στήλης Β΄ έχει ετυμολογική συγγένεια καθεμιά από τις λατινικές λέξεις της Στήλης Α΄. Τέσσερις λέξεις στη στήλη Β΄ περισεύουν.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β
1. epicus	i. ανεμογεννήτρια
2. agros	ii. επικός
3. multos	iii. αμείλικτος
4. animum	iv. ανεβατός
5. dederat	v. αγραμματοσύνη
	vi. επανέκδοση
	vii. δογματικός
	viii. μάλλον
	ix. αγρομίσθωση

Μονάδες 10

B.6.α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις παρακάτω λέξεις των λατινικών κειμένων που σας δόθηκαν.

vitae	είναι στο
ei	είναι στο
magnitudinis	είναι στο
squalidā	είναι στο

effigiēi	είναι στο
----------	-----------------------

Μονάδες 10

β) «Ultimis annis vitae suae in Campaniā se tenēbat» και «[...] Athēnas confūgit»: Αφού αναγνωρίσετε ως προς τη συντακτική τους λειτουργία τους όρους «in Campaniā» και «Athēnas», εντοπίζοντας και τη λέξη από την οποία εξαρτώνται (μονάδες 4), να τους αντικαταστήσετε με τη λέξη domus, δηλώνοντας την ίδια επιρρηματική σχέση (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α. α) Ο Σίλιος Ιταλικός, ο επικός ποιητής, ήταν ένδοξος άνδρας. Τα δεκαεπτά βιβλία του για τον δεύτερο Καρχηδονιακό πόλεμο είναι όμορφα. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του παρέμενε/έμενε μόνιμα στην Καμπανία. Σε εκείνους τους τόπους κατείχε πολλούς αγρούς. Ο Σίλιος είχε ευαίσθητη ψυχή. Τη δόξα του Βιργιλίου επεδίωκε και περιέβαλλε με αγάπη το πνεύμα του.

β) Μετά τη ναυμαχία/τον πόλεμο στο Άκτιο, ο Κάσσιος από την Πάρμα, ο οποίος είχε υπηρετήσει στον στρατό του Μάρκου Αντώνιου, κατέφυγε στην Αθήνα. Εκεί, μόλις είχε παραδώσει την ταραγμένη ψυχή του στον ύπνο, (όταν) ξαφνικά του εμφανίστηκε μια φρικτή μορφή. Νόμιζε ότι ερχόταν προς αυτόν ένας άνθρωπος με πελώριο μέγεθος και με βρόμικο πρόσωπο, όμοιος με εικόνα/ μορφή νεκρού.

B.2. 1. *epicus* → ii. επικός

2. *agros* → ix. αγρομίσθωση

3. *multos* → viii. μάλλον

4. *animus* → i. ανεμογεννήτρια

5. *dederat* → vi. επανέκδοση

B.6.α) *vitae* → γενική διαιρετική (ετερόπτωτος προσδιορισμός) στη λέξη *annis*.

ei → αντικείμενο στο ρήμα *apparuit*.

magnitudinis → γενική της ιδιότητας στη λέξη *hominem*.

squalidā → ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη *facie*.

effigiēi → δοτική αντικειμενική (ετερόπτωτος προσδιορισμός) στη λέξη *similem*.

β) Στη φράση «*Ultimis annis vitae suae in Campaniā se tenēbat*» το *in Campaniā* είναι εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο στο ρήμα *tenēbat*.

Στη φράση «[...] *Athēnas confūgit*» η λέξη *Athēnas* είναι απρόθετη αιτιατική (γιατί είναι όνομα πόλης) που δηλώνει την κίνηση/κατεύθυνση σε τόπο στο ρήμα *confūgit*.

Αντικατάσταση με τη λέξη *domus*:

in Campaniā → *domi*

Athēnas → *domum*

ΜΑΘΗΜΑ IV, ΜΑΘΗΜΑ VIII

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Romani in suppliciis deorum magnifici sed domi parci erant. Iustitia inter se certabant et patriam curabant. In bello pericula audacia propulsabant et beneficiis amicitias parabant. Delecti consultabant patriae; eis corpus ex annis infirmum sed ingenium propter sapientiam validum erat.

β) Gaius Plinius Cornēlio Tacito suo salūtem. Ridēbis. Ego tres apros ferōces cēpi. «Ipse?» interrogābis. Ipse. Ad retia sedēbam; erat in proximo non venabulum sed stilus et pugillāres; cogitābam aliquid enotabamque; etsi retia vacua, plēnas tamen cēras habēbam. Silvae et solitudo sunt magna incitamenta cogitatiōnis.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε τα αποσπάσματα στη Νέα Ελληνική.

Μονάδες 20

B.2 δωμάτιο, ρέμπελος, έδρα, στιλό, κέρινος: να βρείτε από το κείμενο μια ετυμολογικά συγγενή λατινική λέξη για καθεμία από τις παραπάνω λέξεις της νέας ελληνικής.

Μονάδες 10

B. 6. α) Να εντοπίσετε τον συντακτικό ρόλο των παρακάτω επιθέτων, συμπληρώνοντας κατάλληλα τον πίνακα:

Επίθετα:	Συντακτικός ρόλος:
parci	είναι στο
infirmum	είναι στο
ferōces	είναι στο
vacua	είναι στο
plēnas	είναι στο

Μονάδες 10

β) Gaius Plinius Cornēlio Tacito suo salūtem: να χαρακτηρίσετε την πρόταση ως προς το είδος της (2 Μονάδες) και να γράψετε το ρήμα που εννοείται (5 Μονάδες). Ποιος είναι ο συντακτικός ρόλος του όρου salūtem (3 Μονάδες);

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Οι Ρωμαίοι ήταν γενναιόδωροι στη λατρεία των θεών αλλά οικονόμοι στην ιδιωτική τους ζωή. Συναγωνίζονταν μεταξύ τους στη δικαιοσύνη και φρόντιζαν την πατρίδα τους. Στον πόλεμο απομάκρυναν τους κινδύνους με το θάρρος/τόλμη τους και αποκτούσαν συμμάχους/φιλίες με τις ευεργεσίες τους. Εκλεγμένοι άντρες φρόντιζαν για την πατρίδα· Σε αυτούς το σώμα ήταν αδύναμο από τα χρόνια αλλά το πνεύμα δυνατό χάρη στη σοφία τους.

β) Ο Γάιος Πλίνιος στέλνει τις ευχές του στον φίλο του Κορνήλιο Τάκιτο. Θα γελάσεις. Εγώ έπιασα τρία φοβερά αγριογούρουνα. «Ο ίδιος;» θα ρωτήσεις. Εγώ ο ίδιος. Καθόμουν δίπλα στα δίχτυα· πλάι μου δεν είχα την κυνηγετική λόγχη, αλλά τη γραφίδα και τις πλάκες (αλειμμένες με κερί)· σκεφτόμουν κάτι και κρατούσα σημειώσεις· αν και είχα/παρόλο που είχα τα δίχτυα άδεια, είχα όμως τις πλάκες μου γεμάτες. Τα δάση κι η ερημιά/μοναξιά είναι δυνατά/μεγάλα ερεθίσματα της σκέψης.

B2. domi, bello, sedebam, stilus, cēras.

B.6. α)

Επίθετα:	Συντακτικός ρόλος:
parci	είναι κατηγορούμενο στο Romani μέσω του συνδετικού ρήματος erant
infirmum	είναι κατηγορούμενο στο corpus μέσω του συνδετικού ρήματος erat
ferōces	είναι επιθετικός προσδιορισμός στο apros
vacua	είναι κατηγορούμενο στο αντικείμενο retia μέσω του ρήματος habebam που εννοείται
plenas	είναι κατηγορούμενο στο αντικείμενο ceras

β) Η πρόταση είναι κύρια, κρίσεως (εκφέρεται με Οριστική), στην οποία εννοείται το ρήμα dicit. Ο όρος salutem είναι αντικείμενο στο εννοούμενο dicit (βλ. και εισαγωγικό σημείωμα στο σχολικό εγχειρίδιο).

ΜΑΘΗΜΑ VIII, ΜΑΘΗΜΑ XI

i. «Ipse?» interrogābis. Ipse. Ad retia sedēbam; erat in proximo non venabulum sed stilus et pugillāres; cogitābam aliquid enotabamque;

ii. Postea Alpes, quae Italiam ab Galliā seiungunt, cum elephantis transiit. Ubi in Italiā fuit, apud Ticīnum, Trebiam, Trasumēnum et Cannas copias Rōmanōrum profligāvit et delēvit. Populus Rōmānus cladem Cannensem pavidus audīvit. In agro Falerno Hannibal ex insidiis Fabii Maximi se expedīvit. Postquam XIV annos in Italiā complēvit, Carthaginienses eum in Africam revocavērunt.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε τα αποσπάσματα στη Νέα Ελληνική.

Μονάδες 20

B.2 Να αντιστοιχίσετε τις λατινικές λέξεις του κειμένου (στήλη A) με τις ετυμολογικά συγγενείς τους νεοελληνικές, της στήλης B (δυο λέξεις της στήλης B περισσεύουν):

A	B
α. sedēbam	i. υπεραγορά
β. stilus	ii. ελεφαντοστό
γ. elephantis	iii. κλάσμα
δ. copias	iv. στιλέτο
ε. cladem	v. έδρανο
	vi. φωτοκόπια
	vii. όψη

Μονάδες 10

B.6. α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τους παρακάτω όρους του κειμένου, συμπληρώνοντας κατάλληλα τον πίνακα:

in proximo	είναι στο
Alpes	είναι στο
cum elephantis	είναι στο

pavidus	είναι στο
se	είναι στο

Μονάδες 10

β) Ubi in Italiā fuit, postquam XIV annos in Italiā complēvit: να αναγνωρίσετε το είδος των προτάσεων (Μονάδες 2), να εντοπίσετε τους συνδέσμους που τις εισάγουν (Μονάδες 2), να αναγνωρίσετε την έγκλιση εκφοράς (Μονάδες 2) και να δικαιολογήσετε τον ρηματικό χρόνο (Μονάδες 4).

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. i. «Ο ίδιος;» θα ρωτήσεις. Εγώ ο ίδιος. Καθόμουν δίπλα/κοντά στα δίχτυα· πλάι μου δεν είχα την κυνηγετική λόγχη, αλλά τη γραφίδα και τις πλάκες (αλειμμένες με κερί)· σκεφτόμουν κάτι και κρατούσα σημειώσεις.

ii. Έπειτα πέρασε με ελέφαντες τις Άλπεις, που χωρίζουν την Ιταλία από τη Γαλατία. Όταν βρέθηκε στην Ιταλία, κατατρόπωσε κι εξολόθρεψε τις ρωμαϊκές στρατιωτικές δυνάμεις/τις στρατιωτικές δυνάμεις των Ρωμαίων κοντά στον ποταμό Τίκινο, στον ποταμό Τρεβία, στη λίμνη Τρασιμένη και στις Κάννες. Ο ρωμαϊκός λαός πληροφορήθηκε έντρομος τη συντριβή στις Κάννες/των Καννών. Στον Φαλερνό αγρό/ στην περιοχή του Φαλερνού αγρού ο Αννίβας ξέφυγε από την ενέδρα του Φάβιου Μαξίμου. Αφού συμπλήρωσε δεκατέσσερα χρόνια στην Ιταλία, οι Καρχηδόνιοι τον ανακάλεσαν στην Αφρική.

B.2: α.v, β.iv, γ.ii, δ.vi, ε.iii

B.6. α)

in proximo	είναι εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της στάσης σε τόπο (δηλώνει το εγγύς) στο erant.
Alpes	είναι αντικείμενο στο transiit
cum elephantis	είναι εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της συνοδείας στο transiit
pavidus	είναι επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο ρήμα audivit και αναφέρεται στο υποκείμενο populus.
se	είναι αντικείμενο στο expedit (άμεση/ευθεία αυτοπάθεια).

β) Είναι δευτερεύουσες επιρρηματικές χρονικές προτάσεις που δηλώνουν το προτερόχρονο, επειδή εισάγονται με τους συνδέσμους ubi και postquam. Εκφέρονται με Οριστική και δη Παρακειμένου, επειδή αναφέρονται στο παρελθόν.

ΜΑΘΗΜΑ IV, ΜΑΘΗΜΑ VI

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Apud antīquos Rōmānos concordia maxima sed avaritia minima erat. Rōmāni in suppliciis deōrum magnifici sed domi parci erant. Iustitiā inter se certābant et patriam curābant. In bello pericula audaciā propulsābant et beneficiis amicitias parābant. Delecti consultābant patriae; eis corpus ex annis infirmum sed ingenium propter sapientiam validum erat.

β) In eā civitāte, quam leges continent, boni viri libenter leges servant. Lex enim est fundamentum libertātis, fons aequitātis. Mens et animus et consilium et sententia civitātis posita est in legibus. Ut corpora nostra sine mente, sic civitas sine lege non stat.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α' με τις λέξεις της στήλης Β' που έχουν μεταξύ τους ετυμολογική συγγένεια (3 λέξεις από τη στήλη Α' περισσεύουν)

A'	B'
minima	μινιατούρα
domi	πειρατεία
parci	ανεμόπτερο
bello	αδόμητος
pericula	μπουνάτσα
sapientiam	
boni	
animus	

Μονάδες 10

B. 6. α) Να εντοπίσετε το ρήμα και να αναγνωρίσετε συντακτικά τους υπόλοιπους όρους στην παρακάτω περίοδο λόγου:

[...] boni viri libenter leges servant.

	Είναι το ρήμα της πρότασης
	Είναι.....στο.....
	Είναι.....στο.....
	Είναι.....στο.....
	Είναι.....στο.....

(μονάδες 10)

β) Apud antīquos Rōmānos concordia maxima: Στην παραπάνω περίοδο λόγου, αφού εντοπίσετε τον δεύτερο στη σειρά επιθετικό προσδιορισμό και τον όρο τον οποίο προσδιορίζει (4 μονάδες), στη συνέχεια να τον αντικαταστήσετε με δευτερεύουσα αναφορική πρόταση (6 μονάδες).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

α) Στους αρχαίους Ρωμαίους υπήρχε πάρα πολύ μεγάλη ομόνοια αλλά ελάχιστη πλεονεξία. Οι Ρωμαίοι στη λατρεία των θεών ήταν μεγαλόπρεποι / γενναιόδωροι αλλά στο σπίτι / στην ιδιωτική ζωή ήταν οικονόμοι / φειδωλοί. Συναγωνίζονταν μεταξύ τους ως προς τη δικαιοσύνη και φρόντιζαν την πατρίδα. Στο πόλεμο απωθούσαν / απομάκρυναν τους κινδύνους με τόλμη και ετοίμαζαν / αποκτούσαν φιλίες / συμμαχίες με ευεργεσίες. Διαλεγμένοι / Εκλεγμένοι (οι Συγκλητικοί) φρόντιζαν για την πατρίδα* σε αυτούς το σώμα ήταν (αυτοί είχαν το σώμα) αδύναμο από τα χρόνια / έτη αλλά το πνεύμα (ήταν) δυνατό / ρωμαλέο εξαιτίας της σοφίας / φρόνησης.

β) Σε αυτήν την πολιτεία, την οποία οι νόμοι συγκρατούν / στεριώνουν, καλοί άνδρες υπηρετούν τους νόμους πρόθυμα. Γιατί ο νόμος είναι θεμέλιο της ελευθερίας, πηγή της δικαιοσύνης. Ο νους / το πνεύμα και η ψυχή και η σκέψη και η άποψη / κρίση / θέση της πολιτείας βρίσκονται / είναι τοποθετημένα στους νόμους. Όπως τα σώματά μας χωρίς νου, έτσι και η πολιτεία χωρίς νόμο δεν στέκεται / υπάρχει.

B. 2.

A'	B'
minima	μινιατούρα
domi	αδόμητος
pericula	πειρατεία
boni	μπουνάτσα
animus	ανεμόπτερο

B. 6. α) [...] boni viri libenter leges servant.

servant	Είναι το ρήμα της πρότασης
viri	Είναι το υποκείμενο του ρήματος servant
boni	Είναι επιθετικός προσδιορισμός στο υποκείμενο του ρήματος viri
libenter	Είναι επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα servant
leges	Είναι αντικείμενο στο ρήμα servant

β) Apud antīquos Rōmānos concordia maxima...

Ο όρος maxima λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός στον όρο concordia

Αναλύεται ως εξής:

...concordia, quae maxima erat

ΜΑΘΗΜΑ VII, ΜΑΘΗΜΑ XV

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Caesar propter frumenti inopiam legiōnes in hibernis multis conlocat. Ex quibus quattuor in Nervii hiemāre iubet et tribus imperat in Belgis remanēre. Legātos omnes frumentum in castra importāre iubet. Milites his verbis admonet: «Hostes adventāre audio; speculatōres nostri eos prope esse nuntiant.

β) Germanōrum vita omnis in venationibus atque in studiis rei militāris consistit. Germāni non student agricultūrae; lacte, caseo et carne nutriuntur. Locis frigidissimis pelles solum habent et in fluminibus lavantur. Cum civitas bellum gerit, magistrātus creantur cum vitae necisque potestāte.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα

Μονάδες 20

B. 2. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α από το κείμενο με τις ετυμολογικά συγγενείς λέξεις της στήλης Β της Νέας Ελληνικής:

ΣΤΗΛΗ Α (ΛΕΞΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ)	ΣΤΗΛΗ Β (ΛΕΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ)
1 quattor	α συνισταμένη
2 hiemare	β κουλτουριάρης
3 verbis	γ τετραπλός
4 consistit	δ βερμπαλιστής
5 agriculturae	ε χειμωνιάτικος

Μονάδες 10

B. 6. α) Στο α' κείμενο στις περιόδους λόγου (Caesar propter...admonet) εντοπίστε τις αφαιρετικές-εμπρόθετες και απρόθετες- και συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα:

Αφαιρετική στο κείμενο (μονάδες 0,5X5=2,5)	Εκφορά (εμπρόθετη-απρόθετη) (μονάδες 0,5X5=2,5)	Επιρρηματική σχέση που εκφράζει (μονάδες 0,5X5=2,5)	Προσδιορίζει (μονάδες 0,5X5=2,5)
---	---	--	-------------------------------------

(Μονάδες 10)

β. Στην παρακάτω περίοδο λόγου να μετατρέψετε το απαρέμφατο στην παθητική σύνταξη (μονάδες 4), κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές στους κύριους όρους της πρότασης (μονάδες 4). Στη συνέχεια να δικαιολογήσετε τη χρήση της παθητικής σύνταξης στο απαρέμφατο (μονάδες 2).

(Caesar) legātos omnes frumentum in castra importāre iubet.

(Μονάδες 10)

(Μονάδες 20)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ VII, XV

α) Ο Καίσαρας εξαιτίας της έλλειψης σιταριού εγκαθιστά τις λεγεώνες σε πολλά χειμερινά στρατόπεδα. Από αυτές διατάζει τέσσερις να ξεχειμωνιάσουν στη χώρα των Νερβίων και διατάζει τρεις να παραμείνουν στη χώρα των Βέλγων. Διατάζει όλους τους διοικητές των λεγεώνων να μεταφέρουν σιτάρι μέσα στο στρατόπεδο. Συμβουλεύει τους στρατιώτες μ' αυτά τα λόγια: «Πληροφορούμαι ότι πλησιάζουν οι εχθροί· οι ανιχνευτές μας αναγγέλλουν ότι αυτοί είναι κοντά.

β) Όλη η ζωή των Γερμανών περιορίζεται/συνίσταται στο κυνήγι και στις σπουδές/ασχολίες των στρατιωτικών (πραγμάτων). Οι Γερμανοί δεν ασχολούνται με τη γεωργία· τρέφονται με γάλα, τυρί και κρέας. (Αν και ζουν) σε πάρα πολύ παγωμένους τόπους έχουν /φορούν μόνο δέρματα (ζώων) και πλένονται στα ποτάμια. Κάθε φορά που η πολιτεία κάνει πόλεμο, εκλέγονται αρχές με εξουσία ζωής και θανάτου.

B.2.

1 γ, 2ε, 3δ, 4α, 5β.

B.6.α

Αφαιρετική στο κείμενο	Εκφορά (εμπρόθετη-απρόθετη)	Επιρρηματική σχέση που εκφράζει	Προσδιορίζει
in hibernis	εμπρόθετη	Εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός στάσης σε τόπο	στο ρήμα conlocat
ex quibus	εμπρόθετη	Εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του διαιρεμένου όλου	στο quattuor
in Nerviis	εμπρόθετη	Εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός στάσης σε τόπο	στο απαρέμφατο hiemare
in Belgis	εμπρόθετη	Εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός στάσης σε τόπο	στο απαρέμφατο remanere

verbis	Απρόθετη	Επιρρηματικός προσδιορισμός αφαιρετική οργανική του τρόπου/μέσου	στο ρήμα admonet
--------	----------	---	---------------------

β) (Caesar) Legātos omnes frumentum in castra importāre iubet

Caesar frumentum in castra a legatis omnibus importari iubet .

Με το παθητικό απαρέμφατο (importari) δεν θέλουμε να δηλώσουμε το υποκείμενο

Η χρήση αυτή συνηθίζεται σε στρατιωτικές διαταγές, απαγορεύσεις.

ΜΑΘΗΜΑ V, ΜΑΘΗΜΑ X

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Silius Italicus, poëta epicus, vir clarus erat. XVII (septendecim) libri eius de bello Punico secundo pulchri sunt. Ultimis annis vitae suae in Campaniā se tenēbat. Multos in illis locis agros possidēbat. Silius animum tenerum habēbat. Gloriae Vergili studēbat ingeniumque eius fovēbat.

β) Postea lūlus, Aenēae filius, regnum ab Lavinio transferet et Albam Longam munit. Post trecentos annos Ilia duos filios, Rōmulum et Remum, pariet, quos lupa nutriet. Rōmulus moenia Martia condet Romanosque de suo nomine appellābit. Rōmānis imperium sine fine erit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Για καθεμία από τις λέξεις της στήλης A, να διαγράψετε τη λέξη της στήλης B που δεν συνδέεται ετυμολογικά.

A	B
septendecim	Σεπτέμβριος, Νοέμβριος, Δεκέμβριος
Campaniā	Σαμπάνια, κάμπος, σαμπρέλα
agros	αγορά, αγρότης, άγριος
transferet	φόρος, φορείο, φευγιό
fine	φινίρισμα, φίλτρο, φινάλε

Μονάδες 10

B.6. Να διαγράψετε από τη στήλη B τη συντακτική λειτουργία που δεν αντιστοιχεί στον όρο της στήλης A:

A	B
poëta	i. Παράθεση στο Silius Italicus ii. Επιθετικός ομοιόπτωτος προσδιορισμός στο epicus
de bello	i. Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει αφετηρία και προσδιορίζει το libri ii. Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει αναφορά και προσδιορίζει το libri
pulchri	i. Επιθετικός ομοιόπτωτος

	προσδιορισμός στο libri ii. Κατηγορούμενο στο libri
in Campaniā	i. Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο και προσδιορίζει το tenēbat ii. Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει κίνηση σε τόπο και προσδιορίζει το tenēbat
tenerum	i. Επιθετικός ομοιόπτωτος προσδιορισμός στο animum ii. Κατηγορούμενο στο animum
eius	i. Γενική κτητική στο ingenium (κτήση χωρίς αυτοπάθεια) ii. Επιθετικός προσδιορισμός στο ingenium (ευθεία αυτοπάθεια)
Postea	i. Επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει χρόνο (χρονική ακολουθία) στο transferet ii. Επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει τόπο στο transferet
Post annos	i. Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει χρόνο (χρονική ακολουθία) στο pariet ii. Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει κατάσταση στο pariet
lupa	i. Άμεσο αντικείμενο στο nutriet ii. Υποκείμενο στο nutriet
Romanos	i. Αντικείμενο στο appellābit ii. Υποκείμενο στο appellābit

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

α) Ο Σίλιος Ιταλικός, ο επικός ποιητής, ήταν ένδοξος άνδρας. Τα δεκαεπτά βιβλία του για τον δεύτερο Καρχηδονιακό πόλεμο είναι όμορφα. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του έμενε μόνιμα στην Καμπανία. Είχε (στην κατοχή του) πολλά αγροκτήματα σε εκείνα τα μέρη/σε εκείνους τους τόπους. Ο Σίλιος είχε τρυφερή/ευαίσθητη ψυχή. Επιδίωκε τη δόξα του Βιργιλίου και περιέβαλλε με αγάπη/λάτρευε το πνεύμα του.

β) Αργότερα ο Ίουλος, ο γιος του Αινεία, θα μεταφέρει το βασίλειο από το Λαβίνιο και θα οχυρώσει την Άλβα Λόγγα. Μετά από τριακόσια χρόνια η Ρέα (Ιλιά) θα γεννήσει δύο γιους, τον Ρωμύλο και τον Ρώμο, τους οποίους θα αναθρέψει μια λύκαινα. Ο Ρωμύλος θα χτίσει τα τείχη του Άρη και θα ονομάσει τους Ρωμαίους από το όνομά του. Η εξουσία στους Ρωμαίους θα είναι χωρίς τέλος.

B.2.

A	B
septendecim	Σεπτέμβριος, Νοέμβριος , Δεκέμβριος
Campaniā	Σαμπάνια, κάμπος, σαμπρέλα
agros	αγορά , αγρότης, άγριος
transferet	φόρος, φορείο, φευγάτος
fine	φινίρισμα, φίλτρο , φινάλε

B.6.

A	B
poēta	i. Παράθεση στο Silius Italicus ii. Επιθετικός ομοιόπτωτος προσδιορισμός στο epicus
de bello	i. Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει αφετηρία και προσδιορίζει το libri ii. Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει αναφορά και προσδιορίζει το libri
pulchri	i. Επιθετικός ομοιόπτωτος προσδιορισμός στο libri ii. Κατηγορούμενο στο libri
in Campaniā	i. Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο και προσδιορίζει το tenēbat ii. Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει κίνηση σε τόπο και προσδιορίζει το tenēbat
tenerum	i. Επιθετικός ομοιόπτωτος

	προσδιορισμός στο animum ii. Κατηγορούμενο στο animum
eius	i. Γενική κτητική στο ingenium (κτήση χωρίς αυτοπάθεια) ii. Επιθετικός προσδιορισμός στο ingenium (ευθεία αυτοπάθεια)
Postea	i. Επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει χρόνο (χρονική ακολουθία) στο transferet ii. Επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει τόπο στο transferet
Post annos	i. Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει χρόνο (χρονική ακολουθία) στο pariet ii. Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει κατάσταση στο pariet
Iupa	i. Άμεσο αντικείμενο στο nutriet ii. Υποκείμενο στο nutriet
Romanos	i. Αντικείμενο στο appellābit ii. Υποκείμενο στο appellābit

ΜΑΘΗΜΑ ΙΙΙ, ΜΑΘΗΜΑ VI

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Neptunus iratus ad oram Aethiopiae urget beluam marinam, quae incolis nocet. Oraculum incolis respondet: «regia hostia deo placet!» Tum Cepheus Andromedam ad scopulum adligat; belua ad Andromedam se movet. Repente Perseus calceis pennatis advolat; puellam videt et stupet forma puellae. Perseus hasta beluam delet et Andromedam liberat.

β) In ea civitate, quam leges continent, boni viri libenter leges servant. Lex enim est fundamentum libertatis, fons aequitatis. Mens et animus et consilium et sententia civitatis posita est in legibus. Ut corpora nostra sine mente, sic civitas sine lege non stat.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να αντιστοιχίσετε τους όρους των δύο στηλών που έχουν μεταξύ τους ετυμολογική συγγένεια (3 από τις λέξεις της στήλης B περισσεύουν):

A	B
marinam	άσκοπος
scopulum	φουντάρω
calceis	μαρινάτος
fundamentum	μαραμένος
stat	κάλτσα
	σταθμός
	σκόπελος
	φυντάνι

Μονάδες 10

B.6. α) Να διαγράψετε από τη στήλη B τη συντακτική λειτουργία που δεν αντιστοιχεί στον όρο της στήλης A.

A	B
ad oram	i. Είναι εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο και προσδιορίζει το urget ii. Είναι εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει κίνηση σε τόπο και προσδιορίζει το urget
incolis	i. Είναι Υποκείμενο στο nocet ii. Είναι Αντικείμενο στο nocet
hasta	i. Είναι αφαιρετική που δηλώνει αιτία και

	προσδιορίζει το delet ii. Είναι αφαιρετική που δηλώνει όργανο και προσδιορίζει το delet
fundamentum	i. Είναι Κατηγορούμενο στο lex ii. Είναι Αντικείμενο στο est
in legibus	i. Είναι εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο (μεταφορικά) (ή κατάσταση) και προσδιορίζει το posita est ii. Είναι εμπρόθετος προσδιορισμός του σκοπού και προσδιορίζει το posita est

Μονάδες 10

β) regia hostia: Αφού προσδιορίσετε τη συντακτική θέση του hostia (4 μονάδες), να μετατρέψετε τον επιθετικό προσδιορισμό regia σε αναφορική προσδιοριστική πρόταση (6 μονάδες)

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. α) Ο Ποσειδώνας οργισμένος στην ακτή της Αιθιοπίας στέλνει θαλάσσιο κήτος, το οποίο αφανίζει/βλάπτει τους κατοίκους. Το μαντείο απαντά στους κατοίκους: «βασιλικό σφάγιο για θυσία αρέσει στον θεό!». Τότε ο Κηφέας δένει την Ανδρομέδα σε βράχο· το κήτος κινείται/ κατευθύνεται προς την Ανδρομέδα. Ξαφνικά καταφθάνει πετώντας ο Περσέας με τα φτερωτά του σανδάλια/υποδήματα· βλέπει την κοπέλα και θαμπώνεται από την ομορφιά της κοπέλας. Ο Περσέας σκοτώνει το κήτος με το δόρυ και απελευθερώνει την Ανδρομέδα.

β) Στην πολιτεία αυτή, που τη συγκρατούν οι νόμοι, οι καλοί πολίτες/άνδρες με προθυμία τηρούν τους νόμους. Γιατί ο νόμος είναι το θεμέλιο της ελευθερίας, η πηγή της δικαιοσύνης. Ο νους και η ψυχή και η σκέψη και η κρίση της πολιτείας βρίσκονται /είναι τοποθετημένα στους νόμους. Όπως τα σώματά μας (δεν στέκονται/δεν υπάρχουν) χωρίς την ψυχή, έτσι και η πολιτεία δεν στέκεται /δεν υπάρχει χωρίς τον νόμο.

B.2.

A	B
marinam	μαρινάτος
scopulum	σκόπελος
calceis	κάλτσα
fundamentum	φουντάρω
stat	σταθμός

B.6. α)

A	B
ad oram	i. Είναι εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο και προσδιορίζει το urget ii. Είναι εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει κίνηση σε τόπο και προσδιορίζει το urget
incolis	i. Είναι Υποκείμενο στο nocet ii. Είναι Αντικείμενο στο nocet
hasta	i. Είναι αφαιρετική που δηλώνει αιτία και προσδιορίζει το delet ii. Είναι αφαιρετική που δηλώνει όργανο και προσδιορίζει το delet
fundamentum	i. Είναι Κατηγορούμενο στο lex ii. Είναι Αντικείμενο στο est
in legibus	i. Είναι εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο (μεταφορικά) (ή κατάσταση) και προσδιορίζει το posita est ii. Είναι εμπρόθετος προσδιορισμός του σκοπού και προσδιορίζει το posita est

β) hostia: Υποκείμενο στο placet

hostia, quae est regia

ΜΑΘΗΜΑ ΙΙΙ, ΜΑΘΗΜΑ ΙV

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Cēpheus et Cassiope Andromedam filiam habent. Cassiope, superba formā suā, cum Nymphis se comparat. Neptūnus irātus ad oram Aethiopiae urget beluam marīnam, quae incolis nocet. Oraculum incolis respondet: «regia hostia deo placet!» Tum Cēpheus Andromedam ad scopulum adligat; belua ad Andromedam se movet.

β) Rōmāni in suppliciis deōrum magnifici sed domi parci erant. Iustitiā inter se certābant et patriam curābant. In bello pericula audaciā propulsābant et beneficiis amicitias parābant. Delecti consultābant patriae; eis corpus ex annis infirmum sed ingenium propter sapientiam validum erat.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη της στήλης Α μια από τις δυο λέξεις της στήλης Β που προτείνονται, με την οποία είναι ετυμολογικά συγγενής.

A	B
formā	i. φόρος ii. φόρμουλα
Nymphis	i. νυφικό ii. νυκτερινός
marinam	i. μακρύς ii. μαρινάρισμα
domi	i. δόση ii. δομή
patriam	i. πατέρας ii. πάτωμα

Μονάδες 10

B.6. α) Να αντιστοιχίσετε τις λατινικές λέξεις της Α' στήλης με τους συντακτικούς όρους της Β'. Στη Β' στήλη υπάρχουν τρεις όροι οι οποίοι δεν αντιστοιχούν στις λέξεις της στήλης Α:

A	B
a. filiam	i. Αντικείμενο στο propulsābant
b. Oraculum	ii. Επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο και

	προσδιορίζει το erant
c. in suppliciis	iii. Υποκείμενο στο propulsābant
d. domi	iv. Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει κατάσταση (ή αναφορά) και προσδιορίζει το erant
e. pericula	v. Αντικείμενο στο habent
	vi. Υποκείμενο στο respondet
	vii. Κατηγορούμενο στο Andromedam
	viii. Αντικείμενο στο respondet

Μονάδες 10

β) se comparat: να δηλωθεί η συντακτική θέση του se (2 μονάδες) και να αναγνωριστεί το είδος της αυτοπάθειας (ευθεία ή πλάγια) (4 μονάδες). Να εντοπίσετε ένα ακόμα σημείο -στο κείμενο α)- όπου η αυτοπάθεια δηλώνεται με τον ίδιο τρόπο (4 μονάδες).

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A. α) Ο Κηφέας και η Κασσιόπη έχουν κόρη την Ανδρομέδα. Η Κασσιόπη περήφανη για την ομορφιά της, συγκρίνει τον εαυτό της με τις Νηρηίδες. Ο Ποσειδώνας οργισμένος στέλνει στην ακτή της Αιθιοπίας (ένα) θαλάσσιο κήτος, το οποίο αφανίζει/βλάπτει τους κατοίκους. Το μαντείο απαντά στους κατοίκους: «Βασιλικό σφάγιο για θυσία αρέσει στο θεό!». Τότε ο Κηφέας δένει την Ανδρομέδα σε βράχο· το κήτος κινείται/κατευθύνεται προς την Ανδρομέδα.

β) Οι Ρωμαίοι (ήταν) γενναιόδωροι στη λατρεία των θεών, αλλά ήταν φειδωλοί στο σπίτι/στην ιδιωτική (τους) ζωή. Συναγωνίζονταν μεταξύ τους ως προς τη δικαιοσύνη και φρόντιζαν (για) την πατρίδα. Στον πόλεμο απομάκρυναν τους κινδύνους με θάρρος/τόλμη και αποκτούσαν συμμαχίες με ευεργεσίες. (Οι) εκλεγμένοι άντρες φρόντιζαν για την πατρίδα· Το σώμα σ' αυτούς ήταν αδύναμο από τα χρόνια, αλλά το πνεύμα δυνατό/ρωμαλέο από τη σοφία/εξαιτίας της σοφίας τους.

B.2.

A	B
formā	i. φόρος ii. φόρμουλα
Nymphis	i. νυφικό ii. νυκτερινός
marinam	i. μακρύς ii. μαρινάρισμα
domi	i. δόση ii. δομή
patriam	i. πατέρας ii. πάτωμα

B.6. α)

a-vii

b-vi

c-iv

d-ii

e-i

β) Το *se* είναι Αντικείμενο στο *comparat*. Πρόκειται για ευθεία ή άμεση αυτοπάθεια (το *se* αναφέρεται στο Υποκείμενο του *comparat*, *Cassiope*). Άλλο ένα σημείο ευθείας αυτοπάθειας -στο κείμενο α)- είναι το «*se movet*».

ΜΑΘΗΜΑ ΙΙΙ, ΜΑΘΗΜΑ ΙΧ

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Oraculum incolis respondet: «regia hostia deo placet!» Tum Cēpheus Andromedam ad scopulum adligat; belua ad Andromedam se movet. Repente Perseus calceis pennātis advolat; puellam videt et stupet formā puellae. Perseus hastā beluam delet et Andromedam liberat.

β) Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit . Brutus ex vulnere dolōre magno cultrum extrahit et delictum punīre parat. Populum concitat et Tarquinio imperium adimit. Liber iam populus Rōmānus duo consules, Iunium Brutum et Tarquinium Collatīnum, deligere constituit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφραστούν στη Νέα Ελληνική τα παραπάνω αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη του κειμένου της στήλης Α μια από τις δυο νεοελληνικές λέξεις της στήλης Β με την οποία είναι ετυμολογικά συγγενής.

A	B
scopulum	άσκοπος
	σκόπελος
calceis	κάλτσα
	καρύκευμα
lacrimis	δακρυγόνο
	κράμα
punire	άπονος
	ποινικολόγος

populus	ποπουλισμός
	πουλόβερ

Μονάδες 10

B.6.α) Να συμπληρώσετε τα αντικείμενα των ρημάτων στον ακόλουθο πίνακα:

Ρήμα	Αντικείμενο
respondet	
placet	
movet	
delet	
interficit	

(Μονάδες 10)

β) Tum Cēpheus Andromedam ad scopulum adligat: να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική.

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Το μαντείο απαντά στους κατοίκους: «Στον Θεό αρέσει βασιλικό σφάγιο (για θυσία)!» Τότε ο Κηφέας δένει την Ανδρομέδα σε έναν βράχο· το κήτος κινείται (κατευθύνεται) προς την Ανδρομέδα. Ξαφνικά, καταφθάνει πετώντας ο Περσέας με τα φτερωτά σανδάλια του (υποδήματα)· βλέπει την κοπέλα (την κόρη) και θαμπώνεται από την ομορφιά της κοπέλας. Ο Περσέας σκοτώνει το κήτος με το δόρυ (του) και ελευθερώνει την Ανδρομέδα.

β) Σε εκείνους η γυναίκα αποκαλύπτει με δάκρυα την προσβολή (αδικία) και αυτοκτονεί (σκοτώνεται) με ένα μαχαίρι. Ο Βρούτος βγάζει (τραβώντας) το μαχαίρι από το τραύμα (την πληγή) με μεγάλο πόνο και ετοιμάζεται να τιμωρήσει το έγκλημα. Ξεσηκώνει το λαό και αφαιρεί την εξουσία από τον Τаркύνιο. Ελεύθερος πια ο ρωμαϊκός λαός αποφασίζει να εκλέξει δύο υπάτους, τον Ιούνιο Βρούτο και τον Τаркύνιο Κολλατίνο.

B. 2.

A	B
scopulum	σκόπελος
calceis	κάλτσα
lacrimis	δακρυγόνο
punire	ποινικολόγος
populus	ποπουλισμός

B. 6. α.

Ρήμα	Αντικείμενο
respondet	incolis
placet	deo
movet	se (άμεση ή ευθεία αυτοπάθεια)
delet	beluam

interficit	se (άμεση ή ευθεία αυτοπάθεια)
------------	--------------------------------

β) Tum Andromeda a Cepheo ad scopulum adligatur.

ΜΑΘΗΜΑ VI, ΜΑΘΗΜΑ VIII

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) In eā civitatē, quam leges continent, boni viri libenter leges servant. Lex enim est fundamentum libertātis, fons aequitātis. Mens et animus et consilium et sententia civitatīs posita est in legibus. Ut corpora nostra sine mente, sic civitas sine lege non stat. Legum ministri sunt magistrātus, legum interpretes iudices, legum denique omnes servi sumus: sic enim liberi esse possumus.

β) Silvae et solitūdo sunt magna incitamenta cogitatiōnis. Cum in venatiōnibus eris, licēbit tibi quoque pugillāres adportāre: vidēbis non Diānam in montibus sed Minervam errāre. Vale!

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρείτε με ποια λέξη των λατινικών κειμένων που σας δόθηκαν έχει ετυμολογική συγγένεια καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής:

απελευθέρωση, ανεμοστρόβιλος, μαστορεύω, σερβίτσιο, μεγαλείο

Μονάδες 10

B.6.α) Να συμπληρώσετε στον ακόλουθο πίνακα -και σύμφωνα με το παράδειγμα- την πτώση στην οποία βρίσκονται οι όροι που σας δίνονται και να την αιτιολογήσετε αναφέροντας τον συντακτικό τους ρόλο και τον όρο που προσδιορίζουν.

ο όρος	βρίσκεται σε πτώση (μονάδες 2: 4x0,5)	γιατί είναι (μονάδες 4: 4x1)	στον όρο (μονάδες 4: 4x1)
ea	αφαιρετική	ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός	civitate
nostra			
servi			
tibi			
Minervam			

Μονάδες 10

β) «...boni viri libenter leges servant.», «Silvae et solitudo sunt magna incitamenta cogitatiōnis.»: να εντοπίσετε τους επιθετικούς προσδιορισμούς (2 μονάδες) και να μετατρέψετε τον καθένα σε δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση (8 μονάδες).

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α. α) Σε αυτή την πολιτεία, την οποία οι νόμοι συγκρατούν/στεριώνουν, οι καλοί άνδρες/πολίτες πρόθυμα τηρούν/φυλάνε τους νόμους. Γιατί ο νόμος είναι το θεμέλιο της ελευθερίας, η πηγή της δικαιοσύνης. Ο νους/το πνεύμα και η ψυχή και η σκέψη και η άποψη/κρίση της πολιτείας βρίσκονται στους νόμους. Όπως τα σώματά μας δεν στέκονται/δεν υπάρχουν χωρίς τον νου/το πνεύμα, έτσι και η πολιτεία δεν στέκεται/δεν υπάρχει χωρίς τον νόμο. Οι αρχές/οι άρχοντες είναι θεράποντες/υπηρέτες των νόμων, οι δικαστές (είναι) ερμηνευτές των νόμων, τέλος όλοι είμαστε δούλοι/υπηρέτες των νόμων: γιατί έτσι μπορούμε να είμαστε ελεύθεροι.

β) Όταν θα είσαι στο κυνήγι/θα πας για κυνήγι, θα μπορέσεις κι εσύ να φέρεις (εκεί) πλάκες αλειμμένες με κερί: θα δεις ότι περιπλανιέται στα βουνά όχι η Άρτεμη αλλά η Αθηνά. Να είσαι υγιής/Γεια σου!

B.2.

απελευθέρωση → libertatis, liberi

ανεμοστρόβιλος → animus

μαστορεύω → magistratus

σερβίτιο → servi

μεγαλείο → magna

B.6.α)

Ο όρος	βρίσκεται σε πτώση (μονάδες 2: 4x0,5)	γιατί είναι (μονάδες 4: 4x1)	στον όρο (μονάδες 4: 4x1)
ea	αφαιρετική	ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός	στο civitate
nostra	ονομαστική	ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός	στο corpora
servi	ονομαστική	κατηγορούμενο	στο υποκείμενο «nos», που εννοείται, λόγω του συνδετικού ρήματος sumus
tibi	δοτική	δοτική προσωπική	στο απρόσωπο ρήμα licebit
Minervam	αιτιατική	α) άμεσο αντικείμενο και β) υποκείμενο	α) στο ρήμα videbis β) στο απαρέμφατο errare και έχουμε ετεροπροσωπία

β) Οι επιθετικοί προσδιορισμοί είναι οι όροι: boni & magna. Η μετατροπή τους σε δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση έχει ως εξής:

Viri, qui boni sunt. Incitamenta, quae magna sunt.

ΜΑΘΗΜΑ V, ΜΑΘΗΜΑ XV

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Silius animum tenerum habēbat. Glorīae Vergili studēbat ingeniumque eius fovēbat. Eum ut puer magistrum honorābat. Monumentum eius, quod Neapoli iacēbat, pro templo habēbat.

β) Germanōrum vita omnis in venationibus atque in studiis rei militāris consistit. Germāni non student agricultūrae; lacte, caseo et carne nutriuntur. Locis frigidissimis pelles solum habent et in fluminibus lavantur. Cum civitas bellum gerit, magistrātus creantur cum vitae necisque potestāte. Equestribus proeliis saepe ex equis desiliunt ac pedibus proeliantur: ephippiōrum usus res turpis et iners habētur.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να εντοπίσετε στο κείμενο μία λέξη της Λατινικής με ετυμολογική συγγένεια με τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής:

ΣΤΗΛΗ Α΄ Λατινική	ΣΤΗΛΗ Β΄ Νέα Ελληνική
1.	άνεμος
2.	μαεστρία
3.	μιλιταρισμός
4.	κουλτούρα
5.	πέλμα

Μονάδες 10

B. 6. α) Να εντοπίσετε τον συντακτικό ρόλο των παρακάτω όρων συμπληρώνοντας κατάλληλα τον πίνακα:

Όροι:	Συντακτικός ρόλος:
Neapoli	είναι στο
pro templo:	είναι στο
omnis:	είναι στο
ephippiōrum:	είναι στο
res:	είναι στο

(Μονάδες 10)

β) «Cum civitas bellum gerit»: Να χαρακτηρίσετε τη δευτερεύουσα πρόταση ως προς το είδος της (Μονάδες 5), να προσδιορίσετε το είδος του συνδέσμου cum (Μονάδες 2) και τι εκφράζει (Μονάδα 2), καθώς και την έγκλιση με την οποία εκφέρεται (Μονάδα 1).

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. α) Ο Σίλιος είχε τρυφερή ψυχή. Τη δόξα του Βιργίλιου επεδίωκε και το πνεύμα του περιέβαλλε με αγάπη. Αυτόν τιμούσε όπως ένα παιδί (ο μαθητής) τον δάσκαλο (του) (τιμά). Το μνημείο του, το οποίο βρισκόταν στην Νεάπολη, θεωρούσε ως ναό.

β) Όλη (ολόκληρη) η ζωή των Γερμανών περιορίζεται στο κυνήγι και στη σπουδή/ασχολία των στρατιωτικών πραγμάτων/με τα στρατιωτικά πράγματα (στις στρατιωτικές ασχολίες). Οι Γερμανοί δεν ασχολούνται με τη γεωργία· τρέφονται με γάλα, τυρί και κρέας. Στους πάρα πολύ παγωμένους τόπους (Αν και ζουν σε περιοχές φοβερά παγωμένες), φορούν μόνο δέρματα και πλένονται στα ποτάμια. Κάθε φορά που η χώρα τους κάνει /η πολιτεία διεξάγει πόλεμο, εκλέγονται αρχές (άρχοντες) με εξουσία ζωής και θανάτου. Στις ιππομαχίες συχνά πηδούν κάτω από τα άλογά (τους) και πολεμούν πεζοί: η χρήση των σελών θεωρείται πράγμα αισχρό και μαλθακό.

B.2.

ΣΤΗΛΗ Α΄ Λατινική	ΣΤΗΛΗ Β΄ Νέα Ελληνική
1. animum	άνεμος
2. magistrum	μαεστρία
3. militaris	μilitarισμός
4. agriculturae	κουλτούρα
5. pelles	πέλμα

B.6. α)

Όροι:	Συντακτικός ρόλος:
Neapoli:	Είναι απρόθετη αφαιρετική που δηλώνει στάση σε τόπο (επειδή είναι όνομα πόλης γ' κλίσης) στο ρήμα iacebat.

pro templo:	Είναι εμπρόθετος προσδιορισμός της παραβολής που λειτουργεί ως κατηγορούμενο στη λέξη monumentum μέσω του ρήματος habebat.
omnis:	Είναι ομοιόπτωτος, κατηγορηματικός προσδιορισμός στη λέξη vita.
ephippiōrum:	Είναι ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική αντικειμενική στη λέξη usus.
res:	Είναι κατηγορούμενο στο υποκείμενο usus λόγω του συνδετικού ρήματος habetur.

β) «Cum civitas bellum gerit»: Είναι δευτερεύουσα επιρρηματική, χρονική πρόταση, εισάγεται με τον χρονικό επαναληπτικό σύνδεσμο cum που εκφράζει την (αόριστη) επανάληψη και εκφέρεται με οριστική, χρόνου Ενεστώτα.

ΜΑΘΗΜΑ XIV

ΚΕΙΜΕΝΟ

Post bellum Actiacum Cassius Parmensis, qui in exercitu M. Antōnii fuerat, Athēnas confūgit. Ibi vix animum sollicitum somno dederat, cum repente apparuit ei species horrenda. Existimāvit ad se venire hominem ingentis magnitudinis et facie squalidā, similem effigiēi mortui. Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audire cupīvit. Respondit ille se esse Orcum. Tum terror Cassium concussit et e somno eum excitāvit. Cassius servos inclamāvit et de homine eos interrogāvit. Illi neminem viderant. Cassius iterum se somno dedit eandemque speciem somniāvit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα.

Μονάδες 20

B. 2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη του κειμένου της στήλης Α την ελληνική λέξη της στήλης Β που δεν είναι ετυμολογικά συγγενής:

A	B
a. confūgit	I. φυγόδικος II. φαγητό III. καταφύγιο
b. venire	I. αδιάβαστος II. αδιάβατος III. συμβατός
c. magnitudinis	I. μέγιστος II. μαγικός III. μεγαλομανής
d. servos	I. σερβίτσιο II. ασερβίριστος III. σερενάτα

e. dedit	I. παράδοση II. δοσομετρητής III. διαδήλωση
----------	---

Μονάδες 10

B. 6. α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις:

Athēnas:	είναι..... στο..
hominem:	είναι..... στο.....
facie:	είναι..... στο
de homine:	είναι..... στο.....
iterum:	είναι..... στο.....

(μονάδες 10)

β) Quem simul aspexit Cassius...: Να αναγνωρίσετε το είδος της δευτερεύουσας πρότασης, να δείξετε με ποιο σύνδεσμο εισάγεται, πώς εκφέρεται και πώς λειτουργεί (8 μονάδες). Στη συνέχεια να βρείτε με τι ισοδυναμεί η αντωνυμία quem και γιατί; (μονάδες 2).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Μετά τον πόλεμο στο Άκτιο ο Κάσσιος από την Πάρμα, ο οποίος ήταν στο στρατό του Μάρκου Αντώνιου (είχε υπηρετήσει στον στρατό του Μάρκου Αντωνίου), κατέφυγε στην Αθήνα. Εκεί πριν καλά καλά/μόλις είχε παραδώσει το ταραγμένο πνεύμα (την ταραγμένη του ψυχή) του στον ύπνο, όταν εμφανίστηκε ξαφνικά σε αυτόν φρικτή μορφή. Νόμιζε πως ερχόταν σε αυτόν (προς το μέρος του ένας) άνθρωπος πελώριου μεγέθους και με βρώμικο πρόσωπο (με πελώριο ανάστημα και βρώμικη όψη), όμοιος με εικόνα (είδωλο/μορφή) νεκρού. Αυτόν μόλις κοίταξε (Μόλις τον είδε) ο Κάσσιος, τον έπιασε φόβος και το όνομά του θέλησε να πληροφορηθεί. Εκείνος απάντησε ότι ήταν ο Πλούτωνας. Τότε τρόμος συντάραξε τον Κάσσιο και τον ξύπνησε / σήκωσε από τον ύπνο. Ο Κάσσιος φώναξε τους υπηρέτες (τους δούλους του) και τους ρώτησε για (αυτόν) τον άνθρωπο. Εκείνοι δεν είχαν δει κανένα. Ο Κάσσιος για δεύτερη φορά παραδόθηκε στον ύπνο (ξανακοιμήθηκε) και ονειρεύτηκε το ίδιο θέαμα (την ίδια μορφή).

B. 2.

a-II, b-I, c-II, d-III, e-III

B. 6. α)

Athēnas:	Είναι απρόθετη αιτιατική που δηλώνει κίνηση σε τόπο στο ρήμα <i>confugit</i>
hominem:	Είναι υποκείμενο στο απαρέμφατο <i>venire</i> , ετεροπροσωπία
facie:	είναι αφαιρετική της ιδιότητας στο <i>hominem</i>
de homine:	Είναι εμπρόθετος προσδιορισμός της αναφοράς στο ρήμα <i>interrogavit</i>
iterum:	είναι επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα <i>dedit</i>

β) Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *simul*, επειδή δηλώνει το προτερόχρονο. Εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (*aspexit*), επειδή

αναφέρεται στο παρελθόν. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο των δύο κύριων προτάσεων που ακολουθούν.

Η αναφορική αντωνυμία *que* ισοδυναμεί με τη δεικτική *eum* γιατί βρίσκεται στην αρχή της περιόδου (έχει γίνει πρόταξη του αντικειμένου).

ΜΑΘΗΜΑ VI, ΜΑΘΗΜΑ XIV

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) In eā civitatē, quam leges continent, boni viri libenter leges servant. Lex enim est fundamentum libertātis, fons aequitātis. Mens et animus et consilium et sententia civitātis posita est in legibus. Ut corpora nostra sine mente, sic civitas sine lege non stat. Legum ministri sunt magistrātus, legum interpretes iudices, legum denique omnes servi sumus: sic enim liberi esse possumus.

β) Tum terror Cassium concussit et e somno eum excitāvit. Cassius servos inclamāvit et de homine eos interrogāvit. Illi neminem viderant.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρείτε στα αποσπάσματα μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις που χρησιμοποιούνται στη Νέα Ελληνική: μπουνάτσα, μάγιστρος, δεσπότης, σερβίτσιο, ουμανισμός.

Μονάδες 10

B. 6. α) Να αναγνωριστούν συντακτικά οι λέξεις:

libertatis:	είναι.....	στο.....
corpora:	είναι.....	στο.....
sine lege:	είναι.....	στο.....
ministri:	είναι.....	στο.....
neminem:	είναι.....	στο.....

(μονάδες 10)

β) In eā civitatē, quam leges continent, boni viri libenter leges servant.

Να τραπεί η περίοδος από την ενεργητική σύνταξη στην παθητική (μονάδες 7)

και να δικαιολογηθούν οι τύποι του ποιητικού αιτίου (μονάδες 3).

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α. α) Σ' αυτήν την πολιτεία, την οποία συγκρατούν/στερεώνουν οι νόμοι, οι καλοί άντρες (πολίτες) πρόθυμα τηρούν/φυλάν τους νόμους. Γιατί ο νόμος είναι το θεμέλιο της ελευθερίας, η πηγή της δικαιοσύνης. Ο νους και η ψυχή και η σκέψη και η κρίση της πολιτείας βρίσκονται στους νόμους. Όπως τα σώματά μας χωρίς τον νου/πνεύμα (δεν στέκονται/υπάρχουν), έτσι και η πολιτεία χωρίς τον νόμο δεν στέκεται/υπάρχει. Οι αρχές (άρχοντες) είναι θεράποντες των νόμων, οι δικαστές (είναι) ερμηνευτές των νόμων και τελικά/τέλος όλοι (εμείς) είμαστε υπηρέτες των νόμων: γιατί έτσι μπορούμε να είμαστε ελεύθεροι.

β) Τότε τρόμος συντάραξε τον Κάσσιο και τον ξύπνησε/ τον σήκωσε από τον ύπνο. Ο Κάσσιος φώναξε τους υπηρέτες/δούλους και τους ρώτησε για τον άνθρωπο. Εκείνοι (όμως) δεν είχαν δει κανέναν.

Β. 2. μπουνάτσα→boni

μάγιστρος→magistratus

δεσπότης→possumus

σερβίτσιο→servant, servi (κείμενο α), servos (κείμενο β)

ουμανισμός→homine, neminem

6.α.

libertatis:	Είναι γενική αντικειμενική, ετερόπρωτος προσδιορισμός στο fundamentum
corpora:	Είναι υποκείμενο στο εννοούμενο non stant
sine lege:	Είναι εμπρόθετος προσδιορισμός της εξαίρεσης/έλλειψης-στέρξης στο non stat
ministri:	Είναι κατηγορούμενο στο magistratus μέσω του συνδετικού ρήματος sunt
neminem:	Είναι αντικείμενο στο viderant

β. In eā civitatē, quae legibus continetur, a bonis viris libenter leges servantur.

Το ποιητικό αίτιο legibus εκφέρεται με απρόθετη αφαιρετική, γιατί είναι άψυχο, ενώ το ποιητικό αίτιο a bonis viris εκφέρεται εμπρόθετα με a(b)+αφαιρετική, γιατί είναι έμψυχο.

ΜΑΘΗΜΑ XI, ΜΑΘΗΜΑ XIV

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Populus Rōmānus cladem Cannensem pavidus audīvit. In agro Falerno Hannibal ex insidiis Fabii Maximi se expedīvit. Postquam XIV annos in Italiā complēvit, Carthaginienses eum in Africam revocavērunt. Ibi Hannibal bellum cum Rōmānis componere frustra cupīvit.

β) Existimāvit ad se venire hominem ingentis magnitudinis et facie squalidā, similem effigiēi mortui. Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audīre cupīvit. Respondit ille se esse Orcum. Tum terror Cassium concussit et e somno eum excitāvit.

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα δοθέντα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

B.2. Να βρείτε στα λατινικά κείμενα που δίνονται μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: κλάσμα, πλήρης, βατήρας, ουμανιστικός, ονομαστική.

Μονάδες 10

B.6.α. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις που ακολουθούν επιλέγοντας τον σωστό συντακτικό τύπο από τις διαθέσιμες επιλογές.

ι. Το επίθετο pavidus είναι:	α. επιθετικός προσδιορισμός στο υποκείμενο populus του audivit β. κατηγορούμενο στο υποκείμενο populus του audivit γ. επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο ρήμα audivit το οποίο αναφέρεται στο populus
-------------------------------------	---

ii. Το προθετικό σύνολο cum Rōmānis εκφράζει:	α. παραβολή στο dimicavit β. εχθρική διάθεση ή εναντίωση στο dimicavit γ. συνοδεία στο dimicavit
iii. Η γενική magnitudinis είναι:	α. αφαιρετική της ιδιότητας στο hominem β. γενική της ιδιότητας στο hominem γ. γενική της ιδιότητας στο ingentis
iv. Το ουσιαστικό effigiei λειτουργεί ως:	α. δοτική αντικειμενική (ως συμπλήρωμα) στο similem β. γενική αντικειμενική (ως συμπλήρωμα) στο similem γ. δοτική του τρόπου στο similem
v. Το ουσιαστικό timorem λειτουργεί ως:	α. αντικείμενο στο concepit β. υποκείμενο στο concepit γ. αντικείμενο στο cupivit

(μονάδες 10)

B.6.β) Postquam XIV annos in Italiā complēvit, Carthaginienses eum in Africam revocavērunt: Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τις προτάσεις στην περίοδο που σας δίνεται (2 μονάδες), να αναγνωρίσετε το είδος της δευτερεύουσας πρότασης (2 μονάδες), να δικαιολογήσετε τον τρόπο εκφοράς (2 μονάδες) και τον συντακτικό της ρόλο (2 μονάδες). Να αντικαταστήσετε τον postquam με δυο ισοδύναμους τρόπους εισαγωγής, προκειμένου να εκφράζεται η ίδια χρονική σχέση (2 μονάδες).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Ο ρωμαϊκός λαός πληροφορήθηκε έντρομος τη συντριβή στις Κάννες/των Καννών. Στο Φαλερνό αγρό ο Αννίβας γλίτωσε από την ενέδρα του Φάβιου Μάξιμου. Αφού συμπλήρωσε δεκατέσσερα χρόνια στην Ιταλία, οι Καρχηδόνιοι τον ανακάλεσαν στην Αφρική. Εκεί ο Αννίβας μάταια θέλησε να τελειώσει με συνθήκη τον πόλεμο με τους Ρωμαίους.

β) Νόμιζε ότι ερχόταν προς το μέρος του άνθρωπος πελωρίου μεγέθους και με βρόμικο πρόσωπο, όμοιος με εικόνα νεκρού. Μόλις τον είδε ο Κάσιος, τον έπιασε φόβος και θέλησε να μάθει το όνομά του. Εκείνος απάντησε ότι ήταν ο Πλούτωνας. Τότε τρόμος συντάραξε τον Κάσιο και τον ξύπνησε από τον ύπνο.

B.2. κλάσμα: *cladem*, πλήρης: *complevit*, βατήρας: *venire*, ουμανιστικός: *hominem*, ονομαστική: *nomen(que)*

B. 6. α)

- i. γ
- ii. β
- iii. β
- iv. α
- v. α

B. 6. β) *Postquam XIV annos in Italiā complēvit*: δευτερεύουσα χρονική επιρρηματική πρόταση. ***Carthaginienses eum in Africam revocavērunt*:** κύρια πρόταση. Η δευτερεύουσα πρόταση εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *postquam* και εκφράζει το προτερόχρονο. Εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (*complevit*), καθώς αναφέρεται στο παρελθόν. Ως προς τον συντακτικό ρόλο λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα της κύριας πρότασης (*revocaverunt*). Ο σύνδεσμος *postquam* (αφού) μπορεί να αντικατασταθεί με δύο από τους ακόλουθους τρόπους εισαγωγής: *ubi* και *ut* (όταν, μόλις) και *simul* (μόλις).

ΜΑΘΗΜΑ VIII, ΜΑΘΗΜΑ XIV

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Ad retia sedēbam; erat in proximo non venabulum sed stilus et pugillāres; cogitābam aliquid enotabamque; etsi retia vacua, plēnas tamen cēras habēbam. Silvae et solitudo sunt magna incitamenta cogitatiōnis. Cum in venatiōnibus eris, licēbit tibi quoque pugillāres adportāre.

β) Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audīre cupīvit. Respondit ille se esse Orcum. Tum terror Cassium concussit et e somno eum excitāvit. Cassius servos inclamāvit et de homine eos interrogāvit. Illi neminem viderant. Cassius iterum se somno dedit eandemque speciem somniāvit.

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρείτε μία λέξη της νέας ελληνικής που να έχει ετυμολογική συγγένεια με τις παρακάτω λατινικές λέξεις.

λατινική λέξη	ετυμολογικά συγγενής νεοελληνική λέξη
sedēbam	
stilus	
homine	
viderant	
dedit	

Μονάδες 10

B.6.α.) Να βρείτε τα υποκείμενα των ρημάτων ή των απαρεμφάτων στον πίνακα που ακολουθεί:

ρήμα/απαρέμφατο	Υποκείμενο
licēbit	
adportāre	
respondit	
esse	
excitāvit	

Μονάδες 10

β) Στην περίοδο λόγου «Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audīre curīnit», αφού βρείτε το υποκείμενο του απαρεμφάτου audīre και δικαιολογήσετε την πτώση του (μονάδες 4), να αντικαταστήσετε το ρήμα curīnit με το narravit, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές και στη συνέχεια να δικαιολογήσετε την πτώση του υποκειμένου του απαρεμφάτου audīre (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α.α) Καθόμουν κοντά στα δίχτυα· δεν υπήρχε πλάι μου κυνηγητική λόγχη αλλά γραφίδα και πλάκες αλειμμένες με κερί· σκεφτόμουν κάτι και κρατούσα σημειώσεις· αν και (είχα) άδεια τα δίχτυα, είχα όμως γεμάτες τις πλάκες. Τα δάση και η μοναξιά είναι μεγάλα ερεθίσματα της σκέψης. Όταν βρεθείς στο κυνήγι, θα μπορέσεις κι εσύ να φέρεις πλάκες αλειμμένες με κερί.

β) Μόλις τον κοίταξε ο Κάσσιος, τον έπιασε φόβος και θέλησε να πληροφορηθεί το όνομά του. Εκείνος απάντησε ότι ήταν ο Πλούτωνας (Χάροντας). Τότε τρόμος συντάραξε τον Κάσσιο και τον ξύπνησε/τον σήκωσε από τον ύπνο του. Ο Κάσσιος φώναξε τους δούλους και τους ρώτησε για τον άνθρωπο. Εκείνοι δεν είχαν δει κανένα. Ο Κάσσιος για δεύτερη φορά παραδόθηκε στον ύπνο (ξανακοιμήθηκε) και ονειρεύτηκε την ίδια μορφή.

B.2. sedēbam→ έδρα, έδρανο, εδράζομαι

stilus→ στιλέτο, στιλό

homine→ ουμανισμός, ουμανιστής

viderant → βίντεο, βιντεοσκόπηση, βιντεοσκοπώ, ιδέα, ιδεολογία, ιδεολογικός, ιδεατός, ιδεαλισμός κ.ά.

dedit→ δόση, επίδοση, παράδοση, ανταπόδοση, απόδοση, διάδοση, ενδίδω, καταδίδω, προσδίδω, παραδοτέος, αποδοτικός κ.ά.

B.6.α.)

ρήμα/απαρέμφατο	Υποκείμενο
licēbit	adportāre (τελικό απαρέμφατο)
adportāre	te (μετατρέπεται η δοτική προσωπική tibi σε αιτιατική)
respondit	ille
esse	se (ταυτοπροσωπία-λατινισμός)
excitāvit	terror

β) Στην περίοδο λόγου «Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audīre curīvit» το υποκείμενο του τελικού απαρεμφάτου audīre είναι η λέξη Cassius, που βρίσκεται σε πτώση ονομαστική, καθώς το Cassius είναι και υποκείμενο του ρήματος curīvit και έχουμε ταυτοπροσωπία. Το υποκείμενο του τελικού απαρεμφάτου σε περίπτωση

ταυτοπροσωπίας κανονικά εννοείται σε ονομαστική πτώση (όπως δηλαδή και το υποκείμενο του ρήματος).

Αντικατάσταση του ρήματος *cur̄n̄it* από το *narravit* → «*Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius se audīre narravit*»

Αν αντικατασταθεί το *cur̄n̄it* από το ρήμα *narravit* (λεκτικό ρήμα), τότε το *audīre* θα είναι ειδικό απαρέμφατο, του οποίου το υποκείμενο θα είναι η αντωνυμία *se* σε πτώση αιτιατική. Το υποκείμενο του ρήματος *narravit* είναι η λέξη *Cassius* και παρά το γεγονός ότι ταυτίζεται νοηματικά με το υποκείμενο (*se*) του απαρεμφάτου *audīre* και έχουμε ταυτοπροσωπία, τίθεται σε αιτιατική πτώση, καθώς το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου τίθεται κανονικά σε αιτιατική και δεν παραλείπεται ποτέ (λατινισμός).

ΜΑΘΗΜΑ ΙΧ, ΜΑΘΗΜΑ ΧΙ

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxoris Collatini laedit. Maritus et pater et Iunius Brutus eam maestam inveniunt. Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit.

β) Hannibal, dux Carthaginiensis, VI et XX annos natus, omnes gentes Hispaniae bello superavit et Saguntum vi expugnavit. Postea Alpes, quae Italiam ab Galliā seiungunt, cum elephantis transiit. Ubi in Italiā fuit, apud Ticinum, Trebiam, Trasumenum et Cannas copias Rōmanōrum profligavit et delēvit. Populus Rōmānus cladem Cannensem pavidus audivit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη του κειμένου της στήλης Α την ελληνική λέξη της στήλης Β που είναι ετυμολογικά συγγενής. (Τρεις λέξεις από τη στήλη Β περισσεύουν):

A'	B'
femina	δακρύβρεχτος
lacrimis	υπεραγορά
dux	δωροδοκία
superavit	θηλαστικό
elephantis	δούκισσα
	λακκούβα
	χρυσελεφάντινο
	ελπιδοφόρος

Μονάδες 10

Β. 6. α) Στο 2^ο απόσπασμα να εντοπίσετε πέντε (5) ομοιόπτωτους ονοματικούς προσδιορισμούς και να συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα:

Προσδιορισμός	Είδος	Όρος που προσδιορίζει

(μονάδες 10)

β) *Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit [...]*: Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης (ενεργητική / παθητική) του ρήματος της παραπάνω πρότασης (2 μονάδες) και να τη μετατρέψετε στην αντίθετή της (8 μονάδες).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

α) Ο γιος του Σέξτος Ταρκύνιος προσβάλλει την τιμή της Λουκρητίας, συζύγου (της γυναίκας) του Κολλατίνου. Ο σύζυγος (ο άντρας της) και ο πατέρας (της) και ο Ιούνιος Βρούτος βρίσκουν αυτήν περίλυπη. Η γυναίκα σ' εκείνους με δάκρυα αποκαλύπτει την αδικία και με μαχαίρι αυτοκτονεί (σκοτώνεται).

β) Ο Αννίβας, ο Καρχηδόνιος αρχηγός / στρατηγός, σε ηλικία 26 χρόνων νίκησε στον πόλεμο (πολέμησε και νίκησε) όλα τα έθνη της Ισπανίας και κυρίευσε με τη βία το Σάγουντο. Έπειτα πέρασε / διήλθε με ελέφαντες πάνω από τις Άλπεις, που χωρίζουν την Ιταλία από τη Γαλατία. Όταν (Μόλις) βρέθηκε στη Ιταλία, κατατρόπωσε κι εξολόθρεψε τις ρωμαϊκές στρατιωτικές δυνάμεις (στρατιές) / τις στρατιωτικές δυνάμεις των Ρωμαίων κοντά στον ποταμό Τίκινο, στον ποταμό Τρεβία, στη λίμνη Τρασιμένη και στις Κάννες. Ο ρωμαϊκός λαός (οι Ρωμαίοι) άκουσε / πληροφορήθηκε έντρομος (για) την σφαγή των Καννών (καταστροφή στις Κάννες).

B. 2.

A'	B'
femina	θηλαστικό
lacrimis	δακρύβρεχτος
dux	δούκισσα
superavit	υπεραγορά
elephantis	χρυσελεφάντινο

B. 6. α)

Προσδιορισμός	Είδος	Όρος που προσδιορίζει
dux	παράθεση	Hannibal
Carthaginiensis	επιθετικός προσδιορισμός	dux
VI et XX (sex et viginti)	επιθετικός προσδιορισμός	annos
natus	επιθετική μετοχή ως παράθεση	Hannibal

omnes	επιθετικός προσδιορισμός	gentes
Romanus	επιθετικός προσδιορισμός	populus
Cannensem	επιθετικός προσδιορισμός	cladem

(οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν ελεύθερα πέντε από τους προσδιορισμούς)

β) Είναι ενεργητική σύνταξη.

Illis a feminā cum lacrimis iniuria aperitur.

ΜΑΘΗΜΑ VIII, ΜΑΘΗΜΑ XIII

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) cogitābam aliquid enotabamque; etsi retia vacua, plēnas tamen cēras habēbam. Silvae et solitudo sunt magna incitamenta cogitatiōnis. Cum in venatiōnibus eris, licēbit tibi quoque pugillāres adportāre: vidēbis non Diānam in montibus sed Minervam errāre. Vale!

β) Serēnā nocte subito luna defecerat; ob repentinum monstrum terror animos militum invaserat et exercitus fiduciam amiserat. Tum Sulpicius Gallus de caeli ratiōne et de stellārum lunaeque statu ac motibus disputāvit eōque modo exercitum alacrem in pugnam misit.

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα δοθέντα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

B.2. Να αντιστοιχίσετε τους λατινικούς τύπους της στήλης Α με τους νεοελληνικούς τύπους της στήλης Β, με τους οποίους συγγενεύουν ετυμολογικά. Δύο (2) τύποι της στήλης Β περισσεύουν.

Στήλη Α	Στήλη Β
1.plenas	i.πορτιέρης
2.ceras	ii.λευκός
3.adportare	iii.γύρω
4.serena	iv.πληθυντικός
5. luna	v.κηροπωλείο
	vi.μπροστά
	vii. σερενάτα

Μονάδες 10

B.6.α. Cum in venatiōnibus eris, licēbit tibi quoque pugillāres adportāre: vidēbis non Diānam in montibus sed Minervam errāre. (lectio viii)

ob repentinum monstrum terror animos militum invaserat et exercitus fiduciam amiserat. (lectio xiii)

Να εντοπίσετε τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς των δοθέντων αποσπασμάτων και να συμπληρώσετε τον πίνακα που ακολουθεί.

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΜΟΡΦΗ	ΟΡΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ

(μονάδες 10)

B.6.β. Cum in venatiōnibus eris, licēbit tibi quoque pugillāres adportāre: Να εντοπίσετε τη δευτερεύουσα πρόταση, να αναγνωρίσετε το είδος της και να γράψετε τον τρόπο εισαγωγής, την εκφορά και τον συντακτικό της ρόλο.

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) σκεφτόμουν κάτι και κρατούσα σημειώσεις ·αν και (είχα) παρά (το ότι είχα) άδεια τα δίκτυα, είχα όμως γεμάτες τις πλάκες. Τα δάση και η ερημιά/ μοναξιά είναι δυνατά/ μεγάλα ερεθίσματα της σκέψης. Όταν θα βρεθείς στο κυνήγι, θα μπορέσεις και εσύ να φέρεις μαζί σου πλάκες αλειμμένες με κερί· θα δεις όχι την Άρτεμη/δε θα δεις την Άρτεμη, αλλά την Αθηνά να περιπλανιέται στα βουνά. Υγιάινε/Γειά σου!

β) Μια ξάστερη νύχτα ξαφνικά η σελήνη είχε πάθει έκλειψη/ έγινε ξαφνικά έκλειψη της σελήνης · εξαιτίας του ξαφνικού παράξενου και φοβερού θεάματος τρόμος είχε καταλάβει τις ψυχές των στρατιωτών και ο στρατός είχε χάσει την αυτοπεποίθησή (του). Τότε ο Σουλπίκιος Γάλλος μίλησε για τη φύση του ουρανού και για τη θέση/στάση και τις κινήσεις των άστρων και της σελήνης και με αυτόν τον τρόπο έστειλε τον στρατό με αναπτερωμένο ηθικό στη μάχη.

(μονάδες 20)

B.2.

1iv, 2v,3i,4vii,5ii

(μονάδες 10)

B.6.α)

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΜΟΡΦΗ	ΟΡΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
Cum...eris	δευτερεύουσα πρόταση	στο licebit της Κ.Π.	χρόνος
in venationibus	εμπρόθετος προσδιορισμός	στο eris	τόπος (μεταφορικά)/κατάσταση
quoque	επίρρημα	στο licebit	τρόπος
in montibus	εμπρόθετος προσδιορισμός	στο errare	τόπος (στάση σε τόπο)
ob monstrum	εμπρόθετος προσδιορισμός	στο invaserat	εξωτερικό αναγκαστικό αίτιο

(μονάδες 10)

B.6.β) Cum in venatiōnibus eris: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, εισάγεται με τον cum, εκφέρεται με οριστική μέλλοντα (eris) και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα licebit της πρότασης εξάρτησης.

(μονάδες 10)

(μονάδες 20)

ΜΑΘΗΜΑ ΙΙΙ, ΜΑΘΗΜΑ ΧΙΥ

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Perseus hastā beluam delet et Andromedam liberat. Cēpheus, Cassiope et incolae Aethiopiae valde gaudent.

β) Existimāvit ad se venire hominem ingentis magnitudinis et facie squalidā, similem effigiēi mortui. Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audīre cupīvit. Respondit ille se esse Orcum. Tum terror Cassium concussit et e somno eum excitāvit. Cassius servos inclamāvit et de homine eos interrogāvit. Illi neminem viderant. Cassius iterum se somno dedit eandemque speciem somniāvit. Paucis post diēbus res ipsa fidem somnii confirmāvit. Nam Octaviānus supplicio capitis eum adfēcit.

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να αντιστοιχίσετε τις λατινικές λέξεις της στήλης Α' με τις ετυμολογικά συγγενείς ελληνικές λέξεις της στήλης Β'. Πέντε λέξεις της στήλης Β' περισσεύουν.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
magnitudinis	ανταπόδοση
facie	αντάλλαγμα
mortui	ανταγωνισμός
viderant	άμβλυνση
dedit	αμβροσία
	ιδεατός
	μεγαλοπρεπής
	μαγαζάτορας
	φαβορί
	φατσικά

Μονάδες 10

B.6.α) Στα αποσπάσματα των λατινικών κειμένων που σας δόθηκαν να εντοπίσετε πέντε ετερόπτωτους προσδιορισμούς με ουσιαστικά σε πτώση γενική και να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα.

Ετερόπτωτοι προσδιορισμοί με ουσιαστικά σε γενική πτώση	Συντακτική λειτουργία
1.	είναι στο
2.	είναι στο
3.	είναι στο
4.	είναι στο
5.	είναι στο

Μονάδες 10

β) «Perseus hastā beluam delet et Andromedam liberat»: να μετατρέψετε την περίοδο λόγου στην παθητική φωνή.

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α.α) Ο Περσέας σκοτώνει το κήτος με δόρυ και (απ)ελευθερώνει την Ανδρομέδα. Ο Κηφέας, η Κασσιόπη και οι κάτοικοι της Αιθιοπίας χαίρονται πάρα πολύ.

β) Νόμισε ότι ερχόταν προς αυτόν (το μέρος του) ένας άνθρωπος με πελώριο μέγεθος (ανάστημα) και με βρόμικο πρόσωπο (όψη), όμοιος με εικόνα/ μορφή (είδωλο) νεκρού. Μόλις τον κοίταξε ο Κάσσιος, τον έπιασε φόβος και θέλησε να πληροφορηθεί το όνομά του. Εκείνος απάντησε ότι ήταν ο Πλούτωνας (Χάροντας). Τότε τρόμος συντάραξε τον Κάσσιο και τον σήκωσε/ ξύπνησε από τον ύπνο. Ο Κάσσιος φώναξε τους δούλους και τους ρώτησε για τον άνθρωπο. Εκείνοι δεν είχαν δει κανένα. Ο Κάσσιος για δεύτερη φορά παραδόθηκε στον ύπνο (ξανακοιμήθηκε) και ονειρεύτηκε την ίδια μορφή. Μετά από λίγες μέρες η ίδια η πραγματικότητα (τα ίδια τα πράγματα) επιβεβαίωσε (επιβεβαίωσαν) την αξιοπιστία του ονείρου. Πράγματι, ο Οκταβιανός του επέβαλε τη θανατική ποινή.

B.2. magnitudinis → μεγαλοπρεπής

facie → φατσικά

mortui → αμβροσία

viderant → ιδεατός

dedit → ανταπόδοση

B.6.α)

Ετερόπτωτοι ουσιαστικά σε γενική πτώση	προσδιορισμοί με	Συντακτική λειτουργία
Aethiopiae		είναι γενική κτητική/αντικειμενική στη λέξη incolae.
magnitudinis		είναι γενική της ιδιότητας στη λέξη hominem.
mortui		είναι γενική αντικειμενική (ή κτητική) στη λέξη effigiēi.
somnii		είναι γενική υποκειμενική στη λέξη fidem.
capitis		είναι γενική της ποινής στη φράση supplicio adfēcit.

β) Μετατροπή στην παθητική φωνή της περιόδου λόγου «Perseus hastā beluam delet et Andromedam liberat» → Belua hastā a Perseo deletur et Andromeda liberatur (a Perseo).

ΜΑΘΗΜΑ Ι, ΜΑΘΗΜΑ Χ**ΚΕΙΜΕΝΑ**

α) Ovidius poëta in terrā Ponticā exulat. Epistulas Rōmam scriptitat. Epistulae plenae querelārum sunt. Rōmam desiderat et fortūnam adversam deplōrat. Narrat de incolis barbaris et de terrā gelidā. Poētam curae et miseriae excruciant. Epistulis contra iniuriam repugnat. Musa est unica amīca poëtae.

β) Tu Aenēam ad caelum feres. Postea Iūlus, Aenēae filius, regnum ab Lavinio transferet et Albam Longam munit. Post trecentos annos Ilia duos filios, Rōmulum et Remum, pariet, quos lupa nutrit. Rōmulus moenia Martia condet Romanosque de suo nomine appellābit. Rōmānis imperium sine fine erit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφραστούν στη Νέα Ελληνική τα παραπάνω αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να αντιστοιχίσετε τις λατινικές λέξεις της στήλης Α' με τις ετυμολογικά συγγενείς νεοελληνικές λέξεις της στήλης Β'. Δύο λέξεις της στήλης Β' περισσεύουν.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
plenae	ζελατίνα
fortunam	παράφορος
gelidā	πληρότητα
feres	έννοια
moenia	ροφός
	άμυνα
	φουρτούνα

Μονάδες 10

Β.6.α) Να εντοπιστούν και να αναγνωριστούν συντακτικά οι εμπρόθετοι προσδιορισμοί του δεύτερου αποσπάσματος (μονάδες 5). Να εντοπιστεί και ο όρος τον οποίο προσδιορίζουν (μονάδες 5).

(μονάδες 10)

β) *Musa est unica amīca poētae*: να μετατρέψετε την κύρια πρόταση σε απαρεμφατική, με εξάρτηση από το “*Ovidius dicit*”, κάνοντας όλες τις απαραίτητες αλλαγές (8 μονάδες). Να δικαιολογήσετε την πτώση του υποκειμένου του απαρεμφάτου (2 μονάδες).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. α) Ο Οβίδιος, ο ποιητής, είναι εξόριστος στην Ποντική γη (στη γη του Εύξεινου Πόντου). Γράφει συχνά επιστολές (γράμματα) στη Ρώμη. Οι επιστολές (τα γράμματά του) είναι γεμάτες(α) παράπονα. Επιθυμεί (αποζητά) τη Ρώμη και κλαίει για την αντίξοχη τύχη (την κακή του τύχη). Αφηγείται για τους βάρβαρους κατοίκους και για την παγωμένη γη. Τον ποιητή βασανίζουν οι έγνοιες και οι δυστυχίες. Με τις επιστολές (του) αντιμάχεται την αδικία (πολεμάει ενάντια στην αδικία). Η Μούσα είναι η μοναδική φίλη του ποιητή.

β) Εσύ θα φέρεις τον Αινεία στον ουρανό (θα αποθεώσεις τον Αινεία). Αργότερα ο Ίουλος, ο γιος του Αινεία, θα μεταφέρει το βασίλειο από το Λαβίνιο και θα οχυρώσει την Άλβα Λόγγα. Μετά από τριακόσια χρόνια η Ιλίου θα γεννήσει δύο γιους, τον Ρωμύλο και τον Ρώμο, τους οποίους θα (ανα)θρέψει μια λύκαινα. Ο Ρωμύλος θα κτίσει τα τείχη του Άρη και θα ονομάσει τους Ρωμαίους από το όνομα του (θα δώσει στους Ρωμαίους το όνομά του). Στους Ρωμαίους θα υπάρχει εξουσία χωρίς τέλος (Η εξουσία των Ρωμαίων δεν θα έχει τέλος).

B. 2.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
plena	πληρότητα
fortunam	φουρτούνα
gelidā	ζελατίνα
feres	παράφορος
moenia	άμυνα

B. 6. α)

ad caelum → εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της κίνησης σε τόπο στο feres

ab Lavinio → εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της απομάκρυνσης από τόπο (ή της κίνησης από τόπο) στο transferet

Post annos → εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου (της χρονικής ακολουθίας) στο pariet

de nomine → εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της προέλευσης στο appellabit

sine fine → εμπρόθετος προσδιορισμός του τρόπου στο erit (βλ. Κανελλόπουλος, Λατινικά για τη Γ' Δέσμη, 1989 σ. 144) ή εμπρόθετος προσδιορισμός σε θέση κατηγορουμένου στο imperium μέσω του erit (βλ. βιβλίο του καθηγητή)

β) Ovidius dicit Musam esse unicam amīcam poētae.

Το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου τίθεται σε αιτιατική πτώση, γιατί έχουμε ετεροπροσωπία. (dicit → Y = Ovidius / esse → Y = Musam)

ΜΑΘΗΜΑ ΙΧ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit. Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxoris Collatini laedit. Maritus et pater et Iunius Brutus eam maestam inveniunt. Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit. Brutus ex vulnere dolore magno cultrum extrahit et delictum punire parat. Populum concitat et Tarquinio imperium adimit. Liber iam populus Romanus duo consules, Iunium Brutum et Tarquinius Collatinum, deligere constituit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το κείμενο.

Μονάδες 20

B.2. Να αντιστοιχίσετε καθεμία λατινική λέξη της στήλης Α με τη λέξη της νεοελληνικής στη στήλη Β με την οποία συγγενεύει ετυμολογικά:

A	B
septimus	ποινολόγιο
femina	δακρύζω
lacrimis	ελευθέριος
punire	εβδομάδα
Liber	θηλαστικό

Μονάδες 10

B.6.α) Να εντοπίσετε και να χαρακτηρίσετε συντακτικά πέντε όρους (απρόθετους ή εμπρόθετους) του κειμένου που βρίσκονται σε αφαιρετική πτώση (5 μονάδες) και να αναφέρετε τον ρηματικό τύπο που προσδιορίζουν (5 μονάδες).

(Μονάδες 10)

β) Να εντοπίσετε τα δύο απαρέμφατα του κειμένου και να κάνετε την πλήρη συντακτική τους αναγνώριση συμπληρώνοντας τον παρακάτω πίνακα:

Απαρέμφατο	Είδος Απαρεμφάτου	Υποκείμενο Απαρεμφάτου	Ταυτοπροσωπία ή Ετεροπροσωπία	Αντικείμενο Απαρεμφάτου

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A.

Ο Ταρκύνιος ο Υπερήφανος, ο έβδομος και τελευταίος από τους βασιλιάδες, χάνει την εξουσία (του) με αυτόν τον τρόπο. Ο γιος του, Σέξτος Ταρκύνιος, προσβάλλει την τιμή της Λουκρητίας, της συζύγου του Κολλατίνου. Ο σύζυγός/άντρας (της) και ο πατέρας (της) και ο Ιούνιος Βρούτος βρίσκουν αυτή περίλυπη. Η γυναίκα αποκαλύπτει σε εκείνους την προσβολή/αδικία με δάκρυα και αυτοκτονεί/σκοτώνεται με ένα μαχαίρι. Ο Βρούτος βγάζει (τραβώντας) το μαχαίρι από το τραύμα/την πληγή με μεγάλο πόνο και ετοιμάζεται να τιμωρήσει το έγκλημα. Ξεσηκώνει τον λαό και αφαιρεί την εξουσία από τον Ταρκύνιο. Ελεύθερος πια ο ρωμαϊκός λαός αποφασίζει να εκλέξει δύο υπάτους, τον Ιούνιο Βρούτο και τον Ταρκύνιο Κολλατίνο.

B.2.

septimus → εβδομάδα

femina → θηλαστικό

lacrimis → δακρύζω

punire → ποινολόγιο

Liber → ελευθέριος

B.6.α)

modo: απρόθετη αφαιρετική (οργανική) του τρόπου στο perdit

cum lacrimis: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο aperit

cultro: απρόθετη αφαιρετική (οργανική) του οργάνου στο interficit

ex vulnere: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της απομάκρυνσης/της τοπικής αφετηρίας στο extrahit

dolore: απρόθετη αφαιρετική (οργανική) του τρόπου στο extrahit

β)

Απαρέμφατο	Είδος Απαρεμφάτου	Υποκείμενο Απαρεμφάτου	Ταυτοπροσωπία ή Ετεροπροσωπία	Αντικείμενο Απαρεμφάτου
punire	τελικό	Brutus	ταυτοπροσωπία	delictum

deligere	τελικό	populus	ταυτοπροσωπία	consules ή duo (στη δεύτερη περίπτωση το consules είναι κατηγορούμενο στο duo)
----------	--------	---------	---------------	---

ΜΑΘΗΜΑ XIII, ΜΑΘΗΜΑ XIV

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Sic liberāles artes Galli aditum ad illustrem illam Pauliānam victoriam dedērunt. Quia ille metum exercitus Rōmāni vicerat, imperātor adversarios vincere potuit!

β) Post bellum Actiacum Cassius Parmensis, qui in exercitu M. Antōnii fuerat, Athēnas confūgit. Ibi vix animum sollicitum somno dederat, cum repente apparuit ei species horrenda. Existimāvit ad se venire hominem ingentis magnitudinis et facie squalidā, similem effigiēi mortui. Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audīre cupīvit . Respondit ille se esse Orcum. Tum terror Cassium concussit et e somno eum excitāvit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα

Μονάδες 20

B. 2. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α΄ από το κείμενο με τις λέξεις της στήλης Β΄ της Νέας Ελληνικής που είναι ετυμολογικά συγγενείς. Τρεις λέξεις από την στήλη β΄ περισσεύουν:

ΣΤΗΛΗ Α (ΛΕΞΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ)	ΣΤΗΛΗ Β (ΛΕΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ)
1 illustrem	α φάτσα
2 dederunt	β λουστραδόρος
3 imperator	γ βροτός
4 facie	δ εντολοδότης
5 mortui	ε ιμπεριαλιστής
	στ σερβίτσιο
	ζ ανθρωπιστής
	η λιμπρέτο

Μονάδες 10

Β.6.α) Στο απόσπασμα του β' κειμένου (Ibi...mortui) να εντοπίσετε τους ομοιόπτωτους ονοματικούς προσδιορισμούς και να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα:

Ομοιόπτωτος Ονοματικός προσδιορισμός λέξη στο κείμενο (μονάδες 5)	Συντακτική λειτουργία ομοιόπτωτου προσδιορισμού (μονάδες 2,5)	Λέξη που προσδιορίζει (μονάδες 2,5)

(Μονάδες 10)

β. Στην περίοδο λόγου Respondit ille se esse Orcum να εντοπίσετε το απαρέμφατο (μονάδες 2), το είδος του απαρεμφάτου (μονάδες 2), να δηλώσετε το υποκείμενό του (μονάδες 4) και να αιτιολογήσετε την πτώση του (μονάδες 2).

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

α) Έτσι οι ελευθέρια τέχνες (τα «ελευθέρια μαθήματα») του Γάλλου άνοιξαν το δρόμο για την ένδοξη εκείνη νίκη του Παύλου. Επειδή εκείνος είχε νικήσει το φόβο του Ρωμαϊκού στρατού, ο στρατηγός μπόρεσε να νικήσει τους αντιπάλους /εχθρούς!

β) Μετά τη ναυμαχία στο Άκτιο ο Κάσσιος από την Πάρμα, που είχε υπηρετήσει στο στρατό του Μάρκου Αντώνιου, κατέφυγε στην Αθήνα. Εκεί μόλις είχε παραδώσει στον ύπνο την ταραγμένη (του) ψυχή, όταν του εμφανίστηκε ξαφνικά (μια) φρικτή μορφή/θέαμα. Νόμισε ότι ερχόταν προς το μέρος του/προς αυτόν (ένας) άνθρωπος με πελώριο μέγεθος και βρόμικο πρόσωπο, όμοιος με εικόνα/είδωλο νεκρού. Μόλις ο Κάσσιος τον κοίταξε, τον έπιασε φόβος και επιθύμησε να πληροφορηθεί /να ακούσει το όνομά του. Εκείνος απάντησε ότι ήταν ο Πλούτωνας (Χάροντας). Τότε τρόμος συντάρραξε τον Κάσσιο και τον σήκωσε απ' τον ύπνο (τον ξύπνησε).

B.2.

1β, 2δ, 3ε, 4α, 5γ

B.6.α

Ομοιόπτωτος Ονοματικός προσδιορισμός λέξη στο κείμενο	Συντακτική λειτουργία ομοιόπτωτου προσδιορισμού	Λέξη που προσδιορίζει
sollicitum	επιθετικός προσδιορισμός	στο animum
horrenda	επιθετικός προσδιορισμός	στο species
ingentis	επιθετικός προσδιορισμός	στο magnitudinis
squalidā	επιθετικός προσδιορισμός	στο facie
similem	παράθεση	στο hominem

β) Respondit ille se esse Orcum

esse: ειδικό απαρέμφατο

se: Υποκείμενο Απαρεμφάτου

Το υποκείμενο του ρήματος *respondit* είναι *ille* και το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου *esse* είναι το *se*. Παρά το γεγονός ότι το υποκείμενο (*ille*) του ρήματος (*respondit*) ταυτίζεται νοηματικά με το υποκείμενο (*se*) του απαρεμφάτου *esse* και έχουμε ταυτοπροσωπία, το υποκείμενο του απαρεμφάτου τίθεται σε αιτιατική πτώση, καθώς το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου τίθεται κανονικά σε αιτιατική και δεν παραλείπεται ποτέ (λατινισμός).

ΜΑΘΗΜΑ V, ΜΑΘΗΜΑ IX

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Silius Italicus, poëta epicus, vir clarus erat. XVII (septendecim) libri eius de bello Punico secundo pulchri sunt. Ultimis annis vitae suae in Campaniā se tenēbat. Multos in illis locis agros possidēbat. Silius animum tenerum habēbat.

β) Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit. Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxōris Collatīni laedit. Marītus et pater et Iunius Brutus eam maestam inveniunt. Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit. Brutus ex vulnere dolōre magno cultrum extrahit et delictum punīre parat.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρείτε μία λατινική λέξη από τα κείμενα που σας δόθηκαν που έχει ετυμολογική συγγένεια με καθεμιά από τις παρακάτω νεοελληνικές λέξεις, συμπληρώνοντας τον πίνακα που ακολουθεί.

Νεοελληνική λέξη	Συγγενής ετυμολογικά λατινική λέξη στο κείμενο
επικός	
επταπλάσιο	
τανάλια	
πατερναλιστικός	
φεμινίστρια	

Μονάδες 10

B.6.α. Στο β' κείμενο στο απόσπασμα «Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit. Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxōris Collatīni laedit» εντοπίστε πέντε λέξεις, οι οποίες βρίσκονται σε γενική πτώση, και συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα, αναφέροντας την συντακτική λειτουργία καθεμιάς και τον όρο που προσδιορίζει:

Λέξη στο κείμενο σε γενική	Συντακτική λειτουργία	Λέξη που προσδιορίζει

(Μονάδες 10)

β. Εξαρτήστε την παρακάτω περίοδο λόγου από την φράση: Cicero tradit, μετατρέποντας το ρήμα της πρότασης που σας δίνεται σε απαρέμφατο (4 μονάδες), επιφέροντας τις απαραίτητες αλλαγές στο υποκείμενο (2 μονάδες) και στις λέξεις που το προσδιορίζουν (4 μονάδες).

Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit.

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

α) Ο Σίλιος Ιταλικός, ο επικός ποιητής, ήταν ένδοξος άντρας. Τα δεκαεπτά βιβλία του για τον δεύτερο Καρχηδονιακό πόλεμο είναι όμορφα. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του παρέμενε στην Καμπανία. Σ' εκείνους τους τόπους (Στα μέρη εκείνα) κατείχε(είχε στην κατοχή του) πολλούς αγρούς. Ο Σίλιος είχε ευαίσθητη/τρυφερή ψυχή.

β) Ο Ταρκύνιος ο Υπερήφανος, ο έβδομος και τελευταίος από τους βασιλιάδες, χάνει την εξουσία μ' αυτό (τούτο) τον τρόπο. Ο γιος του, Σέξτος Ταρκύνιος, προσβάλλει την τιμή της Λουκρητίας, γυναίκας/συζύγου του Κολλατίνου. Ο σύζυγος και ο πατέρας και ο Ιούνιος Βρούτος την βρίσκουν περίλυπη. Η γυναίκα με δάκρυα αποκαλύπτει σ' εκείνους την αδικία (προσβολή) και αυτοκτονεί (σκοτώνεται) με μαχαίρι. Ο Βρούτος βγάζει (τραβώντας) το μαχαίρι από το τραύμα (πληγή) με μεγάλο πόνο (βαθιά οδύνη) και ετοιμάζεται να τιμωρήσει το έγκλημα (την εγκληματική πράξη).

B.2.

Νεοελληνική λέξη	Συγγενής ετυμολογικά λατινική λέξη
επικός	epicus
επταπλάσιο	septendecim/septimus
τανάλια	tenebat
πατερναλιστικός	pater
φεμινίστρια	femina

B.6.α.

Λέξη στο κείμενο σε γενική	Συντακτική λειτουργία	Λέξη που προσδιορίζει
regum	Ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός γενική διαιρετική	ultimus και septimus
eius	Ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός γενική κτητική	filius
Lucretiae	Ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός γενική κτητική	pudicitiam

uxoris	Ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός παράθεση	Lucretiae
Collatini	Ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός γενική κτητική	uxoris

β) Cicero tradit Tarquinius Superbum, septimum atque ultimum regum, hoc modo imperium perdere.

ΜΑΘΗΜΑ XI

ΚΕΙΜΕΝΟ

Hannibal, dux Carthaginiensis, VI et XX annos natus, omnes gentes Hispaniae bello superāvit et Saguntum vi expugnāvit. Postea Alpes, quae Italiam ab Galliā seiungunt, cum elephantis transiit. Ubi in Italiā fuit, apud Ticīnum, Trebiam, Trasumēnum et Cannas copias Rōmanōrum profligāvit et delēvit. Populus Rōmānus cladem Cannensem pavidus audīvit. In agro Falerno Hannibal ex insidiis Fabii Maximi se expedīvit. Postquam XIV annos in Italiā complēvit, Carthaginienses eum in Africam revocavērunt. Ibi Hannibal bellum cum Rōmānis componere frustra cupīvit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το κείμενο.

Μονάδες 20

B.2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη της στήλης A τη μία από τις δύο λέξεις της στήλης B με την οποία είναι ετυμολογικά συγγενής:

A	B
superavit	i. υπεράνω ii. σουπλά
cladem	i. κλάμα ii. κλάσμα
agro	i. αγορά ii. αγρότης
expedivit	i. εξπρεσιονισμός ii. ποδιά
complevit	i. κομπλέ ii. κόμπος

Μονάδες 10

B.6.α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις:

natus	είναι στο
vī	είναι στο

Fabii Maximi	είναι στο
bellum	είναι στο
cum Romanis	είναι στο

(Μονάδες 10)

β) «In agro Falerno Hannibal ex insidiis Fabii Maximi se expedivit.»: να εντοπίσετε στην πρόταση τον όρο που εκφράζει αυτοπάθεια (2 μονάδες), να χαρακτηρίσετε το είδος της (2 μονάδες) και να δικαιολογήσετε γιατί έχουμε αυτό το είδος αυτοπάθειας (6 μονάδες).

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A.

Ο Αννίβας, ο Καρχηδόνιος στρατηγός, σε ηλικία 26 χρόνων νίκησε όλα τα έθνη της Ισπανίας στον πόλεμο και κυρίευσε το Σάγουντο με τη βία. Έπειτα διήλθε/πέρασε με ελέφαντες (πάνω από) τις Άλπεις, οι οποίες χωρίζουν την Ιταλία από τη Γαλατία. Όταν ήταν/μόλις βρέθηκε στην Ιταλία, κατατρόπωσε κι εξολόθρευσε τις στρατιωτικές δυνάμεις των Ρωμαίων κοντά στον (ποταμό) Τίκινο, στον (ποταμό) Τρεβία, στη (λίμνη) Τρασιμένη και στις Κάννες. Ο ρωμαϊκός λαός πληροφορήθηκε έντρομος την καταστροφή των Καννών/στις Κάννες. Στον Φαλερνό αγρό ο Αννίβας ξέφυγε από την ενέδρα του Φάβιου Μάξιμου. Αφού συμπλήρωσε 14 (δεκατέσσερα) χρόνια στην Ιταλία, οι Καρχηδόνιοι τον ανακάλεσαν στην Αφρική. Εκεί ο Αννίβας μάταια επιθύμησε/επιδίωξε να τελειώσει με συνθήκη τον πόλεμο με τους Ρωμαίους.

B.2.

superavit → υπεράνω

cladem → κλάσμα

agro → αγρότης

expedivit → ποδιά

complevit → κομπλέ

B.6.α)

natus: επιθετική μετοχή ως παράθεση στο Hannibal

vi: απρόθετη αφαιρετική (οργανική) του τρόπου στο exrughnavit

Fabii Maximi: γενική υποκειμενική στο insidiis

bellum: αντικείμενο στο componere

cum Romanis: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της εχθρικής διάθεσης στο componere

β) Η αυτοπάθεια εκφράζεται με την προσωπική αντωνυμία «se» που είναι το αντικείμενο του ρήματος expedivit. Πρόκειται για άμεση/ευθεία αυτοπάθεια, γιατί το «se» αναφέρεται στο υποκείμενο (Hannibal) του ρήματος (expedivit) της πρότασης στην οποία βρίσκεται.

ΜΑΘΗΜΑ ΙΙΙ, ΜΑΘΗΜΑ ΧΙΙ

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Neptūnus irātus ad oram Aethiopiae urget beluam marīnam, quae incolis nocet. Oraculum incolis respondet: «regia hostia deo placet!» Tum Cēpheus Andromedam ad scopulum adligat; belua ad Andromedam se movet.

β) Pater filiae osculum dedit sed animadvertit eam esse tristiculam. «Quid est» inquit «mea Tertia? Cur tristis es? Quid tibi accidit?» «Mi pater» respondit illa «Persa periit». Perierat enim catellus eo nomine, quem puella multum amābat. Tum pater Tertiae dixit «omen accipio». Sic ex fortuīto dicto spem praeclāri triumphī animo praesumpsit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να εντοπίσετε στο κείμενο μία λέξη της Λατινικής με ετυμολογική συγγένεια με τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής:

ΣΤΗΛΗ Α΄ Λατινική	ΣΤΗΛΗ Β΄ Νέα Ελληνική
1.	μαρίνα
2.	ρήγας
3.	σκόπελος
4.	δεικτικός
5.	θριαμβολογώ

Μονάδες 10

B. 6. α) Να εντοπίσετε τον συντακτικό ρόλο των παρακάτω όρων συμπληρώνοντας κατάλληλα τον πίνακα:

Όροι:	Συντακτικός ρόλος:
iratus	είναι στο
se	είναι στο
filiae	είναι στο
eam	είναι στο
nomine	είναι στο

(Μονάδες 10)

β) Να εντοπιστούν (4 μονάδες) και να αναγνωριστούν οι εμπρόθετοι προσδιορισμοί των κειμένων (6 μονάδες).

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α. α) Ο Ποσειδώνας οργισμένος (θυμωμένος) στέλνει στην ακτή της Αιθιοπίας (ένα) θαλάσσιο κήτος (θαλασσινό θηρίο), το οποίο βλάπτει/αφανίζει τους κατοίκους. Το μαντείο απαντά στους κατοίκους: «Στον θεό αρέσει βασιλικό σφάγιο (για θυσία)!». Τότε ο Κηφέας δένει την Ανδρομέδα σε έναν βράχο· το κήτος κινείται/κατευθύνεται προς την Ανδρομέδα.

β) Ο πατέρας έδωσε στην κόρη (ένα) φιλή αλλά παρατήρησε ότι αυτή ήταν λιγάκι θλιμμένη. «Τι συμβαίνει» είπε «Τέρτιά μου; Γιατί είσαι θλιμμένη; Τι σου συνέβη;» «Πατέρα μου» απάντησε εκείνη «Ο Πέρσης πέθανε». Γιατί / Πράγματι είχε πεθάνει σκυλάκι με αυτό το όνομα, το οποίο η κοπέλα αγαπούσε πολύ. Τότε ο πατέρας είπε στην Τέρτια «Δέχομαι τον οiwνό». Έτσι από (έναν) τυχαίο λόγο προεγύτηκε στην ψυχή του την ελπίδα ενός περίλαμπρου θριάμβου.

Β.2.

ΣΤΗΛΗ Α΄ Λατινική	ΣΤΗΛΗ Β΄ Νέα Ελληνική
1. marinam	μαρίνα
2. regia	ρήγας
3. scopolum	σκόπελος
4. dixit	δεικτικός
5. triumphi	θριαμβολογώ

Β.6. α)

Όροι:	Συντακτικός ρόλος:
iratus	είναι επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο υποκείμενο Neptunus λόγω του ρήματος δράσης urget / αιτιολογική μετοχή συνημμένη στο Neptunus

se	είναι αντικείμενο στο ρήμα movet (άμεση/ευθεία αυτοπάθεια, καθώς η αντωνυμία se αναφέρεται στο υποκείμενο belua του ρήματος movet)
filiae	είναι έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα dedit
eam	είναι υποκείμενο στο απαρέμφατο esse (ετεροπροσωπία)
nomine	είναι αφαιρετική της ιδιότητας στο catellus

β) ad oram → εμπρόθετος προσδιορισμός της κίνησης/κατεύθυνσης σε τόπο στο ρήμα urget.

ad scopulum → εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει τον τόπο στο ρήμα adligat ή σύμφωνα με τον Χρ. Κανελλόπουλο, *Λατινικά για τη Γ' Δέσμη*, Α' μέρος, σελ. 40, δηλώνει τη στάση σε τόπο και ειδικότερα το πλησίον, καθώς εξαρτάται από το adligat που είναι ρήμα στάσης/ σταθερότητας.

ad Andromedam → εμπρόθετος προσδιορισμός της κίνησης/κατεύθυνσης σε πρόσωπο στο ρήμα movet.

ex dicto → εμπρόθετος προσδιορισμός της αιτίας (εξωτερικό αναγκαστικό αίτιο) στο ρήμα praesumpsit.

ΜΑΘΗΜΑ IV, ΜΑΘΗΜΑ IX

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Apud antīquos Rōmānos concordia maxima sed avaritia minima erat. Rōmāni in suppliciis deōrum magnifici sed domi parci erant. Iustitiā inter se certābant et patriam curābant. In bello pericula audaciā propulsābant et beneficiis amicitias parābant. Delecti consultābant patriae; eis corpus ex annis infirmum sed ingenium propter sapientiam validum erat.

β) Marītus et pater et Iunius Brutus eam maestam inveniunt. Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit. Brutus ex vulnere dolōre magno cultrum extrahit et delictum punīre parat. Populum concitat et Tarquinio imperium adimit.

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη της στήλης Α μια από τις δύο λέξεις της Νέας ελληνικής που προτείνονται στη στήλη Β, με την οποία είναι ετυμολογικά συγγενής.

A	B
minima	i. μινιατούρα ii. μηνιαίος
domi	i. δρόμος ii. δωμάτιο
pericula	i. περίγελος ii. πειρατής
vulnere	i. ουλή ii. ουλαμός
punire	i. πόνος ii. ποινή

Μονάδες 10

B.6. α) Να αντιστοιχίσετε τις λατινικές λέξεις της Α' στήλης με τους συντακτικούς όρους από τη στήλη Β'. Στη Β' στήλη υπάρχουν τρεις όροι οι οποίοι δεν αντιστοιχούν στις λέξεις της στήλης Α:

A	B
1. magnifici	i. Εμπρόθετος προσδιορισμός της αυτοπάθειας
2. inter se	ii. Αφαιρετική της αιτίας
3. iustitia	iii. Αφαιρετική του τρόπου
4. Illis	iv. Εμπρόθετος προσδιορισμός της αλληλοπάθειας
5. dolore	v. Αφαιρετική της αναφοράς
	vi. Έμμεσο αντικείμενο στο aperit
	vii. Κατηγορούμενο στο Romani
	viii. Κατηγορούμενο στο erant.

(Μονάδες 10)

β) Marītus et pater et Iunius Brutus eam maestam inveniunt.

Να τραπεί η περίοδος από την ενεργητική σύνταξη στην παθητική (μονάδες 7) και να δικαιολογηθεί ο τύπος του ποιητικού αιτίου (μονάδες 3).

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Στους αρχαίους Ρωμαίους υπήρχε πάρα πολύ μεγάλη ομόνοια, αλλά ελάχιστη πλεονεξία. Οι Ρωμαίοι στην λατρεία των θεών ήταν μεγαλόπρεποι/γενναιόδωροι, αλλά στην ιδιωτική (τους) ζωή ήταν οικονόμοι/φειδωλοί. (Συν)αγωνίζονταν μεταξύ τους για τη δικαιοσύνη και φρόντιζαν την πατρίδα. Στον πόλεμο τους κινδύνους απωθούσαν/απομάκρυναν με τόλμη και ετοίμαζαν/ αποκτούσαν φιλίες/συμμαχίες με ευεργεσίες. Οι εκλεγμένοι (Οι Συγκλητικοί) φρόντιζαν για την πατρίδα. Σ' αυτούς το σώμα ήταν αδύναμο από τα χρόνια, αλλά το πνεύμα ήταν δυνατό/ρωμαλέο εξαιτίας της σοφίας/χάρη στη σοφία.

β) Ο σύζυγος και ο πατέρας και ο Ιούνιος Βρούτος βρίσκουν αυτήν περίλυπη. Σε εκείνους η γυναίκα με δάκρυα αποκαλύπτει την αδικία και αυτοκτονεί με μαχαίρι. Ο Βρούτος βγάζει (τραβώντας) το μαχαίρι από το τραύμα με μεγάλο πόνο/μεγάλη οδύνη και ετοιμάζεται να τιμωρήσει το έγκλημα.

B. 2.

minima→ i. μινιατούρα

domi→ii. Δωμάτιο

pericula→ii. Πειρατής

vulnere→i. ουλή

punire→ii. Ποινή

B. 6.α)

1. magnifici→ vii. Κατηγορούμενο στο Romani

2. inter se→iv. Εμπρόθετος προσδιορισμός της αλληλοπάθειας

3. iustitia→v. Αφαιρετική της αναφοράς

4. Illis→vi. Έμμεσο αντικείμενο στο aperit

5. dolore→iii. Αφαιρετική του τρόπου

6.β)

Ea maesta invenitur a marito et patre et Iunio Bruto.

Τα ποιητικά αίτια a marito et patre et Iunio Bruto εκφέρονται εμπρόθετα με a(b)+αφαιρετική, γιατί είναι έμψυχα.

ΜΑΘΗΜΑ II, ΜΑΘΗΜΑ XIII

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Sed venti pontum turbant et Aenean in Africam portant. Ibi Didō regīna novam patriam fundat. Aenēas regīnae insidias Graecōrum renarrat. Regīna Aenēan amat et Aenēas regīnam. Denique Aenēas in Italiam navigat et regīna expīrat.

β) Sulpicius Gallus legātus Luci Aemili Pauli erat, qui bellum adversus Persen regem gerēbat. Serēnā nocte subito luna defecerat; ob repentinum monstrum terror animos militum invaserat et exercitus fiduciam amiserat. Tum Sulpicius Gallus de caeli ratiōne et de stellārum lunaeque statu ac motibus disputāvit eōque modo exercitum alacrem in pugnam misit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη του κειμένου της στήλης Α μια από τις τρεις ελληνικές λέξεις της στήλης Β που είναι ετυμολογικά συγγενής.

regina	ρήγας
	ρίγος
	ρήγμα
navigat	ναυσιπλοΐα
	αυτοκρατορία
	άφταστος
nocte	νηστικός
	νυκτερινός
	νηκτικός
motibus	μοτοποδήλατο
	μεταφορικός
	μετακίνηση
pugnam	πυκνότητα

	πυξίδα
	πυγμαχία

Μονάδες 10

Β. 6. α) Να εντοπίσετε το ρήμα και να αναγνωρίσετε συντακτικά τους υπόλοιπους όρους στην παρακάτω περίοδο λόγου: Aenēas regīnae insidias Graecōrum renarrat.

	Είναι το ρήμα της πρότασης
	Είναι.....στο.....
	Είναι.....στο.....
	Είναι.....στο.....
	Είναι.....στο.....

(μονάδες 10)

β) Να μετατρέψετε την κύρια πρόταση «Ibi Didō regīna novam patriam fundat» σε απαρεμφατική με εξάρτηση από το «Vergilius narrat...», κάνοντας όλες τις απαραίτητες αλλαγές (6 μονάδες). Να δικαιολογήσετε την πτώση του υποκειμένου του απαρεμφάτου (4 μονάδες).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

α) Αλλά (οι) άνεμοι (ανα)ταράζουν τη θάλασσα (το πέλαγος) και μεταφέρουν (φέρνουν) τον Αινεία στην Αφρική. Εκεί η Διδώ η βασίλισσα θεμελιώνει / ιδρύει μια καινούρια πατρίδα. Ο Αινείας αφηγείται (διηγείται) από την αρχή στην βασίλισσα την ενέδρα / δόλο / το τέχνασμα (τους δόλους) των Ελλήνων. Η βασίλισσα αγαπά (ερωτεύεται) τον Αινεία και ο Αινείας τη βασίλισσα. Τέλος (τελικά) ο Αινείας πλέει προς την Ιταλία και η βασίλισσα πεθαίνει / ξεψυχά.

β) Ο Σουλπίκιος Γάλλος ήταν ύπαρχος του Λεύκιου Αιμίλιου Παύλου, ο οποίος διεξήγαγε πόλεμο (πολεμούσε) εναντίον του βασιλιά Περσέα. (Μια) ξάστερη /καθαρή νύχτα η σελήνη ξαφνικά είχε χαθεί / είχε πάθει έκλειψη (έγινε ξαφνικά έκλειψη σελήνης)· εξαιτίας του ξαφνικού παράξενου και φοβερού θεάματος τρόμος είχε εισχωρήσει / καταλάβει / πιάσει τις ψυχές των στρατιωτών και ο στρατός είχε χάσει την αυτοπεποίθησή / εμπιστοσύνη / το ηθικό (του). Τότε ο Σουλπίκιος Γάλλος πραγματεύτηκε / μίλησε για την φύση του ουρανού και για την στάση και τις κινήσεις των αστεριών και της σελήνης και μ' αυτό τον τρόπο έστειλε το στρατό πρόθυμο / με αναπτρωμένο ηθικό στην μάχη.

B. 2.

A'	B'
regina	ρήγας
navigat	ναυσιπλοΐα
nocte	νυχτερινός
motibus	μοτοποδήλατο
pugnam	πυγμαχία

B. 6. α)

renarrat	Είναι το ρήμα της πρότασης
Aenēas	Είναι υποκείμενο στο ρήμα renarrat
insidias	Είναι άμεσο αντικείμενο στο ρήμα renarrat
Graecōrum	Είναι γενική υποκειμενική στο insidias
regīnae	Είναι έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα renarrat

β) Vergilius narrat ibi Didonem reginam novam patriam fundare.

Το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου Didonem βρίσκεται σε πτώση αιτιατική, καθώς υπάρχει ετεροπροσωπία. Σε αιτιατική πτώση βρίσκεται και το reginam, που λειτουργεί ως ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός (παράθεση) στο υποκείμενο του απαρεμφάτου fundare, Didonem .

ΜΑΘΗΜΑ II, ΜΑΘΗΜΑ VII

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Aenēas filius Anchīsae est. Patria Aenēae Troia est. Graeci Troiam oppugnant et dolo expugnant. Aenēas cum Anchīsā, cum nato et cum sociis ad Italiam navigat. Sed venti pontum turbant et Aenēan in Africam portant. Ibi Didō regīna novam patriam fundat. Aenēas regīnae insidias Graecōrum renarrat.

β) Legātos omnes frumentum in castra importāre iubet. Milites his verbis admonet: «Hostes adventāre audio; speculatores nostri eos prope esse nuntiant. Vim hostium cavēre debetis; hostes enim de collibus advolāre solent et caedem militum perpetrāre possunt».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α' στήλης με τις λέξεις της Β' στήλης που έχουν ετυμολογική συγγένεια. Δύο λέξεις της Β' στήλης δεν σχετίζονται ετυμολογικά με λέξεις της Α' στήλης:

A	B
1. dolo	i. ναυαγός
2. sociis	ii. δουλειά
3. navigat	iii. βερμπαλισμός
4. verbis	iv. πόρος
5. importāre	v. σοσιαλιστής
	vi. σοκολάτα
	vii. δόλιος

Μονάδες 10

B.6. α) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως σωστές ή λανθασμένες κυκλώνοντας ανάλογα.

- i. Anchīsae: Κατηγορούμενο στο filius

Σ-Λ

- ii. cum sociis: Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει συνοδεία. Προσδιορίζει το
navigat. Σ-Λ
- iii. ad Italiam: Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο.
Προσδιορίζει το navigat. Σ-Λ
- iv. venti: Υποκείμενο στο ρήμα turbant Σ-Λ
- v. regīna: Υποκείμενο στο ρήμα fundat Σ-Λ
- vi. insidias: Άμεσο αντικείμενο στο renarrat Σ-Λ
- vii. importāre: Υποκείμενο στο iubet Σ-Λ
- viii. Hostes (το πρώτο): Υποκείμενο στο audio Σ-Λ
- ix. cavēre: Αντικείμενο στο debetis. Σ-Λ
- x. caedem: Αντικείμενο στο perpetrāre Σ-Λ

(Μονάδες 10)

β) Οι όροι όσων προτάσεων χαρακτηρίστηκαν ως λανθασμένες να χαρακτηριστούν με τη σωστή συντακτική αναγνώριση δηλώνοντας και τον όρο που προσδιορίζουν.

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Ο Αινείας είναι γιος του Αγχίση. Πατρίδα του Αινεία είναι η Τροία. Οι Έλληνες πολιορκούν την Τροία και την κυριεύουν με δόλο. Ο Αινείας πλέει προς την Ιταλία με τον Αγχίση, με τον γιο (του) και με τους συντρόφους (του). Αλλά οι άνεμοι ταράζουν τη θάλασσα και φέρνουν/παρασύρουν τον Αινεία στην Αφρική. Εκεί η Διδώ, η βασίλισσα, θεμελιώνει/ιδρύει καινούρια πατρίδα. Ο Αινείας αφηγείται στη βασίλισσα από την αρχή την ενέδρα/τον δόλο/το τέχνασμα των Ελλήνων.

β) Διατάζει/δίνει εντολή σ' όλους τους διοικητές των λεγεώνων να φέρουν το σιτάρι μέσα στο στρατόπεδό (τους). Συμβουλεύει τους στρατιώτες (του) με αυτά τα λόγια: «Πληροφορούμαι ότι οι εχθροί πλησιάζουν· οι ανιχνευτές μας αναγγέλλουν ότι αυτοί είναι κοντά. Οφείλετε/Πρέπει να προσέχετε/να φυλάγεστε από τη δύναμη των εχθρών· γιατί οι εχθροί συνηθίζουν να (εξ)ορμούν από τους λόφους και μπορούν να διαπράξουν σφαγή των στρατιωτών/να κατασφάξουν τους στρατιώτες».

B.2.

1 – vii

2 – v

3 – i

4 – iii

5 – iv

B.6. α)

i. ΛΑΘΟΣ

ii. ΣΩΣΤΟ

iii. ΛΑΘΟΣ

iv. ΣΩΣΤΟ

v. ΛΑΘΟΣ

vi. ΣΩΣΤΟ

vii. ΛΑΘΟΣ

viii. ΛΑΘΟΣ

ix. ΣΩΣΤΟ

x. ΣΩΣΤΟ

β)

i. Anchīsae: ~~Κατηγορούμενο~~ γενική κτητική στο filius

iii. ad Italiam: Εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει ~~στάση~~ κίνηση σε τόπο. Προσδιορίζει το navigat.

v. regīna: ~~Υποκείμενο στο ρήμα fundat~~ Παράθεση στο Didō

vii. importāre: Έμμεσο αντικείμενο στο iubet

viii. Hostes (το πρώτο): Υποκείμενο στο ~~audio~~ adventāre

ΜΑΘΗΜΑ IV, ΜΑΘΗΜΑ VII**ΚΕΙΜΕΝΑ**

α) Rōmāni in suppliciis deōrum magnifici sed domi parci erant. Iustitiā inter se certābant et patriam curābant. In bello pericula audaciā propulsābant et beneficiis amicitias parābant. Delecti consultābant patriae; eis corpus ex annis infirmum sed ingenium propter sapientiam validum erat.

β) Legātos omnes frumentum in castra importāre iubet. Milites his verbis admonet: «Hostes adventure audio; speculatōres nostri eos prope esse nuntiant. Vim hostium cavēre debētis; hostes enim de collibus advolāre solent et caedem militum perpetrāre possunt».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφραστούν στη Νέα Ελληνική τα παραπάνω αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη του κειμένου της στήλης A την ελληνική λέξη της στήλης B που δεν είναι ετυμολογικά συγγενής:

A	B
a. magnifici	I. μεγαλείο II. μεγαλομανής III. μάγος
b. domi	I. δώμα II. δόντι III. δωμάτιο
c. pericula	I. κουλούρι II. πείρα III. πειρατής

d. castra	I. καστροπολιτεία II. κάστορας III. καστράκι
e. audio	I. διόδια II. ωτίτιδα III. ωτοασπίδες

Μονάδες 10

B. 6. α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις:

deorum:	είναι στο.....
audaciā:	είναι στο.....
propter sapientiam:	είναι στο.....
eos:	είναι στο.....
militum:	είναι στο.....

(μονάδες 10)

β) in castra: να γίνουν οι απαραίτητες αλλαγές, ώστε ο εμπρόθετος να δηλώνει τη στάση σε τόπο.

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Οι Ρωμαίοι ήταν γενναιόδωροι στη λατρεία των Θεών αλλά οικονόμοι στο σπίτι (στην ιδιωτική τους ζωή). Συναγωνίζονταν (παράβγαιναν) μεταξύ τους στη δικαιοσύνη και φρόντιζαν την πατρίδα (τους). Στον πόλεμο απομάκρυναν τους κινδύνους με τόλμη (με το θάρρος τους) και αποκτούσαν φιλίες (συμμάχους) με τις ευεργεσίες τους. Εκλεγμένοι (άντρες) φρόντιζαν για την πατρίδα (το κράτος)· αυτοί (οι άντρες) είχαν (σε αυτούς ήταν) το σώμα αδύναμο από τα χρόνια αλλά το πνεύμα δυνατό εξαιτίας της σοφίας (τους).

β) Διατάζει (δίνει εντολή σε) όλους τους διοικητές των λεγεώνων να εισάγουν στο στρατόπεδο δημητριακά (να μεταφέρουν σάρι στα στρατόπεδά τους). Συμβουλεύει τους στρατιώτες με αυτά τα λόγια (με τα παρακάτω λόγια): «πληροφορούμαι ότι πλησιάζουν οι εχθροί· οι ανιχνευτές μας αναγγέλλουν ότι αυτοί (οι εχθροί) είναι (βρίσκονται) κοντά. Οφείλετε (πρέπει) να φυλάγεστε από τη δύναμη (την ορμή) των εχθρών· γιατί οι εχθροί συνηθίζουν να (εξ)ορμούν από τους λόφους και μπορούν να διαπράξουν σφαγή των στρατιωτών (μας) (κατασφάζουν τους στρατιώτες μας)».

B. 2.

a-III, b-II, c-I, d-II, e-I (σύμφωνα με το σχολικό βιβλίο)

B. 6. α)

deorum:	είναι γενική αντικειμενική στο suppliciiis
audaciā:	είναι απρόθετη αφαιρετική (οργανική ως επιρρηματικός προσδιορισμός) του τρόπου στο propulsabant
propter sapientiam:	είναι εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο erat
eos:	είναι υποκείμενο στο απαρέμφατο esse (ετεροπροσωπία)
militum:	είναι γενική αντικειμενική στο caedem

β) στάση σε τόπο → in castris

ΜΑΘΗΜΑ Χ, ΜΑΘΗΜΑ ΧΙΙ

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Aenēas bellum ingens geret in Italiā. Populos ferōces contundet, mores eis impōnet et moenia condet. Tu Aenēam ad caelum feres. Postea Iūlus, Aenēae filius, regnum ab Lavinio transferet et Albam Longam munit. Post trecentos annos Ilia duos filios, Romulum et Remum, pariet, quos lupa nutriet.

β) L. Aemilio Paulo consuli iterum bellum cum Perse rege gerere obtigit. Ut domum ad vesperum rediit, filiola eius Tertia, quae tum erat admodum parvula, ad complexum pastries cucurrit. Pater filiae osculum dedit sed animadvertit eam esse tristiculam. «Quid est» inquit «mea Tertia? Cur tristis es? Quid tibi accidit?»

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρείτε μία λέξη των λατινικών κειμένων που σας δόθηκαν που έχει ετυμολογική συγγένεια με καθεμιά από τις παρακάτω νεοελληνικές λέξεις, συμπληρώνοντας τον πίνακα που ακολουθεί.

Νεοελληνική λέξη	Συγγενής ετυμολογικά λατινική λέξη
αμυντικός	
σιέλ	
δυϊσμός	
εσπερινός	
κουρσάρος	

Μονάδες 10

B.6.α. Στην στήλη β' να συμπληρώσετε τα αντικείμενα των ρημάτων που σας δίνονται (στήλη α'), να χαρακτηρίσετε όσα από αυτά τα αντικείμενα είναι άμεσα ή έμμεσα (στήλη β') (μονάδες 6) και τα ρήματα ως μονόπτωτα ή δίπτωτα (μονάδες 4).

Στήλη α'	Στήλη β'	Στήλη γ'
Ρήμα	Αντικείμενο (Άμεσο / Έμμεσο)	Μονόπτωτο / Δίπτωτο

impōnet		
transferet		
nutriet		
dedit		

(Μονάδες 10)

β. Να μετατρέψετε τα ρήματα της παρακάτω περιόδου λόγου σε απαρέμφατα ενεστώτα (μονάδες 2+2+2) εξαρτώμενα από το Aeneas debet. Στη συνέχεια να δηλώσετε το υποκείμενο των απαρεμφάτων και να το αιτιολογήσετε (μονάδες 4).

Populos ferōces contundet, mores eis impōnet et moenia condet.

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

α) Ο Αινείας θα διεξαγάγει/θα κάνει φοβερό πόλεμο στην Ιταλία. Θα συντρίψει άγριους λαούς, θα επιβάλει σ' αυτούς ήθη και θα χτίσει τείχη. Εσύ θα αποθεώσεις τον Αινεία. Μετά ο Ίουλος, ο γιος του Αινεία, θα μεταφέρει το βασίλειο απ' το Λαβίνιο και θα οχυρώσει την Άλβα Λόγγα. Μετά από τριακόσια χρόνια η Ιλία (η Ρέα) θα γεννήσει δύο γιους, το Ρωμύλο και το Ρώμο, τους οποίους θα αναθρέψει (μια) λύκαινα.

β) Στο Λεύκιο Αιμίλιο Παύλο, ύπατο για δεύτερη φορά, έλαχε να διεξαγάγει πόλεμο εναντίον του βασιλιά Περσέα. Μόλις επέστρεψε στο σπίτι το βραδάκι, η κορούλα του η Τερτία, που τότε ήταν πάρα πολύ μικρούλα, έτρεξε στην αγκαλιά του πατέρα (της). Ο πατέρας έδωσε στην κόρη (ένα) φιλί αλλά παρατήρησε ότι αυτή ήταν λιγάκι θλιμμένη. «Τι είναι, Τερτία μου;» είπε «Γιατί είσαι θλιμμένη; Τι σου συνέβη;»

B.2.

Νεοελληνική λέξη	Συγγενής ετυμολογικά λατινική λέξη
αμυντικός	moenia
σιέλ	caelum
δυϊσμός	duos
εσπερινός	vesperum
κουρσάρος	cucurrit

B.6.α

Στήλη α΄	Στήλη β΄	Στήλη γ΄
Ρήμα	Αντικείμενο/Αντικείμενα	Μονόπτωτο/Δίπτωτο
impōnet	mores (άμεσο), eis (έμμεσο)	δίπτωτο
transferet	regnum	μονόπτωτο
nutriet	quos	μονόπτωτο
dedit	filiae (έμμεσο), osculum (άμεσο)	δίπτωτο

β) Aeneas populos ferōces contundere, mores eis impōnere et moenia condere debet.

Το υποκείμενο του ρήματος debet είναι Aeneas. Το υποκείμενο των τελικών απαρεμφάτων contundere, impōnere, condere είναι επίσης το Aeneas (ονομαστική), γιατί έχουμε ταυτοπροσωπία.

ΜΑΘΗΜΑ V, ΜΑΘΗΜΑ XII

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Silius Italicus, poëta epicus, vir clarus erat. XVII (septendecim) libri eius de bello Punico secundo pulchri sunt. Ultimis annis vitae suae in Campaniā se tenēbat. Multos in illis locis agros possidēbat. Silius animum tenerum habēbat. Glorīae Vergili studēbat ingeniumque eius fovēbat.

β) Ut domum ad vesperum rediit, filiola eius Tertia, quae tum erat admodum parvula, ad complexum patris cucurrit. Pater filiae osculum dedit sed animadvertit eam esse tristiculam. «Quid est» inquit «mea Tertia? Cur tristis es? Quid tibi accidit?» «Mi pater» respondit illa «Persa periit».

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρείτε με ποια λέξη από το ζεύγος νεοελληνικών λέξεων της στήλης Β' που σας δίνεται έχει ετυμολογική συγγένεια καθεμιά από τις λατινικές λέξεις της στήλης Α'.]

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
poëta	i. πραγματοποιώ ii. πραγματώνω
agros	i. αγαθοεργία ii. αγροκαλλιέργεια
animum	i. απάνεμος ii. απάνθρωπος
domum	i. υποδομή ii. υπόδειγμα
vesperum	i. καλημέρα ii. καλησπέρα

Μονάδες 10

B.6.α.) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις παρακάτω λέξεις:

poëta	είναι στο
vitae	είναι στο
in locis	είναι στο
filiae	είναι στο

tristis	είναι στο
---------	-----------------------

Μονάδες 10

β) *Ultimis annis vitae suae*: από τους όρους που σας δίνονται να εντοπίσετε ποιος δηλώνει αυτοπάθεια, προσδιορίζοντας αν αυτή είναι ευθεία/άμεση ή πλάγια/έμμεση (μονάδες 4). Στη συνέχεια να αντικαταστήσετε τον όρο που δηλώνει αυτοπάθεια με την κατάλληλη αντωνυμία, ώστε να δηλώνεται κτήση χωρίς αυτοπάθεια (μονάδες 6), επισημαίνοντας και τη νοηματική διαφορά που προκύπτει.

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α.α) Ο Σίλιος Ιταλικός, ο επικός ποιητής, ήταν ένδοξος άνδρας. Τα 17 βιβλία του για τον δεύτερο Καρχηδονιακό πόλεμο είναι όμορφα. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του παρέμενε/έμενε μόνιμα στην Καμπανία. Σε εκείνους τους τόπους (Στα μέρη εκείνα) κατείχε (είχε στην κατοχή του) πολλούς αγρούς. Ο Σίλιος είχε ευαίσθητη ψυχή. Τη δόξα του Βιργιλίου επεδίωκε και περιέβαλλε με αγάπη το πνεύμα του.

β) Μόλις επέστρεψε στο σπίτι το βραδάκι, η κορούλα του η Τέρτια, η οποία τότε ήταν πάρα πολύ μικρούλα, έτρεξε στην αγκαλιά του πατέρα της. Ο πατέρας έδωσε στην κόρη (ένα) φιλί αλλά παρατήρησε ότι αυτή ήταν λιγάκι θλιμμένη. «Τι συμβαίνει» ρώτησε «Τέρτια μου; Γιατί είσαι λυπημένη; Τι σου συνέβη;» «Πατέρα μου» απάντησε εκείνη «Ο Πέρσης πέθανε».

B.2.

- poëta → i. πραγματοποιώ
- agros → ii. αγροκαλλιέργεια
- animum → i. απάνεμος
- domum → i. υποδομή
- vesperum → ii. καλησπέρα

B.6.α.)

- poëta → είναι ομοιόπτωτος προσδιορισμός, παράθεση στο Silius Italicus.
- vitae → είναι ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική διαιρετική στη λέξη annis.
- in locis → είναι εμπρόθετος προσδιορισμός της στάσης σε τόπο στο ρήμα possidēbat.
- filiae → είναι έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα dedit.
- tristis → είναι κατηγορούμενο στο εννοούμενο υποκείμενο tu μέσω του συνδετικού ρήματος est.

β) Ultimis annis vitae suae: Ο όρος που δηλώνει αυτοπάθεια είναι η αντωνυμία suae και επειδή το suae αναφέρεται στο υποκείμενο Silius Italicus του ρήματος tenebat της πρότασης μέσα στην οποία βρίσκονται οι όροι vitae suae («Ultimis annis vitae suae in Campania se tenebat»), έχουμε ευθεία/άμεση αυτοπάθεια.

Για να δηλωθεί κτήση χωρίς αυτοπάθεια αντικαθίσταται η αντωνυμία *suae* με τη γενική πτώση της αντωνυμίας *is*.

Συγκεκριμένα: *Ultimis annis vitae suae* → *Ultimis annis vitae eius*.

Μετά την αντικατάσταση της αντωνυμίας *suae* από το *eius*, η νοηματική διαφορά που προκύπτει είναι ότι το *eius* δεν αναφέρεται πια στο υποκείμενο *Silius Italicus* του ρήματος *tenebat*, αλλά σε κάποιον άλλο.

ΜΑΘΗΜΑ Χ, ΜΑΘΗΜΑ ΧΙΙ

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Postea Iūlus, Aenēae filius, regnum ab Lavinio transferet et Albam Longam munit. Post trecentos annos Ilia duos filios, Rōmulum et Remum, pariet, quos lupa nutriet. Rōmulus moenia Martia condet Romanosque de suo nomine appellābit. Rōmānis imperium sine fine erit. Caesar Augustus, ab Iūlo ortus, Belli portas claudet et Saturnium regnum restituet.

β) Perierat enim catellus eo nomine, quem puella multum amābat. Tum pater Tertiae dixit «omen accipio». Sic ex fortuito dicto spem praeclāri triumphī animo praesumpsit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα δοθέντα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρείτε στα λατινικά αποσπάσματα που δίνονται μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: ρήγας, ανωφέρεια, εξώπορτα, ονοματολόγιο, ομοπάτριος.

Μονάδες 10

B.6.α) Να επιλέξετε για τις λατινικές λέξεις της στήλης Α' τη σωστή συντακτική λειτουργία από αυτές που προτείνονται στη στήλη Β', δηλώνοντας και τη λέξη από την οποία εξαρτώνται.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
filius	i είναι επιθετικός προσδιορισμός στο..... ii είναι παράθεση στο..... iii είναι επεξήγηση στο.....
Rōmānis	i είναι αντικείμενο στο..... ii είναι δοτική προσωπική κτητική στο..... iii είναι δοτική προσωπική χαριστική στο.....
Belli	i είναι γενική κτητική στο..... ii είναι γενική του δημιουργού στο..... iii είναι γενική του τόπου στο.....
nomine	i είναι γενική της ιδιότητας στο..... ii είναι αφαιρετική της ιδιότητας στο.....

	iii είναι αφαιρετική του τρόπου στο.....
ex dicto	i είναι εμπρόθετος προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο..... ii είναι εμπρόθετος προσδιορισμός του τρόπου στο..... iii είναι εμπρόθετος προσδιορισμός του ποσού στο.....

(μονάδες 10)

B.6.β) Tum pater Tertiae dixit «omen accipio». Να εξαρτήσετε την πρόταση που είναι μέσα σε εισαγωγικά από το δοθέν ρήμα dixit δημιουργώντας απαρεμφατική σύνταξη (μονάδες 6) και να δικαιολογήσετε την πτώση του υποκειμένου του απαρεμφάτου που δημιουργήσατε (μονάδες 4).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Αργότερα ο Ίουλος, ο γιος του Αινεία, θα μεταφέρει το βασίλειο από το Λαβίνιο και θα οχυρώσει την Άλβα Λόγγα. Μετά από τριακόσια χρόνια η Ιλία θα γεννήσει δύο γιους, τον Ρωμύλο και τον Ρώμο, τους οποίους θα αναθρέψει/που θα τους θρέψει μια λύκαινα. Ο Ρωμύλος θα χτίσει τα τείχη του Άρη και θα δώσει στους Ρωμαίους το όνομά του /θα ονομάσει τους τους Ρωμαίους από το όνομά του. Οι Ρωμαίοι θα έχουν κυριαρχία/εξουσία χωρίς τέλος/Η εξουσία των Ρωμαίων δε θα έχει τέλος. Ο Καίσαρας Αύγουστος, καταγόμενος από τον Ίουλο/απόγονος του Ιούλου, θα κλείσει τις πύλες/πόρτες του Πολέμου και θα αποκαταστήσει το βασίλειο/θα ξαναφέρει τη βασιλεία του Κρόνου.

β) Είχε πεθάνει πράγματι (ένα) σκυλάκι με αυτό το όνομα, που/το οποίο η κοπέλα αγαπούσε πολύ. Τότε ο πατέρας είπε στην Τερτία: «Δέχομαι τον οινών/τον δέχομαι ως οινών». Έτσι από έναν τυχαίο λόγο (ο Αιμίλιος Παύλος) προγεύτηκε νοερά (στην ψυχή του) την ελπίδα (ενός) περιλαμπρου θριάμβου.

B.2.ρήγας: regnum, ανωφέρεια: transferet, εξώπορτα: portas, ονοματολόγιο: nomine, ομοπάτριος: pater

B.6.α)

filius- ii είναι παράθεση στο Iulus

Romanis-ii δοτική προσωπική κτητική στο erit

Belli-i γενική κτητική στο portas

nomine-ii αφαιρετική της ιδιότητας στο catellus

ex dicto-i εμπρόθετος του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο praesumpsit

β) Tum pater Tertiae dixit se omen accipere. Το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου βρίσκεται πάντα σε αιτιατική πτώση και δεν παραλείπεται (λατινισμός). Σημείωση: Βλέπε μάθημα XIV (Respondit ille se esse Orcum).

ΜΑΘΗΜΑ Ι, ΜΑΘΗΜΑ ΧΙΥ

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Rōmam desiderat et fortūnam adversam deplōrat. Narrat de incolis barbaris et de terrā gelidā. Poētam curae et miseriae excruciant. Epistulis contra iniuriam repugnat. Musa est unica amīca poētae.

β) Respondit ille se esse Orcum. Tum terror Cassium concussit et e somno eum excitāvit. Cassius servos inclamāvit et de homine eos interrogāvit. Illi neminem viderant. Cassius iterum se somno dedit eandemque speciem somniāvit. Paucis post diēbus res ipsa fidem somnii confirmāvit. Nam Octaviānus supplicio capitis eum adfēcit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α' με τις λέξεις της στήλης Β' που έχουν μεταξύ τους ετυμολογική συγγένεια (3 λέξεις από τη στήλη Α' περισσεύουν)

A'	B'
fortūnam	ουμανισμός
terrā	καπιταλισμός
poētam	ιδεαλισμός
epistulis	παραδοσιακός
homine	επιστολή
viderant	
dedit	
capitis	

Μονάδες 10

B. 6. α) Στο 2^ο απόσπασμα να εντοπίσετε πέντε (5) αντικείμενα ρήματος σε πλάγια πτώση και να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα:

Αντικείμενο	Πτώση	Ρήμα το οποίο συμπληρώνει

(μονάδες 10)

β) Narrat de incolis barbaris et de terrā gelidā: Να εντοπίσετε τους 2 επιθετικούς προσδιορισμούς και να τους αντικαταστήσετε με δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις.

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

α) Την Ρώμη επιθυμεί (αποζητά) και θρηνεί / κλαίει για την αντίξοη / κακή τύχη (του). Αφηγείται (Διηγείται) για τους βάρβαρους κατοίκους και για την παγωμένη γη. Οι έγνοιες / φροντίδες και οι δυστυχίες βασανίζουν τον ποιητή. Με τις επιστολές αντιμάχεται / ανθίσταται (πολεμάει ενάντια) στην αδικία. Η Μούσα είναι η μοναδική φίλη του ποιητή.

β) Εκείνος απάντησε ότι (πως) ήταν ο Πλούτωνας (Χάροντας). Τότε τρόμος συντάραξε τον Κάσσιο και τον ξύπνησε / σήκωσε από τον ύπνο του. Ο Κάσσιος φώναξε τους υπηρέτες (τους δούλους του) και τους ρώτησε για (αυτόν) τον άνθρωπο. Εκείνοι (όμως) δεν είχαν δει κανένα. Ο Κάσσιος για δεύτερη φορά παραδόθηκε στον ύπνο (ξανακοιμήθηκε) και ονειρεύτηκε το ίδιο θέαμα (την ίδια μορφή). Λίγες ημέρες αργότερα η ίδια η πραγματικότητα (τα ίδια τα πράγματα) επιβεβαίωσε(αν) την αξιοπιστία του ονείρου. Δηλαδή ο Οκταβιανός του / σε αυτόν επέβαλε την θανατική ποινή (την ποινή του θανάτου).

B. 2.

A'	B'
homine	ουμανισμός
capitis	καπιταλισμός
viderant	ιδεαλισμός
dedit	παραδοσιακός
epistulis	επιστολικός

B. 6. α)

Αντικείμενο	Πτώση	Ρήμα το οποίο συμπληρώνει
Cassium	αιτιατική	concussit
eum	αιτιατική	excitavit
servos	αιτιατική	inclamavit
eos	αιτιατική	interrogavit
neminem	αιτιατική	viderant
se	αιτιατική	dedit
somno	δοτική	dedit

speciem	αιτιατική	somniavit
fidem	αιτιατική	confirmavit
eum	αιτιατική	adfecit

(οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν ελεύθερα πέντε από τα αντικείμενα)

β) barbaris: είναι επιθετικός προσδιορισμός στο incolis

gelidā: είναι επιθετικός προσδιορισμός στο terrā

Narrat de incolis, qui barbari sunt et de terrā, quae gelida est.

ΜΑΘΗΜΑ XII, XIV

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Ut domum ad vesperum rediit, filiola eius Tertia, quae tum erat admodum parvula, ad complexum patris cucurrit. Pater filiae osculum dedit sed animadvertit eam esse tristiculam.

β) Post bellum Actiacum Cassius Parmensis, qui in exercitu M. Antōnii fuerat, Athēnas confūgit. Ibi vix animum sollicitum somno dederat, cum repente apparuit ei species horrenda. Existimāvit ad se venīre hominem ingentis magnitudinis et facie squalidā, similem effigiēi mortui. Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audīre cupīvit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρεθεί με ποια λέξη των λατινικών κειμένων που σας δόθηκαν έχει ετυμολογική συγγένεια καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής:

Εσπερία (: η Δυτική Ευρώπη), πλεκτάνη, δώρο, ανεμιστήρας, φατσούλα

Μονάδες 10

B.6.α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις:

Tertia	είναι στο
tristiculam	είναι στο
somno	είναι στο
facie	είναι στο
nomen(que)	είναι στο

(Μονάδες 10)

β) «...sed animadvertit eam esse tristiculam.», «Respondit ille se esse Orcum.»: ποιο είναι το υποκείμενο των ειδικών απαρεμφάτων («esse», «esse») και σε ποια πτώση βρίσκεται το καθένα (4 μονάδες); Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγετε όσον αφορά την πτώση του υποκειμένου του ειδικού απαρεμφάτου στη λατινική γλώσσα (6 μονάδες);

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.

α) Όταν/μόλις επέστρεψε σπίτι (του) το βραδάκι, η κορούλα του Τερτία, η οποία τότε ήταν πάρα πολύ μικρούλα, έτρεξε στην αγκαλιά του πατέρα (της). Ο πατέρας έδωσε στην κόρη (του) (ένα) φιλί/τη φίλησε αλλά παρατήρησε ότι αυτή ήταν λιγάκι θλιμμένη/στενοχωρημένη.

β) Μετά τον πόλεμο/τη ναυμαχία στο Άκτιο, ο Κάσσιος από την Πάρμα, που είχε υπηρετήσει στον στρατό του Μάρκου Αντώνιου, κατέφυγε στην Αθήνα. Εκεί, μόλις είχε παραδώσει την ταραγμένη του ψυχή στον ύπνο, (όταν) ξαφνικά του εμφανίστηκε μια φρικτή μορφή. Νόμιζε ότι ερχόταν προς αυτόν/το μέρος του ένας άνθρωπος με πελώριο μέγεθος/ανάστημα και με βρόμικο πρόσωπο (βρόμικη όψη), όμοιος με εικόνα/μορφή/είδωλο νεκρού. Μόλις τον κοίταξε/είδε ο Κάσσιος, τον έπιασε φόβος και θέλησε να πληροφορηθεί το όνομά του.

B.2.

Εσπερία → *vesperum*

πλεκτάνη → *complexum*

δώρο → *dedit, dederat*

ανεμιστήρας → *animum*

φατσούλα → *facie*

B.6.α)

Tertia: επεξήγηση στο *filiola*

tristiculam: κατηγορούμενο στο *eam* μέσω του συνδετικού απαρεμφάτου *esse*

somno: έμμεσο αντικείμενο στο *dederat*

facie: απρόθετη αφαιρετική της ιδιότητας στο *hominem*

nomen: αντικείμενο στο *audire*

β) Το «*eam*» είναι το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου «*esse*» και βρίσκεται σε πτώση αιτιατική λόγω ετεροπροσωπίας, καθώς το ρήμα της πρότασης *animadvertit* έχει εννοούμενο υποκείμενο το «*pater*».

Το «*se*» είναι το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου «*esse*» (το 2^ο στη σειρά) και βρίσκεται σε πτώση αιτιατική λόγω ταυτοπροσωπίας και λατινισμού του ειδικού απαρεμφάτου.

Και στην ετεροπροσωπία και στην ταυτοπροσωπία το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου τίθεται κανονικά σε αιτιατική και δεν παραλείπεται.

(Οι μαθητές/-τριες δεν διδάσκονται την άρση του λατινισμού στη Β Λυκείου, αρκεί συνεπώς να απαντήσουν ως ανωτέρω.)

ΜΑΘΗΜΑ X, ΜΑΘΗΜΑ XI

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Post trecentos annos Ilia duos filios, Rōmulum et Remum, pariet, quos lupa nutriet. Rōmulus moenia Martia condet Romanosque de suo nomine appellābit.

β) Hannibal, dux Carthaginiensis, VI et XX annos natus, omnes gentes Hispaniae bello superāvit et Saguntum vi expugnāvit. Postea Alpes, quae Italiam ab Galliā seiungunt, cum elephantis transiit. Ubi in Italiā fuit, apud Ticīnum, Trebiam, Trasumēnum et Cannas copias Rōmanōrum profligāvit et delēvit. Populus Rōmānus cladem Cannensem pavidus audīvit. In agro Falerno Hannibal ex insidiis Fabii Maximi se expedīvit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α' στήλης με τις λέξεις της Β' στήλης που έχουν ετυμολογική συγγένεια. Τρεις λέξεις της Β' στήλης δεν σχετίζονται ετυμολογικά με λέξεις της Α' στήλης:

A	B
1. Martia	i. αγοράζω
2. Romanos	ii. χρυσελεφάντινος
3. dux	iii. αγρότης
4. elephantis	iv. ελεύθερος
5. agro	v. ρωμαϊκός
	vi. δουκάτο
	vii. μαρτιάτικος
	viii. μαρίνα

Μονάδες 10

B.6. Από τις δύο κάθε φορά προτεινόμενες απαντήσεις να επιλέξετε τη σωστή.

- i. filios: αντικείμενο στο pariet ή υποκείμενο στο pariet;
- ii. Martia: αντικείμενο στο condet ή ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο moenia;
- iii. dux: ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο Hannibal ή παράθεση στο Hannibal;
- iv. Postea: επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει χρόνο (χρονική ακολουθία) και προσδιορίζει το transiit ή επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει τόπο και προσδιορίζει το Alpes;
- v. cum elephantis: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει συνοδεία και προσδιορίζει το transiit ή Αντικείμενο στο transiit;
- vi. in Italiā: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει κίνηση σε τόπο και προσδιορίζει το fuit ή εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο και προσδιορίζει το fuit;
- vii. Populus: υποκείμενο στο audīvit ή ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο Rōmānus;
- viii. cladem: ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο Cannensem ή Αντικείμενο στο audīvit;
- ix. ex insidiis: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει απομάκρυνση (χωρισμό) και προσδιορίζει το expedīvit ή εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει αιτία και προσδιορίζει το expedīvit;
- x. se: υποκείμενο στο expedīvit ή αντικείμενο στο expedīvit;

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Μετά από τριακόσια χρόνια η Ιλία θα γεννήσει δύο γιους, τον Ρωμύλο και τον Ρώμο, τους οποίους θα (ανα)θρέψει μια λύκαινα. Ο Ρωμύλος θα κτίσει τα τείχη του Άρη και θα ονομάσει τους Ρωμαίους από το όνομα του (θα δώσει στους Ρωμαίους το όνομά του).

β) Ο Αννίβας, ο Καρχηδόνιος στρατηγός, σε ηλικία 26 χρόνων νίκησε όλα τα έθνη της Ισπανίας στον πόλεμο/με πόλεμο και κυρίευσε το Σάγουντο με τη βία. Έπειτα πέρασε με ελέφαντες (πάνω από) τις Άλπεις, οι οποίες χωρίζουν την Ιταλία από τη Γαλατία. Όταν ήταν/μόλις βρέθηκε στην Ιταλία, κατατρόπωσε κι εξολόθρευσε τις στρατιωτικές δυνάμεις των Ρωμαίων κοντά στον (ποταμό) Τίκινο, στον (ποταμό) Τρεβία, στη (λίμνη) Τρασιμένη και στις Κάννες. Ο ρωμαϊκός λαός πληροφορήθηκε έντρομος την καταστροφή των Καννών/στις Κάννες. Στον Φαλερνό αγρό ο Αννίβας ξέφυγε από την ενέδρα του Φάβιου Μάξιμου.

B. 2.

1 – vii

2 – v

3 – vi

4 – ii

5 – iii

B.6.

- i. filios: αντικείμενο στο pariet
- ii. Martia: ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο moenia
- iii. dux: παράθεση στο Hannibal
- iv. Postea: επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει χρόνο (χρονική ακολουθία) και προσδιορίζει το transiit
- v. cum elephantis: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει συνοδεία και προσδιορίζει το transiit
- vi. in Italiā: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο και προσδιορίζει το fuit
- vii. Populus: υποκείμενο στο audīvit

viii. cladem: Αντικείμενο στο audīvit

ix. ex insidiis: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει απομάκρυνση (χωρισμό) και προσδιορίζει το expedīvit

x. se: αντικείμενο στο expedīvit

ΜΑΘΗΜΑ VI, ΜΑΘΗΜΑ XIII**ΚΕΙΜΕΝΑ**

α) Lex enim est fundamentum libertātis, fons aequitātis. Mens et animus et consilium et sententia civitātis posita est in legibus. Ut corpora nostra sine mente, sic civitas sine lege non stat. Legum ministri sunt magistrātus, legum interpretes iudices, legum denique omnes servi sumus: sic enim liberi esse possumus.

β) Tum Sulpicius Gallus de caeli ratiōne et de stellārum lunaeque statu ac motibus disputāvit eōque modo exercitum alacrem in pugnam misit. Sic liberāles artes Galli aditum ad illustrem illam Pauliānam victoriam dedērunt.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφραστούν στη Νέα Ελληνική τα παραπάνω αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης A με τις λέξεις της στήλης B που έχουν μεταξύ τους ετυμολογική συγγένεια (3 λέξεις από τη στήλη A περισσεύουν).

A	B
stat	μάστορας
ministri	σερβίτσιο
magistratus	πυγμή
servi	μοτοποδήλατο
motibus	παράσταση
modo	
pugnam	
illustrem	

Μονάδες 10

Β. 6. α) Να εντοπίσετε και να αναγνωρίσετε συντακτικά πέντε ονοματικούς ετερόπτωτους προσδιορισμούς στο πρώτο απόσπασμα, καταγράφοντας παράλληλα και τον όρο τον οποίο προσδιορίζουν.

(μονάδες 10)

β) *Lex enim est fundamentum libertātis, fons aequitātis*: να μετατρέψετε την κύρια πρόταση σε απαρεμφατική, με εξάρτηση από το “*Cicero dicit*”, κάνοντας όλες τις απαραίτητες αλλαγές (6 μονάδες). Να δικαιολογήσετε την πτώση του υποκειμένου του απαρεμφάτου (4 μονάδες).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Γιατί ο νόμος είναι το θεμέλιο της ελευθερίας, η πηγή της δικαιοσύνης. Ο νους (το πνεύμα) και η ψυχή και η σκέψη και η κρίση (η άποψη) της πολιτείας βρίσκονται στους νόμους. Όπως τα σώματα μας χωρίς τον νου (την ψυχή) (δεν υπάρχουν / δεν στέκονται / είναι νεκρά), έτσι (και) η πολιτεία χωρίς το νόμο δεν στέκεται (δεν υπάρχει). Οι αρχές (οι άρχοντες) είναι υπηρέτες (θεράποντες) των νόμων, οι δικαστές (είναι) ερμηνευτές των νόμων, τέλος, όλοι (εμείς) είμαστε υπηρέτες των νόμων· γιατί έτσι μπορούμε να είμαστε ελεύθεροι.

β) Τότε ο Σουλπίκιος Γάλλος πραγματεύτηκε (μίλησε) για τη φύση του ουρανού και για τη στάση και τις κινήσεις των άστρων και της σελήνης και με αυτό τον τρόπο έστειλε τον στρατό στη μάχη πρόθυμο (με αναπτειρωμένο ηθικό). Έτσι, οι ελευθέρια τέχνες (τα ελευθέρια μαθήματα) του Γάλλου άνοιξαν τον δρόμο για τη λαμπρή (ένδοξη) εκείνη νίκη του (Αιμίλιου) Παύλου.

B. 2.

A	B
magistrātus	μάστορας
servi	σερβίτιο
pugnam	πυγμή
motibus	μοτοποδήλατο
stat	παράσταση

B. 6. α) Οι μαθήτριες/τές μπορούν να αναφέρουν πέντε από τους παρακάτω ονοματικούς ετερόπτωτους προσδιορισμούς:

libertatis → γενική αντικειμενική στο fundamentum

aequitatis → γενική υποκειμενική στο fons

civitatis → γενική κτητική αναφέρεται στα υποκείμενα του ρήματος (mens, animus, consilium και sententia) / γενική υποκειμενική στο sententia

legum (το πρώτο του αποσπάσματος) → γενική αντικειμενική στο ministri

legum (το δεύτερο του αποσπάσματος) → γενική αντικειμενική στη λέξη interpretes

legum (το τρίτο του αποσπάσματος) → γενική αντικειμενική στη λέξη servi

β) Cicero dicit legem enim esse fundamentum libertātis, fontem aequitātis

Το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου τίθεται σε αιτιατική πτώση, γιατί έχουμε ετεροπροσωπία (dicit → Y = Cicero / esse → Y = legem).

ΜΑΘΗΜΑ IV, ΜΑΘΗΜΑ XIV

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Romani in suppliciis deorum magnifici sed domi parci erant. Iustitia inter se certabant et patriam curabant. In bello pericula audacia propulsabant et beneficiis amicitias parabant. Delecti consultabant patriae; eis corpus ex annis infirmum sed ingenium propter sapientiam validum erat.

β) Respondit ille se esse Orcum. Turn terror Cassium concussit et e somno eum excitāvit. Cassius servos inclamāvit et de homine eos interrogāvit. Illi neminem viderant. Cassius iterum se somno dedit eandemque speciem somniāvit. Paucis post diēbus res ipsa fidem somnii confirmāvit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να εντοπίσετε στο κείμενο μία λέξη της Λατινικής με ετυμολογική συγγένεια με τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής:

ΣΤΗΛΗ Α΄ Λατινική	ΣΤΗΛΗ Β΄ Νέα Ελληνική
1.	δώμα
2.	ρέμπελος
3.	ουμανισμός
4.	βιντεοσκόπηση
5.	απόδοση

Μονάδες 10

B. 6. α) Να εντοπίσετε τον συντακτικό ρόλο των παρακάτω όρων συμπληρώνοντας κατάλληλα τον πίνακα:

Όροι:	Συντακτικός ρόλος:
in suppliciis	είναι στο
parci	είναι στο
inter se	είναι στο
propter sapientiam	είναι στο
se (dedit)	είναι στο

(Μονάδες 10)

β) «Respondit ille se esse Orcum»: Να αναγνωρίσετε το είδος του απαρεμφάτου (μονάδες 2), να εντοπίσετε το υποκείμενο του απαρεμφάτου (μονάδες 3) και να αιτιολογήσετε την πτώση του (μονάδες 5).

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α. α) Οι Ρωμαίοι ήταν γενναιόδωροι στη λατρεία των θεών αλλά οικονόμοι στην ιδιωτική τους ζωή. (Συν)αγωνίζονταν μεταξύ τους στη δικαιοσύνη και φρόντιζαν την πατρίδα (τους). Στον πόλεμο απομάκρυναν τους κινδύνους με τόλμη (θάρρος) και αποκτούσαν συμμαχίες/φιλίες με τις ευεργεσίες (τους). Εκλεγμένοι άντρες φρόντιζαν για την πατρίδα· σε αυτούς το σώμα ήταν αδύναμο από τα χρόνια αλλά το πνεύμα δυνατό χάρη στη σοφία τους / εξαιτίας της σοφίας τους.

β) Εκείνος απάντησε ότι ήταν ο Πλούτωνας. Τότε τρόμος συντάραξε τον Κάσσιο και τον σήκωσε από τον ύπνο. Ο Κάσσιος φώναξε τους δούλους και τους ρώτησε για τον άνθρωπο. Εκείνοι δεν είχαν δει κανένα. Ο Κάσσιος για δεύτερη φορά παραδόθηκε στον ύπνο και ονειρεύτηκε την ίδια μορφή. Μετά από λίγες μέρες η ίδια η πραγματικότητα (τα ίδια τα πράγματα) επιβεβαίωσε (επιβεβαίωσαν) την αξιοπιστία του ονείρου.

B.2.

ΣΤΗΛΗ Α΄ Λατινική	ΣΤΗΛΗ Β΄ Νέα Ελληνική
1. domi	δώμα
2. bellum	ρέμπελος
3. homine	ουμανισμός
4. viderant	βιντεοσκόπηση
5. dedit	απόδοση

B.6. α)

Όροι:	Συντακτικός ρόλος:
in suppliciis	είναι εμπρόθετος προσδιορισμός της κατάστασης ή της αναφοράς στο ρήμα erant
parci	είναι κατηγορούμενο στο υποκείμενο Romani μέσω του συνδετικού ρήματος erant

inter se	είναι εμπρόθετος προσδιορισμός της αλληλοπάθειας στο ρήμα certabant
propter sapientiam	είναι εμπρόθετος προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο ρήμα erat
se (dedit)	είναι άμεσο αντικείμενο στο ρήμα dedit (άμεση αυτοπάθεια)

β) Το απαρέμφατο *esse* είναι ειδικό. Το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου *esse* είναι το *se*. Το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου βρίσκεται πάντα σε αιτιατική και δεν παραλείπεται παρά το γεγονός ότι ταυτίζεται νοηματικά με το υποκείμενο του ρήματος (λατινισμός).

ΜΑΘΗΜΑ Ι, ΜΑΘΗΜΑ ΧΙΙ

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Ovidius poëta in terrā Ponticā exulat. Epistulas Rōmam scriptitat. Epistulae plenae querelārum sunt. Rōmam desiderat et fortūnam adversam deplōrat. Narrat de incolis barbaris et de terrā gelidā. Poētam curae et miseriae excruciant. Epistulis contra iniuriam repugnat. Musa est unica amīca poëtae.

β) L. Aemilio Paulo consuli iterum bellum cum Perse rege gerere obtigit. Ut domum ad vesperum rediit, filiola eius Tertia, quae tum erat admodum parvula, ad complexum patris cucurrit. Pater filiae osculum dedit sed animadvertit eam esse tristiculam. «Quid est» inquit «mea Tertia? Cur tristis es?

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να διαγράψετε τη νεοελληνική λέξη στη στήλη Β' που δεν έχει ετυμολογική συγγένεια με καθεμιά από τις λατινικές λέξεις της στήλης Α'.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
poëta	ποιητικός, ποίηση, ποικιλία
plenae	πλήγμα, αναπλήρωση, πληρότητα
gelidā	ζελέ, ζελατίνα, ζέση
miseriae	μίζερος, μίανση, μιζέρια
cucurrit	κουράγιο, κούρσα, κουρσεύω

Μονάδες 10

B.6.α.) «Ovidius poëta in terrā Ponticā exulat» και «L. Aemilio Paulo consuli iterum bellum cum Perse rege gerere obtigit. Ut domum ad vesperum rediit, filiola eius Tertia [...]». Στα αποσπάσματα που σας δόθηκαν να εντοπίσετε πέντε ομοιόπτωτους προσδιορισμούς και να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα:

Ομοιόπτωτος προσδιορισμός	Συντακτική λειτουργία
1.	είναι στο
2.	είναι στο
3.	είναι στο

4.	είναι στο
5.	είναι στο

(Μονάδες 10)

β) «Ut domum ad vesperum rediit»: χρησιμοποιώντας το ουσιαστικό domum της παραπάνω φράσης, να επιλέξετε την κατάλληλη πτώση του, ώστε να δηλωθεί η στάση σε τόπο και η απομάκρυνση από τόπο.

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α.α) Ο Οβίδιος ο ποιητής είναι εξόριστος στη γη του Πόντου/στην ποντική γη. Γράφει συχνά επιστολές στη Ρώμη. Οι επιστολές είναι γεμάτες (με) παράπονα/διαμαρτυρίες. Επιθυμεί τη Ρώμη/του λείπει η Ρώμη και θρηνεί για την αντίξοη/κακή τύχη. Αφηγείται για τους βάρβαρους κατοίκους και για την παγωμένη γη. Τον ποιητή οι έργοι και οι δυστυχίες βασανίζουν. Με τις επιστολές μάχεται ενάντια στην αδικία/ αντιμάχεται την αδικία. Η Μούσα είναι η μοναδική φίλη του ποιητή.

β) Στον Λεύκιο Αιμίλιο Παύλο ύπατο για δεύτερη φορά έλαχε να κάνει πόλεμο εναντίον του βασιλιά Περσέα. Μόλις γύρισε/επέστρεψε στο σπίτι (του) το βραδάκι, η κορούλα του η Τέρτια, η οποία τότε ήταν πάρα πολύ μικρούλα, έτρεξε στην αγκαλιά του πατέρα της. Ο πατέρας έδωσε στην κόρη (ένα) φιλή αλλά παρατήρησε ότι αυτή ήταν λιγάκι θλιμμένη. «Τι συμβαίνει» ρώτησε «Τέρτιά μου; Γιατί είσαι λυπημένη; Τι σου συνέβη;»

Β.2.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
poēta	ποιητικός, ποίηση, ποικιλία
plena	πλήμα , αναπλήρωση, πληρότητα
gelidā	ζελέ, ζελατίνα, ζέση
miseriae	μίζερος, μίανση , μιζέρια
cucurrit	κουράγιο , κούρσα, κουρσεύω

Β.6.α.)

Ομοιόπτωτος προσδιορισμός	Συντακτική λειτουργία
1. poēta	είναι ομοιόπτωτος προσδιορισμός, παράθεση στη λέξη Ovidius.
2. Ponticā	είναι ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη terra.
3. consuli	είναι ομοιόπτωτος προσδιορισμός, παράθεση στη λέξη L. Aemilio Paulo.
4. rege	είναι ομοιόπτωτος προσδιορισμός, παράθεση στη λέξη Perse.
5. Tertia	είναι ομοιόπτωτος προσδιορισμός, επεξήγηση

	στη λέξη filiola.
--	-------------------

β) Για να δηλωθεί η στάση σε τόπο χρησιμοποιείται η απρόθετη γενική → domi.

Για να δηλωθεί η απομάκρυνση από τόπο χρησιμοποιείται η απρόθετη αφαιρετική → domo.

ΜΑΘΗΜΑ V, ΜΑΘΗΜΑ XIV

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Silius Italicus, poëta epicus, vir clarus erat. XVII (septendecim) libri eius de bello Punico secundo pulchri sunt. Ultimis annis vitae suae in Campaniā se tenēbat. Multos in illis locis agros possidēbat. Silius animum tenerum habēbat. Glorīae Vergili studēbat ingeniumque eius fovēbat. Eum ut puer magistrum honorābat. Monumentum eius, quod Neapoli iacēbat, pro templo habēbat.

β) Existimāvit ad se venīre hominem ingentis magnitudinis et facie squalidā, similem effigiēi mortui. Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audīre cupīvit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να αντιστοιχίσετε καθεμία λατινική λέξη της στήλης A με τη λέξη της στήλης B με την οποία συγγενεύει ετυμολογικά (δύο λέξεις της στήλης A περισσεύουν):

A	B
epicus	αγρανάπαυση
clarus	σαμπανιζέ
Campania	ανόμοιος
agros	επικολυρικός
animum	ανεμοδαρμένος
similem	
nomen	

Μονάδες 10

B.6.α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις:

pulchri	είναι στο
annis	είναι στο
Gloriae	είναι στο
Quem	είναι στο

είus (στο 2 ^ο απόσπασμα)	είναι στο
-------------------------------------	-----------------------

(Μονάδες 10)

β) Να εντοπίσετε -στο δεύτερο απόσπασμα- τα απαρέμφата και τα ρήματα από τα οποία αυτά εξαρτώνται (4 μονάδες) και να εξηγήσετε αν έχουμε το φαινόμενο της ταυτοπροσωπίας ή της ετεροπροσωπίας για κάθε περίπτωση (6 μονάδες).

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.

α) Ο Σίλιος Ιταλικός, ο επικός ποιητής, ήταν ένδοξος/δοξασμένος άνδρας. Τα 17 (δεκαεπτά) βιβλία του για τον δεύτερο Καρχηδονιακό πόλεμο είναι όμορφα. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του παρέμενε/έμενε μόνιμα στην Καμπανία. Σε εκείνους τους τόπους/στα μέρη εκείνα κατείχε πολλούς αγρούς. Ο Σίλιος είχε τρυφερή/ευαίσθητη ψυχή. Επιδίωκε (να φτάσει) τη δόξα του Βιργιλίου και περιέβαλλε το πνεύμα του με αγάπη. Αυτόν τιμούσε, όπως το παιδί/ο μαθητής τον δάσκαλο (τιμά). Το μνημείο του, που βρισκόταν στη Νεάπολη, το θεωρούσε (κάτι) σαν ναό.

β) Νόμιζε ότι ερχόταν προς αυτόν/προς το μέρος του ένας άνθρωπος με πελώριο μέγεθος/ανάστημα και με βρόμικο πρόσωπο (βρόμικη όψη), όμοιος με εικόνα/μορφή/είδωλο νεκρού. Μόλις τον κοίταξε/είδε ο Κάσσιος, τον έπιασε φόβος και θέλησε να πληροφορηθεί το όνομά του.

B.2.

epicus → επικολυρικός

Campania → σαμπανιζέ

agros → αγρανάπαυση

animus → ανεμοδαρμένος

similem → ανόμοιος

B.6.α)

pulchri: κατηγορούμενο στο libri μέσω του συνδετικού ρήματος sunt

annis: απρόθετη αφαιρετική (τοπική) του χρόνου στο tenebat

Gloriae: αντικείμενο στο studebat

Quem: αντικείμενο στο aspexit

eius: γενική κτητική στο nomen(que) (κτήση χωρίς αυτοπάθεια)

β) Στο δεύτερο απόσπασμα έχουμε δύο απαρέμφατα, το «venire» και το «audire».

Το απαρέμφατο «venire» εξαρτάται (ως αντικείμενο) από το ρήμα «existimavit». Έχουμε ετεροπροσωπία, γιατί το «hominem» είναι υποκείμενο του απαρεμφάτου «venire», ενώ το υποκείμενο του «existimavit» είναι το «Cassius» που εννοείται.

Το απαρέμφατο «audire» εξαρτάται (ως αντικείμενο) από το ρήμα «cupivit». Έχουμε ταυτοπροσωπία, γιατί το «Cassius» είναι το (εννοούμενο) υποκείμενο και του ρήματος «cupivit» και του απαρεμφάτου «audire».

ΜΑΘΗΜΑ II, ΜΑΘΗΜΑ XIV

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Sed venti pontum turbant et Aenēan in Africam portant. Ibi Didō regīna novam patriam fundat. Aenēas regīnae insidias Graecōrum renarrat. Regīna Aenēan amat et Aenēas regīnam. Denique Aenēas in Italiam navigat et regīna expīrat.

β) Post bellum Actiacum Cassius Parmensis, qui in exercitu M. Antōnii fuerat, Athēnas confūgit. Ibi vix animum sollicitum somno dederat, cum repente apparuit ei species horrenda. Existimāvit ad se venire hominem ingentis magnitudinis et facie squalidā, similem effigiēi mortui. Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audīre cupīvit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφραστούν στη Νέα Ελληνική τα παραπάνω αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να βρείτε στα αποσπάσματα μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: βεντάλια, τουρμπίνα, ναύκληρος, μεγάλος, φάτσα.

Μονάδες 10

B. 6. α) «Post bellum Actiacum Cassius Parmensis, qui in exercitu M. Antōnii fuerat, Athēnas confūgit. Ibi vix animum sollicitum somno dederat, cum repente apparuit ei species horrenda.» Στο παραπάνω απόσπασμα να εντοπίσετε και να χαρακτηρίσετε συντακτικά πέντε (5) επιρρηματικούς προσδιορισμούς (εμπρόθετους προσδιορισμούς, επιρρήματα, πλάγιες πτώσεις ουσιαστικών). (μονάδες 5) Να καταγράψετε, επίσης, τους όρους στους οποίους αναφέρονται. (μονάδες 5)

(μονάδες 10)

β) «Ibi vix animum sollicitum somno dederat, cum repente apparuit ei species horrenda.» Να εντοπίσετε τη δευτερεύουσα πρόταση (μονάδες 2) και να αναγνωρίσετε το είδος (μονάδες 2) και τον συντακτικό της ρόλο (μονάδες 2). Να σχολιάσετε, επίσης, τον σύνδεσμο με τον οποίο εισάγεται (μονάδα 1), σε συνδυασμό με την εκφορά της (μονάδα 1) και τα

μόρια/επιρρήματα (στην κύρια και στη δευτερεύουσα) που συνήθως τον συνοδεύουν (μονάδες 2).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Αλλά (όμως) οι άνεμοι (ανα)ταράσσουν τη θάλασσα (το πέλαγος) και (μετα)φέρουν τον Αινεία στην Αφρική. Εκεί η Διδώ, η βασίλισσα, θεμελιώνει (ιδρύει) μια καινούρια πατρίδα. Ο Αινείας αφηγείται (διηγείται) από την αρχή στη βασίλισσα τον δόλο (τους δόλους) των Ελλήνων. Η βασίλισσα ερωτεύεται (αγαπάει) τον Αινεία και ο Αινείας τη βασίλισσα. Τέλος (Τελικά), ο Αινείας πλέει στην Ιταλία και η βασίλισσα πεθαίνει (ξεψυχάει).

β) Μετά τον Ακτιακό Πόλεμο (Μετά τη ναυμαχία του Ακτίου), ο Κάσσιος από την Πάρμα, ο οποίος είχε υπηρετήσει στον στρατό του Μάρκου Αντωνίου, κατέφυγε στην Αθήνα. Εκεί μόλις είχε παραδώσει (πριν καλά καλά παραδώσει) στον ύπνο την ταραγμένη ψυχή του, όταν ξαφνικά εμφανίστηκε σε αυτόν ένα φρικτό θέαμα (μια φρικτή μορφή). Νόμιζε πως ερχόταν προς αυτόν (προς το μέρος του) ένας άνθρωπος με πελώριο μέγεθος (ανάστημα) και βρώμικο πρόσωπο (βρώμικη όψη), όμοιος με μορφή (είδωλο) νεκρού. Μόλις τον είδε (κοίταξε) ο Κάσσιος, τον έπιασε φόβος και θέλησε να ακούσει (πληροφορηθεί) το όνομά του.

B. 2.

βεντάλια → venti

τουρμπίνα → turbant

ναύκληρος → navigat

μεγάλος → magnitudinis

φάτσα → facie

B. 6. α) Οι μαθήτριες/τές μπορούν να αναφέρουν πέντε από τους παρακάτω επιρρηματικούς προσδιορισμούς:

post bellum → εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο confugit (δηλώνει τη χρονική ακολουθία)

in exercitu → εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της κατάστασης στο fuerat

Athenas → απρόθετη αιτιατική που δηλώνει την κίνηση σε τόπο στο confugit

ibi → επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου στο dederat

vix → επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο dederat

repente → επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο apparuit

β) «cum repente apparuit ei species horrenda»: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης «Ibi vix animum sollicitum somno dederat». Εισάγεται με τον αντίστροφο σύνδεσμο cum, γιατί δηλώνει αιφνίδιο γεγονός, και εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (apparuit). Μετά τον αντίστροφο cum υπάρχει το επίρρημα repente, ενώ στην κύρια πρόταση υπάρχει το επίρρημα vix.

ΜΑΘΗΜΑ VI, ΜΑΘΗΜΑ XV

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) In eā civitatē, quam leges continent, boni viri libenter leges servant. Lex enim est fundamentum libertātis, fons aequitātis. Mens et animus et consilium et sententia civitatīs posita est in legibus. Ut corpora nostra sine mente, sic civitas sine lege non stat.

β) Cum civitas bellum gerit, magistrātus creantur cum vitae necisque potestāte. Equestribus proeliis saepe ex equis desiliunt ac pedibus proeliantur: ephippiōrum usus res turpis et iners habētur. Vinum a mercatoribus ad se importāri non sinunt, quod eā rē, ut arbitrantur, remollescunt homines atque effeminantur.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρείτε με ποια λέξη από το ζεύγος νεοελληνικών λέξεων της στήλης Β' που σας δίνεται έχει ετυμολογική συγγένεια καθεμιά από τις λατινικές λέξεις της στήλης Α'.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
boni	i. μπουνάτσα
	ii. μπουμπουνητό
animus	i. ανεμοθύελλα
	ii. θυελλώδης
stat	i. σκασιαρχείο
	ii. σταθερός
pedibus	i. ποδόσφαιρο
	ii. ορθοστασία
desiliunt	i. σαλπάρω
	ii. σαλτάρω

Μονάδες 10

B.6.α. Στα αποσπάσματα «In eā civitatē...servant» (α' κείμενο) «Equestribus...effeminantur» (β' κείμενο) να εντοπίσετε 5 απρόθετους επιρρηματικούς προσδιορισμούς.

Στη συνέχεια να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα, τοποθετώντας τις λέξεις από το κείμενο στη στήλη α' (μονάδες 2,5), δηλώνοντας στη στήλη β' τον τρόπο (επίρρημα ή πλάγια

πτώση) που εκφέρονται (μονάδες 2,5), συμπληρώνοντας στη στήλη γ' τη συντακτική λειτουργία της λέξης (μονάδες 2,5) και αναφέροντας στη στήλη δ' τη λέξη που προσδιορίζει (μονάδες 2,5).

στήλη α'	στήλη β'	στήλη γ'	στήλη δ'
Απρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός στο κείμενο (μονάδες 2,5)	Τρόπος εκφοράς (επίρρημα /πλάγια πτώση (μονάδες 2,5)	Συντακτική λειτουργία (μονάδες 2,5)	Λέξη που προσδιορίζει (μονάδες 2,5)

(Μονάδες 10)

β. Στην παρακάτω πρόταση να εντοπίστε το ποιητικό αίτιο (μονάδες 1), να αιτιολογήσετε τον τρόπο εκφοράς του (μονάδες 1). Στη συνέχεια να συντάξετε το ρήμα *sinunt* με ενεργητικό απαρέμφατο (μονάδες 6) και να αιτιολογήσετε την πτώση του υποκειμένου του απαρεμφάτου (μονάδες 2)

Vinum a mercatoribus ad se importāri non sinunt.

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ VI, XV

α) Σ' αυτή την πολιτεία, την οποία συγκρατούν/στεριώνουν οι νόμοι, οι καλοί άντρες τηρούν τους νόμους πρόθυμα. Γιατί ο νόμος είναι το θεμέλιο της ελευθερίας, η πηγή της δικαιοσύνης. Ο νους και η ψυχή και η σκέψη και η κρίση της πολιτείας βρίσκονται στους νόμους. Όπως τα σώματά μας (δεν υπάρχουν) χωρίς το νου, έτσι και η πολιτεία δεν υπάρχει (δε στέκεται) χωρίς το νόμο.

β) Όταν η χώρα τους κάνει πόλεμο, εκλέγονται άρχοντες με εξουσία ζωής και θανάτου. Στις ιππομαχίες συχνά πηδούν (κάτω) από τα άλογα και πολεμούν πεζοί: η χρήση σελών θεωρείται πράγμα αισχρό και μαλθακό. Δεν επιτρέπουν να εισάγεται απ' τους εμπόρους κρασί σ' αυτούς (στη χώρα τους), επειδή από αυτό το πράγμα, όπως πιστεύουν, οι άνθρωποι γίνονται μαλθακοί και εκθηλύνονται.

B.2.

boni: μπουνάτσα

animus: ανεμοθύελλα

stat: σταθερός

pedibus: ποδόσφαιρο

desiliunt: σαλτάρω

B.6.α)

στήλη α'	στήλη β'	στήλη γ'	στήλη δ'
Απρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός στο κείμενο (μονάδες 2,5)	Τρόπος εκφοράς (επίρρημα /πλάγια πτώση) (μονάδες 2,5)	Συντακτική λειτουργία (μονάδες 2,5)	Λέξη που προσδιορίζει (μονάδες 2,5)
libenter	επίρρημα	επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου	στο ρήμα servant
proeliis	πλάγια πτώση, απρόθετη αφαιρετική	επιρρηματικός προσδιορισμός, απρόθετη	στο ρήμα desiliunt

		αφαιρετική του χρόνου	
saepe	επίρρημα	επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού ή του χρόνου (υπάρχουν 2 εκδοχές)	στο ρήμα desiliunt
pedibus	πλάγια πτώση, απρόθετη αφαιρετική	επιρρηματικός προσδιορισμός, απρόθετη αφαιρετική του τρόπου	στο ρήμα proeliantur
re	πλάγια πτώση, απρόθετη αφαιρετική	επιρρηματικός προσδιορισμός, απρόθετη αφαιρετική του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου	στα ρήματα remollescunt και effeminantur

β) a mercatoribus: ποιητικό αίτιο . Εκφέρεται εμπρόθετα με a+αφαιρετική, γιατί είναι έμψυχο και έχει a γιατί η επόμενη λέξη ξεκινά από σύμφωνο.

Σύνταξη του ρ. sino με ενεργητικό απαρέμφατο:

Mercatores vinum ad se importare non sinunt.

Το υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι : mercatores. Τίθεται σε πτώση αιτιατική, γιατί έχουμε ετεροπροσωπία, καθώς το υποκείμενο του ρήματος (sinunt) είναι το Germani. Η σύνταξη του ρήματος sino με ενεργητικό απαρέμφατο προτιμάται, όταν θέλουμε να δηλώσουμε το υποκείμενο.

ΜΑΘΗΜΑ II, ΜΑΘΗΜΑ XII

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Sed venti pontum turbant et Aenean in Africam portant. Ibi Didō regīna novam patriam fundat. Aenēas regīnae insidias Graecōrum renarrat. Regīna Aenēan amat et Aenēas regīnam. Denique Aenēas in Italiam navigat et regīna expīrat.

β) L. Aemilio Paulo consuli iterum bellum cum Perse rege gerere obtigit. Ut domum ad vesperum rediit, filiola eius Tertia, quae tum erat admodum parvula, ad complexum patris cucurrit. Pater filiae osculum dedit sed animadvertit eam esse tristiculam. «Quid est» inquit «mea Tertia? Cur tristis es? Quid tibi accidit?» «Mi pater» respondit illa «Persa periit».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη του κειμένου της στήλης Α μια από τις τρεις ελληνικές λέξεις της στήλης Β που είναι ετυμολογικά συγγενής.

venti	βεντέτα
	βεντάλια
	βενζίνη
pontum	ποντοπόρος
	ποταπός
	πόνος
domum	οικοδομή
	ντομάτα
	ντόμινο
vesperum	εσπερινός
	βεστιάριο
	σπουδές
pater	πατρικός

	πατάρι
	πατάτα

Μονάδες 10

Β. 6. α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις:

ibi:	είναι..... στο.....
rege:	είναι..... στο.....
eam:	είναι..... στο.....
tibi:	είναι..... στο.....
mi:	είναι..... στο.....

(μονάδες 10)

β) Ibi Didō regīna novam patriam fundat: Να μετατρέψετε τη ενεργητική σύνταξη της πρότασης στην αντίθετή της.

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

α) Αλλά (όμως) (οι) άνεμοι (ανα)ταράζουν τη θάλασσα (το πέλαγος) και μεταφέρουν (φέρνουν) τον Αινεία στην Αφρική. Εκεί η Διδώ, η βασίλισσα, θεμελιώνει / ιδρύει μια καινούρια πατρίδα. Ο Αινείας αφηγείται (διηγείται) από την αρχή στην βασίλισσα την ενέδρα / δόλο / το τέχνασμα (τους δόλους) των Ελλήνων. Η βασίλισσα αγαπά (ερωτεύεται) τον Αινεία και ο Αινείας τη βασίλισσα. Τέλος (τελικά) ο Αινείας πλέει προς την Ιταλία και η βασίλισσα πεθαίνει / ξεψυχά.

β) Στον Λεύκιο Αιμίλιο Παύλο ύπατο (που είχε εκλεγεί ύπατος) για δεύτερη φορά έλαχε να διεξάγει (κάνει) πόλεμο εναντίον του βασιλιά Περσέα (με τον βασιλιά Περσέα). Όταν επέστρεψε (Μόλις γύρισε) στο σπίτι (του) το βραδάκι, η κορούλα του η Τέρτια, η οποία (που) τότε ήταν πάρα πολύ μικρούλα, έτρεξε στην αγκαλιά του πατέρα (της). Ο πατέρας έδωσε στην κόρη ένα φιλί (τη φίλησε) αλλά παρατήρησε ότι αυτή ήταν λιγάκι θλιμμένη (στενοχωρημένη). «Τι συμβαίνει» («Τι τρέχει») είπε (ρώτησε) «Τέρτιά μου; Γιατί είσαι θλιμμένη; Τι σου συνέβη;» «Πατέρα μου» («Μπαμπά μου») απάντησε εκείνη «Ο Πέρσης πέθανε».

B.2.

venti	βεντέτα
	βεντάλια
	βενζίνη
pontum	ποντοπόρος
	ποταπός
	πόνος
domum	οικοδομή
	ντομάτα
	ντόμινο
vesperum	εσπερινός
	βεσιτάριο
	σπουδές
pater	πατρικός
	πατάρι
	πατάτα

B. 6. α)

ibi:	είναι επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου στο ρήμα fundat
rege:	είναι ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, παράθεση, στο Perse
eam:	είναι υποκείμενο του απαρεμφάτου esse, ετεροπροσωπία
tibi:	είναι δοτική προσωπική (ηθική) στο ρήμα accidit
mi:	είναι επιθετικός προσδιορισμός στο pater

β) Ibi a Didone reginā nova patria fundatur.

ΜΑΘΗΜΑ ΙΧ, ΜΑΘΗΜΑ ΧV**ΚΕΙΜΕΝΑ**

α) Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit. Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxoris Collatini, laedit. Maritus et pater et Iunius Brutus eam maestam inveniunt. Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit.

β) Germanorum vita omnis in venationibus atque in studiis rei militaris consistit. Germani non student agriculturae; lacte, caseo et carne nutriuntur. Locis frigidissimis pelles solum habent et in fluminibus lavantur. Cum civitas bellum gerit, magistratus creantur cum vitae necisque potestate.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφραστούν στη Νέα Ελληνική τα παραπάνω αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη της στήλης A μια από τις τρεις νεοελληνικές λέξεις της στήλης B με την οποία είναι ετυμολογικά συγγενής.

A	B
regum	διάρρηξη ρηγόπουλο ρίγος
modo	μοντέλο μοτίβο μοτοσυκλέτα
frigidissimis	φρίκη φροντίδα

	ρίγος
pelles	πέλμα πελάτης ανάπλαση
lavantur	λήψη λουτρόπολη λαβράκι

Μονάδες 10

B. 6. α) Στα παραπάνω αποσπάσματα να εντοπίσετε και να χαρακτηρίσετε συντακτικά πέντε (5) ονοματικούς ετερόπτωτους προσδιορισμούς. Να καταγράψετε, επίσης, τους όρους στους οποίους αναφέρονται.

(μονάδες 10)

β) «Cum civitas bellum gerit, magistrātus creantur cum vitae necisque potestāte»: να εντοπίσετε τη δευτερεύουσα πρόταση (μονάδες 2) και να αναγνωρίσετε το είδος (μονάδες 2) και τον συντακτικό της ρόλο (μονάδες 2). Να σχολιάσετε τον σύνδεσμο με τον οποίο εισάγεται (μονάδες 2) καθώς και την εκφορά της (μονάδες 2).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Ο Ταρκύνιος ο Υπερήφανος, ο έβδομος και τελευταίος από τους βασιλείς, χάνει την εξουσία (του) με αυτό τον τρόπο. Ο γιος του, Σέξτος Ταρκύνιος, προσβάλλει την αγνότητα (τιμή) της Λουκρητίας, της συζύγου (γυναίκας) του Κολλατίνου. Ο σύζυγος (ο άντρας της) και ο πατέρας (της) και ο Ιούνιος Βρούτος τη βρίσκουν αυτήν περίλυπη. Σε εκείνους η γυναίκα αποκαλύπτει με δάκρυα την προσβολή και αυτοκτονεί (σκοτώνεται) με ένα μαχαίρι.

β) Όλη η ζωή των Γερμανών συνίσταται (περιορίζεται) στο κυνήγι και στη σπουδή των στρατιωτικών πραγμάτων (στις στρατιωτικές ασχολίες). Οι Γερμανοί δεν ασχολούνται με τη γεωργία· τρέφονται με γάλα, τυρί και κρέας. Σε τόπους πάρα πολύ παγωμένους (Αν και ζουν σε περιοχές φοβερά παγωμένες) έχουν (φορούν) μόνο δέρματα και πλένονται στα ποτάμια. Όταν (κάθε φορά που) η πολιτεία (η χώρα τους) διεξάγει (κάνει) πόλεμο, εκλέγονται άρχοντες με εξουσία ζωής και θανάτου.

B. 2.

regum → ρηγόπουλο

modo → μοντέλο

frigidissimis → ρίγος

pelles → πέλημα

lavantur → λουτρόπολη

B. 6. α) Οι μαθήτριες/τές μπορούν να αναφέρουν πέντε (5) από τους παρακάτω ονοματικούς ετερόπτωτους επιρρηματικούς προσδιορισμούς:

regum → γενική διαιρετική στα septimus, ultimus

eius → γενική κτητική στο filius

Lucretiae → γενική κτητική (ή υποκειμενική) στο pudicitiam

Collatini → γενική κτητική στο uxoris

Germanorum → γενική υποκειμενική στο vita

rei → γενική αντικειμενική στο studiis

vitae necis(que) → γενικές αντικειμενικές στο potestate. Συνδέονται μεταξύ τους με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο (εγκλιτική λέξη) que

β) «Cum civitas bellum gerit»: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στην κύρια που ακολουθεί, με ρήμα το creantur. Εισάγεται με τον χρονικό επαναληπτικό σύνδεσμο cum και εκφέρεται με οριστική. Εκφράζει επανάληψη.

ΜΑΘΗΜΑ V, ΜΑΘΗΜΑ XV

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) XVII(septendecim) libri eius de bello Punico secundo pulchri sunt. Ultimis annis vitae suae in Campaniā se tenēbat. Multos in illis locis agros possidēbat. Silius animum tenerum habēbat. Glorīae Vergili studēbat ingeniumque eius fovēbat. Eum ut puer magistrum honorābat. Monumentum eius, quod Neapoli iacēbat, pro templo habēbat.

β) Equestribus proeliis saepe ex equis desiliunt ac pedibus proeliantur: ephippiōrum usus res turpis et iners habētur. Vinum a mercatoribus ad se importāri non sinunt quod eā rē, ut arbitrantur, remollescunt homines atque effeminantur.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα δοθέντα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη της στήλης Α μια από τις δύο λέξεις της Νέας ελληνικής που προτείνονται στη στήλη Β, με την οποία είναι ετυμολογικά συγγενής.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1.agros	i. αγροτεμάχιο ii. αγορά
2.animum	i. ανόητος ii. άνεμος
3.monumentum	i. μνημείο ii. αμαθής
4.vinum	i. ζύθος ii. οινοποιός
5.effeminantur	i. θηλιά ii. θηλυκός

Μονάδες 10

B.6.α) Να εντάξετε στον πίνακα που ακολουθεί τις τέσσερις (4) αφαιρετικές (εμπρόθετες ή απρόθετες) του 1^{ου} αποσπάσματος που προσδιορίζουν ρήματα, να τις χαρακτηρίσετε και να αναφέρετε τον ρηματικό τύπο που προσδιορίζουν.

Απρόθετη αφαιρετική	Ρηματικός τύπος που προσδιορίζεται	Εμπρόθετη αφαιρετική	Ρηματικός τύπος που προσδιορίζεται

(Μονάδες 10)

B.6.β) Vinum a mercatoribus ad se importāri non sinunt: α) Να δικαιολογήσετε τη σύνταξη του ρήματος sino με παθητικό απαρέμφατο (μον.4) β) Να αντικαταστήσετε το παθητικό απαρέμφατο από το αντίστοιχο ενεργητικό και να δικαιολογήσετε τις αλλαγές που θα προκύψουν (μον.4+2)

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α α) Τα δεκαεπτά βιβλία του για το δεύτερο Καρχηδονιακό πόλεμο είναι όμορφα. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του έμενε/παρέμενε στην Καμπανία. Κατείχε πολλούς αγρούς σε εκείνα τα μέρη/ Στα μέρη εκείνα είχε στην κατοχή του πολλά αγροκτήματα. Ο Σίλιος είχε ευαίσθητη ψυχή. Επιδίωκε (να φτάσει) τη δόξα του Βιργιλίου και περιέβαλλε με αγάπη το πνεύμα του/λάτρευε το πνεύμα του. Τον τιμούσε, όπως το παιδί το δάσκαλο/όπως ο μαθητής τον δάσκαλο. Το μνημείο του, που/το οποίο βρισκόταν στη Νεάπολη, το θεωρούσε (κάτι) σαν ναό.

β) Στις υπομαχίες συχνά πηδούν κάτω από τα άλογα/πηδάνε από τα άλογά τους και μάχονται/πολεμάνε πεζοί· η χρήση σελών/της σέλας θεωρείται αισχρό και μαλθακό πράγμα/ντροπή και μαλθακότητα. Δεν επιτρέπουν να εισάγεται σε αυτούς κρασί από τους εμπόρους/στους εμπόρους να φέρουν κρασί στη χώρα τους, γιατί εξαιτίας του/ αυτού του πράγματος, όπως πιστεύουν, οι άνθρωποι/άνδρες γίνονται μαλθακοί και εκθηλύνονται.

B.2.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1.agros	i. αγροτεμάχιο
2.animum	ii. άνεμος
3.monumentum	i. μνημείο
4.vinum	ii. οινοποιός
5.effeminantur	ii. θηλυκός

B.6.α)

Απρόθετη αφαιρετική	Ρηματικός τύπος που προσδιορίζεται	Εμπρόθετη αφαιρετική	Ρηματικός τύπος που προσδιορίζεται
annis (χρόνος)	(se) tenebat	in Campania (στάση σε τόπο)	(se)tenebat
Neapoli (στάση σε τόπο)	iacebat	in locis (στάση σε τόπο)	possidebat

B.6.β)

Το ρήμα *sino* μπορεί να συνταχθεί με παθητικό απαρέμφατο, όταν δε θέλουμε να δηλώσουμε το υποκείμενο· η χρήση αυτή συνηθίζεται σε στρατιωτικές διαταγές, απαγορεύσεις κτλ. Θα μπορούσε, ωστόσο, να συνταχθεί και με ενεργητικό απαρέμφατο, οπότε θα πρέπει να δηλωθεί και το υποκείμενό του σε πτώση αιτιατική.

Μετατροπή: (Germani) mercatores vinum ad se importare non sinunt

ΜΑΘΗΜΑ Ι, ΜΑΘΗΜΑ ΙΙ

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Ovidius poēta in terrā Ponticā exulat. Epistulas Rōmam scriptitat. Epistulae plenae querelārum sunt. Rōmam desiderat et fortūnam adversam deplōrat. Narrat de incolis barbaris et de terrā gelidā. Poētam curae et miseriae excruciant. Epistulis contra iniuriam repugnat. Musa est unica amīca poētae.

β) Graeci Troiam oppugnant et dolo expugnant. Aenēas cum Anchīsā, cum nato et cum sociis ad Italiam navigat. Sed venti pontum turbant et Aenēan in Africam portant. Ibi Didō regīna novam patriam fundat. Aenēas regīnae insidias Graecōrum renarrat.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρεθεί με ποια λέξη των λατινικών κειμένων που σας δόθηκαν έχει ετυμολογική συγγένεια καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής:

ποιητικότητα, υπερπόντιος, πληθυσμιακός, ναυτιλία, πατρώος

Μονάδες 10

B.6.α) Να αντιστοιχίσετε τους όρους της στήλης Α με τον συντακτικό τους ρόλο στη στήλη Β. Στη στήλη Β υπάρχουν πέντε συντακτικοί ρόλοι που δεν αντιστοιχούν σε κάποιον από τους όρους της στήλης Α.

A	B
1. querelarum	i. Άμεσο αντικείμενο στο renarrat
2. amica	ii. Γενική υποκειμενική στο plenae
3. dolo	iii. Απρόθετη αφαιρετική (οργανική) του τρόπου στο expugnant
4. regina	iv. Έμμεσο αντικείμενο στο renarrat
5. insidias	v. Κατηγορούμενο στο Musa μέσω του συνδετικού ρήματος est
	vi. Γενική αντικειμενική στο plenae
	vii. Ομοιόπτωτος προσδιορισμός, επεξήγηση στο Dido
	viii. Κατηγορούμενο στο poetae μέσω του συνδετικού ρήματος est
	ix. Απρόθετη αφαιρετική (οργανική) της ιδιότητας στο expugnant

	χ. Ομοιόπτωτος προσδιορισμός, παράθεση στο Dido
--	---

(Μονάδες 10)

β) Να εντοπίσετε στα αποσπάσματα πέντε προσδιορισμούς του τόπου (π.χ. εμπρόθετοι προσδιορισμοί με την ίδια ή διαφορετική πρόθεση, τοπικά επιρρήματα, πλάγιες πτώσεις ουσιαστικών) (Μονάδες 5) και να τους χαρακτηρίσετε συντακτικά αναφέροντας και τον όρο που προσδιορίζει ο καθένας (Μονάδες 5).

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.

α) Ο Οβίδιος ο ποιητής είναι εξόριστος στην Ποντική γη/στη γη του Εύξεινου Πόντου. Γράφει συχνά επιστολές/γράμματα προς τη/στη Ρώμη. Οι επιστολές (του) είναι γεμάτες παράπονα. Επιθυμεί τη Ρώμη και θρηνεί/κλαίει την αντίξοη/κακή τύχη (του). Αφηγείται/διηγείται για τους βάρβαρους κατοίκους και για την παγωμένη γη. Οι έγνοιες και οι δυστυχίες βασανίζουν τον ποιητή. Με τις επιστολές (του) αντιμάχεται την αδικία/πολεμάει ενάντια στην αδικία. Η Μούσα είναι η μοναδική φίλη του ποιητή.

β) Οι Έλληνες πολιορκούν την Τροία και την κυριεύουν με δόλο. Ο Αινείας με τον Αγκίστη, με τον γιο (του) και με τους συντρόφους (του) πλέει προς την Ιταλία. Αλλά/όμως οι άνεμοι ταραάζουν τη θάλασσα/το πέλαγος και (μετα)φέρουν/παρασύρουν τον Αινεία στην Αφρική. Εκεί η Διδώ, η βασίλισσα, θεμελιώνει/ιδρύει (μια) νέα/καινούργια πατρίδα. Ο Αινείας αφηγείται/διηγείται από την αρχή στη βασίλισσα την ενέδρα/τους δόλους των Ελλήνων.

B.2.

ποιητικότητα → *poeta, poetam, poetae*

υπερπόντιος → *Pontica, pontum*

πληθυσμιακός → *plena*

ναυτιλία → *navigat*

πατρώος → *patriam*

B.6.α)

1. *vi*

2. *v*

3. *iii*

4. *x*

5. *i*

β)

in terrā: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της στάσης σε τόπο στο *exulat*

Romam: απρόθετη αιτιατική που δηλώνει κατεύθυνση/κίνηση σε τόπο στο *scriptitat*

ad Italiam: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της κατεύθυνσης/κίνησης σε τόπο στο *navigat*

in Africam: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της κατεύθυνσης/κίνησης σε τόπο στο *portant*

Ibi: επιρρηματικός προσδιορισμός της στάσης σε τόπο στο fundat

ΜΑΘΗΜΑ ΙΙ, ΜΑΘΗΜΑ ΧV

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Sed venti pontum turbant et Aenēan in Africam portant. Ibi Didō regīna novam patriam fundat. Aenēas regīnae insidias Graecōrum renarrat. Regīna Aenēan amat et Aenēas regīnam. Denique Aenēas in Italiam navigat et regīna expīrat.

β) Germāni non student agricultūrae; lacte, caseo et carne nutriuntur. Locis frigidissimis pelles solum habent et in fluminibus lavantur. Cum civitas bellum gerit, magistrātus creantur cum vitae necisque potestāte. Equestribus proeliis saepe ex equis desiliunt ac pedibus proeliantur: ephippiōrum usus res turpis et iners habētur.

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να αντιστοιχίσετε τις νεοελληνικές λέξεις της στήλης Β΄ που είναι ετυμολογικά συγγενείς με τις λατινικές λέξεις της στήλης Α΄. Πέντε λέξεις της στήλης Α΄ περισσεύουν.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
1. pontum	i. ναυσιπλοΐα
2. portant	ii. πεζικό
3. novam	iii. λακτόζη
4. navigat	iv. υπερπόντιος
5. agricultūrae	v. ρίγος
6. lacte	
7. carne	
8. frigidissimis	
9. potestāte	
10. pedibus	

Μονάδες 10

B.6.α.) Να βρείτε τη συντακτική λειτουργία των παρακάτω όρων των κειμένων που σας δόθηκαν:

1. regīnae	είναι στο
2. Graecōrum	είναι στο
3. caseo	είναι στο

4. Locis	είναι στο
5. iners	είναι στο

(μονάδες 10)

β) «(Germani) lacte, caseo et carne nutriuntur» και «[...] in fluminibus lavantur»: στις παραπάνω προτάσεις, να μετατρέψετε τα ρήματα στην ενεργητική φωνή και να κάνετε τις απαραίτητες αλλαγές, ώστε να δηλωθεί με άλλο τρόπο η άμεση αυτοπάθεια.

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α.α) Αλλά οι άνεμοι ταράζουν τη θάλασσα και (μετα)φέρουν/παρασύρουν τον Αινεία στην Αφρική. Εκεί η Διδώ η βασίλισσα ιδρύει/ θεμελιώνει νέα πατρίδα. Ο Αινείας αφηγείται από την αρχή τις ενέδρες/ τους δόλους/τα τεχνάσματα των Ελλήνων. Η βασίλισσα αγαπάει τον Αινεία και ο Αινείας τη βασίλισσα. Τελικά ο Αινείας πλέει στην Ιταλία και η βασίλισσα πεθαίνει/ξεψυχά.

β) Οι Γερμανοί δεν ασχολούνται με τη γεωργία· τρέφονται με γάλα, τυρί και κρέας. Στους πάρα πολύ παγωμένους τόπους (αν και ζουν σε περιοχές φοβερά παγωμένες) φορούν μόνο δέρματα και πλένονται στα ποτάμια. Κάθε φορά που η χώρα τους κάνει/η πολιτεία διεξάγει πόλεμο, εκλέγονται αρχές (άρχοντες) με εξουσία ζωής και θανάτου. Στις ιππομαχίες συχνά πηδούν κάτω από τα άλογά (τους) και πολεμούν πεζοί: η χρήση των σελών θεωρείται πράγμα αισχρό και μαλθακό.

B.2. 1. pontum → iv. υπερπόντιος

4. navigat → i. ναυσιπλοΐα

7. lacte → iii. λακτόζη

8. frigidissimis → v. ρίγος

10. pedibus → ii. πεζικό

B.6.α.)

1. regīnae	είναι έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα renarrat.
2. Graecōrum	είναι γενική υποκειμενική (ετερόπτωτος προσδιορισμός) στη λέξη insidias.
3. caseo	είναι αφαιρετική οργανική του μέσου στο ρήμα nutriuntur.
4. Locis	είναι απρόθετη αφαιρετική (τοπική) της στάσης σε τόπο στο ρήμα habent. Ο προσδιορισμός του τόπου εκφέρεται απρόθετα γιατί συνοδεύεται από επιθετικό προσδιορισμό (frigidissimis). Βλ. Αχ. Τζάρτζανος, <i>Λατινική Γραμματική Γ' Γενικού Λυκείου</i> , παράγρ. 147, υποσημείωση 2.
5. iners	είναι ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός

	στη λέξη res.
--	---------------

β) Στις φράσεις «(Germani) lacte, caseo et carne nutriuntur» και «[...] (Germani) in fluminibus lavantur» για να δηλωθεί άμεση αυτοπάθεια στην ενεργητική φωνή χρησιμοποιείται η προσωπική αντωνυμία σε πτώση αιτιατική, ελλείψει της αυτοπαθητικής αντωνυμίας στη λατινική γλώσσα.

Στην προκειμένη περίπτωση:

«(Germani) lacte, caseo et carne nutriuntur → «(Germani) lacte, caseo et carne nutriunt se.

«[...] (Germani) in fluminibus lavantur» → (Germani) in fluminibus lavant se.

ΜΑΘΗΜΑ IV, ΜΑΘΗΜΑ XIV

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Apud antīquos Rōmānos concordia maxima sed avaritia minima erat. Rōmāni in suppliciis deōrum magnifici sed domi parci erant. Iustitiā inter se certābant et patriam curābant. In bello pericula audaciā propulsābant et beneficiis amicitias parābant. Delecti consultābant patriae; eis corpus ex annis infirmum sed ingenium propter sapientiam validum erat.

β) Post bellum Actiacum Cassius Parmensis, qui in exercitu M. Antōnii fuerat, Athēnas confūgit. Ibi vix animum sollicitum somno dederat, cum repente apparuit ei species horrenda.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να διαγράψετε όποια από τις νεοελληνικές λέξεις της στήλης Β' δεν έχει ετυμολογική συγγένεια με τη λατινική λέξη της στήλης Α'.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
antīquos	αντικέρης, αντίκα, αντικείμενο
minima	μινιατούρα, μανόμετρο, μινιόν
domi	δοτικός, δωμάτιο, δώμα
pericula	πείρα, πειρατής, πειρασμός
patriae	πατριδολάτρης, πατριδογνωσία, προδότης

Μονάδες 10

B.6.α) Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα, αναγνωρίζοντας τη συντακτική λειτουργία κάθε λέξης και τον όρο που προσδιορίζει

Λέξη κειμένου	Συντακτική λειτουργία	Όρος που προσδιορίζεται
deorum		
iustitiā		
eis		
Athenas		
somno		

(Μονάδες 10)

β) Στο απόσπασμα του α' κειμένου «Rōmāni...curābant» να εντοπίσετε την απρόθετη γενική που δηλώνει στάση σε τόπο (μονάδες 2) και τον εμπρόθετο επιρρηματικό προσδιορισμό που δηλώνει την αλληλοπάθεια (μονάδες 2). Στη συνέχεια να συμπληρώσετε τους παρακάτω πίνακες: Στον α' πίνακα να γράψετε τις άλλες επιρρηματικές αναφορές σε σχέση με τον ίδιο τύπο (μονάδες 2) και στο β' πίνακα να δηλώσετε την αλληλοπάθεια στα άλλα πρόσωπα (μονάδες 4):

α' πίνακας

Απρόθετη γενική στάση σε τόπο (μονάδες 2)	Κίνηση σε τόπο (μονάδες 1)	Απομάκρυνση από τόπο (μονάδες 1)

β' πίνακας

Εμπρόθετος προσδιορισμός αλληλοπάθειας (μονάδες 2)	Εκφορά της αλληλοπάθειας (α' πρόσωπο) (μονάδες 2)	Εκφορά της αλληλοπάθειας (β' πρόσωπο) (μονάδες 2)

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

α) Στους αρχαίους Ρωμαίους υπήρχε (τους αρχαίους Ρωμαίους διέκρινε) πάρα πολύ μεγάλη ομόνοια αλλά ελάχιστη πλεονεξία. Οι Ρωμαίοι (ήταν) γενναιόδωροι στη λατρεία των θεών, αλλά ήταν οικονόμοι/φειδωλοί στην ιδιωτική (τους) ζωή. Συναγωνίζονταν μεταξύ τους στη δικαιοσύνη και φρόντιζαν την πατρίδα. Στον πόλεμο απομάκρυναν τους κινδύνους με τόλμη και αποκτούσαν συμμαχίες με ευεργεσίες. Εκλεγμένοι (άντρες, ενν. οι Συγκλητικοί) φρόντιζαν για την πατρίδα· Σ' αυτούς το σώμα (ήταν) αδύναμο από τα χρόνια, αλλά υπήρχε δυνατό πνεύμα εξαιτίας της σοφίας (τους).

β) Μετά τη ναυμαχία στο Άκτιο ο Κάσσιος από την Πάρμα, που είχε υπηρετήσει στο στρατό του Μάρκου Αντώνιου, κατέφυγε στην Αθήνα. Εκεί μόλις είχε παραδώσει στον ύπνο την παραγμένη (του) ψυχή, όταν του εμφανίστηκε ξαφνικά (μια) φρικτή μορφή.

B.2.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
antīquos	αντικέρης, αντίκα, αντικείμενο
minima	μινιατούρα, μινόμετρο , μινιόν
domi	δοτικός, δωμάτιο, δώμα
pericula	πείρα, πειρατής, πειρασμός
patriae	πατριδολάτρης, πατριδογνωσία, πρεδότης

B.6.α.

Λέξη κειμένου	Συντακτική λειτουργία	Όρος που προσδιορίζεται
deorum	είναι ετερόπτωτος προσδιορισμός γενική αντικειμενική	στο supplicis
iustitiā	είναι επιρρηματικός προσδιορισμός πλάγια πτώση, αφαιρετική της αναφοράς	στο certabant
eis	είναι δοτική προσωπική κτητική	στο ρήμα erat
Athenas	επιρρηματικός προσδιορισμός απρόθετη αιτιατική κίνησης σε	στο ρήμα confugit

	τόπο, γιατί είναι όνομα πόλης, πρωτόκλιτο στον πληθυντικό αριθμό	
somno	έμμεσο αντικείμενο	Στο ρήμα dederat (δίπτωτο)

β) α' πίνακας

Απρόθετη γενική στάση σε τόπο στο κείμενο (μονάδες 2)	Κίνηση σε τόπο (μονάδες 1)	Απομάκρυνση από τόπο (μονάδες 1)
domi	domum	domo

β' πίνακας

Εμπρόθετος προσδιορισμός αλληλοπάθειας στο κείμενο (μονάδες 2)	Εκφορά της αλληλοπάθειας (α' πρόσωπο) (μονάδες 2)	Εκφορά της αλληλοπάθειας (β' πρόσωπο) (μονάδες 2)
inter se certabant	inter nos certabamus	inter vos certabatis

ΜΑΘΗΜΑ VI, ΜΑΘΗΜΑ XV

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Mens et animus et consilium et sententia civitātis posita est in legibus. Ut corpora nostra sine mente, sic civitas sine lege non stat. Legum ministri sunt magistrātus, legum interpretes iudices, legum denique omnes servi sumus: sic enim liberi esse possumus.

β) Germanōrum vita omnis in venationibus atque in studiis rei militāris consistit. Germāni non student agricultūrae; lacte, caseo et carne nutriuntur. Locis frigidissimis pelles solum habent et in fluminibus lavantur. Cum civitas bellum gerit, magistrātus creantur cum vitae necisque potestāte.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να συμπληρώσετε τη Στήλη Α΄ του πίνακα με μια λατινική λέξη από τα δύο αποσπάσματα που συνδέεται ετυμολογικά με κάθε μια από τις λέξεις της Στήλης Β΄:

Στήλη Α΄	Στήλη Β΄
	δέσποινα
	γαλακτοκομικά
	καρναβάλι
	καταπέλτης
	λουτήρας

Μονάδες 10

B. 6. α) Να επιλέξετε πέντε από τους ετερόπτωτους προσδιορισμούς σε γενική που υπάρχουν στα δύο αποσπάσματα και στη συνέχεια να συμπληρώσετε τον πίνακα:

Ετερόπτωτος προσδιορισμός σε γενική πτώση	Επιρρηματική σχέση που δηλώνεται	Όρος στον οποίο αναφέρεται

(μονάδες 10)

β) [...] magistrātus creantur cum vitae necisque potestāte.

Στο παραπάνω απόσπασμα να γράψετε το εννοούμενο ποιητικό αίτιο (4 μονάδες) και να μετατρέψετε την παθητική σύνταξη σε ενεργητική (6 μονάδες).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

α) Ο νους / το πνεύμα και η ψυχή και η σκέψη και η άποψη / κρίση / θέση της πολιτείας βρίσκονται / είναι τοποθετημένα στους νόμους. Όπως τα σώματά μας (δεν υπάρχουν) χωρίς νου (ψυχή), έτσι και η πολιτεία χωρίς (τον) νόμο δεν στέκεται / υπάρχει. Οι αρχές είναι υπηρέτες των νόμων, οι δικαστές είναι ερμηνευτές των νόμων, τελικά (και, τέλος) όλοι (εμείς) / ο καθένας είμαστε υπηρέτες των νόμων" γιατί έτσι μπορούμε να είμαστε ελεύθεροι.

β) Ολόκληρη (όλη) η ζωή των Γερμανών περιορίζεται / συνίσταται στο κυνήγι και τη σπουδή των στρατιωτικών (πραγμάτων) / την ασχολία με τα στρατιωτικά (πράγματα) / στις στρατιωτικές ασχολίες. Οι Γερμανοί δεν ασχολούνται με την γεωργία (αλλά) τρέφονται με γάλα, τυρί και κρέας. Σε πάρα πολύ παγωμένους τόπους (αν και ζουν σε περιοχές φοβερά παγωμένες), φορούν / έχουν μόνο δέρματα (ζώων) και πλένονται σε ποτάμια. Κάθε φορά που (όταν) η πολιτεία (χώρα τους) διεξάγει (κάνει) πόλεμο, εκλέγονται αρχές (εκλέγουν άρχοντες) με εξουσία ζωής και θανάτου.

B.2.

Στήλη Α΄	Στήλη Β΄
possumus	δέσποινα
lacte	γαλακτοκομικά
carne	καρναβάλι
pelles	καταπέλτης
lavantur	λουτήρας

B. 6. α)

Ετερόπτωτος προσδιορισμός σε γενική πτώση	Είδος γενικής	Όρος στον οποίο αναφέρεται
civitatis	υποκειμενική (κτητική)	sententia (mens, animus, consilium)
legum	αντικειμενική	ministri / interpretes / servi
Germanorum	υποκειμενική	vita

rei	αντικειμενική	studiis
vitae	αντικειμενική	potestate
necisque	αντικειμενική	potestate

(οι μαθητές/τριες μπορούν να επιλέξουν ελεύθερα πέντε από τους παραπάνω προσδιορισμούς)

β) Εννοούμενο ποιητικό αίτιο: a Germanis (επειδή είναι έμψυχο)

Ενεργητική φωνή: Germani magistratus cum vitae necisque creant.

ΜΑΘΗΜΑ VIII, ΜΑΘΗΜΑ XII

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Gaius Plinius Cornēlio Tacito suo salūtem. Ridēbis. Ego tres apros ferōces cēpi. «Ipse?» interrogābis. Ipse. Ad retia sedēbam; erat in proximo non venabulum sed stilus et pugillāres; cogitābam aliquid enotabamque; etsi retia vacua, plēnas tamen cēras habēbam.

β) Pater filiae osculum dedit sed animadvertit eam esse tristiculam. «Quid est» inquit «mea Tertia? Cur tristis es? Quid tibi accidit?» «Mi pater» respondit illa «Persa periit». Perierat enim catellus eo nomine, quem puella multum amābat. Tum pater Tertiae dixit «omen accipio». Sic ex fortuīto dicto spem praeclāri triumphī animo praesumpsit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφραστούν στη Νέα Ελληνική τα παραπάνω αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη της στήλης A μια από τις τρεις νεοελληνικές λέξεις της στήλης B με την οποία είναι ετυμολογικά συγγενής.

A	B
ferōces	θηριώδης φεγγάρι ρόκα
sedēbam	σιδερώστρα έδρανο σεντόνι
stilus	στίχος στίγμα

	στιλέτο
dedit	απόδοση δέσιμο δέμα
dixit	δεξιόχειρας απόδειξη δηκτικός

Μονάδες 10

B. 6. α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις:

tres:	είναι στο.....
filiae:	είναι στο.....
nomine:	είναι στο.....
multum:	είναι στο.....
triumphi:	είναι στο.....

(μονάδες 10)

β) ex fortuito dicto: να μετατρέψετε τον επιθετικό προσδιορισμό σε δευτερεύουσα αναφορική πρόταση.

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. α) Ο Γάιος Πλίνιος στέλνει τις ευχές του στον Κορνήλιο Τάκιτό του (στον φίλο του, Κορνήλιο Τάκιτο). Θα γελάσεις. Εγώ έπιασα τρεις άγριους κάπρους (τρία φοβερά αγριογούρουνα). «Ο ίδιος;» Θα ρωτήσεις. (Εγώ) Ο ίδιος. Καθόμουν κοντά (δίπλα) στα δίχτυα· υπήρχε πάρα πολύ κοντά μου (πλάι μου) όχι κυνηγετική λόγχη (πλάι μου δεν είχα τη λόγχη), αλλά (τη) γραφίδα και (τις) πλάκες αλειμμένες με κερί· σκεφτόμουν κάτι και κρατούσα σημειώσεις· αν και (παρόλο που) είχα τα δίχτυα άδεια, είχα όμως τις πλάκες (μου) γεμάτες.

β) Ο πατέρας έδωσε στην κόρη ένα φιλί (τη φίλησε), αλλά παρατήρησε πως αυτή ήταν λιγάκι λυπημένη (θλιμμένη/στενοχωρημένη). «Τι συμβαίνει» («Τι τρέχει») είπε (ρώτησε) «Τέρτιά μου; Γιατί είσαι θλιμμένη; Τι σου συμβαίνει (συνέβη);» «Πατέρα μου (Μπαμπά μου)» απάντησε εκείνη «πέθανε ο Πέρσης». Γιατί (δηλαδή/πράγματι) είχε πεθάνει ένα σκυλάκι με αυτό το όνομα, το οποίο η κοπέλα (το) αγαπούσε πολύ. Τότε ο πατέρας είπε στην Τέρτια (της είπε): «Δέχομαι τον οινόν (Το δέχομαι ως οινόν)». Έτσι, από ένα τυχαίο λόγο προγεύτηκε στην ψυχή του (νοερά) την ελπίδα ενός περιλαμβρου θριάμβου.

B. 2.

A	B
ferōces	θηριώδης
sedēbam	έδρανο
stilus	στιλέτο
dedit	απόδοση
dixit	απόδειξη

B. 6. α)

tres:	είναι ονοματικός ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο apros
filiae:	είναι έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα dedit

nomine:	είναι απρόθετη αφαιρετική (οργανική) της ιδιότητας στο catellus
multum:	είναι επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού στο ρήμα amabat
triumphi:	είναι ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, ως γενική αντικειμενική στο spem (γενική ως συμπλήρωμα στο spem)

β) ex fortuito dicto → ex dicto quod fortuitum erat

ΜΑΘΗΜΑ ΙΙ, ΜΑΘΗΜΑ ΙΧ

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Aenēas filius Anchīsae est. Patria Aenēae Troia est. Graeci Troiam oppugnant et dolo expugnant. Aenēas cum Anchīsā, cum nato et cum sociis ad Italiam navigat. Sed venti pontum turbant et Aenēan in Africam portant.

β) Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit. Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxoris Collatīni laedit. Marītus et pater et Iunius Brutus eam maestam inveniunt. Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit. Brutus ex vulnere dolore magno cultrum extrahit et delictum punire parat.

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να εντοπίσετε ποια νεοελληνική λέξη από το ζεύγος των λέξεων που σας δίνεται στη στήλη Β΄ έχει ετυμολογική συγγένεια με καθεμιά από τις λατινικές λέξεις της στήλης Α΄.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
1. oppugnant	i. πυγμαχία ii. πυξίδα
2. sociis	i. σοβαροφάνεια ii. σοσιαλδημοκρατία
3. turbant	i. τουρμπίνα ii. τουλίπα
4. septimus	i. εφάπτομαι ii. έπταθλο
5. modo	i. παλαίμαχος ii. παλιομοδίτικος

Μονάδες 10

B.6.α.) Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α΄ με τη συντακτική τους λειτουργία στη στήλη Β΄. Πέντε στοιχεία στη στήλη Β΄ περισσεύουν.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
1. dolo	i. γενική κτητική στις λέξεις septimus & ultimus.

2. cum nato	ii. αφαιρετική οργανική του οργάνου στο ρήμα interficit.
3. in Africam	iii. γενική διαιρετική στις λέξεις septimus & ultimus.
4. regum	iv. αφαιρετική οργανική του τρόπου στο ρήμα expugnant.
5. cultro	v. εμπρόθετος προσδιορισμός της κίνησης/κατεύθυνσης σε τόπο στο ρήμα portant.
	vi. αφαιρετική οργανική του μέσου στο ρήμα interficit.
	vii. εμπρόθετος προσδιορισμός της κοινωνίας στο ρήμα navigat.
	viii. αφαιρετική οργανική του μέσου στο ρήμα expugnant.
	ix. εμπρόθετος προσδιορισμός της στάσης σε τόπο στο ρήμα portant.
	x. εμπρόθετος προσδιορισμός της συνοδείας στο ρήμα navigat.

(μονάδες 10)

β) «Graeci Troiam oppugnant» και «Sed venti pontum turbant»: Να μετατρέψετε τις παραπάνω προτάσεις στην παθητική φωνή (μονάδες 6) και να δικαιολογήσετε σε κάθε περίπτωση την εκφορά του ποιητικού αιτίου (μονάδες 4).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α.α) Ο Αινείας είναι γιος του Αγχίση. Πατρίδα του Αινεία είναι η Τροία. Οι Έλληνες πολιορκούν την Τροία και (την) κυριεύουν με δόλο. Ο Αινείας μαζί με τον Αγχίση, μαζί με το γιο (του) και με τους συντρόφους (του) πλέει προς την Ιταλία. Αλλά οι άνεμοι ταρασσουν τη θάλασσα και (μετα)φέρουν τον Αινεία στην Αφρική.

β) Ο Ταρκύνιος ο Υπερήφανος, έβδομος και τελευταίος από τους βασιλιάδες (ή βασιλείς), με αυτόν τον τρόπο χάνει την εξουσία. Ο γιος του, Σέξτος Ταρκύνιος, προσβάλλει την τιμή/αγνότητα της Λουκρητίας, συζύγου του Κολλατίνου. Ο σύζυγος και ο πατέρας και ο Ιούνιος Βρούτος βρίσκουν αυτήν περίλυπη. Σε εκείνους η γυναίκα με δάκρυα αποκαλύπτει την αδικία και σκοτώνει με μαχαίρι τον εαυτό της/αυτοκτονεί. Ο Βρούτος βγάζει (τραβώντας) από το τραύμα με μεγάλο πόνο/ μεγάλη οδύνη το μαχαίρι και ετοιμάζεται να τιμωρήσει το έγκλημα.

B.2. 1. oppugnant → i. πυγμαχία

2. sociis → ii. σοσιαλδημοκρατία

3. turbant → i. τουρμπίνα

4. septimus → ii. έπταθλο

5. modo → ii. παλιομοδίτικος

B.6.α.)

1. dolo → iv. αφαιρετική οργανική του τρόπου στο ρήμα expugnant.

2. cum nato → x. εμπρόθετος προσδιορισμός της συνοδείας στο ρήμα navigat.

3. in Africam → v. εμπρόθετος προσδιορισμός της κίνησης/κατεύθυνσης σε τόπο στο ρήμα portant.

4. regum → iii. γενική διααιρετική στις λέξεις septimus & ultimus.

5. cultro → ii. αφαιρετική οργανική του οργάνου στο ρήμα interficit.

β) Μετατροπή στην παθητική φωνή της φράσης: «Graeci Troiam oppugnant»

→ Troia oppugnatur a Graecis.

Μετατροπή στην παθητική φωνή της φράσης: «Sed venti pontum turbant»:

→ Sed pontus turbatur ventis.

Στην περίπτωση της φράσης «Troia oppugnatur a Graecis», το ποιητικό αίτιο (a Graecis) εκφέρεται εμπρόθετα, διότι είναι έμψυχο, με την πρόθεση a + αφαιρετική. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με a, γιατί η λέξη Graecis ξεκινά από σύμφωνο.

Αντιθέτως, στη φράση «Sed pontus turbatur ventis» το ποιητικό αίτιο (ventis) εκφέρεται με απρόθετη αφαιρετική, διότι είναι άψυχο.

ΜΑΘΗΜΑ ΙΙΙ, ΜΑΘΗΜΑ ΙV, ΜΑΘΗΜΑ ΧΙΙΙ

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Repente Perseus calceis pennātis advolat; puellam videt et stupet formā puellae. Perseus hastā beluam delet et Andromedam liberat.

β) In bello pericula audaciā propulsābant et beneficiis amicitias parābant. Delecti consultābant patriae; eis corpus ex annis infirmum sed ingenium propter sapientiam validum erat.

γ) Sulpicius Gallus legātus Luci Aemili Pauli erat, qui bellum adversus Persen regem gerēbat. Serēnā nocte subito luna defecerat; ob repentinum monstrum terror animos militum invaserat et exercitus fiduciam amiserat.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να αντιστοιχίσετε καθεμία λατινική λέξη της στήλης Α με τη λέξη της στήλης Β με την οποία συγγενεύει ετυμολογικά (δύο λέξεις της στήλης Β περισσεύουν):

A	B
videt	ανεμίζω
liberat	διανυκτερεύω
pericula	βιδώνω
nocte	ιδεαλιστής
animos	ανελευθερία
	ανεμελιά
	πείραγμα

Μονάδες 10

B.6.α) «qui bellum adversus Persen regem gerebat»: να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους όρους της προηγούμενης πρότασης.

(Μονάδες 10)

β) Να εντοπίσετε στα αποσπάσματα που σας δόθηκαν τέσσερις προσδιορισμούς της αιτίας που εκφέρονται είτε εμπρόθετα είτε με πλάγια πτώση ουσιαστικού (4 Μονάδες). Στη συνέχεια να εντάξετε τον καθένα στον παρακάτω πίνακα ανάλογα με τον τρόπο εκφοράς του, δηλώνοντας ταυτόχρονα και τον όρο που προσδιορίζει (6 Μονάδες).

Εμπρόθετος Προσδιορισμός	Πλάγια πτώση	Όρος που προσδιορίζει

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.

α) Ξαφνικά ο Περσέας καταφθάνει πετώντας με τα φτερωτά σανδάλια (του)· βλέπει την κοπέλα/την κόρη και θαμπώνεται από την ομορφιά της κοπέλας. Ο Περσέας σκοτώνει το κήτος με το δόρυ (του) και ελευθερώνει την Ανδρομέδα.

β) Στον πόλεμο απομάκρυναν/απωθούσαν τους κινδύνους με την τόλμη/το θάρρος (τους) και αποκτούσαν συμμαχίες/συμμάχους με τις ευεργεσίες (τους). Εκλεγμένοι (άνδρες) φρόντιζαν για την πατρίδα/το κράτος· σ' αυτούς το σώμα ήταν αδύναμο από τα χρόνια αλλά το πνεύμα δυνατό χάρη στη σοφία (τους)/εξαιτίας της σοφίας (τους). (Οι άντρες αυτοί είχαν το σώμα αδύναμο από τα χρόνια αλλά το πνεύμα δυνατό εξαιτίας της σοφίας (τους)).

γ) Ο Σουλπίκιος Γάλλος ήταν ύπαρχος του Λεύκιου Αιμίλιου Παύλου, ο οποίος διεξήγε πόλεμο/πολεμούσε εναντίον του Περσέα του βασιλιά. Μια ξάστερη νύχτα ξαφνικά η σελήνη είχε χαθεί/έγινε έκλειψη της σελήνης· εξαιτίας του ξαφνικού παράξενου και φοβερού θεάματος, τρόμος είχε καταλάβει/πιάσει τις ψυχές των στρατιωτών και ο στρατός είχε χάσει την αυτοπεποίθησή (του)/το ηθικό (του).

B.2.

videt → ιδεαλιστής

liberat → ανελευθερία

pericula → πείραγμα

nocte → διανυκτερεύω

animos → ανεμίζω

B.6.α)

gerebat: είναι το ρήμα της πρότασης

qui: είναι το υποκείμενο του ρήματος gerebat

bellum: είναι το αντικείμενο του ρήματος gerebat

adversus Persen: είναι εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της εχθρικής διάθεσης/κατεύθυνσης στο ρήμα gerebat

regem: ομοιόπτωτος προσδιορισμός, παράθεση στο Persen

β)

Εμπρόθετος Προσδιορισμός	Πλάγια πτώση	Όρος που προσδιορίζει
	formā	superba

ex annis		(infirmum) erat
propter sapientiam		(validum) erat
ob monstrum		invaserat

ΜΑΘΗΜΑ VIII, ΚΕΙΜΕΝΟ XII

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Gaius Plinius Cornēlio Tacito suo salūtem. Ridēbis. Ego tres apros ferōces cēpi. «Ipse?» interrogābis. Ipse. Ad retia sedēbam; erat in proximo non venabulum sed stilus et pugillāres; cogitābam aliquid enotabamque; etsi retia vacua, plēnas tamen cēras habēbam. Silvae et solitudo sunt magna incitamenta cogitatiōnis. Cum in venatiōnibus eris, licēbit tibi quoque pugillāres adportāre: vidēbis non Diānam in montibus sed Minervam errāre. Vale!

β) Perierat enim catellus eo nomine, quem puella multum amābat. Tum pater Tertiae dixit «omen accipio». Sic ex fortuīto dicto spem praeclāri triumphī animo praesumpsit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα κείμενα.

Μονάδες 20

B.2. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α' στήλης με τις λέξεις της Β' στήλης που έχουν ετυμολογική συγγένεια. Τρεις λέξεις της Β στήλης περισσεύουν.

A	B
1. tres	i. καιρός
2. stilus	ii. πατρότητα
3. ceras	iii. τρίτος
4. videbis	iv. ιδέα
5. pater	v. στίλο
	vi. τρέχω
	vii. στήλη
	viii. κηροπήγιο

Μονάδες 10

B. 6. α)

Να αντιστοιχίσετε κάθε λέξη της λατινικής από την Α' στήλη με μία επιλογή από τις λέξεις της Β' στήλης σύμφωνα με τη σωστή συντακτική απάντηση.

A	B
1. feroces	i.ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός ii.κατηγορούμενο του αντικειμένου

2. ad retia	i. εμπρόθετος προσδιορισμός της στάσης σε τόπο ii. εμπρόθετος προσδιορισμός της στάσης σε τόπο, ειδικότερα του πλησίον
3. venabulum	i. υποκείμενο του ρήματος erat ii. αντικείμενο του ρήματος erat
4. in montibus	i. εμπρόθετος προσδιορισμός της κατεύθυνσης ii. εμπρόθετος προσδιορισμός της στάσης σε τόπο
5. triumphi	i. γενική αντικειμενική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός στο spem ii. γενική υποκειμενική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός στο spem

(Μονάδες 10)

β) ex fortuito dicto : Να αναλυθεί ο επιθετικός προσδιορισμός σε δευτερεύουσα αναφορική πρόταση.

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Ο Γάιος Πλίνιος στέλνει τις ευχές του στο φίλο του Κορνήλιο Τάκιτο. Θα γελάσεις. Εγώ έπιασα τρία φοβερά αγριογούρουνα/τρεις άγριους κάπρους. «Ο ίδιος;» θα ρωτήσεις. Ο ίδιος. Καθόμουν δίπλα/κοντά στα δίχτυα· πλάι μου δεν είχα την κυνηγετική λόγχη, αλλά τη γραφίδα και πλάκες αλειμμένες με κερί· σκεφτόμουν κάτι και κρατούσα σημειώσεις· αν και είχα τα δίχτυα άδεια, είχα όμως τις κέρινες πλάκες γεμάτες. Τα δάση κι η ερημιά/η μοναξιά είναι μεγάλα ερεθίσματα της σκέψης/του λογισμού. Όταν θα βρίσκεσαι στο κυνήγι, θα μπορέσεις κι εσύ να φέρεις εκεί/μαζί σου τις πλάκες: θα δεις ότι στα βουνά δεν περιπλανιέται η Άρτεμη, αλλά η Αθηνά. Να είσαι υγιής/γερός («υγίαινε», γεια σου)!

β) Γιατί/Πράγματι είχε πεθάνει ένα σκυλάκι με αυτό το όνομα, το οποίο η κοπέλα αγαπούσε πολύ. Τότε ο πατέρας είπε στην Τέρτια «Δέχομαι/λαμβάνω τον οiwνό». Έτσι από έναν τυχαίο λόγο προγεύτηκε στην ψυχή την ελπίδα (ενός) περιλάμπρου/πολύ λαμπρού θριάμβου.

B.2.

1-iii

2-v

3-viii

4-iv

5-ii

B.6.α)

1-i

2-ii

3-i

4-ii

5-i

B.6.β)

ex dicto, quod fortuitum erat

ΜΑΘΗΜΑ VII, ΜΑΘΗΜΑ XIII**ΚΕΙΜΕΝΑ**

α) Caesar propter frumenti inopiam legiōnes in hibernis multis conlocat. Ex quibus quattuor in Nervii hiemāre iubet et tribus imperat in Belgis remanēre. Legātos omnes frumentum in castra importāre iubet. Milites his verbis admonet: «Hostes adventare audio; speculatōres nostri eos prope esse nuntiant.

β) Sulpicius Gallus legātus Luci Aemili Pauli erat, qui bellum adversus Persen regem gerēbat. Serēnā nocte subito luna defecerat; ob repentinum monstrum terror animos militum invaserat et exercitus fiduciam amiserat.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφραστούν στη Νέα Ελληνική τα παραπάνω αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 2. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α με τις λέξεις της στήλης Β που έχουν μεταξύ τους ετυμολογική συγγένεια (3 λέξεις από τη στήλη Α περισσεύουν).

A	B
hiemāre	λυχνάρι
audio	άνεμος
legatus	χιόνι
nocte	νυχτόβιος
subito	ωτοασπίδες
luna	
animos	
amiserat	

Μονάδες 10

Β. 6. α) Στο απόσπασμα «Caesar propter frumenti ... in Belgis remanere.» να εντοπίσετε και να χαρακτηρίσετε συντακτικά πέντε (5) εμπρόθετους επιρρηματικούς προσδιορισμούς. Να καταγράψετε, επίσης, τους όρους στους οποίους αναφέρονται.

(μονάδες 10)

β) in hibernis multis: να μετατραπεί το επίθετο σε δευτερεύουσα αναφορική πρόταση.

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. α) Ο Καίσαρας εξαιτίας της έλλειψης δημητριακών (λόγω της έλλειψης σταριού) εγκαθιστά τις λεγεώνες σε πολλά χειμερινά στρατόπεδα. Διατάζει τέσσερις από αυτές να ξεχειμωνιάσουν στους Νερβίους (στη χώρα των Νερβίων) και (άλλες) τρεις διατάζει να παραμείνουν στους Βέλγους (στη χώρα των Βέλγων). Διατάζει (δίνει εντολή σε) όλους τους διοικητές των λεγεώνων να εισάγουν στο στρατόπεδο δημητριακά (να μεταφέρουν στάρι στα στρατόπεδά τους). Συμβουλεύει τους στρατιώτες (του) με αυτά τα λόγια (με τα παρακάτω λόγια): «πληροφορούμαι ότι πλησιάζουν οι εχθροί· οι ανιχνευτές μας αναγγέλλουν ότι αυτοί (οι εχθροί) είναι (βρίσκονται) κοντά.

β) Ο Σουλπίκιος Γάλλος ήταν ύπαρχος του Λεύκιου Αιμίλιου Παύλου, ο οποίος διεξήγε πόλεμο (που πολέμούσε) εναντίον του Περσέα, του βασιλιά. Μια ξάστερη νύχτα ξαφνικά είχε χαθεί η σελήνη (έγινε ξαφνικά έκλειψη σελήνης)· από (αυτό) το ξαφνικό, παράξενο και φοβερό θέαμα τρόμος είχε εισχωρήσει στις (είχε πιάσει τις) ψυχές των στρατιωτών και ο στρατός είχε χάσει το ηθικό (την αυτοπεποίθησή) του.

B. 2.

A	B
luna	λυχνάρι
animos	άνεμος
hiemāre	χιόνι
nocte	νυχτόβιος
audio	ωτοασπίδες

B. 6. α)

propter inopiam: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο conlocat

in hibernis: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο στο conlocat

Ex quibus: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του διηρημένου όλου στο quattuor

in Nerviis: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο στο hiemare

in Belgis: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο στο remanere

β)

in hibernis quae multa sunt

ΜΑΘΗΜΑ VII, ΜΑΘΗΜΑ IX

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Caesar propter frumenti inopiam legiōnes in hibernis multis conlocat. Ex quibus quattuor in Nerviis hiemāre iubet et tribus imperat in Belgis remanēre. Legātos omnes frumentum in castra importāre iubet. Milites his verbis admonet: «Hostes adventāre audio; speculatores nostri eos prope esse nuntiant. Vim hostium cavēre debetis;

β) Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit. Brutus ex vulnere dolōre magno cultrum extrahit et delictum punīre parat. Populum concitat et Tarquinio imperium adimit. Liber iam populus Rōmānus duo consules, Iunium Brutum et Tarquinium Collatīnum, deligere constituit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα δοθέντα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη της στήλης Α μια από τις δύο λέξεις της νέας ελληνικής που προτείνονται στη στήλη Β, με την οποία είναι ετυμολογικά συγγενής.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1.hibernis	i.εκχιονιστικός ii.εύσχημος
2.verbis	i.ρήση ii.βορράς
3.vulnere	i.ουλή ii.ολικός
4. dolore	i.δουλικός ii.δόλος
5. imperium	i.ιμπεριαλιστικός ii.έμπυρος

Μονάδες 10

B.6.α) Να σημειώσετε την ένδειξη Χ στο οικείο πλαίσιο, ανάλογα με το αν οι παρακάτω προτάσεις είναι σωστές ή λανθασμένες:

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
1.hiemale: ειδικό απαρέμφατο, έμμεσο αντικείμενο του iubet		
2.tribus: άμεσο αντικείμενο του imperat		
3.in Belgis: εμπρόθετος προσδιορισμός της στάσης σε τόπο στο remanere		
4.frumentum: αντικείμενο του importare		
5.verbis:αφαιρετική του τρόπου στο admonet		
6.prope: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο esse		
7.ex vulnere: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου που δηλώνει απομάκρυνση στο extrahit		
8.Tarquinius: έμμεσο αντικείμενο (σε δοτική) στο adimit		
9.liber: επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο populus μέσω του constituit		
10.Romanus: κατηγορηματικός προσδιορισμός στο populus		

(Μονάδες 10)

B.6.β) Να μετατρέψετε τις περιόδους από την ενεργητική σύνταξη στην παθητική (μονάδες 6) και να αιτιολογήσετε τη μορφή του ποιητικού αιτίου (μονάδες 4).

I. Caesar propter frumenti inopiam legiōnes in hibernis multis conlocat.
II. (Brutus) populum concitat.

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Λόγω της έλλειψης δημητριακών/σταριού ο Καίσαρας εγκαθιστά τις λεγεώνες (του) σε πολλά χειμερινά στρατόπεδα. Από αυτές διατάζει τέσσερις να ξεχειμωνιάσουν στη χώρα των Νερβίων και (άλλες) τρεις διατάζει να παραμείνουν στη χώρα των Βέλγων. Διατάζει/δίνει εντολή σε όλους τους διοικητές των λεγεώνων να μεταφέρουν στάρι μέσα στα στρατόπεδά τους. Συμβουλεύει τους στρατιώτες του με αυτά/ τα παρακάτω λόγια: «Πληροφορούμαι ότι οι εχθροί πλησιάζουν· οι κατάσκοποί μας/ ανιχνευτές μας αναγγέλλουν ότι αυτοί/ οι εχθροί βρίσκονται κοντά. Πρέπει να φυλάγεστε από τη δύναμη/την ορμή των εχθρών.

β) Η γυναίκα με δάκρυα τους αποκαλύπτει την αδικία/προσβολή και με μαχαίρι αυτοκτονεί/σκοτώνεται. Ο Βρούτος βγάζει (τραβώντας) το μαχαίρι από την πληγή/ τραύμα με μεγάλο πόνο (με βαθιά οδύνη) κι ετοιμάζεται να τιμωρήσει το έγκλημα/ την εγκληματική πράξη. Ξεσηκώνει το λαό κι αφαιρεί την εξουσία από τον Ταρκύνιο. Ελεύθερος πια ο ρωμαϊκός λαός αποφασίζει να εκλέξει δύο υπάτους, τον Ιούνιο Βρούτο και τον Ταρκύνιο Κολλατίνο.

B.2. 1 -i

2-i

3-i

4-ii

5-i

B.6.α)

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
1.hiemale: ειδικό απαρέμφατο, έμμεσο αντικείμενο του iubet		X
2.tribus: άμεσο αντικείμενο του imperat		X
3.in Belgis: εμπρόθετος προσδιορισμός της στάσης σε τόπο στο remanere	X	
4.frumentum: αντικείμενο του importare	X	
5.verbis:αφαιρετική του τρόπου στο admonet	X	

6.prope: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο esse		X
7.ex vulnere: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου που δηλώνει απομάκρυνση στο extrahit	X	
8.Tarquinius: έμμεσο αντικείμενο (σε δοτική) στο adimit	X	
9.liber: επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο populus μέσω του constituit	X	
10.Romanus: κατηγορηματικός προσδιορισμός στο populus		X

B.6.β) I. Legiōnes a Caesare propter frumenti inopiam in hibernis multis conlocantur.

II. Populus (a Bruto) concitatur.

Το ποιητικό αίτιο δηλώνεται εμπρόθετα (a +αφαιρετική πτώση) και στις δυο προτάσεις διότι αφορά σε όνομα που φανερώνει πρόσωπο.

ΜΑΘΗΜΑ VI, ΜΑΘΗΜΑ IX, ΜΑΘΗΜΑ XV

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) In eā civitatē, quam leges continent, boni viri libenter leges servant. Lex enim est fundamentum libertātis, fons aequitātis.

β) Brutus ex vulnere dolōre magno cultrum extrahit et delictum punire parat. Populum concitat et Tarquinio imperium adimit. Liber iam populus Rōmānus duo consules, Iunium Brutum et Tarquinium Collatīnum, deligere constituit.

γ) Equestribus proeliis saepe ex equis desiliunt ac pedibus proeliantur: ephippiōrum usus res turpis et iners habetur. Vinum a mercatoribus ad se importāri non sinunt quod eā rē, ut arbitrantur, remollescunt homines atque effeminantur.

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρείτε με ποια λατινική λέξη των κειμένων που σας δόθηκαν έχουν ετυμολογική συγγένεια οι παρακάτω νεοελληνικές λέξεις: τηλεόραση, ουλή, μεγαλόπνοος, ποινικολόγος, σαλτάρισμα.

Μονάδες 10

B.6.α.) Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους παρακάτω όρους:

1. libenter	είναι στο
2. aequitātis	είναι στο
3. dolōre	είναι στο
4. Equestribus	είναι στο
5. a mercatoribus	είναι στο

(μονάδες 10)

β) «In eā civitatē [...] boni viri libenter leges servant» και «Brutus ex vulnere dolōre magno cultrum extrahit»: στις παραπάνω κύριες προτάσεις να μετατρέψετε τα ρήματα σε απαρέμφατα, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές στα υποκείμενά τους, ξεκινώντας για την πρώτη πρόταση με τη φράση «Cicero dicit» (μονάδες 6) και για τη δεύτερη με τη φράση «Homines narrant» (μονάδες 4).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α.α) Σε αυτήν την πολιτεία, την οποία συγκρατούν/στεριώνουν οι νόμοι, οι καλοί άνδρες (πολίτες) πρόθυμα τηρούν τους νόμους. Γιατί ο νόμος είναι το θεμέλιο της ελευθερίας, η πηγή της δικαιοσύνης.

β) Ο Βρούτος βγάζει (τραβώντας) το μαχαίρι από το τραύμα με μεγάλο πόνο/μεγάλη οδύνη και ετοιμάζεται να τιμωρήσει το έγκλημα. Ξεσηκώνει τον λαό και αφαιρεί την εξουσία από τον Ταρκύνιο. Ελεύθερος πια ο ρωμαϊκός λαός αποφασίζει να εκλέξει δυο υπάτους, τον Ιούνιο Βρούτο και τον Ταρκύνιο Κολλατίνο.

γ) Στις υπομαχίες συχνά πηδούν κάτω από τα άλογά τους και πολεμούν πεζοί: η χρήση των σελών θεωρείται πράγμα αισχρό και μαλθακό. Δεν επιτρέπουν να εισάγεται σ' αυτούς (στη χώρα τους) κρασί από τους εμπόρους, γιατί από αυτό το πράγμα, όπως πιστεύουν, οι άντρες γίνονται μαλθακοί κι εκθηλύνονται.

Β.2. τηλεόραση→ servant

ουλή→ vulnere

μεγαλόπνοος→ magno

ποινικολόγος→ punire

σαλτάρισμα→ desiliunt

Β.6.α.)

1. libenter	είναι επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα servant.
2. aequitātis	είναι γενική υποκειμενική (ετερόπτωτος προσδιορισμός) στη λέξη fons.
3. dolōre	είναι αφαιρετική οργανική του τρόπου στο ρήμα extrahit.
4. Equestribus	είναι ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη proeliis.
5. a mercatoribus	είναι εμπρόθετος (επειδή είναι έμψυχο) προσδιορισμός του ποιητικού αιτίου στο παθητικής φωνής απαρέμφατο importari.

β) Μετατροπή της κύριας πρότασης «In eā civitatē [...] boni viri libenter leges servant» σε απαρεμφατική →

Cicero dicit in eā civitatē bonos viros libenter leges servare.

Μετατροπή της κύριας πρότασης «Brutus ex vulnere dolōre magno cultrum extrahit» σε
απαρεμφατική →

Homines narrant Brutum ex vulnere dolōre magno cultrum extrahere.

ΜΑΘΗΜΑ XIV, ΜΑΘΗΜΑ XV

ΚΕΙΜΕΝΟ

i. Post bellum Actiacum Cassius Parmensis, qui in exercitu M. Antōnii fuerat, Athēnas confūgit. Ibi vix animum sollicitum somno dederat, cum repente apparuit ei species horrenda. Existimāvit ad se venire hominem ingentis magnitudinis et facie squalidā, similem effigiēi mortui.

ii. Germanōrum vita omnis in venationibus atque in studiis rei militāris consistit. Germāni non student agricultūrae; lacte, caseo et carne nutriuntur. Locis frigidissimis pelles solum habent et in fluminibus lavantur. Cum civitas bellum gerit, magistrātus creantur cum vitae necisque potestāte.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε τα αποσπάσματα στη Νέα Ελληνική.

Μονάδες 20

B.2. φάτσα, αμβροσία, ρίγος, πέλμα, λουτήρας: με ποιες λέξεις των δοθέντων κειμένων συγγενεύουν ετυμολογικά οι παραπάνω λέξεις της Νέας Ελληνικής; Να απαντήσετε συμπληρώνοντας τον παρακάτω πίνακα:

Νεοελληνική λέξη:	Λατινική λέξη με ετυμολογική συγγένεια:

Μονάδες 10

B.6.α) Να αναγνωρίσετε τη συντακτική λειτουργία των παρακάτω όρων:

Όροι:	Συντακτική λειτουργία:
in exercitu	
somno	

facie	
lacte	
vitae	

Μονάδες 10

B.6.β) Cum... horrenda, cum... gerit: να αναγνωρίσετε το είδος των δευτερευουσών προτάσεων (Μονάδες 2), να προσδιορίσετε τον σύνδεσμο με τον οποίο εισάγονται(4), καθώς και τη λειτουργία τους (4).

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

i. Μετά τον πόλεμο στο Άκτιο ο Κάσσιος από την Πάρμα, ο οποίος ήταν στον στρατό του Μάρκου Αντώνιου/είχε υπηρετήσει στον στρατό του Μάρκου Αντωνίου, κατέφυγε στην Αθήνα. Εκεί πριν καλά καλά/μόλις είχε παραδώσει το ταραγμένο πνεύμα/την ταραγμένη του ψυχή στον ύπνο, όταν εμφανίστηκε ξαφνικά σε αυτόν φρικτή μορφή. Νόμιζε πως ερχόταν σε αυτόν/προς το μέρος του (ένας) άνθρωπος πελώριου μεγέθους και με βρώμικο πρόσωπο/με πελώριο ανάστημα και βρώμικη όψη, όμοιος με εικόνα/είδωλο/μορφή νεκρού.

ii. Όλη (ολόκληρη) η ζωή των Γερμανών περιορίζεται στο κυνήγι και στη σπουδή των στρατιωτικών πραγμάτων/στην ασχολία με τα στρατιωτικά πράγματα (στις στρατιωτικές ασχολίες). Οι Γερμανοί δεν ασχολούνται με τη γεωργία· τρέφονται με γάλα, τυρί και κρέας. Στους πάρα πολύ παγωμένους τόπους/Αν και ζουν σε περιοχές φοβερά παγωμένες, φορούν μόνο δέρματα και πλένονται στα ποτάμια. Κάθε φορά που η χώρα τους κάνει/ η πολιτεία διεξάγει πόλεμο, εκλέγονται άνδρες με εξουσία ζωής και θανάτου.

B.2.

Νεοελληνική λέξη:	Λατινική λέξη με ετυμολογική συγγένεια:
φάτσα	facie
αμβροσία	mortui
ρίγος	frigidissimis
πέλμα	pelles
λουτήρας	lavantur

B.6. α)

Όροι:	Συντακτική λειτουργία:
in exercitu	εμπρόθετος προσδιορισμός της κατάστασης στο fuerat
somno	έμμεσο αντικείμενο στο dederat

facie	αφαιρετική της ιδιότητας στο <i>hominem</i>
lacte	αφαιρετική (οργανική) του μέσου στο <i>nutriuntur</i>
vitae	γενική αντικειμενική στο <i>potestate</i>

B.6. β) Cum... horrenda: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση. Εισάγεται με τον αντίστροφο σύνδεσμο *cum*, γιατί δηλώνει αιφνίδιο γεγονός (ονομάζεται αντίστροφος, γιατί το κύριο νόημα βρίσκεται στη δευτερεύουσα και το δευτερεύον στην κύρια). Εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (και, σε σχέση με την προσδιοριζόμενη κύρια πρόταση, στην οποία το ρήμα βρίσκεται σε υπερσυντέλικο (*dederat*), δηλώνει το υστερόχρονο στο παρελθόν). Μετά τον αντίστροφο *cum* υπάρχει το επίρρημα *repente*, ενώ στην κύρια πρόταση υπάρχει το επίρρημα *vix*. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης «*Ibi vix animum sollicitum somno dederat*».

cum... gerit: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση. Εισάγεται με τον χρονικό επαναληπτικό σύνδεσμο *cum* και εκφέρεται με οριστική, χρόνου ενεστώτα. Δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν και στο μέλλον. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα *creantur* της κύριας πρότασης που ακολουθεί.

ΜΑΘΗΜΑ ΙΙΙ, ΜΑΘΗΜΑ ΧΙΙ

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Cēpheus et Cassiope Andromedam filiam habent. Cassiope, superba formā suā, cum Nymphis se comparat. Neptūnus irātus ad oram Aethiopiae urget beluam marīnam, quae incolis nocet. Oraculum incolis respondet: «regia hostia deo placet!»

β) Pater filiae osculum dedit sed animadvertit eam esse tristiculam. «Quid est» inquit «mea Tertia? Cur tristis es? Quid tibi accidit?» «Mi pater» respondit illa «Persa periit». Perierat enim catellus eo nomine, quem puella multum amābat. Tum pater Tertiae dixit «omen accipio». Sic ex fortuīto dicto spem praeclāri triumphī animo praesumpsit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρείτε μία λέξη της νέας ελληνικής που να έχει ετυμολογική συγγένεια με τις παρακάτω λατινικές λέξεις.

λατινική λέξη	ετυμολογικά συγγενής νεοελληνική λέξη
formā	
marīnam	
dedit	
triumphi	
animo	

Μονάδες 10

B.6.α.) Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α' με τη συντακτική τους λειτουργία στη στήλη Β'. Πέντε στοιχεία στη στήλη Β' περισσεύουν.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
1. filiam	i. ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ρήμα animadvertit.
2. se	ii. εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου ή της

	προέλευσης στο ρήμα praesumpsit.
3. esse	iii. απρόθετη αφαιρετική του εσωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο ρήμα comparat.
4. nomine	iv. κατηγορούμενο στο Andromedam.
5. ex dicto	v. αντικείμενο στο ρήμα habent.
	vi. υποκείμενο στο ρήμα animadvertit.
	vii. αντικείμενο στο ρήμα comparat (άμεση ή ευθεία αυτοπάθεια).
	viii. υποκείμενο στο ρήμα perierat.
	ix. αφαιρετική της ιδιότητας στο catellus.
	x. εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της καταγωγής στο ρήμα praesumpsit.

(Μονάδες 10)

β) «regia hostia deo placet!» και «omen accipio»: στις παραπάνω κύριες προτάσεις να μετατρέψετε τα ρήματα σε απαρέμφατα, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές στα υποκείμενά τους, ξεκινώντας για την πρώτη πρόταση με τη φράση «Oraculum respondit» (μονάδες 6) και για τη δεύτερη με τη φράση «Pater Tertiae dixit» (μονάδες 4).

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

α) Ο Κηφέας και η Κασσιόπη έχουν την Ανδρομέδα κόρη. Η Κασσιόπη, περήφανη για την ομορφιά της, συγκρίνει τον εαυτό της με τις Νηρηίδες. Ο Ποσειδώνας οργισμένος στέλνει προς την ακτή της Αιθιοπίας (ένα) θαλάσσιο κήτος, το οποίο βλάπτει τους κατοίκους. Το μαντείο απαντά στους κατοίκους: «βασιλικό σφάγιο για θυσία αρέσει στο θεό!»

β) Ο πατέρας έδωσε στην κόρη (ένα) φιλή αλλά παρατήρησε ότι αυτή ήταν λιγάκι θλιμμένη. «Τι είναι, Τερτία μου;» είπε «Γιατί είσαι θλιμμένη; Τι σου συνέβη;» «Πατέρα μου» απάντησε εκείνη «πέθανε ο Πέρσης». Πράγματι είχε πεθάνει (ένα) σκυλάκι με αυτό το όνομα, το οποίο η κοπέλα αγαπούσε πολύ. Τότε ο πατέρας είπε στην Τερτία «δέχομαι τον οϊωνό». Έτσι, από τυχαίο λόγο, προγεύτηκε στην ψυχή (του) την ελπίδα (ενός) περιλάμπρου θριάμβου.

B.2.

λατινική λέξη	ετυμολογικά συγγενής νεοελληνική λέξη
formā	φόρμα, φόρμουλα, φορμαλισμός
marīnam	μαρίνα, μαριναρισμένο, μαρινάτα
dedit	παράδοση, κατάδοση, επίδοση, προδότης δοτός, δοτική, παραδίδω, καταδίδω, παραδίδω...
triumphi	θρίαμβος, θριαμβεύω, θριαμβευτικός
animo	άνεμος, ανεμοθύελλα, ανεμοδαρμένος

B.6.α)

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
filiām	iv. κατηγορούμενο στο Andromedam.
se	vii. αντικείμενο στο ρήμα comparat (άμεση ή ευθεία αυτοπάθεια).
esse	i. ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ρήμα animadvertit.
nomine	ix. αφαιρετική της ιδιότητας στο catellus.
ex dicto	ii. εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του εξωτερικού

	αναγκαστικού αιτίου ή της προέλευσης στο ρήμα praesumpsit.
--	---

β) Μετατροπή της κύριας πρότασης «regia hostia deo placet » σε απαρεμφατική →

Oraculum respondit regiam hostiam deo placere.

Μετατροπή της κύριας πρότασης «omen accipio » σε απαρεμφατική →

Pater Tertiae dixit se omen accipere.

Στην β' περίπτωση/πρόταση το υποκείμενο του ρήματος dixit είναι Pater και το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου accipere είναι το se. Παρά το γεγονός ότι το υποκείμενο (pater) του ρήματος (dixit) ταυτίζεται νοηματικά με το υποκείμενο (se) του απαρεμφάτου accipere και έχουμε ταυτοπροσωπία, το υποκείμενο του απαρεμφάτου τίθεται σε αιτιατική πτώση, καθώς το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου τίθεται κανονικά σε αιτιατική και δεν παραλείπεται ποτέ (λατινισμός).

ΜΑΘΗΜΑ XI

ΚΕΙΜΕΝΟ

Hannibal, dux Carthaginensis, VI et XX annos natus, omnes gentes Hispaniae bello superāvit et Saguntum vi expugnāvit. Postea Alpes, quae Italiam ab Galliā seiungunt, cum elephantis transiit. Ubi in Italiā fuit, apud Ticīnum, Trebiam, Trasumēnum et Cannas copias Rōmanōrum profligāvit et delēvit. Populus Rōmānus cladem Cannensem pavidus audīvit. In agro Falerno Hannibal ex insidiis Fabii Maximi se expedīvit. Postquam XIV annos in Italiā complēvit, Carthaginenses eum in Africam revocavērunt. Ibi Hannibal bellum cum Rōmānis componere frustra cupīvit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα.

Μονάδες 20

B. 2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη του κειμένου της στήλης Α΄ μία από τις τρεις ελληνικές λέξεις της στήλης Β΄ που είναι ετυμολογικά συγγενής.

Στήλη Α΄	Στήλη Β΄
dux	δούκισσα
	δικαστήριο
	δοκιμασία
superāvit	υπέρβαση
	έκβαση
	σύμβαση
agro	αγιότητα
	αγριότητα
	αγιογραφία
expedīvit	οροπέδιο
	παιδίατρος
	παιδότοπος

bellum	μπελάς
	μπάλος
	ρέμπελος

B. 6. α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις:

vi	είναι..... στο.....
cum elephantis	είναι..... στο.....
pavidus	είναι..... στο.....
se	είναι..... στο.....
annos	είναι..... στο.....

(μονάδες 10)

β) Να εντοπίσετε δύο (2) προτάσεις που δηλώνουν χρόνο (2Χ3 μονάδες) και να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα με τον σύνδεσμο εισαγωγής (2Χ1 μονάδες) και την έγκλιση εκφοράς (2Χ1 μονάδες):

Πρόταση	Σύνδεσμος εισαγωγής	εκφορά (έγκλιση)

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Ο Αννίβας, ο Καρχηδόνιος αρχηγός / στρατηγός, σε ηλικία 26 χρόνων νίκησε στον πόλεμο (πολέμησε και νίκησε) όλα τα έθνη της Ισπανίας και κυρίευσε με τη βία το Σάγουντο. Έπειτα πέρασε / διήλθε με ελέφαντες (πάνω από) τις Άλπεις, που χωρίζουν την Ιταλία από τη Γαλατία. Όταν (Μόλις) βρέθηκε (ήταν) στη Ιταλία, κατατρόπωσε κι εξολόθρευσε τις ρωμαϊκές στρατιωτικές δυνάμεις (στρατιές) / τις στρατιωτικές δυνάμεις των Ρωμαίων κοντά στον ποταμό Τίκινο, στον ποταμό Τρεβία, στη λίμνη Τρασιμένη και στις Κάννες. Ο ρωμαϊκός λαός (οι Ρωμαίοι) άκουσε (άκουσαν) / πληροφορήθηκε (πληροφορήθηκαν) έντρομος (έντρομοι) (για) την σφαγή των Καννών (καταστροφή στις Κάννες). Στον Φαλερνό αγρό (στην περιοχή του Φαλέρνου) ο Αννίβας απελευθερώθηκε / ξέφυγε / ξεγλίστρησε από την ενέδρα του Φάβιου Μάξιμου. Αφού συμπλήρωσε δεκατέσσερα χρόνια στην Ιταλία, οι Καρχηδόνιοι τον ανακάλεσαν στην Αφρική. Εκεί ο Αννίβας μάταια επιθύμησε (επιδίωξε) να τελειώσει τον πόλεμο (με συνθήκη) με τους Ρωμαίους.

B.2.

Στήλη Α΄	Στήλη Β΄
dux	δούκισσα
	δικαστήριο
	δοκιμασία
superāvit	υπέρβαση
	έκβαση
	σύμβαση
agro	αγιότητα
	αγριότητα
	αγιογραφία
expedīvit	οροπέδιο
	παιδίατρος
	παιδότοπος
bellum	μπελάς
	μπάλος
	ρέμπελος

B. 6. α)

vi	είναι αφαιρετική οργανική του τρόπου στο ρήμα expugnāvit
cum elephantis	είναι εμπρόθετος προσδιορισμός της συνοδείας στο ρήμα transiit
pavidus	είναι επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο ρήμα, αναφέρεται στο populus
se	είναι αντικείμενο στο ρήμα expedit (άμεση ή ευθεία αυτοπάθεια)
annos	είναι αντικείμενο στο ρήμα complēvit

β)

Πρόταση	Σύνδεσμος εισαγωγής	εκφορά (έγκλιση)
Ubi in Italiā fuit	ubi	Οριστική παρακειμένου (fuit)
Postquam XIV annos in Italiā complēvit	postquam	Οριστική παρακειμένου (complēvit)

ΜΑΘΗΜΑ ΙΧ, ΜΑΘΗΜΑ ΧΙΙ

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit. Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxoris Collatini laedit. Maritus et pater et Iunius Brutus eam maestam inveniunt. Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit.

β) Pater filiae osculum dedit sed animadvertit eam esse tristiculam. «Quid est» inquit «mea Tertia? Cur tristis es? Quid tibi accidit?» «Mi pater» respondit illa «Persa periit». Perierat enim catellus eo nomine, quem puella multum amabat. Tum pater Tertiae dixit «omen accipio».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να διαγράψετε από τη στήλη Β τη λέξη που δεν συγγενεύει ετυμολογικά με τη λατινική λέξη της στήλης Α.

A	B
1. septimus	i. Σεπτέμβριος ii. Σεμινάριο iii. Επτάχρονη
2. modo	i. Μοντέλο ii. Μόδα iii. Μοναξιά
3. pater	i. πατρίδα ii. πατρικός iii. πατάτα
4. lacrimis	i. Δάκρυ ii. Λακωνικότητα iii. Δακρυσμένος
5. dedit	i. Δώρο ii. Δέμα

	iii. Δίνω
--	-----------

Μονάδες 10

B.6. Από τις δύο κάθε φορά προτεινόμενες απαντήσεις να επιλέξετε τη σωστή.

- i. imperium: αντικείμενο στο perdit ή κατηγορούμενο στο perdit
- ii. Filius: αντικείμενο στο laedit ή υποκείμενο στο laedit
- iii. uxōris: επιθετικός προσδιορισμός στο Collatīni ή παράθεση στο Lucretiae
- iv. Illis: έμμεσο αντικείμενο στο aperit ή δοτική προσωπική στο aperit
- v. se: υποκείμενο στο interficit ή αντικείμενο στο interficit
- vi. esse: ειδικό απαρέμφατο ή τελικό απαρέμφατο
- vii. tristis: κατηγορούμενο στο tu ή κατηγορούμενο στο es
- viii. Mi: επιθετικός προσδιορισμός στο pater ή κλητική προσφώνηση
- ix. catellus: κατηγορούμενο στο Perierat ή υποκείμενο στο Perierat
- x. Tum: επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει χρόνο ή επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει τόπο

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α. α) Ο Ταρκύνιος ο Υπερήφανος, ο έβδομος και τελευταίος από τους βασιλιάδες, χάνει την εξουσία (του) με αυτόν τον τρόπο. Ο γιος του, Σέξτος Ταρκύνιος, προσβάλλει την τιμή της Λουκρητίας, της συζύγου του Κολλατίνου. Ο σύζυγός/άντρας (της) και ο πατέρας (της) και ο Ιούνιος Βρούτος βρίσκουν αυτή περίλυπη. Η γυναίκα αποκαλύπτει σε εκείνους την προσβολή/αδικία με δάκρυα και αυτοκτονεί/σκοτώνεται με ένα μαχαίρι.

β) Ο πατέρας έδωσε στην κόρη (ένα) φιλί αλλά παρατήρησε ότι αυτή ήταν λιγάκι θλιμμένη. «Τι συμβαίνει» ρώτησε «Τέρτιά μου; Γιατί είσαι λυπημένη; Τι σου συνέβη;» Είχε πεθάνει πράγματι (ένα) σκυλάκι με αυτό το όνομα, που/το οποίο η κοπέλα αγαπούσε πολύ. Τότε ο πατέρας είπε στην Τέρτια: «Δέχομαι τον οινώ».

B.2.

A	B
1. septimus	i. Σεπτέμβριος ii. Σεμινάριο iii. Επτάχρονη
2. modo	i. Μοντέλο ii. Μόδα iii. Μοναξιά
3. pater	i. πατρίδα ii. πατρικός iii. πατάτα
4. lacrimis	i. Δάκρυ ii. Λακωνικότητα iii. Δακρυσμένος
5. dedit	i. Δώρο ii. Δέμα iii. Δίνω

B.6.

- i. imperium: αντικείμενο στο perdit
- ii. Filius: υποκείμενο στο laedit
- iii. uxōris: παράθεση στο Lucrētiae
- iv. Illis: έμμεσο αντικείμενο στο aperit
- v. se: αντικείμενο στο interficit
- vi. esse: ειδικό απαρέμφατο
- vii. tristis: κατηγορούμενο στο tu
- viii. catellus: υποκείμενο στο Perierat
- ix. Mi: επιθετικός προσδιορισμός στο pater
- x. Tum: επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει χρόνο

ΜΑΘΗΜΑ V, ΜΑΘΗΜΑ IX

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Silius Italicus, poëta epicus, vir clarus erat. XVII (septendecim) libri eius de bello Punico secundo pulchri sunt. Ultimis annis vitae suae in Campaniā se tenēbat. Multos in illis locis agros possidēbat.

β) Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit. Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxoris Collatīni laedit. Marītus et pater et Iunius Brutus eam maestam inveniunt. Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit. Brutus ex vulnere dolōre magno cultrum extrahit et delictum punīre parat.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να επιλέξετε από τη στήλη Β τη λέξη που συγγενεύει ετυμολογικά με τη λατινική λέξη της στήλης Α.

A	B
1. epicus	i. ιππικός ii. επικολυρικός
2. septendecim	i. δεκάχρονος ii. σεντόνι
3. tenēbat	i. τανάλια ii. τέλος
4. modo	i. μουντός ii. μοντελισμός
5. femina	i. φορά ii. φεμινίστρια

Μονάδες 10

B.6. α) Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα με τα Αντικείμενα των Ρημάτων που δίνονται:

ΡΗΜΑΤΑ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ
--------	-------------

1. possidēbat	
2. perdit	
3. laedit	
4. inveniunt	
5. aperit	

(Μονάδες 10)

β) Η αυτοπάθεια στα Λατινικά εκφράζεται είτε με την κτητική αντωνυμία *suus-a-um* είτε με την προσωπική *se*. Η κτήση χωρίς αυτοπάθεια στο γ' πρόσωπο εκφράζεται με τις πλάγιες πτώσεις της αντωνυμίας *is, ea, id*.

Να εντοπίσετε στα παραπάνω αποσπάσματα τρεις περιπτώσεις αυτοπάθειας και δύο περιπτώσεις κτήσης χωρίς αυτοπάθεια.

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α. α) Ο Σίλιος Ιταλικός, ο επικός ποιητής, ήταν ένδοξος/δοξασμένος άνδρας. Τα 17 (δεκαεπτά) βιβλία του για τον δεύτερο Καρχηδονιακό πόλεμο είναι όμορφα. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του παρέμενε/έμενε μόνιμα στην Καμπανία. Σε εκείνους τους τόπους/στα μέρη εκείνα κατείχε πολλούς αγρούς.

β) Ο Ταρκύνιος ο Υπερήφανος, ο έβδομος και τελευταίος από τους βασιλιάδες, χάνει την εξουσία μ' αυτό (τούτο) τον τρόπο. Ο γιος του, Σέξτος Ταρκύνιος, προσβάλλει την τιμή της Λουκρητίας, γυναίκας/συζύγου του Κολλατίνου. Ο σύζυγος και ο πατέρας και ο Ιούνιος Βρούτος την βρίσκουν περίλυπη. Η γυναίκα με δάκρυα αποκαλύπτει σ' εκείνους την αδικία /προσβολή και αυτοκτονεί με μαχαίρι. Ο Βρούτος βγάζει (τραβώντας) το μαχαίρι από το τραύμα/πληγή με μεγάλο πόνο και ετοιμάζεται να τιμωρήσει το έγκλημα.

B.2.

1 – ii

2 – i

3 – i

4 – ii

5 – ii

B.6.α)

PHMATA	ANTIKEIMENA
1. possidēbat	agros
2. perdit	imperium
3. laedit	pudicitiam
4. inveniunt	eam
5. aperit	iniuriam (άμεσο), Illis (έμμεσο)

β)

vitae suae, se tenēbat, se interficit: αυτοπάθεια

libri eius, Filius eius: κτήση χωρίς αυτοπάθεια

ΜΑΘΗΜΑ VI, ΜΑΘΗΜΑ XI, ΜΑΘΗΜΑ XV

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Legum ministri sunt magistrātus, legum interpretes iudices, legum denique omnes servi sumus: sic enim liberi esse possumus.

β) In agro Falerno Hannibal ex insidiis Fabii Maximi se expedīvit. Postquam XIV annos in Italiā complēvit, Carthaginienses eum in Africam revocavērunt.

γ) Cum civitas bellum gerit, magistrātus creantur cum vitae necisque potestāte. Equestribus proeliis saepe ex equis desiliunt ac pedibus proeliantur: ephippiōrum usus res turpis et iners habētur. Vinum a mercatoribus ad se importāri non sinunt quod eā rē, ut arbitrantur, remollescunt homines atque effeminantur.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρείτε με ποια λατινική λέξη των κειμένων που σας δόθηκαν έχουν ετυμολογική συγγένεια οι παρακάτω νεοελληνικές λέξεις: σερβίτσιο, δεσπότης, εμπόδιο, νεκρομαντεία, οινομαγειρείο.

Μονάδες 10

B.6.α.) Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους όρους της α' στήλης και να προσδιορίσετε και τον όρο στον οποίο αναφέρονται:

Λέξη στο κείμενο Α' στήλη	Συντακτική λειτουργία	Όρος που προσδιορίζεται
Legum (το πρώτο)		
liberi		
magistratus (το δεύτερο)		
cum potestate		
rē		

(Μονάδες 10)

β) «In agro Falerno» «Equestribus proeliis»

Στις παραπάνω εκφράσεις, αφού εντοπίσετε τους ομοιόπτωτους επιθετικούς προσδιορισμούς και τον όρο που προσδιορίζουν (μονάδες 4), να τους μετατρέψετε σε

δευτερεύουσες αναφορικές προσδιοριστικές προτάσεις, επιλέγοντας το σωστό γένος της αναφορικής αντωνυμίας, ανάλογα με τον προσδιοριζόμενο κάθε φορά όρο, τον οποίο θα αντιγράψετε (μονάδες 6).

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

α) Οι αρχές (άρχοντες) είναι υπηρέτες (θεράποντες) των νόμων, οι δικαστές (είναι) ερμηνευτές των νόμων, τέλος όλοι είμαστε υπηρέτες των νόμων: γιατί έτσι μπορούμε να είμαστε ελεύθεροι.

β) Ο Αννίβας στο «Φαλερνό αγρό» (στην περιοχή του Φαλέρνου) ξέφυγε από την ενέδρα του Φάβιου Μάξιμου. Αφού συμπλήρωσε δεκατέσσερα χρόνια στην Ιταλία, οι Καρχηδόνιοι τον ανακάλεσαν στην Αφρική.

γ) Όταν η χώρα τους κάνει πόλεμο, εκλέγονται άρχοντες με εξουσία ζωής και θανάτου. Στις υπομαχίες συχνά πηδούν (κάτω) από τα άλογα και πολεμούν πεζοί: η χρήση σελών θεωρείται πράγμα αισχρό και μαλθακό. Δεν επιτρέπουν να εισάγεται απ' τους εμπόρους κρασί σ' αυτούς (στη χώρα τους), επειδή από αυτό το πράγμα, όπως πιστεύουν, οι άνθρωποι γίνονται μαλθακοί και εκθηλύνονται.

B.2.

σερβίτιο: servi

δεσπότης: possumus

εμπόδιο: pedibus

νεκρομαντεία: necis(que)

οινομαγειρείο: vinum

B.6.α)

Λέξη στο κείμενο Α στήλη	Συντακτική λειτουργία	Όρος που προσδιορίζεται
Legum (το πρώτο)	γενική αντικειμενική (ετερόπτωτος προσδιορισμός)	στο ministri
liberi	Κατηγορούμενο	στο εννοούμενο υποκείμενο nos από το συνδετικό esse
magistratus (το δεύτερο)	υποκείμενο	στο ρήμα creantur
cum potestate	εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου	στο ρήμα creantur
rē	απρόθετη αφαιρετική ως επιρρηματικός προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου	Στα ρήματα remollescunt και effeminantur

β) In agro Falerno»: Στην φράση ο επιθετικός προσδιορισμός είναι η λέξη Falerno και ο προσδιοριζόμενος όρος είναι agro.

Η ανάλυση θα γίνει ως εξής: in agro, qui Falernus erat.

«Equestribus proeliis»: Στην φράση ο επιθετικός προσδιορισμός είναι η λέξη Equestribus και ο προσδιοριζόμενος όρος είναι proellis.

Η ανάλυση θα γίνει ως εξής: proeliis, quae equestria sunt.

ΜΑΘΗΜΑ V, ΜΑΘΗΜΑ IX

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Silius Italicus, poëta epicus, vir clarus erat. XVII (septendecim) libri eius de bello Punico secundo pulchri sunt. Ultimis annis vitae suae in Campaniā se tenēbat. Multos in illis locis agros possidēbat. Silius animum tenerum habēbat.

β) Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit. Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxōris Collatīni laedit. Marītus et pater et Iunius Brutus eam maestam inveniunt. Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit. Brutus ex vulnere dolōre magno cultrum extrahit et delictum punīre parat.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να εντοπίσετε ποια νεοελληνική λέξη από το ζεύγος των λέξεων που σας δίνεται στη στήλη Β΄ έχει ετυμολογική συγγένεια με καθεμιά από τις λατινικές λέξεις της στήλης Α΄.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
1. multos	i. μαλλιαρός ii. μάλιστα
2. agros	i. αγρανάπαυση ii. καλλιέργεια
3. septimus	i. εβδομάδα ii. εφαλτήριο
4. modo	i. μαντινάδα ii. μοντελισμός
5. vulnere	i. ολίσθημα ii. ουλή

Μονάδες 10

B.6.α) Και στα δύο κείμενα να εντοπίσετε πέντε εμπρόθετους επιρρηματικούς προσδιορισμούς και να τους καταγράψετε στον ακόλουθο πίνακα.

Εμπρόθετος προσδιορισμός	Επιρρηματική σχέση που δηλώνεται	Όρος στον οποίο αναφέρεται
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

(Μονάδες 10)

β) Να μετατρέψετε τη σύνταξη των παρακάτω περιόδου λόγου σε παθητική (υποκείμενα: μονάδες 2, κατηγορούμενο: μονάδες 2, ποιητικά αίτια: μονάδες 4, ρήματα: μονάδες 2).

Marītus et pater et Iunius Brutus eam maestam inveniunt.

Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit.

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

α) Ο Σίλιος Ιταλικός, ο επικός ποιητής, ήταν ένδοξος άντρας. Τα δεκαεπτά βιβλία του για τον δεύτερο Καρχηδονιακό πόλεμο είναι όμορφα. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του παρέμενε/έμενε μόνιμα στην Καμπανία. Σ' εκείνους τους τόπους (Στα μέρη εκείνα) κατείχε (είχε στην κατοχή του) πολλούς αγρούς. Ο Σίλιος είχε ευαίσθητη/τρυφερή ψυχή.

β) Ο Ταρκύνιος ο Υπερήφανος, ο έβδομος και τελευταίος από τους βασιλιάδες, χάνει την εξουσία μ' αυτό (τούτο) τον τρόπο. Ο γιος του, Σέξτος Ταρκύνιος, προσβάλλει την τιμή της Λουκρητίας, γυναίκας/συζύγου του Κολλατίνου. Ο σύζυγος και ο πατέρας και ο Ιούνιος Βρούτος την/αυτήν βρίσκουν περίλυπη. Η γυναίκα με δάκρυα αποκαλύπτει σ' εκείνους την αδικία (προσβολή) και αυτοκτονεί (σκοτώνεται) με μαχαίρι. Ο Βρούτος βγάζει (τραβώντας) το μαχαίρι από το τραύμα (πληγή) με μεγάλο πόνο (βαθιά οδύνη) και ετοιμάζεται να τιμωρήσει το έγκλημα (την εγκληματική πράξη).

B.2.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
1. multos	ii. μάλιστα
2. agros	i. αγρανάπαυση
3. septimus	i. εβδομάδα
4. modo	ii. μοντελισμός
5. vulnere	ii. ουλή

B.6.α)

Εμπρόθετος προσδιορισμός	Επιρρηματική σχέση που δηλώνεται	Όρος στον οποίο αναφέρεται
de bello	εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της αναφοράς	στο libri
in Campaniā	εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός στάσης σε τόπο	στο ρήμα tenebat

in locis	εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός στάση σε τόπο	στο ρήμα possidebat
cum lacrimis	εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου	στο ρήμα aperit
ex vulnere	εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της απομάκρυνσης	στο ρήμα extrahit

β) Ea maesta a marito et a patre et ab Iunio Bruto invenitur.

Στην α' πρόταση (Marītus... inveniunt) το αντικείμενο eam γίνεται υποκείμενο, το κατηγορούμενο (maestam) του αντικειμένου θα γίνει κατηγορούμενο του υποκειμένου, τα υποκείμενα maritus, pater, Iunius Brutus θα γίνουν ποιητικά αίτια, που θα εκφέρονται εμπρόθετα, γιατί είναι έμψυχα, το ρήμα θα τεθεί σε γ' ενικό πρόσωπο (invenitur).

Iniuria illis a feminā cum lacrimis aperitur.

Στην β' πρόταση (Illis...aperit) το άμεσο αντικείμενο (iniuriam) γίνεται υποκείμενο, το illis ως έμμεσο αντικείμενο παραμένει ως έχει, το υποκείμενο (femina) γίνεται ποιητικό αίτιο που εκφέρεται εμπρόθετα, γιατί είναι έμψυχο (a feminā), το ρήμα τίθεται στην παθητική φωνή σε γ' ενικό πρόσωπο (aperitur).

ΜΑΘΗΜΑ VI, ΜΑΘΗΜΑ XI

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Lex enim est fundamentum libertātis, fons aequitātis. Mens et animus et consilium et sententia civitātis posita est in legibus. Ut corpora nostra sine mente, sic civitas sine lege non stat. Legum ministri sunt magistrātus, legum interpretes iudices, legum denique omnes servi sumus: sic enim liberi esse possumus.

β) Ubi in Italiā fuit, apud Ticīnum, Trebiam, Trasumēnum et Cannas copias Rōmanōrum profligāvit et delēvit. Populus Rōmānus cladem Cannensem pavidus audīvit. In agro Falerno Hannibal ex insidiis Fabii Maximi se expedīvit. Postquam XIV annos in Italiā complēvit, Carthaginienses eum in Africam revocavērunt.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα δοθέντα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη της στήλης Α μια από τις δύο λέξεις της νέας ελληνικής που προτείνονται στη στήλη Β, με την οποία είναι ετυμολογικά συγγενής.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. legibus	i. διαλογή ii. ευλύγιστος
2. mente	i. μένος ii. μάντις
3. civitas	i. κοίτη ii. κειμήλιο
4. cladem	i. κλίμα ii. κλάσμα
5. revocaverunt	i. επικός ii. βοή

Μονάδες 10

B.6.α) Να σημειώσετε την ένδειξη Χ στο οικείο πλαίσιο, ανάλογα με το αν οι παρακάτω προτάσεις είναι σωστές ή λανθασμένες:

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
1.libertatis: γενική υποκειμενική στο fundamentum		
2.fons: κατηγορούμενο του υποκειμένου (lex) μέσω του συνδετικού ρήματος est (ασύνδετο σχήμα)		
3.sine mente: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει έλλειψη, εξαίρεση στο εννοούμενο ρήμα (non stant)		
4.ministri: υποκείμενο στο συνδετικό ρήμα sunt		
5.esse: αντικείμενο του ρήματος possumus και τελικό απαρέμφατο		
6.corpias: αντικείμενο στα profligavit και delevit		
7.ravidus: επιρρηματικό κατηγορούμενο του σκοπού στο ρήμα audivit, αναφέρεται στο populus		
8.Falerno: ομοιόπτωτος,επιθετικός προσδιορισμός στο agro		
9.ex insidiis: εμπρόθετος προσδιορισμός της προέλευσης στο expedivit		
10. Fabii Maximi: γενική αντικειμενική στο insidiis		

(Μονάδες 10)

B.6.β) In agro Falerno Hannibal ex insidiis Fabii Maximi se expedivit. Να δηλωθεί ο συντακτικός ρόλος της αντωνυμίας se στην πρόταση (μονάδες 2)και να προσδιοριστεί το συντακτικό φαινόμενο που εκφράζεται με τη χρήση της (μονάδες 4).Να αντικαταστήσετε τον όρο Hannibal με την αντωνυμία ego και να κάνετε τις απαραίτητες αλλαγές, ώστε να δηλωθεί το ίδιο συντακτικό φαινόμενο για το α' πρόσωπο (μονάδες 4).

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Γιατί ο νόμος είναι το θεμέλιο της ελευθερίας, η πηγή της δικαιοσύνης. Ο νους και η ψυχή και η σκέψη και η κρίση της πολιτείας βρίσκονται στους νόμους. Όπως τα σώματά μας χωρίς τον νου/πνεύμα (δεν στέκονται/υπάρχουν), έτσι και η πολιτεία χωρίς τον νόμο δεν στέκεται/υπάρχει. Οι άρχοντες είναι θεράποντες των νόμων, οι δικαστές (είναι) ερμηνευτές των νόμων και τελικά όλοι (εμείς) είμαστε υπηρέτες των νόμων· γιατί έτσι μπορούμε να είμαστε ελεύθεροι.

β) Μόλις βρέθηκε στην Ιταλία, κατατρόπωσε κι εξολόθρευσε τις ρωμαϊκές στρατιές/ τις στρατιωτικές δυνάμεις των Ρωμαίων κοντά στον ποταμό Τίκινο, στον ποταμό Τρεβία, στη λίμνη Τρασιμένη και στις Κάννες. Ο Ρωμαϊκός λαός πληροφορήθηκε έντρομος την καταστροφή στις Κάννες. Ο Αννίβας ξέφυγε από την ενέδρα του Φαβίου Μαξίμου στον Φαλερνό αγρό/ στην περιοχή του Φαλερνού αγρού. Αφού συμπλήρωσε 14 χρόνια στην Ιταλία, οι Καρχηδόνιοι τον ανακάλεσαν στην Αφρική.

B.2.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1.legibus	i.διαλογή
2.mente	i.μένος
3.civitas	i.κοίτη
4. cladem	ii.κλάσμα
5.revocaverunt	i.επικός

B.6.α)

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
1.libertatis: γενική υποκειμενική στο fundamentum		X
2.fons: κατηγορούμενο του υποκειμένου (lex) μέσω του συνδετικού ρήματος est (ασύνδετο σχήμα)	X	
3.sine mente: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει έλλειψη, εξαίρεση στο εννοούμενο	X	

ρήμα (non stant)		
4.ministri: υποκείμενο στο συνδετικό ρήμα sunt		X
5.esse: αντικείμενο του ρήματος possumus και τελικό απαρέμφατο	X	
6. corias: αντικείμενο στα profligavit και delevit	X	
7.ravidus: επιρρηματικό κατηγορούμενο του σκοπού στο ρήμα audivit, αναφέρεται στο populus		X
8.Falerno: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο agro	X	
9.ex insidiis: εμπρόθετος προσδιορισμός της προέλευσης στο expedivit		X
10. Fabii Maximi: γενική αντικειμενική στο insidiis		X

B.6.β) In agro Falerno Hannibal ex insidiis Fabii Maximi se expedivit.

Το se λειτουργεί ως αντικείμενο στο expedivit και εκφράζει άμεση ή ευθεία αυτοπάθεια. Καθώς η Λατινική γλώσσα δεν διαθέτει αυτοπαθητικές αντωνυμίες, η αυτοπάθεια μπορεί να δηλωθεί με τη χρήση της προσωπικής αντωνυμίας se. Η αυτοπάθεια είναι ευθεία (ή άμεση), όταν η αντωνυμία se αναφέρεται στο υποκείμενο του ρηματικού τύπου από τον οποίο εξαρτάται (είτε είναι ρήμα είτε ονοματικός τύπος του ρήματος-απαρέμφατο, μετοχή, σουπίνο, γερούνδιο ή γερουνδιακό).

(βλ.ΨΕΒ <http://www.study4exams.gr/latin/course/view.php?id=226> και σχολικό εγχειρίδιο

Λατινικά (Γ Λυκείου Ανθρωπιστικών Σπουδών) - Α Τεύχος- Lectio V)

Μετατροπή: In agro Falerno ego ex insidiis Fabii Maximi me expedivi.

ΜΑΘΗΜΑ X, ΜΑΘΗΜΑ XI

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Post trecentos annos Ilia duos filios, Rōmulum et Remum, pariet, quos lupa nutriet. Rōmulus moenia Martia condet Romanosque de suo nomine appellābit. Rōmānis imperium sine fine erit. Caesar Augustus, ab Iūlo ortus, Belli portas claudet et Saturnium regnum restituet. Hunc tu, ut Aenēam, in caelo accipies.

β) Populus Rōmānus cladem Cannensem pavidus audīvit. In agro Falerno Hannibal ex insidiis Fabii Maximi se expedīvit. Postquam XIV annos in Italiā complēvit, Carthaginenses eum in Africam revocavērunt. Ibi Hannibal bellum cum Rōmānis componere frustra cupīvit.

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να εντοπίσετε ποια από τις τρεις λέξεις που σας δίνονται στη στήλη Β΄ έχει ετυμολογική συγγένεια με καθεμιά από τις λατινικές λέξεις της στήλης Α΄.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
1. moenia	αερόβιος, αεροπλάνο, αεράμυνα
2. fine	φιναλίστ, φιάλη, φιγουράρω
3. caelo	σιαμαίος, σιέλ, σιαγόνα
4. expedīvit	εμβάθυνση, εμπόδιο, εμβαδόν
5. complēvit	αναπλήρωση, αναβάθμιση, ανάπλευση

Μονάδες 10

B.6.α.) Να εντοπίσετε από το πρώτο απόσπασμα «Post trecentos annos ... in caelo accipies» τους εμπρόθετους προσδιορισμούς ανάλογα με το είδος τους και να τους τοποθετήσετε στον πίνακα που ακολουθεί, εντοπίζοντας και τη λέξη από την οποία εξαρτώνται.

Εμπρόθετοι προσδιορισμοί
1. εμπρόθετος προσδιορισμός της καταγωγής είναιστο
2. εμπρόθετος προσδιορισμός της στάσης σε τόπο είναι στο
3. εμπρόθετος προσδιορισμός του χρόνου (χρονική ακολουθία) είναι στο
4. εμπρόθετος προσδιορισμός της προέλευσης είναι στο
5. εμπρόθετος προσδιορισμός του τρόπου/εμπρόθετος προσδιορισμός σε θέση

κατηγορουμένου είναι στο

(μονάδες 10)

β) «Rōmulus moenia Martia condet Romanosque de suo nomine appellābit» και «In agro Falerno Hannibal ex insidiis Fabii Maximi se expedivit»: στις παραπάνω φράσεις να αντικαταστήσετε τις αντωνυμίες suo και se με την κατάλληλη πτώση της αντωνυμίας is, ea, id (μονάδες 6) και να εντοπίσετε τη νοηματική διαφορά που προκύπτει (μονάδες 4).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α.α) Μετά από τριακόσια χρόνια η Ιλία θα γεννήσει δύο γιους, τον Ρωμύλο και τον Ρώμο, τους οποίους θα αναθρέψει μια λύκαινα. Ο Ρωμύλος θα χτίσει τα τείχη του Άρη και θα ονομάσει τους Ρωμαίους από το όνομά του. Στους Ρωμαίους η εξουσία θα είναι χωρίς τέλος. Ο Καίσαρας Αύγουστος, καταγόμενος από τον Ίουλο/απόγονος του Ίουλου, θα κλείσει τις πύλες/πόρτες του Πολέμου και θα αποκαταστήσει/θα ξαναφέρει τη βασιλεία του Κρόνου. Αυτόν εσύ, όπως τον Αινεία, θα (υπο)δεχθείς στον ουρανό.

β) Ο Ρωμαϊκός λαός πληροφορήθηκε έντρομος την καταστροφή στις Κάννες/των Καννών. Στον Φαλερνό αγρό ο Αννίβας ξέφυγε από την ενέδρα του Φαβίου Μαξίμου. Αφού συμπλήρωσε 14 χρόνια στην Ιταλία, οι Καρχηδόνιοι τον ανακάλεσαν στην Αφρική. Εκεί ο Αννίβας μάταια επιδίωξε να τελειώσει τον πόλεμο (με συνθήκη) με τους Ρωμαίους.

B.2. moenia →	αεράμυνα
fine →	φιναλίστ
caelo →	σιέλ
expedivit →	εμπόδιο
complēvit →	αναπλήρωση

B.6.α.)

1. εμπρόθετος προσδιορισμός της καταγωγής → ab Iūlo στη μετοχή ortus.
2. εμπρόθετος προσδιορισμός της στάσης σε τόπο → in caelo στο ρήμα accipies.
3. εμπρόθετος προσδιορισμός του χρόνου (χρονική ακολουθία) → post annos στο ρήμα pariet .
4. εμπρόθετος προσδιορισμός της προέλευσης → de nomine στο ρήμα appellābit.
5. εμπρόθετος προσδιορισμός του τρόπου → sine fine στο ρήμα erit (βλ. Χρ. Κανελλόπουλος, *Λατινικά για τη Γ' Δέσμη*, 1989 σ. 144) ή
εμπρόθετος προσδιορισμός σε θέση κατηγορουμένου → sine fine στη λέξη imperium μέσω του ρήματος erit (βλ. βιβλίο του καθηγητή, *Λατινικά Λυκείου*, σελ. 35).

β) Αντικατάσταση των αντωνυμιών suo και se με την κατάλληλη πτώση της αντωνυμίας is, ea, id:

Rōmulus moenia Martia condet Romanosque de suo nomine appellābit →

Rōmulus moenia Martia condet Romanosque de nomine eius appellābit (η αντωνυμία eius τίθεται σε γενική πτώση και δηλώνει κτήση χωρίς αυτοπάθεια).

In agro Falerno Hannibal ex insidiis Fabii Maximi se expedīvit →

In agro Falerno Hannibal ex insidiis Fabii Maximi eum expedivit.

Στις παραπάνω περιπτώσεις με τη χρήση των αντωνυμιών suo και se έχουμε άμεση αυτοπάθεια, αφού το suo αναφέρεται στο υποκείμενο (Rōmulus) του ρήματος appellābit και αντιστοίχως το se στο υποκείμενο (Hannibal) του ρήματος expedīvit. Αν όμως οι αντωνυμίες suo και se αντικατασταθούν από την αντωνυμία is, ea, id η νοηματική διαφορά που προκύπτει είναι ότι δε γίνεται αναφορά πια στα υποκείμενα (Rōmulus και Hannibal), των ρημάτων των παραπάνω προτάσεων αλλά σε κάποιους άλλους.

ΜΑΘΗΜΑ Ι, ΜΑΘΗΜΑ VII

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Narrat de incolis barbaris et de terrā gelidā. Poētam curae et miseriae excruciant. Epistulis contra iniuriam repugnat. Musa est unica amīca poētae.

β) Caesar propter frumenti inopiam legiōnes in hibernis multis conlocat. Ex quibus quattuor in Nerviis hiemāre iubet et tribus imperat in Belgis remanēre. Legātos omnes frumentum in castra importāre iubet. Milites his verbis admonet: «Hostes adventāre audio; speculatores nostri eos prope esse nuntiant. Vim hostium cavēre debetis; hostes enim de collibus advolāre solent et caedem militum perpetrāre possunt».

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να βρείτε μία λέξη στη Νέα Ελληνική που είναι ετυμολογικά συγγενής με τις παρακάτω λατινικές λέξεις: gelidā, miseriae, contra, repugnat, possunt.

Μονάδες 10

B.6.α.) Να εντοπίσετε στο απόσπασμα «Ex quibus quattuor... perpetrāre possunt» πέντε όρους με επιρρηματική σημασία -εμπρόθετους ή απρόθετους- που συντάσσονται με αφαιρετική πτώση και να σημειώσετε στον ακόλουθο πίνακα τη συντακτική τους λειτουργία:

Όροι που συντάσσονται με αφαιρετική (εμπρόθετοι ή απρόθετοι)	Συντακτική λειτουργία
1.	είναι στο
2.	είναι στο
3.	είναι στο
4.	είναι στο
5.	είναι στο

(μονάδες 10)

β) «[...] et tribus imperat in Belgis remanēre» και «Legātos omnes frumentum in castra importāre iubet»: στην πρώτη από τις παραπάνω φράσεις να αντικαταστήσετε το ρήμα imperat με το iubet και στη δεύτερη το iubet με το imperat, επιφέροντας τις απαραίτητες αλλαγές που σχετίζονται με τη σύνταξη των παραπάνω ρημάτων (μονάδες 4+6).

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α.α) Αφηγείται για τους βάρβαρους κατοίκους και για την παγωμένη γη. Οι έγνοιες/φροντίδες και οι δυστυχίες βασανίζουν τον ποιητή. Με τις επιστολές μάχεται ενάντια στην αδικία. Η Μούσα είναι η μοναδική φίλη του ποιητή.

β) Ο Καίσαρας εξαιτίας της έλλειψης δημητριακών εγκαθιστά τις λεγεώνες (του) σε πολλά χειμερινά στρατόπεδα. Διατάζει τέσσερις από αυτές να ξεχειμωνιάσουν στη χώρα των Νερβίων και διατάζει τρεις να παραμείνουν στη χώρα των Βέλγων. Διατάζει όλους τους διοικητές των λεγεώνων να μεταφέρουν σιτάρι στο στρατόπεδό (τους). Συμβουλεύει τους στρατιώτες με αυτά τα λόγια: «Ακούω/πληροφορούμαι ότι οι εχθροί πλησιάζουν· οι ανιχνευτές μας αναγγέλλουν ότι αυτοί είναι/βρίσκονται κοντά. Οφείλετε/Πρέπει να φυλάγεστε από τη δύναμη των εχθρών· γιατί οι εχθροί συνηθίζουν να (εξ)ορμούν από τους λόφους και μπορούν να κατασφάξουν τους στρατιώτες.

B.2. gelidā→ ζελέ, ζελατίνη, ζελατίνα.

miseriae→ μιζέρια, μίζερος.

contra → κόντρα, κοντράρω.

repugnat → πυγμή, πυγμαχία, πυγμάχος, πυγμαχικός, πυγμαχώ.

possunt → δεσπότης, δεσποτισμός, δέσποτας, δεσποτάτο, δεσποτεία.

B.6.α.)

Όροι που συντάσσονται με αφαιρετική (εμπρόθετοι ή απρόθετοι)	Συντακτική λειτουργία
1. Ex quibus	είναι εμπρόθετος προσδιορισμός του διαιρεμένου όλου στο quattuor.
2. in Nerviis	είναι εμπρόθετος προσδιορισμός της στάσης σε τόπο στο απαρέμφατο hiemāre.
3. in Belgis	είναι εμπρόθετος προσδιορισμός της στάσης σε τόπο στο απαρέμφατο remanēre.
4. verbis	είναι απρόθετη αφαιρετική οργανική του τρόπου στο ρήμα admonet.
5. de collibus	είναι εμπρόθετος προσδιορισμός της από

	τόπο κίνησης/ απομάκρυνσης από τόπο στο απαρέμφατο <i>advolāre</i> .
--	--

β) Τα ρήματα *iubet* και *imperat*, αν και συνώνυμα, συντάσσονται με διαφορετικές πτώσεις. Συγκεκριμένα, το ρήμα *imperat* συντάσσεται με δοτική πτώση + τελικό απαρέμφατο (βλ. λεξιλόγιο σχολικού εγχειριδίου, *Λατινικά Α' τεύχος*, σελ. 69), ενώ το ρήμα *iubet* κανονικά με αιτιατική.

Στις φράσεις «[...] *et tribus imperat in Belgis remanēre*» και «*Legātos omnes frumentum in castra importāre iubet*» αν αντικατασταθούν μεταξύ τους τα ρήματα *iubet* και *imperat*, τότε:

et tribus imperat in Belgis remanēre → *et tres iubet in Belgis remanēre*.

Legātos omnes frumentum in castra importāre iubet → *Legātis omnibus frumentum in castra importāre imperat*.

ΜΑΘΗΜΑ V, ΜΑΘΗΜΑ IX

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Silius Italicus, poëta epicus, vir clarus erat. XVII (septendecim) libri eius de bello Punico secundo pulchri sunt. Ultimis annis vitae suae in Campaniā se tenēbat. Multos in illis locis agros possidēbat.

β) Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit. Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxoris Collatini laedit. Maritus et pater et Iunius Brutus eam maestam inveniunt. Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit. Brutus ex vulnere dolore magno cultrum extrahit et delictum punire parat.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.1. Να επιλέξετε τη σωστή ή τις σωστές απαντήσεις για κάθε ερώτηση:

α. Πού οφείλεται η συγγένεια της Λατινικής με την Ελληνική Γλώσσα; (3 σωστές απαντήσεις, 6 μονάδες)

- i. Στην κατάκτηση της Ρώμης από τους Έλληνες
- ii. Στην κοινή καταγωγή από την ινδοευρωπαϊκή γλωσσική οικογένεια
- iii. Στην κατάκτηση της ελληνικής Ανατολής από τους Ρωμαίους
- iv. Στον ρωμαϊκό αποικισμό
- v. Στα πολιτιστικά και γλωσσικά δάνεια του ελληνικού αποικισμού στην κεντρική και κάτω Ιταλία, από τη Νεάπολη και την Κύμη μέχρι τη Σικελία

β. Η σχέση του ρωμαίου λογοτέχνη με το ελληνικό πρότυπο είναι imitatio και aemulatio.

Τι σημαίνουν οι δύο όροι; (1 σωστή απάντηση, 2 μονάδες)

- i. Πιστή αντιγραφή ελληνικών προτύπων
- ii. Δημιουργική πρόσληψη των ελληνικών προτύπων και ανταγωνισμός
- iii. Απομάκρυνση από τα ελληνικά πρότυπα

γ. Ποιο είναι το πρώτο λογοτεχνικό είδος που ωριμάζει στη ρωμαϊκή λογοτεχνία; (1 σωστή απάντηση, 2 μονάδες)

- i. Το έπος
- ii. Η τραγωδία
- iii. Η κωμωδία

Μονάδες 10

B.2. Να επιλέξετε από τη στήλη Β τη λέξη που συγγενεύει ετυμολογικά με τη λατινική λέξη της στήλης Α.

A	B
1. epicus	i. ιππικός ii. επικολυρικός
2. septendecim	i. δεκάχρονος ii. σεντόνι
3. tenēbat	i. τανάλια ii. τέλος
4. modo	i. μουντός ii. μοντελισμός
5. femina	i. φορά ii. φεμινίστρια

Μονάδες 10

B.3. Ποια από τις λατινικές φράσεις αντιστοιχεί στο παρακάτω νεοελληνικό κείμενο ;

«Μετά από αυτό το θερμό επεισόδιο οι διπλωματικές σχέσεις των δύο χωρών διακόπηκαν και απαγορεύτηκε η προγραμματισμένη επίσκεψη του αξιωματούχου, διότι θεωρήθηκε ανεπιθύμητο πρόσωπο».

- i. urbi et orbi
- ii. a posteriori
- iii. persona non grata
- iv. tabula rasa
- v. de facto

Μονάδες 10

B.4. Να αντιστοιχίσετε τις λατινικές λέξεις της Α' στήλης με τη γραμματική τους αναγνώριση στη Β' στήλη. Για τον ακριβέστερο εντοπισμό του γραμματικού τύπου που ζητείται, λάβετε υπόψη σας, όπου το κρίνετε αναγκαίο, τη συντακτική του θέση στο εξεταζόμενο κείμενο. Στη Β' στήλη δύο χαρακτηρισμοί περισσεύουν.

A'	B'
1. poēta	i. γενική πληθυντικού ουσιαστικού γ' κλίσης
2. libri	ii. ονομαστική ενικού ουσιαστικού γ' κλίσης
3. Campaniā	iii. ονομαστική ενικού ουσιαστικού α' κλίσης
4. illis	iv. Ονομαστική πληθυντικού ουσιαστικού α' κλίσης
5. locis	v. αιτιατική ενικού ουσιαστικού β' κλίσης
6. regum	vi. αιτιατική πληθυντικού ουσιαστικού γ' κλίσης
7. imperium	vii. ονομαστική πληθυντικού ουσιαστικού β' κλίσης
8. uxōris	viii. αφαιρετική πληθυντικού ουσιαστικού β' κλίσης
9. pater	ix. αφαιρετική πληθυντικού αντωνυμίας
10. eam	x. γενική ενικού ουσιαστικού γ' κλίσης
	xi. αφαιρετική ενικού ουσιαστικού α' κλίσης
	xii. αιτιατική ενικού αντωνυμίας

Μονάδες 15

B.5. Αφού επιλέξετε από τη στήλη Β' τη γραμματική αναγνώριση που αντιστοιχεί στο ρήμα της στήλης Α', να συμπληρώσετε τον γραμματικό τύπο που ζητείται στη στήλη Γ'.

A'	B'	Γ'
a. tenēbat	i. γ ενικό οριστικής ενεστώτα ρήματος γ συζυγίας	β ενικό οριστικής παρακειμένου

b. perdit	ii. γ πληθυντικό οριστικής ενεστώτα ρήματος δ συζυγίας	α ενικό οριστικής παρατατικού
c. inveniunt	iii. γ ενικό οριστικής παρατατικού ρήματος β συζυγίας	ίδιο πρόσωπο οριστικής μέλλοντα
d. aperit	iv. γ ενικό οριστικής ενεστώτα ρήματος α συζυγίας	Απαρέμφατο ενεστώτα
e. parat	v. γ ενικό οριστικής ενεστώτα δ συζυγίας	α πληθυντικό οριστικής υπερσυντελικού

Μονάδες 15

B.6. α) Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα με τα Αντικείμενα των Ρημάτων που δίνονται:

ΡΗΜΑΤΑ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ
1. possidēbat	
2. perdit	
3. laedit	
4. inveniunt	
5. aperit	

(Μονάδες 10)

β) Η αυτοπάθεια στα Λατινικά εκφράζεται είτε με την κτητική αντωνυμία suus-a-um είτε με την προσωπική se. Η κτήση χωρίς αυτοπάθεια στο γ' πρόσωπο εκφράζεται με τις πλάγιες πτώσεις της αντωνυμίας is, ea, id.

Να εντοπίσετε στα παραπάνω αποσπάσματα τρεις περιπτώσεις αυτοπάθειας και δύο περιπτώσεις κτήσης χωρίς αυτοπάθεια.

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A. α) Ο Σίλιος Ιταλικός, ο επικός ποιητής, ήταν ένδοξος/δοξασμένος άνδρας. Τα 17 (δεκαεπτά) βιβλία του για τον δεύτερο Καρχηδονιακό πόλεμο είναι όμορφα. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του παρέμενε/έμενε μόνιμα στην Καμπανία. Σε εκείνους τους τόπους/στα μέρη εκείνα κατείχε πολλούς αγρούς.

β) Ο Ταρκύνιος ο Υπερήφανος, ο έβδομος και τελευταίος από τους βασιλιάδες, χάνει την εξουσία μ' αυτό (τούτο) τον τρόπο. Ο γιος του, Σέξτος Ταρκύνιος, προσβάλλει την τιμή της Λουκρητίας, γυναίκας/συζύγου του Κολλατίνου. Ο σύζυγος και ο πατέρας και ο Ιούνιος Βρούτος την βρίσκουν/βρίσκουν αυτή περίλυπη. Η γυναίκα με δάκρυα αποκαλύπτει σ' εκείνους την αδικία/προσβολή και αυτοκτονεί με μαχαίρι. Ο Βρούτος βγάζει (τραβώντας) το μαχαίρι από το τραύμα/πληγή με μεγάλο πόνο και ετοιμάζεται να τιμωρήσει το έγκλημα.

B.1.

α: ii, iii, v

β: ii

γ: iii

B.2.

1 – ii

2 – i

3 – i

4 – ii

5 – ii

B.3.

iii. persona non grata

B.4.

1 – iii

2 – vii

3 – xi

4 – ix

5 – viii

6 – i

7 – v

8 – x

9 – ii

10 - xii

Τα iv, vi δεν αντιστοιχούν σε τύπο της Α στήλης

B.5.

A´	B´	Γ´
a. tenēbat	iii. γ´ ενικό οριστικής παρατατικού ρήματος β συζυγίας	tenuisti
b. perdit	i. γ´ ενικό οριστικής ενεστώτα ρήματος γ´ συζυγίας	perdebam
c. inveniunt	ii. γ´ πληθυντικό οριστικής ενεστώτα ρήματος δ´ συζυγίας	invenient
d. aperit	v. γ´ ενικό οριστικής ενεστώτα δ´ συζυγίας	aperire
e. parat	iv. γ´ ενικό οριστικής ενεστώτα α´ συζυγίας	paraveramus

B.6.α)

PHMATA	ANTIKEIMENA
1. possidēbat	agros
2. perdit	imperium
3. laedit	pudicitiam
4. inveniunt	eam
5. aperit	iniuriam (άμεσο), Illis (έμμεσο)

β)

vitae suae, se tenēbat, se interficit: αυτοπάθεια

libri eius, Filius eius: κτήση χωρίς αυτοπάθεια

ΜΑΘΗΜΑ XV

ΚΕΙΜΕΝΟ

Germanōrum vita omnis in venationibus atque in studiis rei militāris consistit. Germāni non student agricultūrae; lacte, caseo et carne nutriuntur. Locis frigidissimis pelles solum habent et in fluminibus lavantur. Cum civitas bellum gerit, magistrātus creantur cum vitae necisque potestāte. Equestribus proeliis saepe ex equis desiliunt ac pedibus proeliantur: ephippiōrum usus res turpis et iners habētur. Vinum a mercatoribus ad se importāri non sinunt quod eā rē, ut arbitrantur, remollescunt homines atque effeminantur.

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα.

Μονάδες 20

B.1. Να αντιστοιχίσετε καθεμιά από τις φράσεις της στήλης Α' με μία φράση της στήλης Β', ώστε να συμπληρώνεται ορθά το νόημά της. Τρία στοιχεία της στήλης Β' περισσεύουν.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
1. Ο Ιούλιος Καίσαρ είναι ο καλλιτέχνης του είδους των «απομνημονευμάτων»	A. τον 9 ^ο αι. π.Χ.
2. Σύμφωνα με την περιγραφική διαίρεση της εποχής της λατινικής λογοτεχνίας, η κλασική εποχή φτάνει ως	B. Σαντούρνιος στίχος.
3. Το εντόπιο λατινικό μέτρο που χρησιμοποιήθηκε από τον Λίβιο Ανδρόνικο για τη μετάφραση της Οδύσσειας του Ομήρου ονομάζεται	Γ. η δημιουργική πρόσληψη (imitatio) και ο ανταγωνισμός (aemulatio).
4. Η σχέση του Ρωμαίου λογοτέχνη με το ελληνικό πρότυπο είναι	Δ. ότι οι Ρωμαίοι συχνά αλλοιώνουν ή μεταμορφώνουν τα ελληνικά είδη ή παράγουν νέα είδη.
5. Η Αινειάδα (Aeneis) είναι έργο	Ε. σε ύφος που ανακαλεί τον Ξενοφώντα.
	ΣΤ. που έγραψε ο Κόιντος Οράτιος Φλάκκος.
	Ζ. τον θάνατο του Αυγούστου, το 14

i. in memoriam

ii. in medias res

5. Κατά τη διάρκεια της ελληνιστικής περιόδου διαδόθηκε ο ελληνικός πολιτισμός και η ελληνική γλώσσα και ταυτόχρονα πόλεις της Ανατολής, όπως η Πέργαμος και η Αντιόχεια, εξελίχθηκαν σε μεγάλα πνευματικά κέντρα.

i. urbi et orbi

ii. sui generis

Μονάδες 10

B.4. Να γράψετε ό,τι ζητείται για τους παρακάτω τύπους.

omnis: η αφαιρετική ενικού

rei: η γενική πληθυντικού

consistit: γ' ενικό οριστικής παρακειμένου στην ίδια φωνή που βρίσκεται ο τύπος

lacte: η ονομαστική ενικού

carne: η ονομαστική ενικού

nutriuntur: το απαρέμφατο ενεστώτα στην ίδια φωνή που βρίσκεται ο τύπος

locis: η αιτιατική πληθυντικού

pelles: η αφαιρετική πληθυντικού

fluminibus: η κλητική πληθυντικού

lavantur: το α' ενικό στον ίδιο χρόνο και φωνή

potestāte: η ονομαστική ενικού

equestribus: η ονομαστική ενικού στο αρσενικό γένος

desiliunt: το β' ενικό παρατατικού

iners: η γενική πληθυντικού και η αιτιατική πληθυντικού στο ουδέτερο γένος

se: η δοτική ενικού

importāri: ο ίδιος τύπος στην ενεργητική φωνή

eā: η αιτιατική πληθυντικού στο θηλυκό γένος.

(μονάδες 18)

B.5.α) «Locis frigidissimis pelles solum habent et in fluminibus lavantur»: να μεταφέρετε τους κλιτούς τύπους στον άλλο αριθμό.

(μονάδες 6)

β) «Equestribus proeliis saepe ex equis desiliunt ac pedibus proeliantur:» και «Vinum a mercatoribus ad se importāri non sinunt quod eā rē, ut arbitrantur, remollescunt homines atque effeminantur»: στο παραπάνω απόσπασμα να εντοπίσετε τα ρήματα και να τα

μεταφέρετε στο β' πληθυντικό, διατηρώντας τον ίδιο χρόνο και την ίδια φωνή.

(μονάδες 6)

Μονάδες 30

Β.6.α) Στο απόσπασμα «Equestribus proeliis ... effeminantur» να εντοπίσετε τις αφαιρετικές που έχουν επιρρηματική σημασία- εμπρόθετες και απρόθετες- και να βρείτε τη συντακτική τους λειτουργία, εντοπίζοντας και τη λέξη από την οποία εξαρτώνται.

Αφαιρετικές με επιρρηματική σημασία (εμπρόθετες ή απρόθετες)	Λέξη από την οποία εξαρτώνται
1.	είναι στο
2.	είναι στο
3.	είναι στο
4.	είναι στο
5.	είναι στο

(μονάδες 10)

β) «Germanōrum vita omnis in venationibus atque in studiis rei militāris consistit» και «Germāni non student agricultūrae»: να μετατρέψετε τα ρήματα των παραπάνω προτάσεων σε απαρέμφατα, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές στα υποκείμενά τους. Να ξεκινήσετε με τη φράση «Iulius Caesar narrat».

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α. Ολόκληρη (όλη) η ζωή των Γερμανών περιορίζεται στο κυνήγι και στη σπουδή των στρατιωτικών πραγμάτων/την ασχολία με τα στρατιωτικά πράγματα/στις στρατιωτικές ασχολίες. Οι Γερμανοί δεν ασχολούνται με τη γεωργία, (αλλά) τρέφονται με γάλα, τυρί και κρέας. Στους πάρα πολύ παγωμένους τόπους (αν και ζουν σε περιοχές φοβερά παγωμένες), φορούν μόνο δέρματα και πλένονται στα ποτάμια. Κάθε φορά που η πολιτεία (χώρα τους) διεξάγει (κάνει) πόλεμο, εκλέγονται αρχές (άρχοντες) με εξουσία ζωής και θανάτου. Στις υπομαχίες συχνά πηδούν κάτω από τα άλογά τους και πολεμούν πεζοί: η χρήση των σελών θεωρείται πράγμα αισχρό και μαλθακό. Δεν επιτρέπουν να εισάγεται σ' αυτούς από τους εμπόρους κρασί, γιατί, εξαιτίας αυτού του πράγματος, όπως πιστεύουν, οι άντρες γίνονται μαλθακοί κι εκθηλώνονται.

B.1. 1. → E

2. → Z

3. → B

4. → Γ

5. → H

B.2.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
agricultūrae	κουλτουριάρης, υποκουλτούρα, κούλουμα
pelles	πέλμα, πέλαγος , πελματογράφημα
lavantur	λουκέτο , λούζομαι, λουτροθεραπεία
necis	νεκράνσταση, νεκρώσιμος, νεανικός
vinum	οινόπνευμα, οικολογία , οινοπαραγωγός

B.3. 1. → ii.

2. → ii.

3. → i.

4. → ii.

5. → i.

B.4.

omnis→ omni

rei →	rerum
consistit →	constitit
lacte →	lac
carne →	caro
nutriuntur →	nutriri
locis →	loca (το ουσιαστικό είναι ετερογενές, στον πληθυντικό αριθμό, όταν δηλώνει τόπο/ τοποθεσία κλίνεται στο ουδέτερο γένος)
pelles →	pellibus
fluminibus →	flumina
lavantur →	lavor
potestāte →	potestas
equestribus →	equester
desiliunt →	desiliebas
iners:→	inertium, inertia
se→	sibi
importāri→	importare
eā →	eas

B.5.α) «Locis frigidissimis pelles solum habent et in fluminibus lavantur»: Αν μεταφερθούν οι κλιτοί τύποι στον άλλο αριθμό τότε → loco frigidissimo pellem solum habet et in flumine lavatur.

β) «Equestribus proeliis saepe ex equis desiliunt ac pedibus proeliantur:» και «Vinum a mercatoribus ad se importāri non sinunt quod eā rē, ut arbitrantur, remollescunt homines atque effeminantur» Στις παραπάνω προτάσεις τα ρήματα είναι τα ακόλουθα: desiliunt, proeliantur, non sinunt, arbitrantur, remollescunt, effeminantur.

Μετατροπή των ρημάτων στο β' πληθυντικό του ίδιου χρόνου και της ίδιας φωνής:

desiliunt →	desilitis
proeliantur →	proeliamini
non sinunt →	non sinitis
arbitrantur →	arbitramini
remollescunt →	remollescitis

effeminantur → effeminamini

B.6.α)

Αφαιρετικές με επιρρηματική σημασία (εμπρόθετες ή απρόθετες)	Λέξη από την οποία εξαρτώνται
1. proeliis	είναι αφαιρετική τοπική του χρόνου στο desiliunt (ο χρόνος εκφέρεται απρόθετα, διότι συνοδεύεται από επιθετικό προσδιορισμό, το equestribus, Βλ. Αχ. Τζάρτζανος, <i>Λατινική Γραμματική Γ' Γενικού Λυκείου</i> , παράγρ. 147, υποσημείωση 2.)
2. ex equis	είναι εμπρόθετος προσδιορισμός της απομάκρυνσης (από τόπο) στο ρήμα desiliunt.
3. pedibus	είναι αφαιρετική οργανική του τρόπου στο ρήμα proeliantur.
4. a mercatoribus	είναι εμπρόθετος του ποιητικού αιτίου στο παθητικής φωνής απαρέμφατο importāri.
5. rē	είναι απρόθετη αφαιρετική (οργανική) του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο ρήμα remollescunt.

β) «Germanōrum vita omnis in venationibus atque in studiis rei militāris consistit» →

Iulius Caesar narrat Germanorum vitam omnem in venationibus atque in studiis rei militaris consistere.

«Germāni non student agricultūrae» → Iulius Caesar narrat Germanos non studēre agricultūrae.

ΜΑΘΗΜΑ ΙΧ, ΜΑΘΗΜΑ ΧΙΙ

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit. Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxoris Collatini laedit. Maritus et pater et Iunius Brutus eam maestam inveniunt. Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit .

β) L. Aemilio Paulo consuli iterum bellum cum Perse rege gerere obtigit. Ut domum ad vesperum rediit, filiola eius Tertia, quae tum erat admodum parvula, ad complexum patris cucurrit. Pater filiae osculum dedit sed animadvertit eam esse tristiculam. «Quid est» inquit «mea Tertia? Cur tristis es? Quid tibi accidit?».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα δοθέντα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη της στήλης Α μια από τις δύο λέξεις της νέας ελληνικής που προτείνονται στη στήλη Β, με την οποία είναι ετυμολογικά συγγενής.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. modo	i. τρόπος ii. μόδα
2. perdit	i. καταδότης ii. περνώ
3. vesperum	i. εσπερινός ii. νυχτερινός
4. parvula	i. παύρος ii. μεγάλος
5. cucurrit	i. κουρδίζω ii. κουρσάρος

Μονάδες 10

B.6.α) Να σημειώσετε την ένδειξη Χ στο οικείο πλαίσιο, ανάλογα με το αν οι παρακάτω προτάσεις είναι σωστές ή λανθασμένες:

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
1.regum: γενική υποκειμενική στα septimus και ultimus		
2.modō: αφαιρετική του τρόπου στο perdit		
3. uxōris: επεξήγηση στο Lucretiae		
4.maestam: κατηγορούμενο του αντικειμένου eam μέσω του inveniunt		
5.cultro: αφαιρετική του τρόπου στο interficit		
6.rege: παράθεση στο Perse.		
7.filiae: άμεσο αντικείμενο στο dedit		
8.tristiculam: κατηγορούμενο στο eam μέσω του animadvertit		
9.meā: επιθετικός προσδιορισμός στο Tertia		
10.tibi: δοτική προσωπική κτητική στο accidit		

(Μονάδες 10)

B.6.β) Ut domum ad vesperum rediit, filiola eius Tertia, quae tum erat admodum parvula, ad complexum patris cucurrit.

Να διακρίνετε τις προτάσεις στην παραπάνω περίοδο λόγου και να τις γράψετε (μονάδες 3). Να αναγνωρίσετε το είδος της πρώτης πρότασης, να γράψετε και να δικαιολογήσετε τον σύνδεσμο εισαγωγής (μονάδες 3), την εκφορά και τη λειτουργία της (μονάδες 4).

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A α) Ο Ταρκύνιος ο Υπερήφανος, ο έβδομος και τελευταίος απ' τους βασιλιάδες, χάνει την εξουσία (του) με αυτόν τον τρόπο. Ο γιος του Σέξτος Ταρκύνιος προσβάλλει την τιμή της Λουκρητίας, της γυναίκας/συζύγου του Κολλατίνου. Ο άντρας/σύζυγος και ο πατέρας της και ο Ιούνιος Βρούτος βρίσκουν αυτήν περίλυπη. Η γυναίκα τους/σε εκείνους αποκαλύπτει με δάκρυα την προσβολή/αδικία και σκοτώνεται/αυτοκτονεί με μαχαίρι.

β) Στο Λεύκιο Αιμίλιο Πάυλο, που είχε εκλεγεί ύπατος/ύπατο για δεύτερη φορά, έτυχε/έλαχε να κάνει/διεξάγει πόλεμο εναντίον/με το βασιλιά Περσέα. Μόλις γύρισε σπίτι του το βραδάκι, η κορούλα του Τερτία, που τότε ήταν πάρα πολύ μικρούλα, έτρεξε στην αγκαλιά του πατέρα. Ο πατέρας έδωσε ένα φιλί στην κόρη/της τη φίλησε, αλλά παρατήρησε ότι ήταν λιγάκι στεναχωρημένη/θλιμμένη. «Τι τρέχει, Τερτία μου;» ρώτησε. «Γιατί είσαι θλιμμένη; Τι σου συνέβη;»

B.2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη της στήλης Α μια από τις δύο λέξεις της νέας ελληνικής που προτείνονται στη στήλη Β, με την οποία είναι ετυμολογικά συγγενής.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1.modο	ii.μόδα
2.perdit	i.καταδότης
3.vesperum	i.εσπερινός
4. parvula	i.παύρος
5.cucurrit	ii. κουρσάρος

B.6.α)

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
1.regum: γενική υποκειμενική στα septimus και ultimus		X
2.modο: αφαιρετική του τρόπου στο perdit	X	
3. uxōris: επεξήγηση στο Lucretiae		X
4.maestam: κατηγορούμενο του αντικειμένου eam μέσω του inveniunt	X	
5.cultro: αφαιρετική του τρόπου στο interficit		X

6.rege: παράθεση στο Perse.	X	
7.filiae: άμεσο αντικείμενο στο dedit		X
8.tristiculam: κατηγορούμενο στο eam μέσω του animadvertit		X
9.meae: επιθετικός προσδιορισμός στο Tertia	X	
10.tibi: δοτική προσωπική κτητική στο accidit		X

B.6.β) Ut domum ad vesperum rediit = δευτερεύουσα χρονική πρόταση. Εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο ut και δηλώνει το προτερόχρονο και μάλιστα στο παρελθόν, καθώς εκφέρεται με οριστική παρακειμένου. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα της Κ.Π.(cucurrit)

filiola eius Tertia ad complexum patris cucurrit=κύρια πρόταση
 quae tum erat admodum parvula= δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο
 filiola

ΜΑΘΗΜΑ ΙΧ, ΜΑΘΗΜΑ ΧΙΙ

ΚΕΙΜΕΝΟ

A. i. Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit. Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxoris Collatini laedit. Maritus et pater et Iunius Brutus eam maestam inveniunt. Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit.

ii. «Quid est» inquit «mea Tertia? Cur tristis es? Quid tibi accidit?» «Mi pater» respondit illa «Persa periit». Perierat enim catellus eo nomine, quem puella multum amabat. Tum pater Tertiae dixit «omen accipio». Sic ex fortuito dicto spem praeclari triumphi animo praesumpsit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B.2. Για καθεμιά από τις παρακάτω νεοελληνικές λέξεις, να εντοπίσετε μια ετυμολογικά συγγενή τους λατινική λέξη από τα κείμενα, συμπληρώνοντας τον παρακάτω πίνακα:

Λατινικές Λέξεις	Λέξεις με ετυμολογική συγγένεια
	εβδομηκοστός
	μοντέλο
	θηλαστικό
	δάκρυ
	θριαμβευτικός

Μονάδες 10

B.6.α) Να εντοπίσετε τα υποκείμενα των ρημάτων του αποσπάσματος «Perierat... praesumpsit» του δεύτερου κειμένου, συμπληρώνοντας τον παρακάτω πίνακα:

Ρήματα	Υποκείμενα

Μονάδες 10

B.6. β) Tum pater Tertiae dixit «omen accipio»: να ξαναγράψετε την περίοδο, τρέποντας το ρήμα accipio σε ειδικό απαρέμφατο (Μονάδες 4). Να δώσετε προσοχή στο υποκείμενο του απαρεμφάτου (4) και να κάνετε τις απαραίτητες αλλαγές στην περίοδο (2).

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. i. Ο Ταρκύνιος ο Υπερήφανος, ο έβδομος και τελευταίος από τους βασιλιάδες, χάνει την εξουσία (του) με αυτόν τον τρόπο. Ο γιος του, Σέξτος Ταρκύνιος, προσβάλλει την τιμή της Λουκρητίας, της συζύγου του Κολλατίνου. Ο σύζυγός/άντρας (της) και ο πατέρας (της) και ο Ιούνιος Βρούτος βρίσκουν αυτήν περίλυπη. Η γυναίκα αποκαλύπτει σε εκείνους την προσβολή/αδικία με δάκρυα και αυτοκτονεί/σκοτώνεται με ένα μαχαίρι.

ii. «Τι είναι» είπε «Τερτία μου; Γιατί είσαι λυπημένη; Τι σου συνέβη;» «Πατέρα μου» απάντησε εκείνη «Ο Πέρσης πέθανε». Γιατί / Πράγματι είχε πεθάνει ένα σκυλάκι με αυτό το όνομα, το οποίο η κοπέλα αγαπούσε πολύ. Τότε ο πατέρας είπε στην Τερτία «Δέχομαι τον οϊωνό». Έτσι από έναν τυχαίο λόγο (ο Αιμίλιος Παύλος) προγεύτηκε στην ψυχή του/νοερά την ελπίδα ενός περιλάμπρου θριάμβου.

B.2.

Λατινικές Λέξεις	Λέξεις με ετυμολογική συγγένεια
septimus	εβδομηκοστός
modo	μοντέλο
femina	θηλαστικό
lacrimis	δάκρυ
triumphi	θριαμβευτικός

B.6. α)

Ρήματα	Υποκείμενα
perierat	catellus
amabat	puella
dixit	pater
accipio	ego (εννοείται)
praesumpsit	pater/ilie (εννοείται)

B.6. β) Tum pater Tertiae dixit se omen accipere.

ΜΑΘΗΜΑ ΙΧ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit. Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxoris Collatini laedit. Maritus et pater et Iunius Brutus eam maestam inveniunt. Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit. Brutus ex vulnere dolore magno cultrum extrahit et delictum punire parat. Populum concitat et Tarquinio imperium adimit. Liber iam populus Romanus duo consules, Iunium Brutum et Tarquinium Collatinum, deligere constituit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα.

Μονάδες 20

B.1. Να βάλετε σε κύκλο τη σωστή απάντηση:

1. Οι ομοιότητες της Λατινικής γλώσσας με την Ελληνική οφείλονται εν μέρει και:

- i. Στην κοινή τους καταγωγή από την Ινδοευρωπαϊκή.
- ii. Στην ακμή του εμπορίου.
- iii. Στην κατάκτηση τμήματος της Κάτω Ιταλίας από τους Έλληνες.

2. Ο πρώτος άνθρωπος που οργάνωσε στη Ρώμη παραστάσεις στα Λατινικά ήταν:

- i. Ο Λίβιος Ανδρόνικος.
- ii. Ο Σενέκας.
- iii. Ο Άκκιος.

3. Το πρώτο λογοτεχνικό είδος που ακμάζει στη Ρώμη είναι:

- i. Η τραγωδία.
- ii. Η κωμωδία.
- iii. Το έπος.

4. Η λέξη «imitatio» σημαίνει:

- i. Ανταγωνισμός.
- ii. Δημιουργική πρόσληψη
- iii. Δημιουργικός διάλογος.

5. Στους ποιητές που δημιουργούν στους Αυγούστειους χρόνους δεν ανήκει ο:

- i. Πόπλιος Βεργίλιος Μάρων.
- ii. Οβίδιος.

iii. Κάτουλλος.

Μονάδες 10

B.2. Να βρείτε με ποια λέξη από το ζεύγος νεοελληνικών λέξεων της στήλης Β' που σας δίνεται έχει ετυμολογική συγγένεια καθεμιά από τις λατινικές λέξεις της στήλης Α'.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
septimus	i. επτάπτυλη ii. εφאלτήριο
modo	i. μοϊκανός ii. μοντερνισμός
lacrimis	i. δακρύβρεχτος ii. δανεισμός
vulnere	i. επούλωση ii. εφάμιλλος
punire	i. πυγμαχία ii. ποινικολόγος

Μονάδες 10

B.3. Να συμπληρώσετε τις περιόδους λόγου της Νέας Ελληνικής που ακολουθούν με την επιλογή της κατάλληλης στερεότυπης λατινικής φράσης από αυτές που σας δίνονται παρακάτω.

1. Οι δύο πλευρές δήλωσαν ότι οποιαδήποτε παραβίαση των όρων συνθήκης θα θεωρηθεί

i. casus belli

ii. carpe diem

2. Η αίτησή σου για την πρόσληψη στην εργασία πρέπει να συνοδευτεί και από ένα πολύ καλό

i. alter ego

ii. curriculum vitae

3. Η Ελλάδα δήλωσε ότι, παρά την προκλητική πολιτική της Τουρκίας για τα κυριαρχικά της δικαιώματα στο Αιγαίο, θα δεχτεί τον Τούρκο υπουργό εξωτερικών ως

i. primus inter pares

ii. persona grata

4. Ο Καβάφης στα ποιήματά του δίνει ένα αξιοπρέπειας και ηθικής διαβίωσης.

i. mutatis mutandis

ii. modus vivendi

5. Όλοι λυπήθηκαν για την απώλεια του φίλου τους και κατέθεσαν ένα σημαντικό ποσό σε φιλανθρωπικό ίδρυμα για την ανάπαυση της ψυχής του.

i. in memoriam

ii. in medias res

Μονάδες 10

B.4. Να γράψετε ό,τι ζητείται για τους παρακάτω τύπους.

regum: η αφαιρετική ενικού.

hoc: η γενική πληθυντικού του θηλυκού γένους.

perdit: γ' πληθυντικό οριστικής υπερσυντελικού στην ίδια φωνή που βρίσκεται ο τύπος.

Filius: η κλητική ενικού.

rudicitiam: η ονομαστική πληθυντικού.

laedit: το απαρέμφατο ενεστώτα στην παθητική φωνή.

Marītus: η αιτιατική πληθυντικού.

pater: η γενική πληθυντικού.

eam: η αντίστοιχη πτώση στο αρσενικό γένος.

inveniunt: το αντίστοιχο πρόσωπο στον ίδιο χρόνο στην οριστική στην παθητική φωνή.

Illis: η ονομαστική ενικού του ουδετέρου γένους.

cultro: η γενική πληθυντικού.

interficit: το β' ενικό στην οριστική παρατατικού και το γ' πληθυντικό στην οριστική μέλλοντα Ενεργητικής φωνής.

adimit: το β' πληθυντικό στην οριστική του παρακειμένου στην ίδια φωνή.

Liber: η γενική ενικού θηλυκού γένους και η αιτιατική πληθυντικού στο ουδέτερο γένος.

deligere: το γ' ενικό στην οριστική Μέλλοντα Ενεργητικής φωνής και α' πληθυντικό οριστικής Συντελεσμένου Μέλλοντα Ενεργητικής φωνής.

constituit: το β' πληθυντικό στην οριστική Παρατατικού Ενεργητικής φωνής.

(μονάδες 20)

B.5.α) « [...] femina [...] cultro se ipsam interficit»: να μεταφέρετε τους κλιτούς τύπους στις λέξεις της περιόδου που σας δίνεται στον άλλο αριθμό.

(μονάδες 5)

β) Να αντιστοιχίστε τις λατινικές λέξεις της Α' στήλης με τη γραμματική τους αναγνώριση στη στήλη Β'. Για τον ακριβέστερο εντοπισμό του γραμματικού τύπου που ζητείται, να λάβετε

υπόψη σας, όπου το κρίνετε αναγκαίο, τη συντακτική λειτουργία του στο εξεταζόμενο κείμενο. Στη στήλη Β΄ περισεύουν τέσσερις χαρακτηρισμοί.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
1. modo	i. γ' ενικό πρόσωπο Παρακειμένου ενεργητικής φωνής
2. uxoris	ii. α' πληθυντικό πρόσωπο Παρακειμένου ενεργητικής φωνής
3. maestam	iii. αφαιρετική ενικού
4. aperit	iv. αιτιατική ενικού
5. punire	v. αιτιατική πληθυντικού
	vi. ονομαστική πληθυντικού
	vii. γενική ενικού
	viii. απαρέμφατο Ενεστώτα Ενεργητικής φωνής
	ix. γ' ενικό πρόσωπο Ενεστώτα Ενεργητικής φωνής

(μονάδες 5)

Μονάδες 30

Β.6.α) Στο απόσπασμα «Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit. Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxoris Collatini laedit» να εντοπίσετε πέντε λέξεις οι οποίες βρίσκονται σε γενική πτώση και να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα, αναφέροντας τη συντακτική λειτουργία καθεμιάς και τον όρο που προσδιορίζει:

Λέξη στο κείμενο σε γενική	Συντακτική λειτουργία	Όρος που προσδιορίζεται

(Μονάδες 10)

β) Να μετατρέψετε τα ρήματα της παρακάτω περιόδου λόγου σε απαρέμφατα ενεστώτα (μονάδες 3+3) εξαρτώμενα από το Brutus debet. Στη συνέχεια να δηλώσετε το υποκείμενο των απαρεμφάτων και να το αιτιολογήσετε (μονάδες 4).

Populum concitat et Tarquinio imperium adimit.

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α. Ο Ταρκύνιος ο Υπερήφανος, ο έβδομος και τελευταίος από τους βασιλιάδες, χάνει την εξουσία μ' αυτό τον τρόπο. Ο γιος του, Σέξτος Ταρκύνιος, προσβάλλει την τιμή της Λουκρητίας, συζύγου του Κολλατίνου. Ο σύζυγος και ο πατέρας και ο Ιούνιος Βρούτος την/αυτήν βρίσκουν περίλυπη. Η γυναίκα με δάκρυα αποκαλύπτει σ' εκείνους την αδικία και αυτοκτονεί με μαχαίρι. Ο Βρούτος βγάζει (τραβώντας) το μαχαίρι από το τραύμα με μεγάλο πόνο και ετοιμάζεται να τιμωρήσει το έγκλημα. Ξεσηκώνει το λαό και αφαιρεί την εξουσία από τον Ταρκύνιο. Ο ρωμαϊκός λαός ελεύθερος πια αποφασίζει να εκλέξει δύο υπάτους, τον Ιούνιο Βρούτο και τον Ταρκύνιο Κολλατίνο.

B.1.

1. → i
2. → i
3. → ii
4. → ii
5. → iii

B.2.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
septimus	i. επτάπυλη
modo	ii. μοντερνισμός
lacrimis	i. δακρύβρεχτος
vulnere	i. επούλωση
punire	ii. ποινικολόγος

B.3. 1. → casus belli

2. → curriculum vitae
3. → persona grata
4. → modus vivendi
5. → in memoriam

B.4.

regum: rege.

hoc: harum.

perdit: perdiderant.

Filius: fili.

pudicitiam: pudicitiae.

laedit: laedi.

Marītus: maritos.

pater: patrum.

eam: eum.

inveniunt: inveniuntur.

Illis: illud.

cultro: cultrorum.

interficit: interficiebas, interficient.

adimit: ademistis.

Liber: liberarum, libera.

deligere: deliget, delegerimus.

constituit: constituebatis.

B.5.α) «[...] femina [...] cultro se ipsam interficit »: Αν μεταφερθούν οι κλιτοί τύποι στον άλλο αριθμό τότε → [...] feminae [...] cultris se ipsas interficiunt.

β)

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
1. modo	iii. αφαιρετική ενικού
2. uxoris	vi. γενική ενικού
3. maestam	iv. αιτιατική ενικού
4. aperit	ix. γ΄ ενικό πρόσωπο Ενεστώτα Ενεργητικής φωνής
5. punire	viii. απαρέμφατο Ενεστώτα ενεργητικής φωνής

B.6.α)

Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit. Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxoris Collatini laedit.

Λέξη στο κείμενο σε γενική	Συντακτική λειτουργία	Όρος που προσδιορίζεται
regum	γενική διαιρετική ως ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός	ultimus
eius	γενική κτητική ως ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός	filius
Lucretiae	γενική κτητική ως ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός	pudicitiam
uxoris	παράθεση ως ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός	Lucretiae
Collatini	Γενική κτητική ως ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός	uxoris

β) Populum concitat et Tarquinio imperium adimit.

Brutus debet populum concitare et Tarquinio imperium adimere.

Το υποκείμενο του ρήματος debet είναι Brutus.

Το υποκείμενο των τελικών απαρεμφάτων, concitare, adimere είναι επίσης το Brutus (ονομαστική), γιατί έχουμε ταυτοπροσωπία.

ΜΑΘΗΜΑ V, ΜΑΘΗΜΑ IX

i) Multos in illis locis agros possidēbat. Silius animum tenerum habēbat. Glorīae Vergili studēbat ingeniumque eius fovēbat. Eum ut puer magistrum honorābat. Monumentum eius, quod Neapoli iacēbat, pro templo habēbat.

ii) Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit. Brutus ex vulnere dolōre magno cultrum extrahit et delictum punīre parat. Populum concitat et Tarquinio imperium adimit. Liber iam populus Rōmānus duo consules, Iunium Brutum et Tarquinium Collatīnum, deligere constituit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε τα αποσπάσματα στη Νέα Ελληνική.

Μονάδες 20

B.2. Να επιλέξετε με ποια λέξη της Στήλης Β συγγενεύει ετυμολογικά η λατινική λέξη της Στήλης Α:

A	B
magistrum	i. μαέστρος ii. μανέστρα
templo	i. τέμπο ii. τέμπλο
femina	i. θήραμα ii. θηλασμός
vulnere	i. ολικός ii. ουλώδης
punīre	i. ποινή ii. πονηρός

Μονάδες 10

B.6.α) Να αναγνωρίσετε τον συντακτικό ρόλο των παρακάτω όρων, συμπληρώνοντας τον πίνακα:

Όροι	Συντακτική Λειτουργία
------	-----------------------

agros	είναι..... στο.....
tenerum	είναι..... στο.....
delictum	είναι..... στο.....
Tarquinio	είναι..... στο.....
Liber	είναι..... στο.....

Μονάδες 10

B.6.β) «Multos in illis locis agros possidēbat», «Brutus ex vulnere dolōre magno cultrum extrahit»: στις προτάσεις αυτές, να εντοπίσετε έναν επιθετικό προσδιορισμό για το ουσιαστικό agros κι έναν για το ουσιαστικό dolōre (4) και να τρέψετε έπειτα και τους δυο προσδιορισμούς στις αντίστοιχές τους δευτερεύουσες προτάσεις, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές (6).

Μονάδες 10

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. i) Στα μέρη εκείνα είχε στην κατοχή του πολλά αγροκτήματα/ Πολλούς αγρούς κατείχε στα μέρη εκείνα. Ο Σίλιος είχε τρυφερή ψυχή. Τη δόξα του Βιργίλιου επεδίωκε και το πνεύμα του περιέβαλλε με αγάπη. Αυτόν τιμούσε όπως το παιδί/ ο μαθητής τον δάσκαλο (τιμά). Το μνημείο του, το οποίο βρισκόταν στην Νεάπολη, είχε/ θεωρούσε ως ναό.

ii) Σε εκείνους η γυναίκα αποκαλύπτει με δάκρυα την προσβολή/ αδικία και αυτοκτονεί (σκοτώνεται) με ένα μαχαίρι. Ο Βρούτος βγάζει (τραβώντας) το μαχαίρι από το τραύμα/την πληγή με μεγάλο πόνο και ετοιμάζεται να τιμωρήσει το έγκλημα. Ξεσηκώνει τον λαό και αφαιρεί την εξουσία από τον Ταρκύνιο. Ελεύθερος πια ο ρωμαϊκός λαός αποφασίζει να εκλέξει δύο υπάτους, τον Ιούνιο Βρούτο και τον Ταρκύνιο Κολλατίνο.

B.2. μαέστρος, τέμπλο, θηλασμός, ουλώδης, ποινή.

B.6.α)

agros	είναι αντικείμενο στο possidebat
tenerum	είναι επιθετικός προσδιορισμός στο animum
delictum	είναι αντικείμενο στο punire
Tarquinius	είναι έμμεσο αντικείμενο στο adimit
Liber	είναι επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο populus μέσω του ρήματος constituit

B.6.β) multos: επιθετικός προσδιορισμός στο agros. Μετατροπή σε δευτερεύουσα αναφορική πρόταση → agros, qui multi erant.

magno: επιθετικός προσδιορισμός στο dolore. Μετατροπή σε δευτερεύουσα αναφορική πρόταση → dolore, qui magnus est.

ΜΑΘΗΜΑ ΙΧ, ΜΑΘΗΜΑ ΧΙΙ

ΚΕΙΜΕΝΟ

α) Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, hoc modo imperium perdit. Filius eius Sextus Tarquinius pudicitiam Lucretiae, uxoris Collatini laedit. Maritus et pater et Iunius Brutus eam maestam inveniunt. Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit .

β) L. Aemilio Paulo consuli iterum bellum cum Perse rege gerere obtigit. Ut domum ad vesperum rediit, filiola eius Tertia, quae tum erat admodum parvula, ad complexum patris cucurrit. Pater filiae osculum dedit sed animadvertit eam esse tristiculam. «Quid est» inquit «mea Tertia? Cur tristis es? Quid tibi accidit?».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα δοθέντα αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B1. Με βάση την εισαγωγή του σχολικού βιβλίου σας να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως σωστές ή λανθασμένες:

α. Οι ομοιότητες της Λατινικής γλώσσας με την ελληνική οφείλονται μόνο στην κοινή τους καταγωγή.	
β. Η λατινική γλώσσα ήταν η διάλεκτος των Λατίνων, δηλαδή των κατοίκων της περιοχής του Λατίου, στην οποία βρίσκεται και η Ρώμη.	
γ. Ο Ρωμαίος αιχμάλωτος πολέμου από τον Τάραντα, ο Λίβιος Ανδρόνικος, μετέφρασε την «Οδύσσεια» του Ομήρου χρησιμοποιώντας το «σαντούρνιο» στίχο.	
δ. Η ρωμαϊκή λογοτεχνία είναι αυτοφυής και γεννήθηκε υπό την επίδραση της ελληνικής γραμματείας	
ε. Το πρώτο μεγάλο δάνειο των Ρωμαίων από τους Έλληνες ήταν το αλφάβητό τους: από την αποικία της Κύμης υιοθέτησαν τον 8ο/7ο αι. π.Χ. μια παραλλαγή ελληνικού δυτικού αλφαβήτου.	
στ. Πλήθος λατινικές λέξεις και μαζί με αυτές και τα αντίστοιχα πολιτισμικά φορτία, μεταφέρονται και «πολιτογραφούνται» στο ελληνικό λεξιλόγιο.	

ζ. Η σχέση του ρωμαίου λογοτέχνη με το ελληνικό πρότυπο είναι η δημιουργική πρόσληψη (imitatio) και ο ανταγωνισμός (aemulatio).	
η. Η κωμωδία, ο τελευταίος ώριμος καρπός των Ελλήνων, είναι και το τελευταίο είδος που ωριμάζει στη Ρώμη.	
θ. Μετά την εξάντληση των λογοτεχνικών ειδών ο Ρωμαίος λογοτέχνης περιορίζεται σε επαναλήψεις με τάση επιστροφής στο παρελθόν.	
ι. Η στιβαρότητα, η λογική και συντακτική οργάνωση, η τάση για λιτό , συγκεκριμένο και κατανοητό λόγο αποτελούν φυσικά χαρακτηριστικά της λατινικής γλώσσας.	

Μονάδες 10

B.2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη της στήλης Α μια από τις δύο λέξεις της νέας ελληνικής που προτείνονται στη στήλη Β, με την οποία είναι ετυμολογικά συγγενής.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1.modo	i.τρόπος ii.μόδα
2.perdit	i.καταδότης ii.περνώ
3.vesperum	i.εσπερινός ii.νυχτερινός
4. parvula	i.παύρος ii.μεγάλος
5.cucurrit	i. κουρδίζω ii. κουρσάρος

Μονάδες 10

B3. Συμπληρώστε τα κενά των παρακάτω προτάσεων, χρησιμοποιώντας κάθε φορά μία από τις παρακάτω λατινικές λέξεις/φράσεις: alter ego, homo sapiens, corpus, casus belli, tabula rasa.

i) Το _____ με τις επαναληπτικές ασκήσεις που έδωσε ο καθηγητής στην τάξη θα βοηθούσε τους μαθητές στις εξετάσεις.
ii) Θεωρείται ότι ο σύγχρονος άνθρωπος αποτελεί εξέλιξη του _____.
iii) Ο απεσταλμένος κατέστησε σαφές στον ομόλογό του της γειτονικής του χώρας ότι

οποιαδήποτε ενέργεια παραβίασης των συνόρων θα αποτελέσει _____.
iv. Σύμφωνα με τη θεωρία του εμπειρισμού, ο άνθρωπος γεννιέταικαι αποκτά γνώσεις μέσα από τις εμπειρίες και τις αισθήσεις του.
v. Ο πραγματικός φίλος είναι το, ένα «δώρο θεού» που μας συμπληρώνει.

Μονάδες 10

B4. Αντιστοιχίστε τις λατινικές λέξεις της Α στήλης με τη γραμματική τους αναγνώριση στη Β στήλη. Για τον ακριβέστερο εντοπισμό του γραμματικού τύπου που ζητείται, λάβετε υπόψη σας, όπου το κρίνετε αναγκαίο, τη συντακτική λειτουργία του στο εξεταζόμενο κείμενο. Στη Β στήλη δύο χαρακτηρισμοί περισσεύουν.

A'	B'
1. regum	i.γενική ενικού, θηλυκού γένους, ουσιαστικού γ' κλίσης
2. modo	ii. αφαιρετική ενικού, θηλυκού γένους, ουσιαστικού α' κλίσης
3. uxoris	iii. αιτιατική ενικού, θηλυκού γένους, επιθέτου β' κλίσης
4. maestam	iv.ονομαστική ενικού, θηλυκού γένους, επιθέτου γ' κλίσης
5. lacrimis	v.γενική πληθυντικού, αρσενικού γένους, ουσιαστικού γ' κλίσης
6. cultro	vi.ονομαστική ενικού, θηλυκού γένους, επιθέτου β' κλίσης, υποκοριστικό
7. consuli	vii.αιτιατική ενικού, αρσενικού γένους, ουσιαστικού β' κλίσης
8. vesperum	viii. ονομαστική ενικού, θηλυκού γένους, αναφορικής αντωνυμίας
9. quae	ix.αφααιρετική πληθυντικού, θηλυκού γένους, ουσιαστικού της α' κλίσης
10. tum	x.ονομαστική ενικού, ουδετέρου γένους, ερωτηματικής ουσιαστικής αντωνυμίας
11. parvula	xi.αφααιρετική ενικού, αρσενικού γένους,

	συγκοπτόμενου ουσιαστικού της β' κλίσης
12. quid	xii. επίρρημα του χρόνου, άκλιτος τύπος
13. mea	xiii.δοτική ενικού, αρσενικού γένους, ουσιαστικού γ' κλίσης
14. cur	xiv. αφαιρετική ενικού, αρσενικού γένους, ουσιαστικού β' κλίσης
15. tristis	xv. γενική ενικού, θηλυκού γένους, ουσιαστικού ε' κλίσης
	xvi. κλητική ενικού, θηλυκού γένους, κτητικής αντωνυμίας του α' προσώπου για έναν κτήτορα
	xvii. ερωτηματικό επίρρημα, άκλιτος τύπος

(Μονάδες 15)

B.5. Illis femina cum lacrimis iniuriam aperit et cultro se ipsam interficit.

filiola eius Tertia ad complexum patris cucurrit: στα παραπάνω αποσπάσματα να εντοπίσετε τα ρήματα και να τα μεταφέρετε στον παρατατικό, στον μέλλοντα, στον υπερσυντέλικο και στον συντελεσμένο μέλλοντα, διατηρώντας το ίδιο πρόσωπο και την ίδια φωνή. Για κάθε ρηματικό τύπο να γραφεί και το απαρέμφατο ενεστώτα.

(Μονάδες 15)

Μονάδες 30

B.6.α) Να σημειώσετε την ένδειξη X στο οικείο πλαίσιο, ανάλογα με το αν οι παρακάτω προτάσεις είναι σωστές ή λανθασμένες:

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
1.regum: γενική υποκειμενική στα septimus και ultimus		
2.modō: αφαιρετική του τρόπου στο perdit		
3. uxōris: επεξήγηση στο Lucretiae		
4.maestam: κατηγορούμενο του αντικειμένου eam		
5.cultro: αφαιρετική του τρόπου στο interficit		
6.rege: παράθεση στο Perse.		

7.filiae: άμεσο αντικείμενο στο dedit		
8.tristiculam: κατηγορούμενο στο eam μέσω του animadvertit		
9.meae: επιθετικός προσδιορισμός στο Tertia		
10.tibi: δοτική προσωπική κτητική στο accidit		

(Μονάδες 10)

B.6.β) Ut domum ad vesperum rediit, filiola eius Tertia, quae tum erat admodum parvula, ad complexum patris cucurrit.

Να διακρίνετε τις προτάσεις στην παραπάνω περίοδο λόγου και να τις γράψετε (μονάδες 3). Να αναγνωρίσετε το είδος της πρώτης πρότασης, να γράψετε και να δικαιολογήσετε τον σύνδεσμο εισαγωγής (μονάδες 3), την εκφορά και τη λειτουργία της (μονάδες 4).

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α α) Ο Ταρκύνιος ο Υπερήφανος, ο έβδομος και τελευταίος απ' τους βασιλιάδες, χάνει την εξουσία (του) με αυτόν τον τρόπο. Ο γιος του Σέξτος Ταρκύνιος προσβάλλει την τιμή της Λουκρητίας, της γυναίκας/συζύγου του Κολλατίνου. Ο άντρας/σύζυγος και ο πατέρας της και ο Ιούνιος Βρούτος βρίσκουν αυτήν περίλυπη. Η γυναίκα τους/σε εκείνους αποκαλύπτει με δάκρυα την προσβολή/αδικία και σκοτώνεται/αυτοκτονεί με μαχαίρι.

β) Στο Λεύκιο Αιμίλιο Πάυλο, που είχε εκλεγεί ύπατος/ύπατο για δεύτερη φορά, έτυχε/έλαχε να κάνει/διεξάγει πόλεμο εναντίον/με το βασιλιά Περσέα. Μόλις γύρισε σπίτι του το βραδάκι, η κορούλα του Τερτία, που τότε ήταν πάρα πολύ μικρούλα, έτρεξε στην αγκαλιά του πατέρα. Ο πατέρας έδωσε ένα φιλί στην κόρη/τη φίλησε, αλλά παρατήρησε ότι ήταν λιγάκι στενοχωρημένη/θλιμμένη. «Τι τρέχει, Τερτία μου;» ρώτησε. «Γιατί είσαι θλιμμένη; Τι σου συνέβη;»

B.1.

α. ΛΑΘΟΣ
β. ΣΩΣΤΟ
γ. ΣΩΣΤΟ
δ. ΛΑΘΟΣ
ε. ΣΩΣΤΟ
στ. ΛΑΘΟΣ
ζ. ΣΩΣΤΟ
η. ΛΑΘΟΣ
θ. ΛΑΘΟΣ
ι. ΣΩΣΤΟ

B.2. Να επιλέξετε για καθεμία λατινική λέξη της στήλης Α μια από τις δύο λέξεις της νέας ελληνικής που προτείνονται στη στήλη Β, με την οποία είναι ετυμολογικά συγγενής.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. modo	ii. μόδα
2. perdit	i. καταδότης
3. vesperum	i. εσπερινός
4. parvula	i. παύρος

5.cucurrit	ii. κουρσάρος
------------	---------------

B.3.

i) Το <i>corpus</i> με τις επαναληπτικές ασκήσεις που έδωσε ο καθηγητής στην τάξη θα βοηθούσε τους μαθητές στις εξετάσεις.
ii) Θεωρείται ότι ο σύγχρονος άνθρωπος αποτελεί εξέλιξη του <i>homo sapiens</i>
iii) Ο απεσταλμένος κατέστησε σαφές στον ομόλογό του της γειτονικής του χώρας ότι οποιαδήποτε ενέργεια παραβίασης των συνόρων θα αποτελέσει <i>casus belli</i> .
iv. Σύμφωνα με τη θεωρία του εμπειρισμού, ο άνθρωπος γεννιέται <i>tabula rasa</i> και αποκτά γνώσεις μέσα από τις εμπειρίες και τις αισθήσεις του.
v. Ο πραγματικός φίλος είναι το <i>alter ego</i> , ένα «δώρο θεού» που μας συμπληρώνει.

B.4.

1.	v
2.	xiv
3.	i
4.	iii
5.	ix
6.	xi
7.	xiii
8.	vii
9.	viii
10.	xii
11.	vi
12.	x
13.	xvi
14.	xvii
15.	iv

B.5.

aperit /aperiebat-aperiet-aperuerat-aperuerit-aperire

interficit/interficiebat-interficiet-interfecerat-interfecerit-interficere

cucurrit/currebat-curret-cucurrerat-cucurrerit-currere

B.6.α)

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
1.regum: γενική υποκειμενική στα septimus και ultimus		X
2.modo: αφαιρετική του τρόπου στο perdit	X	
3. uxōris: επεξήγηση στο Lucretiae		X
4.maestam: κατηγορούμενο του αντικειμένου eam μέσω του inveniunt	X	
5.cultro: αφαιρετική του τρόπου στο interficit		X
6.rege: παράθεση στο Perse.	X	
7.filiae: άμεσο αντικείμενο στο dedit		X
8.tristiculam: κατηγορούμενο στο eam μέσω του animadvertit		X
9.meae: επιθετικός προσδιορισμός στο Tertia	X	
10.tibi: δοτική προσωπική κτητική στο accidit		X

B.6.β) Ut domum ad vesperum rediit = δευτερεύουσα χρονική πρόταση. Εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο ut και δηλώνει το προτερόχρονο και μάλιστα στο παρελθόν, καθώς εκφέρεται με οριστική παρακειμένου. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα της Κ.Π.(cucurrit)

filiola eius Tertia ad complexum patris cucurrit = κύρια πρόταση
quae tum erat admodum parvula = δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο filiola

ΜΑΘΗΜΑ IV, ΜΑΘΗΜΑ XIV**ΚΕΙΜΕΝΟ**

α) Rōmāni in suppliciis deōrum magnifici sed domi parci erant. Iustitiā inter se certābant et patriam curābant. In bello pericula audaciā propulsābant et beneficiis amicitias parābant. Delecti consultābant patriae; eis corpus ex annis infirmum sed ingenium propter sapientiam validum erat.

β) Ibi vix animum sollicitum somno dederat, cum repente apparuit ei species horrenda. Existimāvit ad se venire hominem ingentis magnitudinis et facie squalidā, similem effigiēi mortui. Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audīre cupīvit. Respondit ille se esse Orcum.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφραστούν στη Νέα Ελληνική τα παραπάνω αποσπάσματα.

Μονάδες 20

B. 1. Να αντιστοιχίσετε τους συγγραφείς της στήλης Α΄ με τα έργα τους στη στήλη Β΄.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
Πόπλιος Βεργίλιος Μάρων	Ύμνος της Εκατονταετίας (Carmen saeculare)
Κόιντος Οράτιος Φλάκκος	Για την αρχιτεκτονική (De architectura)
Οβίδιος	Ab urbe condita (παρουσίαση της ιστορικής διαδρομής της «αιώνιας Πόλης» από την ίδρυσή της ως το 9 π.Χ.)
Τίτος Λίβιος	Μεταμορφώσεις (Metamorphoseon libri)
Βιτρούβιος	Αινειάδα (Aeneis)

Μονάδες 10

B. 2. Να αντιστοιχίσετε τις λατινικές λέξεις της στήλης Α΄ με τις ετυμολογικά συγγενείς λέξεις της νέας ελληνικής της στήλης Β΄. Δύο λέξεις της στήλης Β΄ περισσεύουν.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
domi	μπελάς
bello	εμπειρία
pericula	φάτσα
magnitudinis	δωμάτιο
facie	επιδείνωση
	μεγαλοπρέπεια
	ρέμπελος

Μονάδες 10

B. 3. Να συμπληρώσετε τα κενά των επόμενων φράσεων με τη σημασιολογικά κατάλληλη από τις λατινικές εκφράσεις που ακολουθούν (δύο από τις οποίες περισσεύουν): casus belli, Curriculum Vitae, alter ego, scripta manent, modus vivendi, a priori, primus inter pares.

- Αυτοί οι δύο δεν είναι μόνο κολλητοί, Αλληλοσυμπληρώνονται. Ο ένας είναι το του άλλου.
- Η επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 μίλια θεωρείται για την Τουρκία.
- Αύριο έχω κανονίσει συνέντευξη για δουλειά. Ετοίμασα και το
- Ο Αρχιεπίσκοπος δεν μπορεί να επιβάλλει την άποψή του στο μητροπολιτικό συμβούλιο χωρίς τη συμφωνία των μελών του, αφού είναι
- Η ιεράρχηση των αναγκών από την πολιτική προστασία μπορεί να προλάβει καταστάσεις κρίσεων.

Μονάδες 10

B. 4. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται:

suppliciis: αιτιατική πληθυντικού

deōrum: κλητική ενικού

bello: αιτιατική ενικού

pericula: ονομαστική πληθυντικού

audaciā: κλητική πληθυντικού

beneficiis: ονομαστική ενικού

corpus: δοτική πληθυντικού

species: η ίδια πτώση στον άλλον αριθμό

hominem: ονομαστική πληθυντικού

ingentis: αφαιρετική ενικού

effigiēi: αιτιατική πληθυντικού

se: δοτική ενικού στο α' πρόσωπο

quem: αιτιατική πληθυντικού στο ίδιο γένος

eius: την ίδια πτώση στον πληθυντικό στο ίδιο γένος

ille: ονομαστική πληθυντικού στο ίδιο γένος

Μονάδες 15

B. 5. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται:

erant: τον ίδιο τύπο στον μέλλοντα και στον παρακείμενο

certābant: τον ίδιο τύπο στον συντελεσμένο μέλλοντα

curābant: το γ' ενικό οριστικής μέλλοντα ενεργητικής φωνής

dederat: το β' ενικό οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής

apparuit: το β' πληθυντικό οριστικής ενεστώτα και μέλλοντα ενεργητικής φωνής

existimāvit: τα απαρέμφατα ενεστώτα ενεργητικής και μέσης φωνής

venire: το γ' πληθυντικό οριστικής υπερσυντελικού ενεργητικής φωνής

aspexit: το α' ενικό οριστικής μέλλοντα ενεργητικής φωνής

concepit: το γ' πληθυντικό οριστικής ενεστώτα και παρατατικού ενεργητικής φωνής

curvit: τον ίδιο τύπο στους υπόλοιπους συντελικούς χρόνους

Μονάδες 15

B.6.α) Στο πρώτο απόσπασμα («Rōmāni in suppliciis ... propter sapientiam validum erat.») να εντοπίσετε και να χαρακτηρίσετε συντακτικά πέντε (5) εμπρόθετους επιρρηματικούς προσδιορισμούς. Να καταγράψετε, επίσης, τους όρους στους οποίους αναφέρονται.

(μονάδες 10)

β) «Quem simul aspexit Cassius»: Να αναγνωρίσετε το είδος της δευτερεύουσας πρότασης, να αναφέρετε με ποιον σύνδεσμο εισάγεται, τι δηλώνει, πώς εκφέρεται η πρόταση και πώς λειτουργεί συντακτικά.

(μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. α) Οι Ρωμαίοι ήταν γενναιόδωροι στη λατρεία των Θεών αλλά οικονόμοι στο σπίτι (στην ιδιωτική τους ζωή). Συναγωνίζονταν (παράβγαιναν) μεταξύ τους στη δικαιοσύνη και φρόντιζαν την πατρίδα (τους). Στον πόλεμο απομάκρυναν τους κινδύνους με τόλμη (με το θάρρος τους) και αποκτούσαν φιλίες (συμμάχους) με τις ευεργεσίες τους. Εκλεγμένοι (άντρες) φρόντιζαν για την πατρίδα (το κράτος)· αυτοί (οι άντρες) είχαν (σε αυτούς ήταν) το σώμα αδύναμο από τα χρόνια αλλά το πνεύμα δυνατό εξαιτίας της σοφίας (τους).

β) Εκεί μόλις είχε παραδώσει (πριν καλά καλά παραδώσει) στον ύπνο την ταραγμένη ψυχή του, όταν ξαφνικά εμφανίστηκε σε αυτόν ένα φρικτό θέαμα (μια φρικτή μορφή). Νόμιζε πως ερχόταν προς αυτόν (προς το μέρος του) ένας άνθρωπος με πελώριο μέγεθος (ανάστημα) και βρώμικο πρόσωπο (βρώμικη όψη), όμοιος με μορφή (είδωλο) νεκρού. Μόλις τον είδε (κοίταξε) ο Κάσσιος, τον έπιασε φόβος και θέλησε να ακούσει (πληροφορηθεί) το όνομά του. Εκείνος απάντησε πως είναι (ήταν) ο Πλούτωνας (ο Χάροντας).

B. 1.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
Πόπλιος Βεργίλιος Μάρων	Αινειάδα (Aeneis)
Κόιντος Οράτιος Φλάκκος	Ύμνος της Εκατονταετίας (Carmen saeculare)
Οβίδιος	Μεταμορφώσεις (Metamorphoseon libri)
Τίτος Λίβιος	Ab urbe condita (παρουσίαση της ιστορικής διαδρομής της «αιώνιας Πόλης» από την ίδρυσή της ως το 9 π.Χ.)
Βιτρούβιος	Για την αρχιτεκτονική (De architectura)

B. 2.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
----------	----------

domi	δωμάτιο
bello	ρέμπελος
pericula	εμπειρία
magnitudinis	μεγαλοπρέπεια
facie	φάτσα

B. 3.

- i. alter ego
- ii. casus belli
- iii. Curriculum Vitae
- iv. primus inter pares
- v. a priori

B. 4.

suppliciis: supplicia

deōrum: deus/dive

bello: bellum

pericula: pericula

audaciā: audaciae

beneficiis: beneficium

corpus: corporibus

species: species

hominem: homines

ingentis: ingenti

effigiēi: effigies

se → mihi

quem → quos

eius → eorum

ille → illi

B. 5.

erant: erunt, fuerunt/fuere

certābant: certaverint

curābant: curabit

dederat: dedit

apparuit: apparetis, apparebitis

existimāvit: existimare, existimari

venire: venerant

aspexit: aspiciam

concēpit: concipiunt, concipiebant

cupivit: υπερσυντέλικος: cupiverat

συντελεσμένος μέλλοντας: cupiverit

B.6.α)

in suppliciis: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της κατάστασης ή της αναφοράς στο
erant

inter se: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της αλληλοπάθειας στο certabant

in bello: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο propulsabant

ex annis: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου
στο (infirmum) erat

propter sapientiam: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο (validum) erat

β) «Quem simul aspexit Cassius»: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο simul, που χρησιμοποιείται για να δηλωθεί το προτερόχρονο· εκφέρεται με οριστική. Συγκεκριμένα, με οριστική παρακειμένου, γιατί δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στα ρήματα concepit και cupivit.

ΜΑΘΗΜΑ VIII, ΚΕΙΜΕΝΟ XII

ΚΕΙΜΕΝΑ

α) Gaius Plinius Cornēlio Tacito suo salūtem. Ridēbis. Ego tres apros ferōces cēpi. «Ipse?» interrogābis. Ipse. Ad retia sedēbam; erat in proximo non venabulum sed stilus et pugillāres; cogitābam aliquid enotabamque; etsi retia vacua, plēnas tamen cēras habēbam. Silvae et solitudo sunt magna incitamenta cogitatiōnis. Cum in venatiōnibus eris, licēbit tibi quoque pugillāres adportāre: vidēbis non Diānam in montibus sed Minervam errāre. Vale!

β) Perierat enim catellus eo nomine, quem puella multum amābat. Tum pater Tertiae dixit «omen accipio». Sic ex fortuīto dicto spem praeclāri triumphī animo praesumpsit.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική τα κείμενα.

Μονάδες 20

B.1. Να χαρακτηριστούν με το γράμμα Σ (Σωστό) ή με το γράμμα Λ (Λάθος) οι παρακάτω προτάσεις.

- i. Η διαίρεση της λογοτεχνίας σε «χρυσό αιώνα», «αργυρό αιώνα» κ.λπ. συναντάται στη διαίρεση με ιστορικά κριτήρια.
- ii. Η κωμωδία στους Ρωμαίους λογοτέχνες ωριμάζει τελευταία, όπως ακριβώς και στους Έλληνες.
- iii. Κατά την κλασική εποχή στη ρωμαϊκή λογοτεχνία επιδιώκεται η σύζευξη μορφής και περιεχομένου.
- iv. Η πρώτη περίοδος της κλασικής εποχής είναι γνωστή με τον όρο «Αυγούστειοι χρόνοι».
- v. Ο Μάρκος Τύλλιος Κικέρωνας θεωρείται κορυφαίος εκπρόσωπος της πεζογραφίας και ένας από τους μεγαλύτερους ρήτορες της αρχαιότητας.

Μονάδες 10

B.2. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α' στήλης με τις λέξεις της Β' στήλης που έχουν ετυμολογική συγγένεια. Τρεις λέξεις της Β στήλης περισσεύουν.

A	B
1. tres	i. καιρός
2. stilus	ii. πατρότητα

3. ceras	iii. τρίτος
4. videbis	iv. ιδέα
5. pater	v. στιλό
	vi. τρέχω
	vii. στήλη
	viii. κηροπήγιο

Μονάδες 10

B.3. Ποια από τις λατινικές φράσεις αντιστοιχεί στο παρακάτω νεοελληνικό κείμενο ;

«Δυστυχώς, δεν μπορώ να στηριχθώ μόνο στα λόγια σου. Πρέπει να υπογράψουμε συμβόλαιο, για να είμαι σίγουρος ότι το σπίτι θα περάσει στην κατοχή μου».

- i. veni, vidi, vici
- ii. scripta manent, verba volant
- iii. casus belli
- iv. dura lex, sed lex
- v. modus Vivendi

Μονάδες 10

B.4. Να γράψετε τον αντίστοιχο τύπο των λέξεων στον άλλο αριθμό, αφού λάβετε υπόψη τη λειτουργία τους μέσα στα κείμενα.

- i. suo
- ii. apros
- iii. retia (το πρώτο)
- iv. stilus
- v. plenas
- vi. silvae
- vii. magna
- viii. tibi
- ix. montibus
- x. catellus
- xi. eo
- xii. quem
- xiii. pater
- xiv. dicto

B.5. Να γραφούν οι ζητούμενοι τύπο των ρημάτων:

- i. ridebis: β' ενικό Οριστικής Παρατατικού, Παρακειμένου, Υπερσυντελικού, απαρέμφατο
Ενεστώτα στην ίδια φωνή.
- ii. erat: γ' πληθυντικό Οριστικής Ενεστώτα, Μέλλοντα, Υπερσυντελικού, απαρέμφατο
Ενεστώτα
- iii. habebam: οι αρχικοί χρόνοι του ρήματος και το β' ενικό Οριστικής Ενεστώτα Παθητικής
Φωνής.
- iv. dixit: γ' ενικό Οριστικής Ενεστώτα και Μέλλοντα της ίδιας φωνής.

Μονάδες 15

B. 6. α)

Να αντιστοιχίσετε κάθε λέξη της λατινικής από την Α' στήλη με μία επιλογή από τις λέξεις της Β' στήλης σύμφωνα με τη σωστή συντακτική απάντηση.

A	B
1. feroces	i.ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός ii.κατηγορούμενο του αντικειμένου
2. ad retia	i.εμπρόθετος προσδιορισμός της στάσης σε τόπο ii.εμπρόθετος προσδιορισμός της στάσης σε τόπο, ειδικότερα του πλησίον
3. venabulum	i. υποκείμενο του ρήματος erat ii. αντικείμενο του ρήματος erat
4. in montibus	i.εμπρόθετος προσδιορισμός της κατεύθυνσης ii.εμπρόθετος προσδιορισμός της στάσης σε τόπο
5. triumphi	i. γενική αντικειμενική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός στο spem

	ii. γενική υποκειμενική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός στο <i>srem</i>
--	---

(Μονάδες 10)

β) *ex fortuito dicto* : Να αναλυθεί ο επιθετικός προσδιορισμός σε δευτερεύουσα αναφορική πρόταση.

(Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. α) Ο Γάιος Πλίνιος στέλνει τις ευχές του στο φίλο του Κορνήλιο Τάκιτο. Θα γελάσεις. Εγώ έπιασα τρία φοβερά αγριογούρουνα/τρεις άγριους κάπρους. «Ο ίδιος;» θα ρωτήσεις. Ο ίδιος. Καθόμουν δίπλα/κοντά στα δίχτυα· πλάι μου δεν είχα την κυνηγετική λόγχη, αλλά τη γραφίδα και πλάκες αλειμμένες με κερί· σκεφτόμουν κάτι και κρατούσα σημειώσεις· αν και είχα τα δίχτυα άδεια, είχα όμως τις κέρινες πλάκες γεμάτες. Τα δάση κι η ερημιά/η μοναξιά είναι μεγάλα ερεθίσματα της σκέψης/του λογισμού. Όταν θα βρίσκεσαι στο κυνήγι, θα μπορέσεις κι εσύ να φέρεις εκεί/μαζί σου τις πλάκες: θα δεις ότι στα βουνά δεν περιπλανιέται η Άρτεμη, αλλά η Αθηνά. Να είσαι υγιής/γερός («υγίαινε», γεια σου)!

β) Γιατί/Πράγματι είχε πεθάνει ένα σκυλάκι με αυτό το όνομα, το οποίο η κοπέλα αγαπούσε πολύ. Τότε ο πατέρας είπε στην Τέρτια «Δέχομαι/λαμβάνω τον οiwνό». Έτσι από έναν τυχαίο λόγο προγεύτηκε στην ψυχή την ελπίδα (ενός) περίλαμπρου/πολύ λαμπρού θριάμβου.

B.1.

- i. Λ
- ii. Λ
- iii. Σ
- iv. Λ
- v. Σ

B.2.

- 1-iii
- 2-v
- 3-viii
- 4-iv
- 5-ii

B.3.

- ii.

B.4.

- i. suo→suis
- ii. apros→aprum
- iii. retia (το πρώτο)→rete
- iv. stilus→stili
- v. plenas→plenam
- vi. silvae→silva
- vii. magna→magnum
- viii. tibi→vobis
- ix. montibus→monte
- x. catellus→catelli
- xi. eo→eis (iis,is)
- xii. quem→quos
- xiii. pater→patres
- xiv. dicto→dictis
- xv. triumphi→triumphorum

B.5.

- i. ridebis: ridebas, risisti, riseras,ridere
- ii. erat: sunt, erunt, fuerant, esse
- iii. habebam: habeo/ habui/ habitum/ habere, haberis και habere
- iv. dixit: dicit, dicet

B.6.α)

- 1-i
- 2-ii
- 3-i
- 4-ii
- 5-i

B.6.β)

ex dicto, quod fortuitum erat